

DEMOKRACIA SOCIALE BOTIMI 3

Alexander Petring et al.

Shteti i Mirëqenies dhe Demokracia Sociale

AKADEMIA
PËR
DEMOKRACI
SOCIALE

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

Versioni i 2-të i përditësuar

Botuar nga:

Fondacioni Friedrich Ebert

Edicioni në gjermanisht: Akademia Politike, Bon, nëntor 2012

Edicioni në anglisht: Divizioni për Bashkëpunimin Ndërkombëtar, Berlin, nëntor 2012

Edicioni në shqip : Fondacioni "Friedrich Ebert", Tiranë, dhjetor 2021

Ekipi editorial: Jochen Dahm, Tobias Gombert, Christian Krell, Alexander Petring, Thomas Rixen

Personi i kontaktit: Christian.Krell@fes.de/Jochen.Dahm@fes.de/Sabine.Doerfler@fes.de

Përkthyer në shqip nga: Adelina Albrahimi

Redaktuar nga: Martin Blushi

Printuar nga: Design & Print "AP" Studio

Fotoja e kopertinës: Yuri Arcurs, fotolia/Frédéric Cilon, PhotoAlto

Autorët e seksioneve të veçanta të këtij botimi janë përgjegjës për pikëpamjet e shprehura në secilin prej tyre.

Në të gjitha rastet, opinionet e shprehura nuk janë domosdoshmërisht opinionet e Fondacionit "Friedrich Ebert".

DEMOKRACIA SOCIALE BOTIMI 3

Alexander Petring et al.

Shteti i mirëqenies

dhe Demokracia Sociale

PËRMBAJTJA E LËNDËS

<i>Parathënie e botimit të dytë në gjuhën gjermane</i>	6
<i>Parathënie e botimit ndërkombëtar</i>	8
1. Hyrja	10
2. Shteti i Mirëqenies dhe Demokracia Sociale	12
3. Drejtësia në shtetin e mirëqenies	18
3.1. Barazia	22
3.2. Drejtësia e bazuar te performanca	24
3.3. Drejtësia e bazuar te nevoja	27
3.4. Barazia e Mundësive	29
3.5. Përmbledhje	31
3.6. Ekskurs: Erhard Eppler-i mbi Konceptin e “Drejtësisë”	32
4. Materialet, strukturat dhe arkitektura e shtetit të mirëqenies	35
4.1. Materialet dhe mjetet e ndërtimit të shtetit të mirëqenies	36
4.2. Arkitekturat e shtetit të mirëqenies	38
4.3. Pasojat e arkitekturave të mirëqenies shtetërore	44
5. Sfidat me të cilat përballlet shteti i mirëqenies	48
5.1. Globalizimi	51
5.2. Ndryshimi strukturor në ekonomi dhe punë	55

5.3. Ndryshimi demografik	59
5.4. Ndryshimi social	61
6. Pozicionet e politikave sociale të partive	65
6.1. Parimet për Gjermaninë - Programi i Partisë CDU	66
6.2. FDP: Parimet Karlsruhe	69
6.3. Programi i Hamburgut - Programi i Partisë Partia Social Demokrate e Gjermanisë	71
6.4. "E ardhmja është e gjelbër" – Programi i Partisë Aleanca 90/Të Gjelbrit	75
6.5. "E Majta": Programi i Partisë	78
6.6. Përmbledhje	80
7. Fushat kryesore të shtetit të mirëqenies	81
7.1. Tatimet	82
7.2. Puna	98
7.3. Pensionet	111
7.4. Kujdesi shëndetësor	127
7.5. Arsimi/Trajnimi	143
8. Ide për t'u menduar	158
Bibliografia	160
Lexime të sugjeruara	165
Rreth autorëve	170

PARATHËNIE E BOTIMIT TË DYTË NË GJERMANISHT

Për social demokratët shteti i mirëqenies nuk është çështje dytësore, por një kërkesë e demokracisë. Shteti i mirëqenies siguron liri të barabartë, liri të plotë.

Shteti i mirëqenies i bën idetë socialdemokrate reale. Ai përfshin jo vetëm mbrojtjen kundër ndërhyrjes arbitrare të shtetit ose shoqërisë, si, për shembull, lirinë e ndërjegjjes dhe mendimit. Liria e plotë do të thotë gjithashtu liri nga nevoja dhe frika, të cilat përbëjnë kushtet materiale të një jete të formësuar nga vetë individi.

Liria e barabartë, ky është standardi i vazhdueshëm që përcaktohet nga politikat sociale të demokracive sociale. Objektivi dhe drejtimi janë të qarta. Masat konkrete duhet të rivlerësohen me kalimin e kohës dhe qasja tradicionale socialdemokrate duhet të rikonfirmohet. Ky botim ka për qëllim të kontribuojë për këtë rikonfirmim.

Ai përshkruan lidhjen themelore midis shtetit të mirëqenies dhe demokracisë, demonstroi se cilat nocione të drejtësisë e karakterizojnë shtetin e mirëqenies dhe shpjegon llojet e ndryshme të shtetit të mirëqenies brenda kuadrit të të cilit vendet e ndryshme organizojnë solidaritetin social. Ai trajton kritikën popullore të shtetit të mirëqenies dhe tregon sfidat e vërteta, ofron një përmbledhje të programeve të politikave sociale të palëve të ndryshme dhe diskuton në detaje fushat e ndryshme të shtetit të mirëqenies, përfshirë punën, pensionet, kujdesin shëndetësor, arsimin/trajnimin dhe taksat. Ky botim nuk ka për qëllim të japë përgjigje të gdhendura në gur, por të ofrojë një ftesë për të përfutur një panoramë të gjerë të çështjeve dhe për të zhvilluar idetë e lexuesit.

Shteti i Mirëqenies dhe Demokracia Sociale është vëllimi i tretë në serinë e botimeve mbi demokracinë sociale. Ai mbështetet në botimin Themelet e Demokracisë Sociale, ku shpjegohen vlerat themelore të demokracisë sociale, krahasohen modelet shoqërore të liberalëve (ekonomikë), konservatorëve dhe socialdemokratëve dhe paraqiten ndryshimet midis demokracisë libertariane dhe demokracisë sociale. Ai ndërlidhet me vëllimin Ekonomia dhe Demokracia Sociale, i cili shqyrton sesi mund të zbatohet me sukses një politikë moderne, demokratike, e bazuar në vlera.

Çështjet e politikës sociale në nivelin evropian dhe global po bëhen gjithnjë e më të rëndësishme. Megjithatë, ky vëllim përqendrohet te shteti i mirëqenies në Gjermani. Perspektiva ndërkombëtare është thelbësore për vëllimet Evropa dhe Demokracia Sociale dhe Globalizimi dhe Demokracia Sociale.

Tregu financiar dhe kriza ekonomike nxorën në pah se sa jetik është shteti i mirëqenies. Veçanërisht në situata krizash, fuqia dhe rëndësia e tij janë të vetëkuptueshme. Në këto situata shteti i mirëqenies funksionon si stabilizues automatik, zvogëlon kërkesën e brendshme dhe ndihmon për parandalimin e varfërisë dhe mbrojtjen e vendeve të punës.

Dëshirojmë të falënderojmë Alexander Petring-un, Tobias Gombert-in dhe Thomas Rixen-in. Aleksandër Petring-i ka hartuar pjesën kryesore të këtij botimi. Tobias Gombert-i dhe Thomas Rixen-i, përveç kontributeve të tyre, kanë dhanë një mbështetje bujare editoriale dhe didaktike. Falënderimet tona shkojnë gjithashtu për Diana Ognyanova-n dhe Marius Busemeyer-in, të cilët qëndrojnë pas kapitujve të Kujdesit Shëndetësor dhe Edukimit dhe Trajnimit; Michael Dauderstädt-in dhe Claudia Bogedan-in për këshillat e tyre mbi qasjen e përgjithshme ndaj këtij botimi dhe Eva Flecken-in, Knut Lambertin-in dhe të gjithë ata që kontribuuan për përfundimin e këtij botimi. Një falënderim i madh për punën e tyre, angazhimin e tyre dhe bashkëpunimin e tyre të jashtëzakonshëm. Çdo mangësi që mund të ketë është për shkakun tonë.

Simboli i Akademisë së Demokracisë Sociale është busulla. Me anë të Akademisë dhe asaj që ajo ka për të ofruar, Friedrich-Ebert-Stiftung dëshiron të sigurojë një kornizë brenda së cilës mund të bëhen më të qarta perspektivat dhe orientimet. Do të gëzoheshim pa masë nëse do të përfitonit nga ajo që ju ofrojmë për të provuar të gjeni rrugën tuaj politike. Debati i qytetarëve dhe angazhimi i tyre ndaj njëri-tjetrit përbën vetë gjakun në dejet e jetës së demokracisë sociale.

Dr. Christian Krell

Drejtor

Akademia e Demokracisë Sociale

Jochen Dahm

Drejtues projekti

Botimet mbi Socialdemokracinë

Nëntor 2012

PARATHËNIE E EDICIONIT NDËRKOMBËTAR

Në dekadat që nga Lufta e Dytë Botërore, shndërrimi i progresit ekonomik në progres shoqëror përmes aktiviteteve rishpërndarëse të “shtetit të mirëqenies” ka qenë një shenjë dalluese e ekonomive të përparuara të Perëndimit. Për shumicën e njerëzve, zgjerimi dhe thellimi i shtetit të mirëqenies është vërtet sinonim i përparimit shoqëror. Megjithatë, ekzistojnë ndryshime të mëdha në aspektin e mbështetjeve filozofike, arkitekturës institucionale dhe rezultateve të rishpërndarjes midis “botëve të ndryshme të kapitalizmit të mirëqenies”, përkatësisht liberalëve anglo-saksonë, konservatorizmit kontinental dhe modeleve social-demokratike skandinave të shtetit të mirëqenies.

Gjatë dy dekadave të fundit, të gjitha shtetet e mirëqenies kanë qenë nën sulm dhe kanë përjetuar presion të konsiderueshëm nga reformat. Pjesërisht, kjo kishte të bënte me sulmin ideologjik të neoliberalizmit dhe garën “për në garuar deri në fund”, të shkaktuar nga rritja e konkurrencës globale. Pjesërisht, kjo kishte gjithashtu të bënte me sfidat që lindin nga ndryshimet demografike (shoqëritë e plakura), nivelet e larta të vazhdueshme të papunësisë, ndryshimi shoqëror (erozioni i strukturave tradicionale të familjes) dhe rritja e borxhit publik në pjesën më të madhe të vendeve të OECD-së. Për të lehtësuar atë që konsiderohej të ishte një barrë financiare gjithnjë e më e paqëndrueshme dhe një kufizim mbi konkurrencën, tkurrja e rrjeteve të sigurisë sociale në kombinim me reformat e tregut të punës dhe reformat regresive tatimore rritën në mënyrë thelbësore pabarazinë në shoqëritë perëndimore.

Megjithatë, mund të vërehet një ndryshim në mendësi si rezultat i krizës financiare dhe ekonomike të vitit 2008/2009. Kapaciteti superior i përballimit i vendeve me sisteme më gjithëpërfshirëse të mbrojtjes sociale dhe tregje më të rregulluara të punës, të tilla si Gjermania, ka çuar në një rivlerësim të vlerës sociale, politike, por edhe ekonomike të shtetit të mirëqenies, duke shkaktuar një interes të ri për përgjigjet ndaj sfidave të organizimit të solidaritetit dhe drejtësisë brenda shoqërive.

Shteti i Mirëqenies dhe Demokracia Sociale merren në mënyrë krahasuese me vlerat dhe parimet kryesore, arkitekturat alternative institucionale si dhe fushat kryesore të politikave (sistemi i tatim-taksave, sigurimi i papunësisë/sigurimi i të ardhurave bazë, sistemet e pensioneve, kujdesi shëndetësor, arsimit/trajnimi) të shteteve moderne të mirëqenies. Ajo e bën këtë, nga njëra anë, duke krahasuar social demokracinë me qasjet e tjera politike dhe, nga ana tjetër, duke krahasuar përvojën gjermane me atë të vendeve të tjera të OECD-së. Si vëllimi i tretë në seritë e botimeve të Demokracisë Sociale, ai gjithashtu mbështetet te dy vëllimet e mëparshme, Themelet e Social Demokracisë dhe Ekonomia dhe Demokracia Sociale.

Botimet e Demokracisë Sociale janë botuan fillimisht në gjermanisht për t'u përdorur për edukimin politik brenda Gjermanisë. Prandaj, shumica e përvojave ose shembujve të përdorur pasqyrojnë politikën dhe shoqërinë në Gjermani, ose në vende të tjera të OECD-së. Megjithatë, këto përvoja dhe shembuj kryesisht shërbejnë për të ilustruar parimet, modelet politike dhe kurset e veprimit, të cilat gjithashtu kanë rëndësi në kontekste të tjera socio-politike. Në themel të punës ndërkombëtare të Fondacionit Friedrich-Ebert-Stiftung qëndron bindja se vlerat thelbësore dhe idealet e demokracisë shoqërore nuk njohin kufij, qofshin ato gjeografikë, kulturorë apo gjuhësorë.

Prandaj, i uroj edicionit ndërkombëtar të botimeve të Demokracisë Sociale audiencë të gjerë dhe të përkushtuar.

Christiane Kesper

Drejtor

Divizioni për Bashkëpunimin Ndërkombëtar

1. HYRJE

Shteti i mirëqenies është pjesë e thelbit të demokracisë sociale. Ai siguron që të drejtat themelore të mos jenë thjesht formale, por që ato të mund të realizohen në mënyrë aktive.

Në përgjithësi, shteti i mirëqenies është në pararojë të diskutimeve në çdo pjesë të spektrit politik. Kjo ka kuptim sepse mënyra sesi dikush e koncepton shtetin e mirëqenies gjithashtu shpreh çfarë ai ose ajo mendon për demokracinë dhe vlerat themelore të saj. Ky botim ka për qëllim t'i ndihmojë njerëzit të gjejnë këndvështrimin e tyre në këto debate, të sqarojnë mendimet e tyre si dhe të jetë në gjendje t'i paraqesin ato.

Kapitulli 2: Shteti i mirëqenies dhe demokracia sociale

Vlerat themelore të demokracisë sociale janë liria, drejtësia dhe solidariteti. Ato formojnë bazën e konceptimit të shtetit të mirëqenies që i japin trajtë këtij botimi. Marrëdhënia themelore midis shtetit të mirëqenies dhe demokracisë sociale përcaktohet që në fillim të këtij vëllimi (Kapitulli 2).

Kapitulli 3: Drejtësia në shtetin e mirëqenies

Kjo tregon qartë se nuk mund të flitet për politikë sociale pa folur për çështje të shpërndarjes: në përputhje me cilat parime duhet të shpërndahen, për shembull, arsimi dhe trajnimi, mundësitë e karrierës dhe të ardhurat, pushteti, siguria, të drejtat dhe detyrat. Për shkak se ato që janë në diskutim janë çështjet kryesore të shpërndarjes së jetës, ato duhet të bëhen në përputhje me drejtësinë. Por, çfarë është e drejtë? Çfarë do të thotë drejtësi në fusha të veçanta? A ekziston një parim që zbatohet si për hartimin e politikave të asistencës së papunësisë, dhe për sistemet e arsimit dhe trajnimit, ose politikën e kujdesit shëndetësor? Kapitulli 3 trajton këto çështje të drejtësisë.

Kapitulli 4: Materiale, strukturat dhe arkitektura e shtetit të mirëqenies

Në nivelin ndërkombëtar janë zhvilluar forma të ndryshme të shtetit të mirëqenies. Por, ato të gjitha përdorin të njëjtat materiale dhe struktura. Arkitektura e tyre dhe pasojat për banorët e vendeve të veçanta janë të qarta. Këto arkitektura janë trajtuar në Kapitullin 4.

Kapitulli 5: Sfidat e shtetit të mirëqenies

Shteti i mirëqenies është shpesh viktimë e kritikave popullore apo edhe populiste. Kapitulli 5 që përpiqet t'u japë kuptim këtyre kritikave, paraqet sfidat me të cilat përballet shteti i mirëqenies në Gjermani dhe jep disa indikacione të para se si mund të trajtohen ato.

Konceptet dhe sfidat përkatëse janë sqaruar, dhe Kapitulli 6 i kushtohet pozicionimit sa i takon politikave sociale të partive të përfaqësuara në Bundestag, cilat modele të shtetit të mirëqenies përfaqësojnë dhe cilat masa reforme propozojnë ato.

Aspirata e demokracisë sociale është që të garantojë liri të barabartë. Pra, objektivi i saj është i qartë. Megjithatë, ende nuk janë përcaktuar format konkrete që duhet të marrin aspekte të veçanta të shtetit të mirëqenies.

Pesë fusha thelbësore mund të identifikohen se përbëjnë një shtet modern të mirëqenies, sepse shteti i mirëqenies sociale duhet të mbrojtë nga kërcënimet kryesore të jetës dhe të garantojë që dinjiteti njerëzor, shëndetësia, papunësia dhe sigurimi i pensioneve janë përbërës themelorë të shtetit të mirëqenies.

Për shkak se shteti i mirëqenies ka për qëllim pjesëmarrjen e të gjithë qytetarëve, politika e arsimimit/trajnimimit është gjithashtu pjesë e një konceptimi modern të shtetit të mirëqenies. Kjo sepse arsimit/trajnimi është një parakusht i ndërgjegjësimit për të drejtat demokratike, por edhe vendimtar për shpërndarjen e burimeve materiale. Edukimi do të thotë pjesëmarrje dhe mundësi.

Një element tjetër i një shteti modern të mirëqenies janë politikatat tatimore. Ato duhet të diskutohet në kuadrin e politikave sociale jo vetëm sepse përfitimet e sigurimeve shoqërore financohen nga taksat dhe kontributet, por gjithashtu edhe sepse taksat janë një instrument kryesor që kanë ndikim mbi shpërndarjen e të ardhurave dhe pasurisë në një shoqëri.

Kapitulli 6: Pozicionet e politikave sociale të partive

Kapitulli 7: Fushat kryesore të shtetit të mirëqenies

Puna, pensionet dhe kujdesi shëndetësor

Arsimi

Tatim-taksat

2. SHTETI I MIRËQËNIES DHE DEMOKRACIA SOCIALE¹

Në këtë kapitull:

- Diskutohet marrëdhënia midis shtetit të mirëqenies dhe demokracisë;
- Shpjegohet konceptimi i shtetit të mirëqenies nga demokracia sociale, mbështetur te liria, barazia dhe solidariteti; dhe
- Prezantohet roli i shtetit të mirëqenies për ofrimin e të drejtave bazë politike, civile, ekonomike, sociale dhe kulturore.

Gjermania: shtet social federal

“Republika Federale e Gjermanisë është një shtet federal demokratik dhe social.” Kjo është fjalia e parë e nenit 20 të Ligjit Themelor Gjerman ose Kushtetutës së vendit, që përfshin parimin e demokracisë, parimin e shtetit të mirëqenies dhe parimin e shtetit të së drejtës dhe të cilat, sipas vullnetit të të ashtuquajturve “baballarë dhe nëna të Kushtetutës”, duhet të jenë njësoj të barabarta.

Organizimi i shtetit të mirëqenies: çështje drejtësie

Ndërsa parimi i demokracisë dhe sundimi i ligjit shpjegohen më hollësisht në shumë pjesë të Ligjit Themelor, parimi i shtetit të mirëqenies nuk është specifikuar. Kjo nuk është për t’u habitur duke pasur parasysh se kriteri më i rëndësishëm për organizimin e shtetit të mirëqenies është drejtësia.

Çfarë është e drejtë? – diskutim i lashtë

Që në krye të herës njerëzit kanë pasur debate mbi kuptimin e drejtësisë. Pjesa më e madhe e këtij botimi i kushtohet reflektimit mbi atë çka përbën shtetin e mirëqenies sociale, përfitimet dhe disavantazhet e shtetit ekzistues të mirëqenies dhe kërkimit të opsioneve alternative të projektimit të tij.

Para se të shikojmë fushat dhe aspektet e ndryshme të politikës sociale në më shumë detaje, së pari duhet të shqyrtojmë marrëdhënien themelore midis demokracisë dhe shtetit të mirëqenies.

Shteti i mirëqenies sociale tregon një shtet demokratik, i cili, në përputhje me kushtetutën e tij, jo vetëm garanton të drejtat themelore dhe liritë personale dhe ekonomike (shtet nën sundimin e ligjit), por gjithashtu merr masa ligjore, financiare dhe materiale për të barazuar dallimet dhe tensionet sociale (deri në një pikë). Parimi i shtetit të mirëqenies në atë masë lidhet me qëllimin e drejtësisë nën shtetin e së drejtës dhe përcaktohet në nenet 20 dhe 28 të Ligjit Themelor. (Das Politiklexikon 2006: 282)

¹ Për përgatitjen e këtij Kapitulli janë marrë parasysh idetë e Kneip-it (2003), Preuß-it (1990), Scanlon-it (2005), Kaufmann-it (2003) dhe Ritter-it (1991)

Shpesh duket se politika sociale është vetëm një fushë e politikave midis fushave të shumta. Ajo dallohet nga të tjerat kryesisht sepse përbën pjesën më të madhe të buxhetit federal dhe, ose drejtpërdrejt (përmes marrjes së përfitimeve), ose në mënyrë të tërthortë (përmes financimit nëpërmjet taksave dhe kontributeve), të gjithë qytetarët preken nga vendimmarrja e politikës sociale. Fakti që kjo nuk i jep drejtësi politikës sociale dëshmohet nga përmendja e saj në Ligjin Themelor. Por, cila është marrëdhënia e veçantë midis demokracisë dhe shtetit të mirëqenies?

Demokrati do të thotë që të gjithë qytetarët të kenë të drejta të njëjta për liri dhe pjesëmarrje politike. Të gjithë njerëzit kanë të njëjtin dinjitet dhe meritojnë respektim të barabartë. Kjo duket se është thjesht një gjë e zakonshme ose e rëndomtë. Megjithatë, Aristoteli, ndikimi i shumë prej ideve të të cilit mbetet i fortë edhe sot e kësaj dite, mendonte se ka njerëz që nuk mund të jetojnë në liri, ai mendonte se ka njerëz që janë skllevër nga natyra. Për më tepër, ai mendonte se gratë nuk duhet të ishin të barabarta me burrat. E drejta e votimit për gratë ofron një pikë referimi elokumente në lidhje me zhvillimin e ideve për të drejtat e barabarta politike. Në Gjermani, gratë fituan të drejtën e votës në vitin 1919, por në Zvicër kjo nuk ndodhi deri në vitin 1971. Nocioni i barazisë politike nuk është fare temë e rëndomë dhe në shumë aspekte përbën edhe një zhvillim relativisht të vonë.

Barazia në lidhje me dinjitetin, respektin dhe vetëvendosjen është pra një parakusht dhe kusht i demokracisë. Megjithatë, siç e tregojnë shembujt, ajo nuk është aspak çështje e sigurt. Ajo gjithashtu duhet të plotësohet me instrumente të tjerë. Vetëvlerësimi dhe vetëvendosja kërkojnë sigurimin e materialit bazë. Pa ushqim dhe strehim, edhe liria më e madhe formale ka pak vlerë. Prandaj, shteti i mirëqenies shërben për të krijuar kushtet për realizimin e lirisë dhe demokracisë.

Përveç mallrave të tilla si ushqimi dhe strehimi, ka të mira dhe burime të tjera që duhet të sigurohen nëse duam që demokracia të jetë më shumë se një fjalë e zbrazët: arsimit/trajnimi dhe informacioni. Mbrojtja ndaj rrezikut të varfërisë dhe sigurimi i arsimimit/trajnimit nuk duhet të konsiderohen si një akt bamirësie ose solidariteti i të virtutshmëve. Demokracia e mirëfilltë nuk është e mundur pa politikën shoqërore. Një shtet demokratik ka nevojë për shtetin e mirëqenies.

*Politika sociale –
Një fushë politikash
si çdo fushë tjetër?*

*Demokracia
Jo gjë e rëndomë*

*Shteti i së drejtës:
baza për realizimin e
lirive reale të lirisë
dhe demokracisë*

*Një shteti
demokratik i
duhet shteti i
mirëqenies!*

*Demokracia sociale:
aspektet sociale dhe
politike të lidhura që
herët*

Lidhja midis demokracisë dhe mbrojtjes sociale ka patur gjithmonë rol qendror për demokracinë. Për shembull, "Mbledhja e Shoqatave të Punonjësve Gjermanë" që në vitin 1868 deklaroi se "liria politike është kushti i domosdoshëm i çlirimit ekonomik të klasave punëtore. Aspekti social, në përputhje me rrethanat, është i pandashëm nga ai politik, zgjidhja e tij përcaktohet nga ai dhe është i mundur vetëm në një shtet demokratik". Gjatë 150 viteve, kjo lidhje është rishikuar vazhdimisht dhe tani është përfshirë në Programin e PSD-së:

"Shteti i mirëqenies është një arritje madhore e civilizimit në shekullin e njëzetë. Ai plotëson të drejtat dhe liritë civile me të drejtat shoqërore. Kjo është arsyeja pse për ne demokracia dhe shteti i mirëqenies shkojnë krah për krah. Shteti i mirëqenies sociale ka çliruar miliona njerëz nga pengesat e origjinës së tyre shoqërore, i mbron ata nga vështirësitë e tregut dhe u hap atyre mundësi për të bërë një jetë siç e përcaktojnë vetë. Ai është një bazë vendimtare për një ekonomi dinamike, e aftë të krijojë prosperitetet. ... Për të ripërtërirë këtë premisë të sigurisë dhe mobilitetit shoqëror në kohën tonë, ne po e zhvillojmë shtetin e mirëqenies në një shtet parandalues të mirëqenies". (Programi i Hamburgut i PSD-së, 2007: 55, 56)

*Koncepti i shtetit para-
ndalues të mirëqenies
– shih modelin social
demokratik në
Kapitullin 4*

Nocioni i shtetit parandalues të mirëqenies, i përmendur këtu, lidhet me politikat e suksesshme të mirëqenies së vendeve skandinave, me të ashtuquajturin varietetin e tyre "social demokratik" i shtetit të mirëqenies, i cili diskutohet më hollësisht në Kapitullin 4 (Materialet, strukturat dhe arkitektura e Shtetit të Mirëqenies).

*Shteti i mirëqenies:
më shumë sesa një
garanci jetese*

Kërkimet mbi demokracinë gjatë dekadave të fundit kanë treguar në mënyrë të përsëritur se demokracia kërkon një themel të shëndoshë material dhe jo material përtej thjesht një garancie për të ekzistuar. Për shembull, niveli i pjesëmarrjes politike, pjesëmarrja në zgjedhje, anëtarësimi në partitë politike dhe forma të tjera të aktivitetit politik, janë të lidhura ngushtë me burimet e përmendura.

*Kërkesa për
pjesëmarrje aktive
(politike)*

Të papunët, personat me të ardhura të ulëta dhe ata që nuk kanë arsim ose trajnim, në praktikë i ushtrojnë të drejtat e tyre politike më rrallë. Njohja e barabartë e të drejtave dhe lirive civile dhe e të drejtave politike, me fjalë të tjera, kërkesa themelore e demokracisë, shkon të paktën paralelisht me rrethanat të krahasueshme të jetës sociale dhe ekonomike.

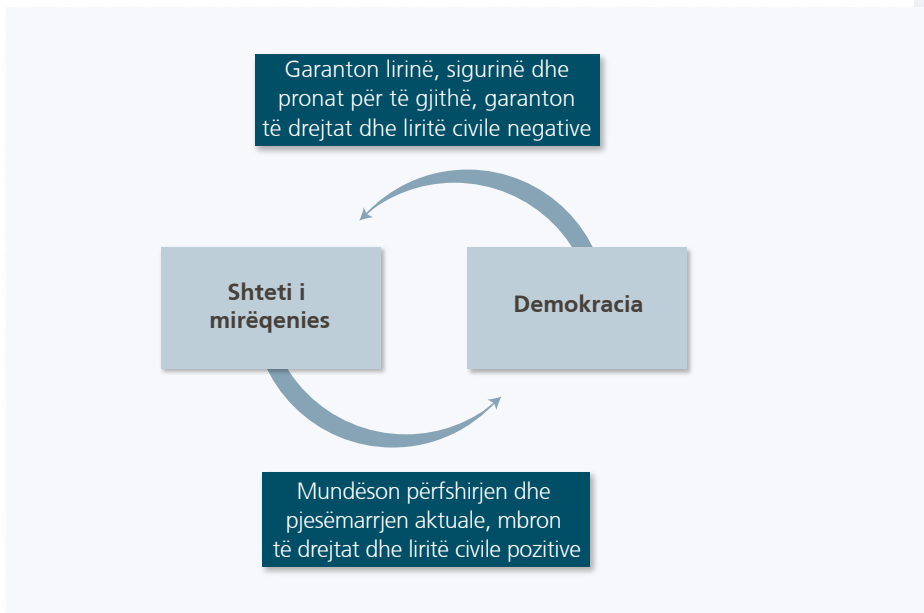

Figura 1: Marrëdhënia midis shtetit të mirëqenies dhe demokracisë

Shumë debate mbi shtetin e mirëqenies rrotullohen rreth kostove që sjell ai. Ndonjëherë pretendohet se politika sociale pengon rritjen ekonomike. Në sfondin e pandashmërisë së demokracisë dhe shtetit të mirëqenies, shumë argumente duken thjesht absurde: demokracia nuk është çështje kostoje. Liria dhe demokracia nuk mund të maten sipas rritjes ekonomike.

Për më tepër, kritikrat e ngritura në mënyrë të përsëritur kundër shtetit të mirëqenies sociale nuk qëndrojnë nëse analizohen në mënyrë të detajuar. Për shembull, shtetet me nivelin më të lartë të mirëqenies janë gjithashtu dhe demokracitë më të pasura.

Gjithashtu, nuk ka asnjë provë për të mbështetur pretendimin se një shtet me mirëqenie sociale të gjerë nuk mund të financohet në mënyrë të shëndetshme çka në mënyrë të pashmangshme çon në një nivel të lartë të borxhit publik. Megjithatë ka vende me borxh të lartë publik dhe një shtet me nivel të lartë të mirëqenies, ka edhe vende me shpenzime të larta shoqërore dhe borxh të ulët publik.

Çështja e financimit të shtetit të mirëqenies motivon një tjetër kritikë ndaj tij: politikë sociale do të thotë rishpërndarje. Dhe rishpërndarje do të thotë që

A kushton shumë shteti i mirëqenies sociale? A mund të kushtojë "shumë" demokracia?

Vendet me shtete të forta të mirëqenies: shpesh janë të suksesshme ekonomikisht

Shteti i mirëqenies do të thotë rishpërndarje

ata që kanë shumë japin një pjesë dhe ata që kanë pak marrin diçka. Disa tani e konsiderojnë këtë proces si një akt të pajustificueshëm paternalizmi, madje edhe si shpronësim.

Argumenti: vetëm shteti i së drejtës mund të garantojë pronën

Në fakt, shteti ndërhyr për shpërndarjen e të ardhurave. Se cilat vlera kanë përparësi këtu është mjaft e qartë. Sepse të drejtat e pronës vlejnë pak pa shtetin demokratik të së drejtës, i cili i mbron këto të drejta. Dhe shteti demokratik i së drejtës është, nga ana e vet, i kushtëzuar nga fakti që qytetarët të gëzojnë një jetë të denjë dhe të përcaktuar nga vetë ata.

Ndërhyrja në shpërndarjen e të ardhurave që vijnë nga tregu me anë të tatimeve dhe kontributeve është e nevojshme për të siguruar lirinë, sigurinë dhe pronën për të gjithë. Nuk bëhet fjalë për shkeljen e të drejtave pronësore të njerëzve, por thjesht për mohimin e përparësisë absolute për ta.

Demokracia sociale: liria negative dhe pozitive

Nga pikëpamja socialdemokrate, liria që mbron individin ndaj shkeljeve nga komuniteti, të drejtat dhe liritë civile negative, dhe liria për të ndjekur dëshirat dhe qëllimet e veta (liria pozitive) duhet të përpriqen dhe të realizohen në mënyrë të barabartë². Kushdo që flet për paternalizëm dhe shpronësim në lidhje me politikën shoqërore dhe rishpërndarjen, duhet të paktën të ketë parasysh se jo të gjithë mund të marrin pjesë në gëzimin e lirisë që ai dëshiron të mbrojë.

“Liri do të thotë mundësia për të gëzuar një jetë të vendosur nga vetë individi. Çdo individ është plotfuqishëm dhe i aftë për të ushtruar lirinë. Nëse një person është në gjendje të jetojë në përputhje me këtë, kjo përcaktohet në shoqëri. Njerëzit duhet të jenë të lirë nga varësitë degraduese dhe nga nevoja dhe frika dhe duhet të kenë mundësinë të zhvillojnë potencialin e tyre dhe të luajnë një rol të përgjegjshëm në shoqëri dhe politikë. Vetëm personat që gëzojnë mbrojtje të përshtatshme shoqërore mund të ushtrorin liritë e tyre”. (Programi i Hamburgut 2007: 15)

² Për marrëdhëniet midis lirisë pozitive dhe asaj negative shih gjithashtu botimin 1: Themelet e Demokracisë Sociale (2008), f. 96–98.

Në demokraci, politika sociale nuk është vetëm një aspekt i politikave midis shumë aspekteve të tjera, por e lidhur pazgjidhshmërisht me të. Të paktën, ky është rasti kur me demokraci nuk kuptojmë vetëm ekzistencën formale të të drejtave dhe lirive civile, zgjedhjeve dhe gjykatave të pavarura, por gjithashtu përfshirjen dhe pjesëmarrjen e të gjithë qytetarëve në jetën shoqërore dhe politike. Ky është gjithashtu thelbi i demokracisë sociale. Është çështje e realizimit të të drejtave themelore. Botimi Themelet e Demokracisë Sociale e përshkruan atë si më poshtë:

“Nëse të drejtat dhe liritë civile negative duhet të kenë më shumë se thjesht vlefshmëri formale dhe të jenë efektive për të gjithë, duhet të sigurohen të drejtat dhe liritë civile pozitive. Kjo do të thotë që të pasurit duhet të pranojnë rishpërndarjen sociale ... Pa rishpërndarjen sociale të pasurisë, të organizuar zakonisht nga shteti, të drejtat dhe liritë civile nuk mund të realizohen për të gjithë”. (Botimi Themelet e Social Demokracisë: 98)

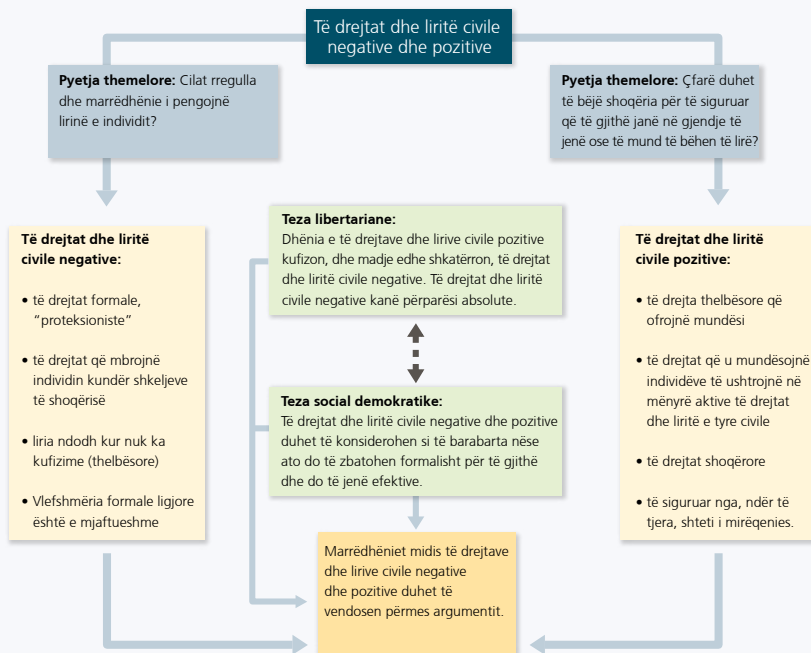

Figura 2: Të drejtat dhe liritë civile negative dhe pozitive

3. DREJTËSIA NË SHPETIN E MIRËQËNIES SOCIALE³

Në këtë kapitull:

- shqyrtohen katër parimet e drejtësisë shpërndarëse dhe marrëdhëniet e tyre me njëri-tjetrin: barazia, drejtësia e bazuar në performancë, drejtësia e bazuar në nevoja dhe barazia e mundësive;
- shqyrtohen parimet e përgjithshme të gjinisë dhe drejtësisë ndërmjet brezave;
- në një ekskurs, Erhard Eppler-i analizon përdorimin e përditshëm të konceptit të „drejtësisë“ në politikë.

Si mund të bëhet e drejtë shpërndarja?

Lexim i

mëtejshëm:

Botimi 1: Themelet e Demokracisë Sociale (2008), Kapitulli 2.2.

Drejtësia është një kriter, në përputhje me të cilin mund të përshkruhet dhe vlerësohet sjellja ndaj të tjerëve. E ashtuquajtura “drejtësi sociale” në mënyrë të ngjashme i referohet sjelljes ndaj të tjerëve, përveç se në këtë rast aktori është shteti ose shoqëria. Prandaj, këtu bëhet fjalë për kriteret e shpërndarjes që duhet të përdorë shteti.

Baza e (ri)shpërndarjes shtetërore është përmendur edhe më sipër: duke filluar nga prezumimi për dinjitet të barabartë, të gjithë qytetarët duhet të kenë të njëjtat mundësi për të bërë një jetë të përcaktuar prej tyre dhe për të marrë pjesë në politikë.

“Drejtësia bazohet te dinjiteti i barabartë i të gjithëve. Çka do të thotë liri e barabartë dhe shanse të barabarta jetese, pavarësisht nga origjina ose gjinia”. (Programi i Hamburgut 2007: 15)

Njësoj për të gjithë?

Por, si duhet të arrihet kjo? A duhet që të gjithë qytetarët të marrin të njëjtën gjë? Apo duhet që të gjithë qytetarët të marrin të njëjtën gjë bazuar tek rezultatet? Apo duhet që nevojat individuale të të gjithë qytetarëve të plotësohen në të njëjtën masë? Apo duhet që performanca dhe merita të jenë baza e shpërndarjes? Apo duhet që mundësitë, më shumë sesa mallrat, të shpërndahen në mënyrë të barabartë?

³ Idetë e shprehura në Becker/Hauser (2004), Gosepath (2004), Kersting (2000); Petring/Henkes (2007), Döring (1998), Kersting (2001) dhe Lessenich (2003) kanë qenë të çmuara për hartimin e këtij kapitulli.

Në vijim do të shqyrtojmë më hollësisht se nga çfarë saktësisht përbëhen këto parime të barazisë, drejtësisë së bazuar në performancë, drejtësisë së bazuar në nevoja dhe mundësive të barabarta dhe në cilat fusha të shtetit të mirëqenies është i justifikuar zbatimi i tyre. Konceptet e drejtësisë në fjalë këtu janë parimet thelbësore të drejtësisë shpërndarëse.

Dy parime të drejtësisë në veçanti duhet patjetër të merren parasysh këtu: drejtësia gjinore dhe drejtësia ndërmjet brezave. Drejtësia shpërndarëse ka të bëjë me çështjen e përgjithshme nëse dhe si duhet shteti të merret me ndryshimet midis njerëzve. Me fjalë më të thjeshta, duhet të zbatohen parime të ndryshme në fusha të ndryshme.

*Katër parime:
barazi, mundësi
të barabarta,
performancë dhe
nevojë*

*Parimet e
përgjithshme:
drejtësia gjinore dhe
ndërmjet brezave*

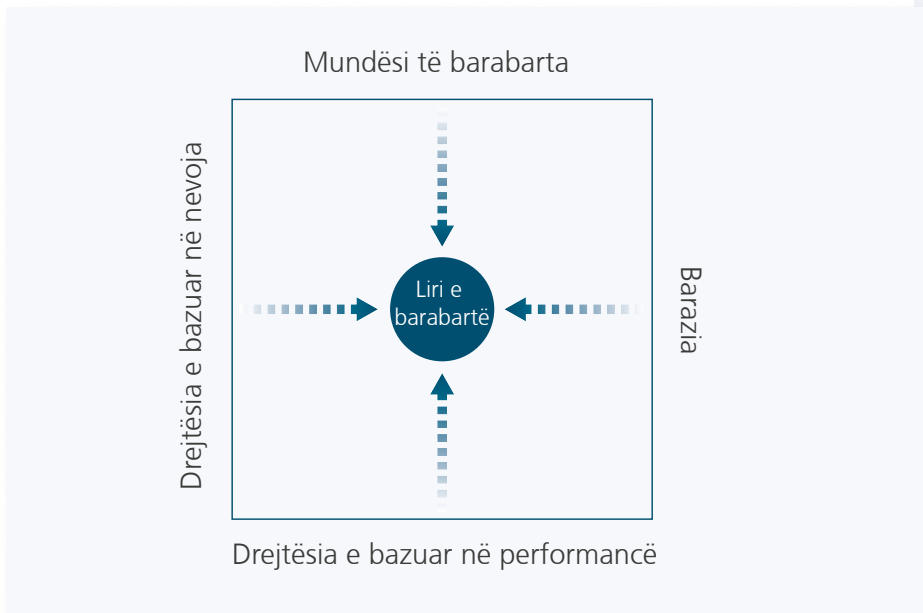

Figura 3: Katër konceptet e drejtësisë

Sidoqoftë, barazia midis burrave dhe grave dhe parimi i ndërmarrjes së veprimeve sot për të ruajtur bazat e jetës për brezat e ardhshëm, nuk janë të kufizuara në aspekte të veçanta politike. Ato duhet të jenë udhëzime themelore të politikës (sociale).

Lexim i

mëtejshëm:

Friedrich-Ebert-Stiftung (ed.) (2009a), Portal tematik: Gratë-Burrat-Gjinia, www.fes.de/gender.

Friedrich-Ebert-Stiftung (2009b) (ed.), Alter, Arbeit, Armut? Altersarmut von Frauen verhindern!, Berlin 2009.

Christine Färber, Ulrike Spangenberg, Barbara Stiegler (2008), Umsteuern: gute Gründe für ein Ende des Ehegattensplittings, Friedrich-Ebert-Stiftung (ed.), Bon .

Drejtësia gjinore

Eva Flecken

A është e drejtë që nënat të marrin pjesë në aktivitetet e punës më pak se baballarët? A është e drejtë që gratë që punojnë të fitojnë më pak sesa meshkujt? A është e drejtë që nxënësit djem po marrin gjithnjë e më shumë nota më të këqija sesa vajzat?

Këto janë vetëm disa nga pyetjet që duhet të bëhen brenda kornizës së drejtësisë gjinore. Drejtësia gjinore përfshin marrjen parasysht në mënyrë sistematike të realiteteve të jetës së grave dhe burrave në çdo fushë të politikave. Drejtësia gjinore, në shumë aspekte, kalon në katër parimet thelbësore të drejtësisë shpërndarëse, veçanërisht në lidhje me barazinë e mundësive dhe barazinë e rezultateve.

Megjithëse identifikimi i padrejtësisë gjinore nuk është asgjë e re, ndryshimet midis gjinive nuk janë zvogëluar rëndësisht. Në aspektin social-politik, çështja është gjithashtu aktuale sepse debatet mbi lejen e lindjes për burrat (shpesh të njohura në Gjermani si "Wickelvolontariate" ose "turni i ndërrimit të pelenave") dhe prindërimi i keq nuk do të shuhen. Përkundrazi, i fryhet zjarrit vazhdimisht dhe opinionistët e spikatur po i trazojnë edhe më shumë gjërat.

Agjenda feministe ka ndryshuar vitet e fundit dhe fokusi i saj është zhvendosur. Sot theksi vihet te të drejtat e barabarta të bazuara te partneritetet dhe më pak te kërkesat radikale të këtij lloji, ende të domosdoshme në vitet 1970. Megjithatë, përkundër ndryshimeve strukturore dhe zhvillimeve të pësuara nga feminizmi, kërkesat feministe mbeten një çështje politike.

Kjo është veçanërisht e justifikuar në lidhje me shtetin gjerman të mirëqenies: për shembull, varfëria në pleqëri ende prek më shumë gratë dhe deklarimet e përbashkëta tatimore bashkëshortore në realitet punojnë kundër punësimit të grave. Megjithatë, duket se gjërat gjithashtu po ndryshojnë në lidhje me padrejtësinë gjinore: në disa fusha, siç është sistemi arsimor, djemtë tani duket se po mbesin mbrapa në krahasim me vajzat.

Prandaj të dyja gjinitë përballen me padrejtësi. Kompensimi i ndërsjellë do të dukej i pa këshillueshëm si ekonomikisht ashtu edhe në aspektin social-politik, pasi dy gabime nuk janë të barabarta me një të drejtë.

Përkundrazi, vëmendja duhet t' i drejtohet faktit që shoqëritë moderne karakterizohen nga padrejtësi shumëdimensionale gjinore. Baballarët beqarë janë po aq të ndërgjegjshëm sa nënat beqare për problemet që kanë të bëjnë me kujdesin ndaj fëmijëve. Infermierët meshkuj vuajnë po aq nga pagat e ulëta, sa edhe infermieret femra. Pra, çështja e drejtësisë gjinore është më komplekse, por edhe më aktuale se kurrë.

Shoqëritë pluraliste kërkojnë jo vetëm strategji më komplekse të drejtësisë shpërndarëse, por në përgjithësi edhe një pamje më të nuancuar të parimeve të drejtësisë. Kjo vlen edhe për drejtësinë gjinore.

Drejtësia ndërmjet brezave merret me shpërndarjen e të mirave midis të rinjve dhe të moshuarve, nga njëra anë, dhe midis brezave aktualë dhe atyre të ardhshëm, nga ana tjetër. Një shembull klasik i mungesës së drejtësisë ndërmjet brezave është shkatërrimi i mjedisit. Gjithnjë e më shumë, koncepti po përdoret në lidhje me financimin e shtetit të mirëqenies dhe rritjen e borxhit publik. Në këtë kontekst, nuk është e pakontestueshme, për shembull, kur ajo përdoret si pretekst për qëllime të tjera politike, siç janë shkurtime në arsim dhe sistemet e sigurimeve shoqërore.

Programi i Hamburgut i PSD-së, për shembull, formulon një nocion më gjithëpërfshirës të drejtësisë ndërmjet brezave: "Një politikë e shëndoshë financiare për ne do të thotë që ne të mos jetojmë sot në kurriz të brezave të ardhshëm. Sidoqoftë, konsolidimi i buxheteve publike nuk duhet të përfshijë lënien pas të një infrastrukture të rrënuar për brezat e ardhshëm. Përgjegjësia jonë ndaj brezave të ardhshëm do të thotë që ne duhet të zvogëlojmë borxhin publik dhe, në të njëjtën kohë, të investojmë më shumë para në arsim/trajnime, kërkim dhe infrastrukturë".

(Programi i Hamburgut 2007: 46).

Lexim i mëtejshëm:

Friedrich-Ebert-Stiftung (ed.) (2006), Generationen-gerechtigkeit. Thematic module of the FES Online-Akademie, www.fes-online-akademie.de.

Peter Bofinger (2009), Gerechtigkeit für Generationen. Eine gesamtwirtschaftliche Perspektive, Friedrich-Ebert-Stiftung (ed.), Bonn.

Björn Böhning und Kai Burmeister (ed.) (2004), Generation & Gerechtigkeit, Hamburg.

3.1. Barazia

Në shekullin e nëntëmbëdhjetë, kërkohet barazi ligjore dhe politike

Si parim i drejtësisë, barazia kërkon që të mos ketë ndryshime midis anëtarëve të një shoqërie në lidhje me pozicionin e tyre ligjor, politik, shoqëror dhe ekonomik. Lajtmotivi i Revolucionit Francez (1789) ishte kërkesa për “liberté, égalité, fraternité [solidaritet]”. Që nga shekulli i nëntëmbëdhjetë lëvizja e punëtorëve është angazhuar për barazinë ligjore dhe politike të të gjithëve. Me fjalë të tjera, lëvizja e punëtorëve nuk kishte të bënte vetëm me emancipimin e punëtorëve, por edhe me liri të barabartë për të gjithë:

“Lufta për emancipimin e klasave punëtore nuk është një luftë për privilegjet dhe monopolet e klasave, por për të drejtat e barabarta dhe detyrimet e barabarta”. (Programi i Asamblesë së Shoqatave të Punëtorëve Gjermanë, Nuremburg 1868, cituar në Dowe/Klotzbach 2004: 157–158)

Barazia formale është realizuar në masë të madhe

Progresi më i madh është bërë në lidhje me barazinë juridike dhe politike ose „të drejtat e barabarta”. Nëse dikush punon në bazë të parimit që pëlqimi duhet të trajtohet si pëlqim dhe mospëlqimi si mospëlqim, linja e argumentit është e qartë: pjesëmarrja politike dhe të vendosurit për veten duhet t’u jepet të gjithëve në masë të barabartë. Ndryshimi në përputhje me, për shembull, gjininë, nuk mund të justifikohet sepse gjinia nuk mund të justifikojë ndryshimet në lidhje me dinjitetin, pjesëmarrjen politike dhe vetëvendosjen.

Duhet të ketë një dallim midis instrumentit dhe rezultatit

Diskriminimi si instrument duhet të dallohet nga pabarazia e rezultatit. Pikërisht për këtë arsye mund të jetë e nevojshme t’u jepet trajtim preferencial personave në nevojë. Barazia realizohet kryesisht në sferën juridike. Në realitet, megjithatë, shpesh mund të vërehen devijime nga parimi i barazisë.

“Barazi ligjore gjithsesi nuk do të thotë status i barabartë. Veçanërisht në botën profesionale dhe atë të punës vazhdojnë disavantazhet e vjetra. Rakordimi i jetës familjare dhe punës mbetet jashtëzakonisht një problem për nënat, gratë fitojnë më pak se burrat, gratë humbin punën më lehtë dhe rrezikohen më shpesh nga varfëria”. (Programi i Hamburgut 2007: 10)

Kur përballemi me pabarazinë, ne presim një justifikim. Me supozimin për dinjitet të barabartë, për çdo pabarazi duhet të jepet një e drejtë e barabartë për të përcaktuar vetë jetën tënde dhe një e drejtë e barabartë për pjesëmarrje politike.

Por, a vlen kjo jo vetëm për të drejtat politike dhe sociale, por edhe për shpërndarjen e të ardhurave dhe pasurisë? Në vështrim të parë, zbatimi i parimit të barazisë duket i thjeshtë, por ai ngre disa pikëpyetje. A duhet të zbatohet barazia për personat, apo familjet? A bëhet fjalë për barazi të të ardhurave, apo për situatën e barazisë së jetës (“kushtet e jetës”)? Po në lidhje me aspektin kohor të vendosjes së barazisë: a duhet të ndodhë ajo në një kohë të caktuar, në faza të caktuara të jetës, apo vazhdimisht?

*Duhet të jepen
arsyet për çdo
pabarazi*

*Cilat janë
dimensionet e
barazisë?*

Kushtet e qasjes së jetës

Knut Lambertin dhe Christian Krell

Kushtet e qasjes së jetës është një koncept i zhvilluar, ndër të tjerë, nga **Gerhard Weisser**-i, i cili merr parasysh karakterin shumëdimensional të varfërisë dhe pasurisë. Gerhard Weisser-i (1898–1989) ka qenë ministër, shkencëtar social, profesor në Universitetin e Këlnit, protestant aktiv dhe socialdemokrat i përkushtuar. Nga viti 1954 deri në vitin 1970 ai ishte drejtuesi i Friedrich-Ebert-Stiftung.

Pohimi se “(ri)shpërndarja ka të bëjë me kushtet e jetës” (“Verteilt werden Lebenslagen”) është thelbi i qasjes së tij ndaj politikës së shpërndarjes. Ai fillon nga supozimi se kur mendon për politikën e shpërndarjes duhet të merret parasysh jo vetëm madhësia materiale, por të gjitha aspektet e nevojës njerëzore, përfshirë fushën e veprimit, rrjetet shoqërore dhe nivelin kulturor. Për të, jo vetëm dimensionet socio-ekonomike të numëruara, por edhe mundësitë e mirëqenies që i shoqërojnë, varen nga më shumë sesa nga gjërat materiale.

Me qasjen e kushteve të jetës, Gerhard Weisser-i ishte në gjendje të sintetizonte punën teorike dhe një orientim praktik. Ai jo vetëm që pati ndikim mbi Programin Godesberg të PSD-së, por edhe mbi Aktin e Ndhmës Sociale dhe raportet e qeverisë për varfërinë dhe pasurinë.

Idetë e tij mund të gjenden gjithashtu edhe në Programin e Hamburgut të PSD-së të vitit 2007, në kërkesën për “barazi në shpërndarjen e të ardhurave, pasurisë dhe fuqisë” dhe nxitje për pjesëmarrje dhe shanse të barabarta jete.

*Barazia e rezultatit
material ...*

Një mundësi do të ishte interpretimi i barazisë si barazi e rezultateve materiale. Pavarësisht se çfarë dhe sa dikush ka arritur, të gjithë do të merrnin të njëjtën shumë materiale nga shteti.

*... nuk mund të jetë
matja e vetme*

Një model i tillë mund të përballet me kundër argumente serioze. Realizimi i qëndrueshëm i objektivit të barazisë nuk mund të pajtohet me ekonominë e tregut dhe gjithashtu të bjerë ndesh me të drejtat individuale (për shembull, të drejtat e pronës), karakteristikë e demokracive moderne. Më e rëndësishmja, nuk do të ishte e drejtë që barazia të merrej si parimi i vetëm i shpërndarjes.

Performanca dhe nevoja janë dy parime të tjera në përputhje me të cilat mund të shpërndahen mallrat dhe burimet. A mundën të justifikojnë pabarazitë këto kritere?

3.2. Drejtësia e bazuar te performanca

*Shembull: paga të
barabarta për punë
të barabartë*

Për shumicën e njerëzve, parimi më i përshtatshëm i drejtësisë në përputhje me të cilin mund të justifikohen ndryshimet e shpërndarjes është drejtësia e bazuar në performancë. Drejtësia e bazuar në performancë, ose parimi i performancës, kërkon që arritjet e barabarta dhe arritjet e pabarabarta të trajtohen në mënyrë të pabarabartë. Një shembull tipik i këtij parimi të drejtësisë është kërkesa për "paga të barabarta për punë të barabartë".

"Demokracia sociale, për të hedhur poshtë një paragjykim që vazhdon të vihet kundër saj, gjithmonë i ka konsideruar ndryshimet në lidhje me shpërndarjen e të mirave dhe burimeve si legjitime, për sa kohë që kjo bazohet në një nevojë ose performancë specifike ose në ndryshime të dukshme, të njohura dhe të vlerësueshme në arritje".

(Thierse 2005: 14)

*Si mund ta masim
performancën?*

Megjithatë, shpesh nuk është aq e lehtë të thuash se si mund të vlerësohet performanca ose merita. A është performanca e njëjtë me rezultatit e një aktiviteti të veçantë? Apo me përpjekjen, domethënë me mundin dhe sforcimin e bërë për të përbushur aktivitetin? Për më tepër, çfarë roli luan talenti në vlerësimin

e performancës? A duhet të shpërblehen apo jo dhuntitë e veçanta me të cilat kemi lindur dhe, për të cilat nuk na është dashur të lodhemi?

“Vetëm Zoti, i cili e di sa sekrete ka në zemrat e njerëzve, do të ishte në gjendje të bënte shpërndarjet e nevojshme. Nëse qeniet njerëzore do të duhej të bënin punën, mekanizmi shpërndarës do të kapej që në fillësë nga një grup aristokratësh (kështu do ta quanin veten ata) me një koncept fikse të asaj që është më e mira dhe më e merituar, duke qenë të pandjeshëm ndaj ekselencave të ndryshme të bashkëqytetarëve të tyre”.

(Walzer 2006)

Sondazhet dhe eksperimentet tregojnë se shumica e njerëzve e kuptojnë performancën (ose arritjen) si një kombinim të tre faktorëve: rezultati, përpjekjes dhe talentit, prej të cilave rezultati dhe përpjekja janë më të rëndësishmet.

Përkundrazi, talenti individual konsiderohet nga shumica e njerëzve si i rëndësishëm për vlerësimin e performancës vetëm në kombinim me përpjekjen⁴. Sidoqoftë, niveli i sforcimit, përpjekjes dhe zellit nuk mund të gjykohet lehtë nga jashtë.

Qartazi, nuk është e lehtë të zbatosh parimin e performancës në mënyrë të vazhdueshme. Zgjidhja më pak komplekse është që përcaktimin e performancës t’ia lëmë tregut. Megjithatë, kjo ka pasojat e veta. Tregu jo domosdoshmërisht e shpërblen performancën në aspektin e përpjekjeve dhe entuziazmit individual.

Në vend të kësaj, performanca është e orientuar kryesisht drejt rezulttit. Si rezultat i kësaj, meqë ra fjala, dallimet në të ardhura që njerëzit i konsiderojnë të justifikuara nga performanca individuale janë shumë më të ulëta se sa ndryshimet ekzistuese (Miller 2008: 112).

Ekziston një problem edhe më thelbësor: shumë aktivitete, veçanërisht në familje, janë të papaguara (kujdesi, rritja e fëmijëve, përkujdesja). Për shkak se aktivitete të tilla ende kryhen në mënyrë disproporcionale nga gratë, ekziston një padrejtësi e dyfishtë:

4 Për një përmbledhje interesante të qëndrimeve ndaj drejtësisë, shih kreun 4 në Miller (2008)

*Performanca:
Rezultati, përpjekja
dhe talenti?*

*Vlerësimi i
performancës nga
tregu ...*

*... orientohet
kryesisht drejt
rezultatit*

*Problemi: tregu nuk
merr parasysh të
gjitha aktivitetet*

1. Aktivitetet e shumë njerëzve nuk shpërblehen.
2. Janë mbi të gjitha gratë ato që preken nga kjo padrejtësi.

Zbatimi i parimit të performancës: sigurimet për papunësinë dhe pensionet

Zbatimi i këtij parimi të drejtësisë është më i qartë në lidhje me sigurimet për papunësinë dhe pensionet. Në të dyja rastet, niveli i përfitimit varet nga niveli i kontributeve të akumuluar: në lidhje me pensionet janë kontributet e bëra gjatë ciklit të punës, ndërsa në rastin e papunësisë niveli i përfitimit të sigurimit përcaktohet nga paga mesatare e vitit të fundit të punësimit.

Në sistemin e kujdesit shëndetësor, drejtësia e bazuar në performancë ka vetëm aplikim të kufizuar. Ofrimi i shërbimeve shëndetësore i lidhur me performancën zhvillohet në mënyrë të tërthortë për shkak të ekzistencës së skemave të sigurimeve shëndetësore publike dhe private, të cilat, nga ana e tyre, varen nga pagat.⁵

Aplikimi në sistemin arsimor

Ky parim zbatohet edhe në sistemin e arsimit/trajnitimit. Përpos edukimit bazë, vetëm ata që plotësojnë kriteret e performancës gëzojnë të drejtën e arsimit ose trajnitimit të mëtejshëm shtetëror. Por, ndërsa në fushat e tjera që kemi trajtuar, të ardhurat (e mëparshme) janë treguesi i performancës, në sistemin e arsimit/trajnitimit, notat dhe provimet përfundimtare janë ato që përcaktojnë të drejtën për qasje të mëtejshme.

⁵ Ka një diskutim të detajuar të parimeve të drejtësisë të zbatuara në fusha të ndryshme të shtetit të mirëqenies sociale në seksionet përkatëse të Kapitullit 7.

3.3. Drejtësia e bazuar te nevojat

Drejtësia e bazuar te nevoja është drejtësia që përshkruan Karl Marksi në programin Gotha: „Nga secili sipas aftësive të tij, te secili sipas nevojave të tij!” Megjithatë, ai nuk e konsideronte këtë si një detyrë politike. Në këndvështrimin e tij ky parim do të realizohej vetë në fazat e mëvonshme të shoqërisë komuniste, si rezultat i së cilës koncepti i drejtësisë do të bëhej i tepërt.

Çfarë lloj kuptimi i nevojës apo i dëshirës do të ishte i përshtatshëm për të shërbyer si bazë për ndarjen e të mirave në një shoqëri moderne? Ndoshta ato mund të merren në konsideratë si sinonime të dëshirave individuale. Shumë njerëz mund të ndiejnë nevojën për një vilë me një park të madh rreth saj. Megjithatë, caqet e zbatueshmërisë së saj do të arrihen me shpejtësi për shkak të mungesës së burimeve për të realizuar këtë nevojë.

Alternativa është të kuptohen si nevoja kushtet e nevojshme për një jetë të denjë në një shoqëri të caktuar. Koncepti i Adam Smithit për artikujt e nevojshëm (që ai i quan “jetiket”) ishte në të njëjtat linja:

“Me nevoja jetike unë nuk kuptoj vetëm mallrat që janë në mënyrë të domosdoshme të nevojshme për të mbështetur jetesën, por çfarëdolloj nevoje, mungesa e të cilës, sipas zakoneve të një vendi, e bën jetesën të papërshtatshme për njerëzit, qofshin ata të një rendi më të ulët social”. (Smith 1978 [1776]): 747

Qëllimi i drejtësisë së bazuar te nevoja është kryesisht mbulimi i përshtatshëm, mesatar ose minimal i nevojave themelore. Por, edhe nëse një përkufizim i tillë do të thotë se vila e lartpërmendur nuk mund të konsiderohet si një nevojë themelore, nuk ka një vijë ndarëse të qartë dhe të shpejtë. Cilat janë saktësisht të mirat e nevojshme për një jetesë të denjë? Është e qartë se kjo varet tërësisht nga rrethanat e secilës shoqëri. Sot, telefoni, televizioni dhe interneti konsiderohen shërbime themelore, ndërsa deri në vitet 1960 asnjëra prej tyre nuk ishte e tillë.

Por, problemet ose zgjidhjet që duhet të bëhen nuk shkaktohen vetëm nga ndryshimet teknike dhe të jetës. Çfarë ndodh në lidhje me të drejtat e njerëzve, nevoja e të cilëve nuk është rezultat i fatkeqësisë, aksidenteve apo arsyeve të tjera përtej përgjegjësisë së tyre? Me fjalë të tjera, çfarë të themi për njerëzit që

“Nga secili sipas aftësive të tij, te secili sipas nevojave të tij”

Dëshirat individuale si njësi matëse?

Nevoja: çfarë nevojitet për një jetë të denjë?

Problemi i parë: vija ndarëse materiale

Problemi i dytë: Ku përfundon përgjegjësia shtetërore?

janë tërësisht përgjegjës për situatën e tyre fatkeqe? A është shteti përgjegjës në këtë rast në të njëjtën masë si në një rast kur personi në nevojë ka provuar gjithçka për të shmangur dëmin?

Problemi i tretë: si ndahen mallrat e pandashme?

Zbatimi i drejtësisë së bazuar te nevoja mund të jetë edhe më i vështirë në lidhje me mallrat që nuk janë të ndashme. Ky është rasti në lidhje me organet e dhuruara, për shembull. Si mund të vendoset se kush ta marrë një transplant që shpëton jetë kur më shumë se një person ka nevojë për të?

Drejtësia e bazuar te nevoja si shprehje e parimit të shtetit të mirëqenies

Natyrisht, ideja themelore e drejtësisë së bazuar te nevoja, duke iu referuar një jetese të denjë, është në përputhje me të menduarit që çoi në përfshirjen e parimit të shtetit të mirëqenies në ligjin themelor të Gjermanisë. Prandaj është e lehtë të shihet se, edhe këtu, nuk është gjithmonë e thjeshtë ta zbatosh atë në praktikë.

Zbatimi në sistemin e kujdesit shëndetësor

Megjithatë, ajo përdoret në disa fusha kryesore të shtetit gjerman të mirëqenies. Në sistemin e kujdesit shëndetësor, zbatimi i këtij parimi është relativisht i qartë. Trajtimi i sëmundjeve ndodh kryesisht në përputhje me nevojën, edhe nëse në disa zona ka kufizime për shkak të parimit të drejtësisë së bazuar në performancë.

ALG II: Parimi i sigurimit bazë

Parimi i drejtësisë së bazuar te nevoja është më i dukshëm në lidhje me të ashtuquajturën përfitime të papunësisë II (Arbeitslosentengeld II - ALG II), të cilat zëvendësojnë mbështetjen financiare. Ideja themelore këtu është qartazi sigurimi bazë që synon të garantojë një standard të përshtatshëm jetese minimale për të gjithë.

Çështje e debatueshme: niveli i nevojës

Vështirësitë sa i takon vënies në zbatim janë gjithashtu evidente. Niveli i përfitimeve është objekt i debatit të rregullt dhe të nxehtë: disa i konsiderojnë nivelet e përfitimit shumë të ulëta për të siguruar një standard të mirë jetese, ndërsa të tjerët mendojnë se përfitimet janë aq të larta sa që ato nuk i nxisin njerëzit të kërkojnë punë.

Dinjiteti njerëzor nuk mund të kualifikohet

Megjithatë, ky qëndrim është së pari dhe mbi të gjitha jo një çështje e drejtësisë, por një argument i bazuar te efikasiteti. Dinjiteti njerëzor nuk mund

të kualifikohet në bazë të efikasitetit, i çfarëdo lloji qoftë ai. Po të flasim në mënyrë rigoroze, polemika duhet të përfshijë vetëm debatin nëse përfitimet janë të përshtatshme për të siguruar pjesëmarrjen në jetën shoqërore dhe politike.

3.4. Barazia e mundësive

Barazia e mundësive, si parimi i katërt i drejtësisë i trajtuar këtu, është e dallueshme nga tre të tjerat në një pikë thelbësore: barazia e rezultateve, barazia e kontributeve, ose drejtësia e bazuar te performanca, dhe drejtësia e bazuar te nevoja, në shumë situata bien ndesh me njëri-tjetrin.

Barazia e mundësive, në të kundërt, jo vetëm që rakordon drejtësinë e kontributeve apo të bazuar te performanca me barazinë e rezultateve, por, në një mënyrë, është një kusht i domosdoshëm për zbatimin e të dy parimeve. Por, le të trajtojmë së pari gjërat më të rëndësishme.

Gjëja e parë e dukshme në lidhje me barazinë e mundësive është se, në dallim nga konceptet e tjera, ajo i referohet një lloji të caktuar malli. Ky parim nuk ka të bëjë me shpërndarjen e mallrave dhe burimeve në përgjithësi, por shprehimisht ka të bëjë me shpërndarjen e barabartë të mundësive. Me fjalë të tjera, ajo ka të bëjë me një fushë loje të barabartë për të gjithë “lojtarët”.

Nëse sigurohet kjo barazi, atëherë pabarazia e mëvonshme e lidhur me shpërndarjen e të ardhurave, statusit dhe faktorëve të tjerë, është e drejtë. Parimi i performancës mund të zbatohet sepse kushtet fillestare janë të njëjta për të gjithë. Cilat janë kushtet fillestare për një jetë të vetë-përcaktuar nga individit, të cilat fillimisht janë të shpërndara në mënyrë shumë të pabarabartë si midis njerëzve ashtu dhe në momente të ndryshme të jetës së një individit? Pabarazia e mundësive lind, për shembull, si rezultat i dallimeve të aftësive të lindura, mundësive të ndryshme të gëzuara nga prindërit, ndarjes së roleve specifike gjinore dhe shtigjeve të ndryshme të arsimit dhe trajnimit.

Megjithatë, në rastin e mundësive të barabarta, individit ballafaqohet me problemin se edhe kur krijohen situata të karakterizuara nga mundësi të barabarta, ato mund

Mundësi të barabarta: një parim gjithëpërfshirës

Mundësitë e barabarta: parakusht i parimit të performancës

Pika e referencës: fushë loje me rregulla të barabarta

Çfarë ushtron ndikim mbi kushtet fillestare?

Barazia e shanseve të jetës

të kthehen sërisht shumë shpejt në të pabarabarta. Prandaj, teoritë moderne të mundësive të barabarta janë të orientuara drejt „barazisë së shanseve të jetës“. Në këtë koncept, drejtësia kërkon jo vetëm një ndërhyrje të vetme nga shteti, por korrigjim të vazhdueshëm për të krijuar drejtësi dhe për ta ruajtur atë.

Dallimi në lidhje me shkaqet: objektivat individuale ...

Por, këtu lind pyetja se çfarë saktësisht duhet të shpërndahet në mënyrë të barabartë në mënyrë që të gjenerohen mundësi të barabarta. Një propozim është që kjo të lidhet me shkaqet e pabarazisë. Situatat e pabarabarta të jetës të bazuara te qëllimet individuale nuk e justifikojnë ndërhyrjen e shtetit.

... ose "lotari e natyrës"

Pabarazitë që, në të kundërt, janë rezultat i talenteve dhe aftësive që nuk mund të ndryshohen, në një farë mënyrë "lotari e natyrës", duhet të kompensohen nga shteti. Ky dallim tingëllon i besueshëm, por në praktikë dallimet e qarta midis shkaqeve të drejta dhe të padrejta të pabarazisë janë rrallëherë lehtësisht të identifikueshme.

"Nga njëra anë, ne duhet, edhe me kusht që të shkelim barazinë, të lejojmë që shpërndarja e burimeve në çdo moment të drejtohet nga ambicia. [...] Por nga ana tjetër, nuk duhet të lejojmë që shpërndarja e burimeve në çdo moment të drejtohet nga aftësitë e "dhuruara", çka do të thotë të ndikohen nga ndryshime në aftësi të tilla që në një ekonomi 'laissez-faire' të prodhojnë ndryshime të ardhurash midis njerëzve me ambicie të njëjta." (Dworkin 1981: 311)

"Aftësitë"

Për këtë arsye, të tjerë kanë propozuar përqendrimin te shpërndarja e „aftësive“. Gjithkush duhet të pajiset me kompetenca, të cilat i vënë ata në pozitë për të qenë në gjendje të ndjekin planet e tyre për jetën. Për të garantuar shanset e jetës së një individi, politikat sociale nuk duhet të kërkojnë të zvogëlojë pabarazinë. Përkundrazi, një nga detyrat kryesore të shtetit të mirëqenies është t'i pajisë njerëzit me mjetet për të shmangur disavantazhin social të pavullnetshëm dhe të përhershëm, ose edhe përjashtimin.

Fusha kryesore e mundësive të barabarta: politikat e arsimit/trajnimit

Duke pasur parasysh se në bazë të këtij parimi të drejtësisë, kushtet fillestare të drejtësisë janë shumë qendrore, është e qartë se politikat e arsimit/trajnimit janë një nga fushat kyçe të zbatimit. Shërbimet publike, duke filluar nga qendrat ditore për fëmijët prindërit e të cilëve janë të punësuar me kohë të plotë (të ashtuquajturat "Kitas", në Gjermani) deri te trajnimi profesional, tregojnë qartë se shteti e konsideron se është detyra e tij të sigurojë akses në arsim/trajnim për të gjithë.

Rezultate të tilla si ato të botuara në studimet PISA (shën. i red. Programme for International Student Assessment - Programi për Vlerësimin e Studentëve Ndërkombëtarë) tregojnë se gjatë viteve të fundit barazia e mundësisë është ende një mall i rrallë në sistemin e arsimit/trajnitimit gjerman (shih kapitullin 7.5: Arsimi/Trajnimit).

3.5. Përmbledhje

Erhard Eppler-i e formulon çështjen në mënyrë të qartë: “Politikisht, nuk ka kuptim ‘të rrimë në agoni’ për drejtësinë absolute sociale. Një gjë e tillë nuk ekziston”. (shih kapitullin 3.6.: Ekskurs: Erhard Eppler-i mbi konceptin e drejtësisë).

Të ndjekësh një koncept të vetëm të drejtësisë në përputhje me të cilin të organizohet çdo fushë e politikës dhe shoqërisë nuk është vetëm joreale, por edhe thellësisht jodemokratike. Fakti është se pikëpamjet e njerëzve për atë që është e drejtë shpesh ndryshojnë.

Debati mbi parimet e ndryshme ka treguar se ka shkallë të ndryshme rëndësie që i bashkëlidhen aksiomave të veçanta të drejtësisë në fusha të ndryshme të politikave. Megjithatë, politika ka nevojë për një busull që ta përdorë në momentet e vendimmarrjes.

*Gjermania:
Mundësitë nuk
janë të barabarta -
shih kapitullin 7.5.:
Arsimi/Trajnimi*

*Eppler-i: nuk ka
drejtësi sociale
absolute*

*Politika ka nevojë
për busull*

*Drejtësia sociale:
detyra kryesore e
politikës*

Çfarë do të thotë kjo për demokracinë sociale?

- Dinjiteti i barabartë dhe mundësitë e barabarta në lidhje me një jetë të përcaktuar nga vetë individi dhe pjesëmarrja politike kërkojnë shpërndarje të drejtë të burimeve të shoqërisë.
- Çështja e shpërndarjes së drejtë mund të diskutohet në bazë të katër parimeve të barazisë, drejtësisë së bazuar te kontributi ose performanca, drejtësisë së bazuar te nevoja dhe mundësive të barabarta.
- Këto parime kanë peshë të ndryshme në fusha të ndryshme. Barazia, drejtësia e bazuar te kontributi ose performanca dhe drejtësia e bazuar te nevoja kufizojnë njëra-tjetrën. Barazia e mundësive është një parim gjithëpërfshirës. Ajo përbën kushtin për zbatimin e parimeve të tjera, sidomos drejtësisë së bazuar te kontributi ose performanca.

3.6. Ekskursus: Erhard Eppler-i mbi konceptin e “Drejtësisë”

Lexim i

mëtejshëm:

Erhard Eppler
(2009), *Der Politik
aufs Maul geschaut*,
Verlag J. H. W. Dietz,
Bonn.

“Mund të jetë e vërtetë ajo që dëgjojmë shpesh të predikohet: drejtësia nuk mund të përcaktohet, nuk mund të garantohet, nuk mund të matet dhe, mbi të gjitha, nuk mund të zbatohet”.

Nëse dënimi për vrasje në tentativë i dhënë nga gjyqtari është i drejtë, shihet ndryshe nga prokurori publik dhe nga avokati mbrojtës. Edhe çështja nëse ka pasur tentativë për vrasje mund të jetë në mënyrë të arsyeshme e diskutueshme. A e kthen një gjykatë më e lartë një vendim të drejtë? Për të përcaktuar nëse llogaritë vjetore janë të sakta, ato mund të kontrollohen, rillogariten dhe të përcaktohen si të tilla ose jo. Por, ajo çfarë është absolutisht e drejtë nuk mund të përcaktohet. Për të llogaritur bilancet, kërkohen njerëz që mund të llogarisin të ardhurat dhe shpenzimet. Por, drejtësia absolute, përtej çdo dyshimi të mundshëm, nuk është e arritshme për njerëzimin.

Erhard Eppler-i lindi në vitin 1926. Ndër të tjera ai ishte deputet dhe ministër, si dhe Kryetari i Komisionit të Vlerave Themelore të SPD-së në vitet 1973 - 1992.

Kjo vlen edhe më shumë për atë që ne e quajmë “Drejtësi Sociale”. Ne kurrë nuk do ta arrijmë atë, sepse kurrë nuk do të jemi në gjendje të përcaktojmë përkufizimin e saj. Shpërndarja e drejtë e të ardhurave duket shumë ndryshe për një marangoz të vetëpunësuar, se sa për një përfitues të të ashtuquajturave përfitime Hartz IV [përfitime për të papunët afatgjatë, të njohura zyrtarisht si përfitim papunësisë II - shih më lart], për një drejtor të një banke kursimesh, ose një ndihmës sekretar në qeveri.

Thuajse të gjithë bien dakord se drejtësia e plotë, në kuptimin e pagesës së njëjtë për të gjitha punët, nuk do të ishte as e drejtë dhe as e mirë për ekonominë. Por a duhet anëtarët e bordeve të kompanive të marrin njëzet herë, njëqind herë ose vetëm pesë herë më shumë se një punëtor i kualifikuar? Tridhjetë vjet më parë, pagat e drejtorëve ishin përgjithësisht njëzet herë më të larta, ndërsa aktualisht ato janë më shumë se njëqind herë më të larta. Arsyeimi i zakonshëm që jepet është “përgjegjësia e pakrahasueshme më e madhe”. Por, në këtë rast, pse Kancelari i Gjermanisë fiton vetëm një pjesë të asaj që një drejtor banke e konsideron si “të drejtën e tij të arsyeshme”? A ka kancelari më pak përgjegjësi sesa një drejtor banke? Nuk është çudi që ekonomistët e zgjuar të na thonë: bolla me llogaritjet për drejtësinë dhe pranoni atë që tregu u jep njerëzve. Nëse tregu ka nevojë për më pak punëtorë

të pakualifikuar sesa oferta, atëherë pagat për ta do të bien. Dhe nëse menaxherët e aftë janë të rrallë, pagat e tyre do të rriten. Ajo çfarë vendos tregu është e qartë dhe e saktë: nuk ka kuptim të vazhdojmë diskutimin për të.

Në çdo rast, tregu shpërblen të zellshmit dhe të aftët dhe dënon dembelët dhe të papunët.

Por kjo ka kuptim vetëm për njerëzit që këmbëngulin që çdo gjë duhet të jetë shkencore, e demonstrueshme, e përcaktueshme dhe e matshme. Njerëzit kanë gjithashtu ndjenja, shpresa dhe nevoja. Për më tepër, përtej nevojave të tilla si nevoja për të ngrënë dhe për të pirë, ka edhe nevoja për pranim, vëmendje, siguri dhe drejtësi. Ekziston edhe "uria për drejtësi". Ajo gjen më pak shprehje të traktatet e mençura për natyrën e drejtësisë, sesa të ndjenja delikate të padrejtësisë. Është e vërtetë se kjo ndjenjë është subjektive dhe se manifestohet ndryshe të gjithë. Megjithatë, ajo është e fortë, elementare dhe e pathyeshme. Ajo i bën njerëzit të vazhdojnë të jetojnë dhe, nëse shkelet, shkelet vetë njerëzimi.

Ajo mund të shihet e demonstruar që në fillim të kopshtit ose shkollës fillore. Mësuesit me reputacion për padrejtësi për shkak se i kushtojnë më shumë vëmendje një fëmijë sesa të tjerëve ka të ngjarë të shohin autoritetin e tyre të shkërmoqet. Megjithatë, është njerëzore të kultivosh më shumë simpati për një fëmijë simpatik dhe të mençur sesa për një fëmijë dembel, mbipeshë dhe, sidomos, të pa interesuar.

Kur rriten, fëmijët mësojnë se asgjë nuk është plotësisht e drejtë në këtë botë, ose për të qenë më të saktë, jo aq e drejtë sa ata mendonin. Për shembull, një motër më e madhe gjithmonë do të gjejë arsye pse duhet të qëndrojë pak më gjatë, pse duhet të ketë një libër apo biçikletë të veçantë dhe pse nuk ka kohë të ndihmojë për të rregulluar oborrin.

Edhe fëmijët e shkollave fillore duhet të jetojnë me faktin se babai i shokut të tyre ka një Mercedes të madh, ndërsa babai i tyre ka një golf të lashtë. Ose që shoku i tyre po mëson të kalërojë, por ai jo, edhe pse është i çmendur për kuajt. Ata nuk mendojnë se kjo është e drejtë, por kjo nuk i ndalon ata të jenë shokë. Megjithatë, ata do të zemëroheshin nëse nëna e shokut të tyre do t'i ndalonte të shkonin për të luajtur, sepse ata "nuk ishin të mirë sa duhet". Fëmijët mësojnë se ata duhet dhe mund të jetojnë me një sasi të caktuar padrejtësie. Por, kjo duhet të jetë brenda kufijve.

Shoqëria funksionon në të njëjtën mënyrë. Ajo mëson të jetojë me mijëra padrejtësi të vogla dhe jo aq të vogla. Jo të gjithë marrin atë që duan nga jeta. Natyrisht, një milioner ka më shumë opsione për të përgatitur vajzën e tij për provimet sesa një njeri që mbledh skrap nga koshat e mbeturinave për të jetuar. Por, ky i fundit do të zemërohet pa masë nëse mendon se vajza e milionerit kaloi vetëm për shkak se mësuesi nuk donte të mërziste babanë e saj të fuqishëm. Kjo lloj padrejtësie është thjesht e papranueshme.

Politikisht, nuk ka arsye pse të acarohesh për drejtësinë absolute sociale. Një gjë e tillë nuk ekziston. Ajo që ka rëndësi politikisht është kufiri midis padrejtësisë së pranueshme dhe të papranueshme. Pothuajse askush nuk u shqetësua kur një menaxher fitonte njëzet herë më shumë se punëtorët e tij. Kur shifra arriti dyqind here më shumë, shumica e njerëzve mendonin se kjo është e pa tolerueshme, në veçanti kur ky menaxher i heq punëtorët nga puna për të rritur rendimentin. Sekretaret nuk e kishin problem që shefat e tyre fitonin shumë më tepër se ato, por kur e kuptuan se shefat paguanin më pak taksa se sekretaret për shkak se ata i dinin mangësitë ligjore, ato filluan të zemëroheshin.

Tani që tre të katërtat e popullsisë besojnë se gjërat janë të padrejta në Gjermani dhe kur shumica dyshojnë se gjërat do të përmirësohen ndonjëherë, është e qartë se vija ndarëse midis të pranueshmes dhe të papranueshmes është kaluar. Nuk është rastësi që sondazhet e treguan këtë në vitin 2008, kur epokës fundamentaliste të tregut i erdhi fundi. Kur nuk janë vetëm të varfrit dhe të pa favorizuarit ata që ankohen për padrejtësinë, por pothuajse të gjithë ata që nuk e konsiderojnë veten të pasur, atëherë rreziku për të ardhmen është ekzistent. Asnjë shoqëri nuk mund ta durojë këtë situatë për një kohë të gjatë. Prandaj, drejtësia sociale nuk është vetëm fiksimi i romantikëve socialë, por një detyrë kryesore politike dhe, në të vërtetë, një detyrë e cila nuk ka kurrë fund". (Eppler 2009: 47-50)

4. MATERIALET, STRUKTURAT DHE ARKITEKTURA E SHETIT TË MIRËQËNIES

Në këtë kapitull:

- Përshkruhen materialet e ndërtimit të shtetit të mirëqenies, shërbimet dhe përfitimet monetare e në natyrë, së bashku me rëndësinë e tyre për aspekte të ndryshme të shtetit të mirëqenies;
- Paraqitet arkitektura e variancave bazë të shtetit të mirëqenies - shtetet liberale, konservatore dhe social demokrate të mirëqenies; dhe
- Jepen pasojat e arkitekturës së shtetit të mirëqenies për popullsinë.

Komponentët kryesorë të shtetit gjerman të mirëqenies, të tilla si sigurimet për pensionet dhe papunësinë, egzistojnë prej më shumë se 100 vjetësh. Gjatë gjithë kësaj kohe shumë rregullore nuk kanë ndryshuar ose kanë ndryshuar shumë pak. Një rezultat i mundshëm i kësaj, edhe pse nuk është i pashmangshëm, është se shumë rregullore dhe karakteristika konsiderohen të pandryshueshme.

Kur sheh vendet fqinje, bëhet shpejt e dukshme se ka mënyra të tjera për të siguruar sigurinë sociale. Ndodh kështu edhe nëse mjetet e disponueshme, shërbimet dhe përfitimet monetare dhe në natyrë, janë të njëjta kudo. Duke qëndruar me analogjinë e ndërtimit të shtëpive, këto materiale mund të vendosen ndryshe, në varësi të planeve.

Kjo nuk do të thotë se shtëpitë do të duken ndryshe, nga njëra anë, por nga ana tjetër, ka pasoja të mëdha edhe për banorët. Në vijim do t'ju prezantojmë materialet e ndërtimit sipas rendit dhe më pas do të përshkruajmë arkitekturat e ndryshme që ekzistojnë. Pasojat e formave të ndryshme diskutohen në kapitullin 4.3.

Shteti gjerman i mirëqenies: jo i gdhendur në gur.

Krahasimi ndërkombëtar është me vlerë.

Ky kapitull paraqet materialet e ndërtimit, arkitekturat dhe pasojat

4.1. Materialet dhe mjetet e ndërtimit të shtetit të mirëqenies

*Instrumenti i parë:
përfitimet në para*

Politikat sociale përfshijnë një gamë të gjerë materialesh dhe mjetesh. Mjetet e dukshme të politikës sociale shtetërore janë përfitimet në para. Përfitimet e papunësisë, pensionet ose mbështetja për fëmijët paguhen për të papunët, pensionistët dhe prindërit.

*Instrumenti i dytë:
shërbimet*

Por, shteti i mirëqenies ka instrumente të tjera përveç përfitimeve me para në dorë ose transferimit të pagesave. Politikat e kujdesit shëndetësor, për shembull, mbulojnë shërbimet e mëposhtme: diagnostikimin dhe trajtimin nga mjekët, terapistët dhe punonjësit e kujdesit. Arsimi/trajnimi dhe politikat familjare gjithashtu përfshijnë shërbime: mësuesit u japin mësim nxënësve, fëmijët marrin kujdes në qendrat e kujdesit ditor dhe në kopshte.

*Instrumenti i tretë:
përfitime në natyrë*

Përveç përfitimeve në para dhe shërbime, përfitimet në natyrë përbëjnë grupin e tretë të "materialeve të ndërtimit" të politikave sociale. Një shembull i përfitimeve në natyrë janë medikamentet e ofruara në kuadrin e politikës së kujdesit shëndetësor.

*Gjithashtu në kutinë
e mjeteve: taksat
dhe kontributet*

Taksat dhe kontributet bëjnë pjesë gjithashtu në kutinë e mjeteve të politikës sociale. Përveç financimit, ato kanë gjithashtu një efekt rishpërndarës dhe efekt drejtues. Cilat materiale ndërtimi mund të përdoren në fusha të ndryshme të shtetit të mirëqenies?

Materialet: sigurimi për papunësinë

Sigurimet për papunësinë janë një përfitim klasik i zëvendësimit të të ardhurave. Me fjalë të tjera, ato zëvendësojnë të ardhurat dhe, duke qenë kështu, janë kryesisht një përfitim në mjete monetare.

*Përfitimi klasik në
para*

*Gjithashtu të
dobishme:
shërbimet – për më
shumë detaje shih
Kapitullin 7.2 për
punën*

Megjithatë, lind pyetja nëse nuk do të kishte kuptim të ofroheshin shërbime të tjera, përveç përfitimeve që zëvendësojnë të ardhurat, me qëllim të rritjes së mundësive për të gjetur një punë. Në shumë vende, ofrimi i trajnimeve fillestare dhe trajnimeve të vazhdueshme janë bërë pjesë e shërbimeve të zyrave të punës. Megjithatë, cilësia e asaj që ofrohet dhe burimet e vëna në dispozicion nga buxheti i sigurimeve për papunësinë ndryshojnë në mënyrë të konsiderueshme nga vendi në vend. Prandaj, ka arsye të forta për të mos zvogëluar sigurimet për papunësinë në përfitime monetare, por për të përfshirë shërbime në formën e

trajtimeve fillestare dhe trajtimeve të vazhdueshme. (Për më shumë detaje shih kapitullin 7.2.)

Materialet: pensionet

Ndryshe nga sa më sipër, sigurimet për pensionet janë një fushë e shtetit të mirëqenies, në të cilën përfitimet në para janë në plan të parë. Edhe pse në moshë të vjetër, në të cilën rriten gjasat për t'u bërë i varur nga shërbimet e shëndetit dhe të kujdesit, këto shërbime nuk janë komponentë të sigurimit të pensioneve.

Pyetja kryesore në lidhje me sistemin e pensioneve ka të bëjë me mënyrën e pagesës. Cili është roli i kontributeve në krahasim me atë të taksave? Dhe sa të rëndësishme duhet të jenë provigjonet private të pleqërisë? Kjo ka pasoja mbi nivelin e pabarazisë së të ardhurave midis pensionistëve në një vend të caktuar dhe madhësisë së problemit të varfërisë së moshës së vjetër. (Për më shumë detaje shihni kapitullin 7.3. për pensionet.)

Materialet: politikat e kujdesit shëndetësor

Në lidhje me "mjetet" që duhen përdorur, sistemi i kujdesit shëndetësor është e kundërta e sistemit të pensioneve: ndërsa ky i fundit përfshin kryesisht përfitime në para, kujdesi shëndetësor ka të bëjë kryesisht me ofrimin e shërbimeve dhe përfitimet në natyrë. Në këtë kuptim, të paktën, shëndeti nuk mund të blihet.

Prandaj, natyrshëm lind pyetja se si duhet të financohen shërbimet dhe kush duhet t'i ofrojë ato. Sistemet e kujdesit shëndetësor publik shpesh qortohen se janë joefikas. Nga ana tjetër, ndarja e ofrimit të kujdesit shëndetësor në kujdes privat dhe publik, mbart rrezikun e një sistemi të kujdesit shëndetësor me dy nivele. (Për më shumë detaje shih kapitullin 7.4. Për kujdesin shëndetësor.)

Materialet: arsimit/trajnimi

Politikat arsimore/të trajnimit janë gjithashtu një fushë ku përfitimet në para nuk luajnë ndonjë rol të madh, për shkak se ato bazohen kryesisht te shërbimet.

Pyetja kryesore që lind këtu është se si duhet të organizohen këto shërbime. A ka kujdes publik? Çfarë tipe shkollash ekzistojnë? Sa mobilitet ka në lidhje me drejtimit e ndryshme të arsimit dhe trajnimit? (Për më shumë detaje shih kapitullin 7.5. Për arsimin/trajnimin.)

Përfitimet klasike në para

Pyetje kryesore: si duhet të financohet? Për më shumë detaje shih kapitullin 7.4. 7.3. për pensionet

Përfitimet dhe shërbimet në natyrë: shëndeti nuk mund të blihet

Pyetje kryesore: si duhet të financohet? Kush bën çfarë? Për më shumë detaje shih kapitullin 7.4. për kujdesin shëndetësor

Ofrimi i shërbimeve

Pyetja kryesore: si duhet të organizohet? Për më shumë detaje shih kapitullin 7.5. për arsimin/trajnimin

Financimi i shtetit të mirëqenies dhe efektet shpërndarëse - për më shumë detaje shih kapitullin 7.1. për taksat

Cilat janë llojet e ndryshme të arkitekturës? Cilat janë llojet e ndryshme të materialeve të ndërtimit?

Gøsta Esping-Andersen: "Tri botët e kapitalizmit të mirëqenies"

Emrat që rrjedhin nga "arkitektët" përkatës

Materialet: politika tatimore

Përmes mbledhjes së tatimeve dhe kontributeve, shteti kërkon të grumbullojë të ardhura për të financuar, për shembull, sistemin e sigurimeve shoqërore. Një shtet i zhvilluar i mirëqenies, për pasojë, varet nga të ardhurat e larta. Taksat e ulëta bëjnë të mundur vetëm një shtet spartan të mirëqenies. Përveç nivelit të të ardhurave, mënyra me të cilën rriten taksat është gjithashtu tipar dallues: sisteme të ndryshme tatimore kanë efekte të ndryshme shpërndarëse. (Për më shumë detaje shih kapitullin 7.1. për taksat.)

Prandaj, në terma praktikë, ekzistojnë një mori mënyrash për organizimin e politikave sociale. Megjithatë përdoren mjete dhe materiale ndërtimi thuajse të çdo lloji, vendet kanë arkitektura të ndryshme, disa materiale ndërtimi janë më të përhapura, ndërsa ca të tjera janë më pak të përhapura. Kapitulli 7 i këtij vëllimi shqyrton në detaje fushat individuale të politikave sociale dhe bën krahasime specifike midis vendeve individuale. Në këtë kapitull janë përshkruar dallime themelore dhe të përgjithshme. Cilat janë llojet e ndryshme të arkitekturave?

4.2. Arkitekturat e shtetit të mirëqenies

Studimi më i njohur dhe më me ndikim i formave të ndryshme të shtetit të mirëqenies është bërë nga Gøsta Esping-Andersen. Në vitin 1990, ai botoi "Tre botët e kapitalizmit të mirëqenies", ku ai i ndan vendet e industrializuara perëndimore në tri "botë" të ndryshme.

Të tre botët ose arkitekturat emërtohen pas arkitektëve të cilët ushtruan një ndikim vendimtar në formën e veçantë të shtetit përkatës të mirëqenies. Këto ishin partitë dhe lëvizjet dominuese politike që u dhanë trajtë karakteristike shteteve të ndryshme të mirëqenies.

Gøsta Esping-Andersen lindi në vitin 1947 në Danimarkë. Ai studioi në Kopenhagen, shkroi doktoratën e tij në Universitetin Wisconsin-Madison në Shtetet e Bashkuara dhe më pas dha mësim për kërkime shkencore dhe zhvilloi kërkime në Harvard, Wissenschaftszentrum në Berlin, në Universitetin Evropian në Firence dhe në Universitetin e Trentos. Që nga viti 2000 ai jep mësim në Universitetin e Barcelonës. Përveç 'Tre Botëve të Kapitalizmit të Mirëqenies' (1990), librat e tij më të njohura janë 'Themelet shoqërore të ekonomive post-industriale' (1998) dhe 'Pse kemi nevojë për një shtet të ri të mirëqenies' (2000)..

Ai bën dallimin midis botës liberale, konservatore dhe social demokrate. Për shkak se të tria parimet e ndërtimit shfaqin një model gjeografik, prezantohet edhe referenca përkatëse e këtij modeli. Bota liberale quhet “anglo-saksone”, ajo konservatore “kontinentale”, ndërsa bota social demokrate quhet “skandinave”. Por, si mund të krahasohen këto tre arkitektura të ndryshme?

Për të bërë një krahasim, nevojitet një lloj matjeje. Esping-Andersen përdor dy kritere: shkallën e dekomodifikimit (shën. i red. termi në anglisht është “decommodification”) dhe nivelin e shtresëzimit.

Termi “decommodification” në anglisht rrjedh nga fjala “commodity” (shën. i red. në gjuhën shqipe “mall”). Malli në fjalë këtu është puna. Për këtë arsye, termi përshkruan shkallën në të cilën jetesa e një personi sigurohet pa u mbështetur te tregu i punës.

Nëse tregu i punës është mjeti i vetëm për të fituar jetesën dhe, për pasojë nuk mund të refuzohet asnjë punë, pavarësisht se sa keq e paguar është ajo, atëherë pavarësia ndaj punës është shumë e ulët. Në të kundërt, nëse shteti siguron një të drejtë ligjore për mbrojtje gjithëpërfshirëse sociale që mundëson një jetë të denjë edhe nëse nuk është e mundur të punohet (për shembull, për shkak të sëmundjes ose të moshës së vjetër), ose puna nuk është e disponueshme (për shembull, për shkak të situatës së dobët ekonomike), atëherë niveli i pavarësisë nga puna është i lartë.

“Shtresëzimi”, në të kundërt, përshkruan shtrirjen sociale të një shoqërie. Koncepti përdoret në shkencat shoqërore për të përshkruar dhe hulumtuar grupe të ndryshme shoqërore. Në varësi të fokusit, dikush i referohet shtresave (shtresës së poshtme, shtresës së mesme, shtresës së sipërme), klasave (klasa punëtore dhe kapitalistët) ose mjedisit social (liberal-protestante, social demokrate, katolike).

Esping-Andersen-i nuk është aq shumë i interesuar për përshkrimin dhe hulumtimin e pjesëve të ndryshme të shoqërisë, por për mënyrën se si shteti i mirëqenies merret me këto shtresa dhe nëse një arkitekturë e veçantë e shtetit të mirëqenies kontribuon për njërin nga shtresëzimet sociale. Cilat, atëherë, janë tiparet e tre botëve në lidhje me pavarësinë nga puna dhe shtresëzimin?

Tre llojet e shtetit të mirëqenies: liberal, konservator dhe social demokrat

Cila masë mund të përdoret për krahasim?

Dekomodifikimi: mosvarësia nga tregu i punës

Shtresëzimi: përshkruan shtresat sociale

*Pozita e fortë e
tregut*

Shteti i mirëqenies liberale

Në shtetet e mirëqenies liberale tregu luan një rol të spikatur. Të drejtat sociale dhe shërbimet sociale janë vetëm relativisht të zhvilluara. Për më tepër, shërbimet sociale janë të lidhura me testimet relativisht të shpeshta dhe intensive nëse një individ apo një familje i plotëson kushtet për të përfituar asistencë. Si rezultat, përfituesit e shërbimeve sociale shpesh ndjehen të stigmatizuar dhe kanë status të ulët shoqëror.

*Shteti ofron vetëm
një rrjet sigurie*

Prandaj, shteti ofron vetëm një rrjet sigurie dhe njerëzit varen shumë nga të ardhurat nga tregu i punës. Pra, niveli i pavarësisë nga puna (dekomodifikimi) është i ulët. Financimi i shërbimeve sociale bëhet përmes taksave. Kontributet përmes të cilave përfitohen të drejtat individuale janë të rralla në këtë lloj sistemi.

Për shkak se nuk ka dispozita të lidhura me kontributin, niveli i ofrimit të sigurimeve shoqërore është relativisht i njëjtë (norma uniformë).

*Shteti i mirëqenies
nuk bën dallim
midis profesioneve
të ndryshme,
ose niveleve të
ndryshme të të
ardhurave – shpesh
ka shërbime shtesë
private*

Shteti i mirëqenies nuk bën dallim midis profesioneve të ndryshme, ose niveleve të ndryshme të të ardhurave që mund të kenë arritur njerëzit. Për shkak se çfarë ofrohet është niveli minimal i sigurimeve shoqërore dhe qëllimi kryesor është shmangia e varfërisë, ata që mund ta përballojnë i drejtohen ofruesve privatë (për shembull, sigurimeve private për pensionet, shkollave private). Shteti e mirëqenies liberale çon në mënyrë të tërthortë te shtresëzimi midis të pasurve dhe të varfërve. Shtetet e Bashkuara, Mbretëria e Bashkuar dhe Australia janë përfaqësuesit kryesorë të shtetit liberal të mirëqenies.

Karakteristikat kryesore të shtetit liberal të mirëqenies:

- Normat uniforme relativisht të ulëta në lidhje me përfitimet në para
- Financimi i bazuar te taksat
- Nivel i ulët i pavarësisë nga puna (dekomodifikimi)
- Shtresëzim përmes sigurimeve dhe shërbimeve private.

Shteti i mirëqenies konservatore

Esping-Andersen-i me raste e quan shtetin konservator të mirëqenies edhe shtetin e mirëqenies korporative⁶. Për shembull, ashtu si korporatizmi vazhdoi traditën e diferencimit të pronave (sociale), shteti konservator i mirëqenies bën dallimin midis grupeve të ndryshme profesionale.

Ligji për shërbimin civil në Gjermani, me privilegjet e tij të kujdestarisë, është një nga shembujt më të mirë të kësaj. Parimi gjithashtu mund të dallohet edhe në profesione të tjera, si, për shembull, në rastin e konsulentëve tatimorë, avokatëve, noterëve, veterinerëve, farmacistëve dhe kontabilistëve, të cilët kanë të ashtuquajturat skema profesionale pensioni. Këto skema, ndër të tjera, u ofrojnë ushtruesve të këtyre profesioneve sigurim për pensionin. Kushdo që është anëtar i shoqatës përkatëse profesionale është gjithashtu anëtar i skemës së sigurimeve.

Kjo do të thotë që si të vetëpunësuarit dhe anëtarët e këtyre grupeve profesionale që janë të punësuar nuk mbulohen nga sigurimi i pensioneve shtetërore. Në vende të tjera me një shtet konservator të mirëqenies, si Italia dhe Franca, ka edhe dallime specifike sipas profesioneve, për shembull, në lidhje me sigurimin e papunësisë.

Parimi konservator mund të dallohet edhe brenda skemave të sigurimeve shtetërore që nuk bëjnë dallim midis grupeve profesionale, sepse shteti i mirëqenies financohet kryesisht nëpërmjet kontributeve. Në bazë të parimit të ekuivalencës (shërbimet duhet të lidhen me kontributet individuale), niveli i shumë shërbimeve sociale pasqyron të ardhurat e mëparshme (sigurimi i papunësisë, pensionet).

Shërbimet sociale, me fjalë të tjera, “ruajnë” statusin e mëparshëm. Shërbimet sociale shtetërore në shtetet e mirëqenies konservatore janë mesatarisht më të larta se në shtetet e mirëqenies liberale, por ato nuk janë uniformë për të gjithë.

Financimi i bazuar në kontribute në pothuajse të gjitha shtetet e mirëqenies konservatore nënkupton tavane vlerësimi (në nivele të ndryshme): me fjalë të tjera, një nivel i përcaktuar të ardhurash mbi të cilin duhet të paguhen kontributet. Ky është një burim tjetër i trajtimit të pabarabartë, sepse tavanin e vlerësimit në shumë

⁶ Korporatizmi rrjedh nga fjala latine “corporatio” që do të thotë “korporatë”. Me pak fjalë, ajo përshkruan një model social ku proceset negociuese bashkëpunuese midis grupeve të ndryshme shoqërore, për shembull, punëdhënësit dhe punonjësit, luajnë një rol qendror

Shteti i mirëqenies sipas statusit në shoqëri

Shembull: Ligji gjerman i Shërbimit Civil

Financim përmes kontributeve

Niveli i shërbimeve “ruan” statusin e mëparshëm

Pabarazia për shkak të vlerësimit

raste është i lidhur me diferencën midis sigurimit ligjor dhe privat (në Gjermani kjo është më e spikatur në rastin e sigurimeve shëndetësore - shih gjithashtu kapitullin 7.1. Për taksat).

*Orientimi drejt
mashkullit si fitues i
vetëm*

Së fundi, ka një tjetër veçori të arkitekturës shtetërore të mirëqenies konservatore, gjurmët e së cilës, megjithëse disi të zbutura gjatë dekadës së kaluar, janë ende të diskutueshme. Në dallim me llojet e tjera, shteti i mirëqenies konservatore është i orientuar drejt modelit ku mashkulli është fitues i vetëm i të ardhurave.

*Pasoja: niveli i ulët i
punësimit
midis grave*

Stimujt tatimorë (deklaratat e përbashkëta tatimore të bashkëshortëve), mungesa e infrastrukturës për kujdesin ndaj fëmijëve gjatë gjithë ditës dhe puna relativisht e kufizuar me kohë të pjesshme, si dhe mosnjohja e modelit të rolit të nënës në marrëdhëniet e punës, do të thotë se shkalla e punësimit midis grave në shtetet e mirëqenies konservatore është në mënyrë të konsiderueshme më e ulët se në shtetet e mirëqenies liberale ose socialdemokrate.

*Shtresëzimi i
shumfishtë*

Prandaj shtresëzimi është më i thellë në shtetin e mirëqenies konservatore dhe shkon përgjatë disa vijave ndarëse, të tilla si grupet e profesioneve, të ardhurat dhe gjinia. Përfaqësuesit tipikë të këtij lloji të shtetit të mirëqenies janë Gjermania, Franca, Austria dhe Belgjika.

Tiparet kryesore të shtetit të mirëqenies konservatore:

- Përfitimet në para varen shumë nga të ardhurat e mëparshme
- Shërbimet publike të dobëta
- Financimi kryesisht i mbështetur në kontribute
- Shtresëzim i fortë sipas grupeve të profesioneve, të ardhurave dhe gjinisë

Shteti i mirëqenies social demokrate

Arkitektura e shtetit të mirëqenies social demokrate është e ngjashme me atë të shtetit liberal në lidhje me financimin në kuptimin që financimi realizohet kryesisht përmes taksave të përgjithshme, jo përmes kontributeve. Megjithatë, në aspektin e ofrimit të shërbimeve duhet të theksohen tre ndryshime.

*Gjithashtu financiar
nga taksat*

*Ofrim më i lartë i
shërbimeve*

Së pari, ofrimi i mirëqenies nga shtetet e mirëqenies social demokrate tenton të jetë më i lartë se në vendet liberale.

Së dyti, niveli i ofrimit, në ndryshim nga shtetet e mirëqenies konservatore, gjithashtu ka tendencë të jetë i ngjashëm për njerëzit me nivele shumë të ndryshme të të ardhurave. Kjo është për shkak të faktit se shumë shërbime sociale, të tilla si përfitimi i papunësisë, janë objekt tatimi.

Së treti, dhe për momentin ky është ndoshta ndryshimi më i rëndësishëm, shërbimet shtetërore universale (me fjalë të tjera, shërbimet e aksesueshme për të gjithë dhe për të cilat nuk paguhen kontribute fare ose kontribute shumë të ulëta) përbëjnë një shtyllë të rëndësishme të arkitekturës social demokrate. Sidomos në fushën e kujdesit ndaj fëmijëve dhe kujdeseve të tjera ekziston një rrjet i zhvilluar mirë i shërbimeve shtetërore ose në nivel të qeverisjes vendore.

Kjo ka pasoja të gjera. Së pari dhe më kryesorja, sigurohet rakordimi i punës dhe jetës familjare, kryesisht për gratë, sepse ekziston një infrastrukturë e besueshme dhe me cilësi të lartë në fushën e kujdesit ndaj fëmijëve dhe kujdeseve të llojeve të tjera. Standardet e larta në këtë aspekt nënkuptojnë jo vetëm që niveli i punësimit të grave është më i lartë, por më shumë se kaq.

Shteti gjithashtu punëson më shumë njerëz. Për pasojë, punësimi publik në vendet social demokrate tenton të jetë më i lartë. Prandaj, shteti është në pozitë të ushtrisë ndikim të drejtpërdrejtë në situatën e punësimit dhe cilësinë e kujdesit ndaj fëmijëve dhe kujdesit tjetër. Në të njëjtën kohë, për shkak se shërbimet publike janë të arritshme për të gjithë, nivelet e varfërisë midis prindërve të vetëm janë shumë më të ulëta.

Shërbimet gjithëpërfshirëse sociale dhe transferimet uniforme të parave nënkuptojnë se niveli i mosvarësisë nga tregu i punës (dekomodifikimi) është më i lartë në vendet e këtij lloji si dhe shtresëzimi social është i kufizuar. Vendet kryesore që zbatojnë këtë parim arkitekturor përfshijnë Suedinë, Danimarkën dhe Norvegjinë, me fjalë të tjera janë vendet skandinave.

Karakteristikat kryesore të shtetit të mirëqenies social demokrate:

- Shërbimet janë një komponent i rëndësishëm i politikave sociale
- Përfitimet në para janë shumë uniforme
- Financimi përmes taksave të larta
- Niveli i lartë i mosvarësisë nga puna (dekomodifikimi)
- Barazia e të ardhurave të larta dhe shtresëzimi i ulët

Shpërndarje më e barabartë e niveleve të përfitimit

Shteti universal

Rakordim më i mirë i punës dhe jetës familjare –niveli më i lartë punësimi për gratë

Shteti ka më shumë rolin e punëdhënësit, me efekte pozitive

Skandinavia: mosvarësia nga puna e lartë, shtresëzimi i ulët

4.3. Pasojat e arkitekturave të shtetit të mirëqenies

Edhe pse asnjë vend në botë nuk përfaqëson në mënyrë të përkryer asnjë nga tre llojet e arkitekturave që kemi përshkruar, shumica e vendeve mund të kategorizohen se funksionojnë në përputhje me një nga tre parimet e ndërtimit. Siç është bërë tashmë e qartë në lidhje me pikat e veçanta, mënyra në të cilën ndërtohet një shtet i mirëqenies ka pasoja të dallueshme.

Tiparet e tri arkitekturave të mirëqenies

	Liberales	Konservative	Social demokrate
Mosvarësia nga puna (dekomodifikimi)	E ulët	E mesme	E fortë
Shtresëzimi	I mesëm	I fortë	I dobët
Niveli i varfërisë	I lartë	E mesme	I ulët
Niveli i punësimit të grave	I mesëm	I ulët	I lartë
Punësimi në sektorin publik	I ulët	E mesme	I lartë
Taksa	Të larta	Të mesme	Të larta
Kontributet	Të ulta	Të larta	Të ulta

Shteti i mirëqenies social demokrat përpara të tjerëve

Pasojat janë veçanërisht të qarta kur krahasohen llojet e ndryshme të arkitekturës me njëra-tjetrën. Për shembull, niveli i varfërisë në vendet skandinave të mirëqenies social demokrate është më i ulët se në vendet liberale dhe konservatore. Niveli i punësimit të grave është më i lartë në vendet e tipit social demokrat. Këto rezultate arrihen kryesisht me anë të dispozitave sociale që në shumë fusha marrin formën jo vetëm të përfitimeve në para, por edhe të shërbimeve. Përkatësisht, niveli i punësimit publik në këto vende është më i lartë se në Evropën kontinentale.

Financimi i bazuar te taksat

Natyrisht, struktura të tilla nuk vijnë pa kosto. Financimi bëhet kryesisht nga taksat. Kontributet e sigurimeve shoqërore luajnë një rol dytësor. Barra e taksave në vendet socialdemokrate është më e madhe se në vendet liberale dhe konservatore. Megjithatë, kjo nuk do të thotë që performanca ekonomike vuan, pasi shumë

përfaqësues të pozicioneve liberale dhe konservatore kurrë nuk lodhen për t'u siguruar që nuk ndodh kështu.

Në fakt, nuk ka lidhje negative të dallueshme midis rritjes ekonomike dhe barrës tatimore të një vendi. Në veçanti, ne mund të supozojmë se shpenzimet për kujdesin ndaj fëmijëve dhe arsimin, por edhe për trajnimin intensiv dhe trajnimin vazhdues të të papunëve kanë kthime më të larta sesa shkurtimet e taksave në kuadrin afatmesëm dhe afatgjatë. Shërbimet sociale me cilësi të lartë, të arritshme për të gjithë, do të thotë se shumë më pak njerëz përfundojnë në një situatë varësie të përhershme nga shteti. Prandaj, shteti i mirëqenies social demokrate është një shtet i mirëqenies parandaluese.

Rendimenti i shpenzimeve sociale – kthime afatgjata

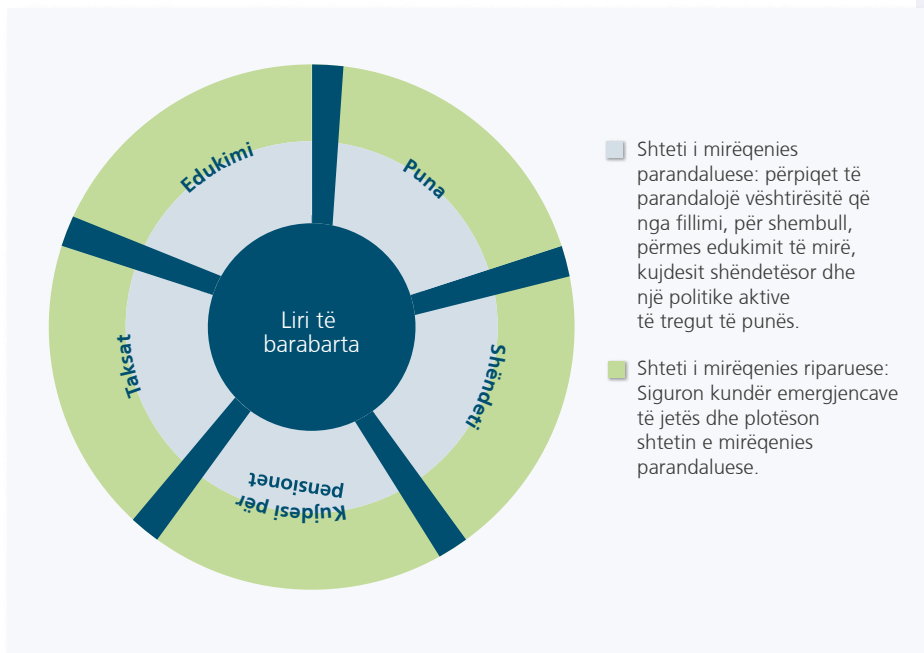

Figura 4: Lidhja midis shtetit të mirëqenies parandaluese dhe shtetit të mirëqenies riparuese.

Në përgjithësi, shteti i mirëqenies socialdemokrate do të thotë se mundësitë e lëvizjes midis shtresave shoqërore janë më të mëdha. Për më tepër, në vendet skandinave, edhe fëmijët nga familjet shoqërore të pafavorizuara marrin arsim të denjë dhe, në këtë mënyrë, ata janë në gjendje të tërheqin potencialin që në Gjermani, për shembull, mbetet i papërdorur.

Lëvizshmëri e lartë sociale

Një shtet i mirëqenies parandaluese i bën të gjitha këto të mundshme

Përveç kësaj, arsimi me cilësi të dobët lidhet me një rrezik jashtëzakonisht të lartë të papunësisë. Kjo, nga ana tjetër, ka kosto të mëvonshme në formën e pensioneve të pamjaftueshme. Një shtet gjithëpërfshirës i mirëqenies i llojit socialdemokrat mund të forcojë pozitën ekonomike të një vendi.

Nuk është e mundur të krijohet një shoqëri që ofron mundësi për të gjithë, i bën mallrat dhe shërbimet kryesore të disponueshme, shmang pabarazinë e të ardhurave dhe ka një ekonomi dinamike. Kjo realizohet vetëm nëse shteti ka një rol të fortë. Megjithatë, duhet të përmendet se që nga vitet 1980 të gjitha llojet e shteteve të mirëqenies kanë pësuar liberalizim. Kjo vlen më pak në nivelin e pagesave dhe shërbimeve të sigurimeve shoqërore, por më tepër për proceset e privatizimit dhe fushën e shërbimeve dhe infrastrukturës me interes të përgjithshëm (shih Höpner/Petring/Seikel/Werner 2001).

Çfarë do të thotë kjo për social demokratët?

- shtetet e mirëqenies liberale dhe konservatore nuk janë në gjendje t'u sigurojnë qytetarëve të tyre liri dhe pjesëmarrje të barabartë në një shkallë të mjaftueshme;
- shteti i mirëqenies social demokrate i plotëson këto sfida më mirë dhe me më shumë besueshmëri, kryesisht për shkak të infrastrukturës publike të zhvilluar mirë;
- shpenzimet publike për përfitime sociale nuk konsiderohen si mangësi ekonomike në vendet me shtete të mirëqenies socialdemokrate. Përkundrazi, këto vende karakterizohen nga ekonomi më dinamike.

Në mënyrë analoge me arkitekturën e ndryshme të shtetit të mirëqenies, janë zhvilluar variante të ndryshme të kapitalizmit: për shembull, kapitalizmi i **koordinuar** dhe i **pakoordinuar**. Ato ndryshojnë në lidhje me financimin e ndërmarrjeve, organizimin e marrëdhënieve të punës, sistemin e arsimit dhe trajnimit, si dhe në lidhje me marrëdhëniet midis ndërmarrjeve (shih Botimin 2: Ekonomia dhe Demokracia Sociale, Kapitulli 3.2.).

Shteti i mirëqenies parandaluese

Matthias Platzeck

“Kohët e fundit, si rezultat i disa zhvillimeve të padëshirueshme, çështjet “e vjetra” sociale të varfërisë dhe papunësisë po përfshihen në kombinime gjithnjë e më të rrezikshme. Ne mund të shohim dështime masive në lidhje me arsimin dhe trajnimin, ushqyerjen gjithnjë e më të dobët, duke çuar në sëmundje të tilla të civilizimit si mbipesha dhe diabetikët, problemet e varësisë dhe degjenerimit fizik të hershëm, prirjet drejt izolimit shoqëror nga ana e grupeve të caktuara të emigrantëve, dhe nivelet në rënie të aspiratave dhe përhapjes së dëshpërimit dhe mungesës së shpresës. Për më tepër, zhvillime të tilla të padëshirueshme përforcojnë njëra-tjetrën. [...]”

Kështu shfaqen rrathët viciozë shoqërore, duke përfshirë varfërinë, mungesën e arsimit/trajnimin, mungesën e mundësive të punësimit, të qenit përfitues shërbimesh si mënyrë jetese dhe humbjen e mëtejshme të motivimit, duke zvogëluar kështu shanset për të bërë përsëri një jetë të vendosur nga individi. As mungesa e përkohshme e parave, as papunësia e përkohshme nuk kanë nevojë të jenë domosdoshmërisht kërcënimet kryesore, siç janë aktualisht për shumë njerëz në Gjermani - domethënë, jo nëse do të ishte e qartë që të jesh “një herë i/e varfër” nuk do të thotë të jesh “gjithmonë i varfër” dhe se të jesh “një herë i/e papunë” nuk do të thotë të jesh “përherë i/e papunë”. Megjithatë, pikërisht kjo frikë është e përhapur në Gjermani, në mes të shoqërisë sonë.

Është e qartë se shteti aktual riparues ose përmirësues i mirëqenies nuk e ul një frikë të tillë. Kjo është pikërisht ajo që e bën atë të mos imponojë respekt. Kjo është arsyeja pse shteti i mirëqenies parandaluese mbështetet intensivisht te arsimit/trajnimi me cilësi të lartë dhe te kujdesi shëndetësor parandalues që nga fillimi. Kjo qasje promovon punësimin dhe, në këtë mënyrë, parandalon varfërinë. Kushdo që dëshiron të marrë një pension në Gjermani në dekadat e ardhshme në mënyrë të pashmangshme ka një interes urgjent për zbatimin e modelit të shtetit të mirëqenies parandaluese. Shteti i mirëqenies parandaluese dhe një ekonomi që funksionon mirë janë dy anët e së njëjtës medaljeje. Kushdo që dëshiron një ekonomi të begatë duhet, duke pasur parasysh rrethanat e shekullit të njëzet e një, të avokojë gjithashtu për një shtet të mirëqenies që investon sistematikisht te njerëzit dhe te infrastruktura sociale ... Në këtë mënyrë, shteti i mirëqenies parandaluese do të thotë shprehimisht jo braktisje të sigurisë dhe pjesëmarrjes, por krijim i kushteve të nevojshme për të mundësuar që të gjithë në të ardhmen të gëzojnë siguri dhe pjesëmarrje. Padyshim, shteti i mirëqenies parandaluese është një projekt ambicioz që nuk mund të realizohet brenda natës. Ndjekja e vendosur e këtij kursi themelor është, pikërisht për këtë arsye, një nga detyrat më të rëndësishme me të cilat përballet demokracia sociale në shekullin e njëzet e një”. (Platzeck 2007: 229–232).

5. SFIDAT E SHTETIT TË MIRËQËNIES

Në këtë kapitull:

- paraqiten dhe klasifikohen kritikak e shpeshta kundrejt shtetit të mirëqenies;
- diskutohen sfidat reale në fushat e globalizimit, ndryshimit strukturor në ekonomi dhe punë, dhe ndryshimet demografike dhe shoqërore;
- tregohet se këto sfida kërkojnë një arkitekturë tjetër, por jo çmontimin e shtetit të mirëqenies.

“Gjatë periudhave kur konfliktet mbi shpërndarjen nuk mund të zgjidhen më paqësisht, siç zgjidheshin në Republikën e vjetër idilike Federale, duke shpërndarë frytet e zhvillimit në një mënyrë ose në një tjetër, kur në çdo rast kjo nuk është më e sigurtë për të ardhmen e parashikueshme, papritmas çështjet e drejtësisë dhe barazisë marrin një urgjencë të re dhe mbase të ndryshme”. (Thierse 2005: 13).

Pyetje të reja të shpërndarjes? Çfarë ka ndryshuar?

Nëse Wolfgang Thierse ka të drejtë, pyetja që shtrohet është se çfarë ka ndryshuar tani krahasuar me “Republikën e vjetër idilike Federale”. Cila është arsyeja që çështjet e shpërndarjes nuk rrotullohen më rreth zhvillimit si çështje prioritare? Cilat kushte kanë çuar që politikak shoqërore tani të përballen me detyra të ndryshme nga detyrat e dekadave të mëparshme?

Katër zhvillime: globalizimi, ndryshimet demografike, sociale dhe strukturore

Ndryshimet më të rëndësishme mund të lidhen me katër zhvillime: globalizimin, ndryshimin strukturor në ekonomi dhe punë, ndryshimin demografik dhe ndryshimin shoqëror. Këto zhvillime shpesh përdoren për të kritikuar shtetin e mirëqenies si një të tërë, sesa aspektet individuale të tij.

Kritikat ndaj shtetit të mirëqenies: popullore, por...

Për shembull, pohohet vazhdimisht se shteti i mirëqenies në Gjermani është shumë i madh dhe shumë bujar. Ish Presidenti Roman Herzog mendonte se duhej të mbështeste iniciativën e re sociale të ekonomisë së tregut⁷, të financuar nga shoqata e punëdhënësve të industrisë së metaleve dhe deklaroi

7 Për më shumë informacion, shih Speth (2004).

në atë kohë: “Për shumë njerëz është më e volitshme që ata të lejohen të mbahen nga shteti sesa të bëjnë një përpjekje për të arritur diçka. Kjo është një padrejtësi monstruoze për këdo që punon”. (raportuar në Frankfurter Allgemeine Sonntagszeitung, 25 nëntor 2001).

Kohët e fundit, edhe filozofi Peter Sloterdijk u pajtua me argumentet neoliberale: “Vëzhguesit e tregut të lirë, të kësaj monstre kleptokratike, bëjnë mirë të tërheqin vëmendjen për rreziqet e tij: rregullimi i tepërt legjislativ, i cili pengon energjinë sipërmarrëse; tatimet e tepërta, të cilat dëmtojnë suksesin; dhe borxhi i tepërt, i cili është rezultat i masave të ashpra buxhetore duke i lënë vendin mendjemadhësisë spekulative si në nivelin e familjes, ashtu edhe në nivelin e shtetit”.

Ilaçi kundër gjigandit monstruoze shtetëror është “rishpikja” e shoqërisë: “Kjo nuk do të ishte asgjë më pak se një revolucion në lidhje me bujarinë. Ajo do të çonte në heqjen e tatimit të detyrueshëm dhe shndërrimin e tij në dhurata për publikun pa pasur nevojë që sektori publik të varfërohej si rezultat” (Frankfurter Allgemeine Zeitung, 19 qershor 2009).

Siç tregohet në Kapitullin 7.1. (Politika Tatimore) dhe në Kapitullin 4 (Materialet e Ndërtimit, Strukturat dhe Arkitekturat e Shtetit të Mirëqenies) pohime të tilla janë objekt shqyrtimi më të detajuar vetëm në një masë të kufizuar. Së pari, shteti gjerman i mirëqenies dhe regjimi i tatimeve është vetëm mesatar në krahasim me nivelin ndërkombëtar. Së dyti, madhësia e shtetit të mirëqenies dhe performanca ekonomike e një vendi nuk janë të lidhura negativisht.

Së treti, megjithëse është e vërtetë që në vitin 2007 pak më pak se një e katërta (24.4 përqind) e tatimpaguesve (me të ardhura vjetore prej të paktën 40,000 euro) paguanin 79.7 përqind të tatimit mbi të ardhurat në Gjermani, kjo ndodhte thjesht për faktin se 10.9 milion ose më shumë se një e katërta (28.5 përqind) e të gjithë tatimpaguesve kishin të ardhura totale prej jo më shumë se 10,000 euro në vitin 2007. Gjysma e të gjithë tatimpaguesve kishin të ardhura vjetore nën 22,500 euro dhe paguanin 3,6 përqind të të gjithë tatimit mbi të ardhurat (Statistisches Bundesamt 2011a).

Si rezultat i situatës së krijuar nga ajo që Sloterdijk e quan „mbitaksim”, vitet e fundit pabarazia e pasurisë në Gjermani është rritur edhe më tej.

... kryesisht
të paspecifikuara ...

... ose pa lidhje me
realitetin

Nuk ka korrelacion
negativ: ekonomia
dhe
shteti i mirëqenies

Financim i
pabarabartë
që rrjedh nga
shpërndarja
jashtëzakonisht e
pabarabartë

Pabarazia e pasurisë
është intensifikuar

Pak më shumë se një e katërta e të gjithë personave në moshë madhore (27 përqind) nuk kishin fare pasuri personale në vitin 2007 ose ishin në borxhe, ndërsa 10 përqindëshi më i pasur i popullsisë kishte pasuri neto prej mbi 222,000 euro.

10% zotërojnë 60%;
70% zotërojnë 9%

Dhjetë përqind e të pasurve gjermanë kanë më shumë se 60 përqind të pasurisë së përgjithshme. 70 përqind e popullsisë ka vetëm 9 përqind të pasurisë së përgjithshme (Frick dhe Grabka 2009). Kundrejt kësaj panorame, të besosh se “rreziqet” aktuale janë rezultat i mbitaksimit dhe se në të ardhmen politikat sociale duhet të jenë në formën e lëmoshës dhe dhuratave është, në rastin më të mirë, një përjasje origjinale ndaj realitetit. Përgjithësisht është thjesht një injorim i tij.

Kritikat që duhen marrë seriozisht

Megjithatë, përveç kritikave të tilla gjithëpërfshirëse, ka edhe pikëpamje që duhen marrë më seriozisht. Kritika të tilla kanë të bëjnë me ndryshimet shoqërore, ekonomike dhe të jetesës gjatë dekadave të fundit, të cilat vërtet kanë sfiduar strukturat tradicionale të shtetit të mirëqenies. Para se të arrini me nxitim në përfundimin se shteti i mirëqenies sociale duhet të shpërbëhet, vlen të merren parasysh këto rrethana të ndryshuara. Siç tregon Kapitulli 7 (Fushat Kryesore të Shtetit të Mirëqenies), zhvillimet e përshkruara më lart thjesht nuk kërkojnë zgjidhje gjithëpërfshirëse, por delikate:

“Ristrukturimi dhe modernizimi, në vend të çmontimit dhe dënimit të shtetit të mirëqenies sociale, janë përgjigja e “së majtës krijuese” ndaj sfidës së re. Në këtë udhëkryq, ndryshimet midis orientimeve dhe forcave që deri tani kanë dominuar debatin [në Gjermani] e zbulojnë veten me një qartësi shembullore. Të djathtët, konservatorët dhe neoliberalët dëshirojnë të shfrytëzojnë momentin për të dobësuar me vendosmëri shtetin e mirëqenies dhe për t’i hequr besueshmërinë mbrojtësve të shtetit të mirëqenies. Për më tepër, akuzat populiste të së majtës së orientuar drejt protestës në lidhje me çdo përpjekje për të modernizuar shtetin e mirëqenies janë vetëm një kërcënim më shumë për ekzistencën e tij. Ata adhurojnë besimin në iluzionin se nëse do të kishte vullnet, gjithçka mund të mbetet ashtu siç është”. (Gabriel 2008: 305f.)

Lexim i mëtejshëm:

Christoph Butterwegge (2005), *Krise und Zukunft des Sozialstaats*. Wiesbaden, f. 75–114.

5.1. Globalizimi

Thomas Rixen

Në debatin publik, globalizimi konsiderohet si një nga sfidat më të rëndësishme për ruajtjen e një shteti të zhvilluar të mirëqenies. Shkurtime e politikave sociale kërkohen vazhdimisht, dhe shpesh zbatohen, në emër të konkurrencës ndërkombëtare.

Globalizimi është një koncept me shumë shtresa, i cili lidhet me procese të ndryshme të ndërkombëtarizimit. Ka globalizim kulturor, social, politik dhe, në veçanti, ekonomik. Globalizimi ekonomik ka tri shtytës kryesorë: heqjen e pengesave tregtare, zhvillimin e ekonomive të reja dhe novacionin teknologjik.

Kjo linjë argumenti shumë populllore, e përsëritur ad nauseum nga të dyshuarit e zakonshëm, është pa dyshim e njohur për shumicën e lexuesve. Sidoqoftë, nuk është aspak e vetëkuptueshme që globalizimi me të vërtetë paraqet një kërcënim për shtetin e mirëqenies.

Ekzistojnë një sërë perspektivash teorike mbi marrëdhëniet midis rritjes së integritimit ekonomik ndërkombëtar dhe shtetit të mirëqenies. Për qëllim thjeshtimi, këto do të ndahen në dy grupe: optimistët e globalizimit dhe pesimistët e globalizimit. Të dyja grupet do të shtjellohen në më shumë detaje më poshtë. Pas kësaj ne do të përshkruajmë shkurtimisht se si shumica e qeverive kanë reaguar ndaj sfidës së globalizimit deri tani. Në fund diskutohet një opsion alternativ i politikës, përkatësisht globalizimi, ose të paktën evropianizimi i politikave sociale.

Optimistët e globalizimit

Optimistët argumentojnë se shteti i mirëqenies nuk është në rrezik nga globalizimi. Ata theksojnë se organizimi i shtetit të mirëqenies është çështje e politikës kombëtare dhe varet nga institucionet politike kombëtare dhe mendimi i shumicës. Edhe nëse konkurrenca ndërkombëtare bën presion në drejtim të tkurrjes së shtetit të mirëqenies, kjo nuk do të thotë se tkurrja duhet të ndodhë, për sa kohë që shumica e njerëzve dëshirojnë një shtet të zhvilluar të mirëqenies (Swank 2002).

Lexim i mëtejshëm:

Botimi 2: Ekonomia dhe demokracia Sociale (2009), f. 19–36.

Stiglitz, Joseph (2006), Die Chancen der Globalisierung, München.

Sozialstaat als politische, nicht wirtschaftliche Entscheidung

*Globalizimi çon
në zgjerimin e shtetit
të mirëqenies*

“Teza e kompensimit”

Shumë njerëz shkojnë më tej dhe argumentojnë se globalizimi mund të promovojë zgjerimin e shtetit të mirëqenies. Ata theksojnë se tregtia ndërkombëtare rrit prosperitetin dhe, në këtë mënyrë, rrit fushëveprimin e shpërndarjes në lidhje me shtetin e mirëqenies. Ata gjithashtu argumentojnë se pa një funksionim të mirë të shtetit të mirëqenies, liberalizimi i tregut është thuajse i pamundur për t’u arritur politikisht. Vetëm nëse njerëzit kanë garanci se ata janë të sigurtë nga pikëpamja sociale përkundrejt rreziqeve të tregjeve ndërkombëtare, ata do të mbështesin lëvizjet politike drejt liberalizimit. Mbi këtë bazë, globalizimi dhe zgjerimi i shtetit të mirëqenies do të forcohen reciprokisht (shih Rodrik 1998).

*Variante të caktuara
të kapitalizmit
mbështeten te shteti
i mirëqenies*

Shteti i mirëqenies si avantazh institucional krahasues

Përfaqësuesit e qasjes së „varianteve të kapitalizmit“ argumentojnë disi ndryshe⁸. Sipas tyre tregtia ndërkombëtare çon në intensifikimin e ndarjes globale të punës, duke bërë të mundur specializimin e mëtejshëm.

*Shteti i mirëqenies
mundëson
specializimin*

Këtu supozohet që struktura institucionale e një ekonomie kombëtare, e cila përfshin shtetin e mirëqenies, e favorizon këtë dhe funksionon në mënyrë të tillë që të mundësojë specializimin në avantazhet përkatëse krahasuese. Pritshmëria është që, në ato vende

Një shembull klasik i **avantazhit krahasues** është prodhimi i leshit dhe i verës. Kushtet natyrore nënkuptojnë që vera mund të prodhohet më lehtë në Portugali, ndërsa në Skoci ato favorizojnë prodhimin e leshit. Nëse të dyja vendet përqendrohen në këto produkte dhe angazhohen në tregti, në vend që të përpiqen të prodhojnë edhe lesh edhe verë, të dyja do të dalin të fituara.

ku shteti i mirëqenies tashmë është i zhvilluar mirë, intensifikimi i tregtisë ndërkombëtare do të çojë në zgjerim të mëtejshëm. Në të kundërt, në vendet “anglo-saksone” (nga pikëpamja ekonomike) kjo mund të çojë në tkurrje. Në këtë këndvështrim, globalizimi nuk rrezikon domosdoshmërisht shtetin e mirëqenies.

Pesimistët e globalizimit

Në të kundërtën, pesimistët theksojnë se masat e politikave sociale përfaqësojnë një faktor kostoje për kompanitë që ushtrojnë aktivitet ndërkombëtar. Meqenëse ato janë në gjendje të zgjedhin vendet ku do të prodhojnë, kompanitë do të

*Politika sociale si
faktor kostoje*

⁸ Shih Botimin 2: Ekonomia dhe Demokracia Sociale (2009), Kapitulli 3.2.

zgjedhin vendet ku mund të minimizojnë kostot e pagave, taksat dhe kontributet e tjera të përdorura për të financuar shtetin e mirëqenies. E njëjta gjë vlen për pronarët e kapitalit, të cilët mund të investojnë në vendet me një barrë më të ulët tatimore (shih Scharpf 2000).

Meqenëse ndërmarrjet, kapitali dhe madje edhe shumë punëtorë të kualifikuar janë ndërkombëtarisht të lëvizshëm, lind konkurrenca midis qeverive për të vendosur normat më pak të rënda tatimore dhe standarde të sigurimeve shoqërore. Si rezultat, sipas pesimistëve të globalizimit, do të krijohet e ashtuquajtura “garë deri në pikën e fundit”, me fjalë të tjera, ndodh një çmontim i shtetit të mirëqenies kudo. Që të krijohet një presion i tillë konkurrues, nuk ka nevojë që kapitali dhe kompanitë në fakt ta braktisin një vend; mjafton thjesht që ato të kërcënojnë se do ta bëjnë këtë gjë.

Pesimistët nuk besojnë se ndërkombëtarizimi i ekonomisë në vetvete gjeneron presion konkurrues, por më tepër liberalizimin e lëvizjeve të kapitalit. Ndërsa çështja e optimistëve ka kuptim absolut për sa i përket tregtisë së mallrave, pesimistët besojnë se dinamika e konkurrencës sistemike zhvillohet kryesisht si rezultat i liberalizimit të lëvizjes së kapitalit.

Pesimistët e globalizimit parashikojnë që efektet mund të marrin pak kohë për t’u manifestuar. Bazuar në mundësitë e shmangies së tatimeve në lidhje me faktorët e lëvizshëm të prodhimit, hapi i parë është zhvendosja e barrës së kostove të shtetit të mirëqenies drejt faktorëve jo të lëvizshëm të prodhimit, me fjalë të tjera, drejt punëtorëve. Të ardhurat kapitale taten më pak sesa të ardhurat nga puna. Meqenëse të pasurit në përgjithësi kanë më shumë të ardhura kapitale sesa të varfrit, progresiviteti efektiv i tatimit bie (shih Kapitullin 7.1. Për tatimet). Financimi bëhet më i padrejtë dhe shteti i mirëqenies sociale nuk i arrin më qëllimet e tij. Për një periudhë afatgjatë, kjo mund të çojë në shpërbërjen e shtetit të mirëqenies.

Përgjigjet deri tani

Në literaturë, nuk ka dakordësi nëse globalizimi me të vërtetë ka çuar në çmontim të shtetit të mirëqenies apo jo. Studimet krahasuese sasiore fillimisht vërtetuan se deri në mesin e viteve 1990 nuk kishte ulje të shpenzimeve shoqërore dhe të ardhurave nga taksat. Megjithatë, këto studime janë kritikuar sepse, ndër të tjera, ata bënë një zgjedhje të dobët të treguesve. Është e pamundur të nxirret një përfundim për përfitimet individuale nga

*Gara e politikës
sociale deri në fund*

*Vendimtar:
liberalizimi i lëvizjes
së kapitalit*

*Zhvendosja e
kostove mbi faktorët
jo të lëvizshëm të
prodhimit*

*A po shpërbëhet
shteti i mirëqenies?
- një panoramë e
ndryshueshme*

shpenzimet agregate ose të përmbledhura shoqërore. Mund të ndodhë që ndërkohë që shpenzimet e përgjithshme mbeten të qëndrueshme, numri i përfituesve të përfitimeve të rritet dhe, në këtë mënyrë, përfitimet e tyre të bien. Studimet cilësore kanë gjetur prova se gjatë periudhës në fjalë ka patur vërtet ulje të përfitimeve dhe ngushtim të të drejtave. E njëjta gjë vlen sa i takon të ardhurave. Niveli i të ardhurave nuk thotë asgjë për strukturën e tyre. Në fakt, ka prova empirike që dëshmojnë se barra tatimore është zhvendosur nga kapitali te puna. Një kritikë tjetër është se periodha e shqyrtuar shkon vetëm deri në mes të viteve 1990.

Lexim i

mëtejshëm: *Philipp*

Genschel (2003),

Globalisierung als

Problem, als Lösung

und als Staffage, in:

Gun-

ther Hellmann, Klaus

Dieter Wolf and

Michael Zürn (eds),

Die neuen internati-

onalen Beziehungen

– Forschungsstand

und Perspektiven

in Deutschland,

Baden-Baden,

pp. 429–464.

Herbert Obinger dhe

Peter Starke (2007),

Sozialpolitische

Entwicklungstrends

in OECD-Ländern

1980–2001: Kon-

vergenz, Divergenz

und Persistenz, in:

Politische Viertel-

jahresschrift (Son-

derheft 38), f.

470–495.

Funksionimi i presionit konkurrues në praktikë

Në studimet më të fundit, të cilat hetojnë një periudhë më të gjatë, duket se në prag të globalizimit ka pasur vërtet një rënie të shpenzimeve shoqërore (shih Busemeyer 2009). Pra, në tërësi ka prova që sugjerojnë se qeveritë kanë reaguuar ndaj globalizimit në praktikë duke ulur përfitimet shoqërore. Megjithatë, nuk duhet të supozohet se ky është reagimi i vetëm i mundshëm ndaj sfidës së globalizimit ekonomik. Përkundrazi, mund të imagjinohen alternativa ndaj politikës së ndjekur deri tani, të cilat do të siguronin shtetin e mirëqenies përkundrejt globalizimit. Këto do të diskutohen shkurtimisht më poshtë.

Një zgjidhje: politika sociale globale dhe evropiane?

Duke pasur parasysh presionet konkurruese mbi shtetin e mirëqenies, lind pyetja se si mund të përmbushet sfida. Një zgjidhje intuitivisht e arsyeshme do të ishte ngritja e institucioneve të shtetit të mirëqenies në nivel ndërkombëtar. Globalizimit të ekonomisë duhet t'i përgjigjemi me globalizimin e politikave sociale. Nëse kjo do të ketë sukses, faktorët e lëvizshëm të prodhimit nuk do të jenë më në gjendje të shmangin kostot e shtetit të mirëqenies përmes lëvizjes në një vend tjetër. Megjithatë, aktualisht kjo zgjidhje është vështirësisht e realizueshme politikisht për shkak të dallimeve të mëdha midis shteteve të mirëqenies. Për më tepër, ekziston dyshimi nëse një politikë sociale ndërkombëtare do të ishte nga pikëpamja normative e dëshirueshme në rrethanat aktuale. Duke pasur parasysh lidhjen e ngushtë midis shtetit të mirëqenies dhe demokracisë, kjo do të sillte demokratizimin e vendimmarrjes ndërkombëtare. Edhe kjo, gjithashtu, mbetet utopike.

Në Bashkimin Evropian⁹, gjërat janë mjaft të ndryshme. BE-ja nuk ka kompetenca për të krijuar një shtet të mirëqenies. Ndërsa institucionet mbikombëtare mund të marrin vendime detyruese brenda kornizës së zhvillimit të tregut të brendshëm (“integrimi negativ”), duart e tyre janë të lidhura në fushën e “integritimit pozitiv”, me fjalë të tjera të rregullimi i politikës sociale të tregut (shih Scharpf 1999).

Megjithatë, koordinimi i politikave të ndryshme shoqërore bëhet në baza vullnetare. Për më tepër, BE-ja ka një strukturë institucionale që mund të zhvillohet në mënyrë të tillë që të përcaktohen edhe rregullore detyruese. Kjo nuk përfshin aq shumë harmonizimin e plotë të politikave sociale, gjë e cila është jorealiste duke pasur parasysh traditat e ndryshme të politikave sociale të Evropës. Përkundrazi, ajo është çështje e vendosjes së standardeve minimale detyruese në nivelin evropian. SPD-ja është e angazhuar drejt qëllimit të një Bashkimi të tillë Social.

“Bashkimi Evropian duhet të jetë përgjigjja jonë politike ndaj globalizimit. [...] Bashkimi Social duhet të ketë nivel të barabartë me Bashkimin Ekonomik dhe Monetar. [...] Ne nuk duam të standardizojmë sistemet shoqërore, por të arrijmë marrëveshje me vendet e tjera anëtare për një Pakt të Stabilitetit Social”. (Programi i Hamburgut 2007: 26, 28).

5.2. Ndryshimi strukturor në ekonomi dhe punë

Një tipar kryesor i dekadave të para të Republikës Federale të Gjermanisë ishte rritja e qëndrueshme e sektorit industrial. Numri i të punësuarve në këtë fushë u rrit vazhdimisht në vitet 1970 dhe pagat u rritën paralelisht me të. Rritja e pagave do të thoshte që popullata duhej të shpenzonte një pjesë më të ulët të të ardhurave të saj për akomodim dhe ushqim dhe, në këtë mënyrë, të kishte më shumë para për mallrat e konsumit.

9 Çështja e “Politikës sociale evropiane” trajtohet në botimin 4, Evropa dhe Demokracia Sociale, Cäcilie Schildberg et al. (2010)

Lexim i mëtejshëm: *Marius Buse-meyer et al. (2006), Politische Positionen zum Europäischen Wirtschafts- und Sozialmodell – eine Landkarte der Interessen, Friedrich-Ebert-Stiftung (ed.), Bonn.*

Dekadat e para të RFGJ-së: rritje e qëndrueshme e sektorit industrial

Vitet 1960: periudha kur njerëzit për herë të parë blenë shumë mallra konsumi

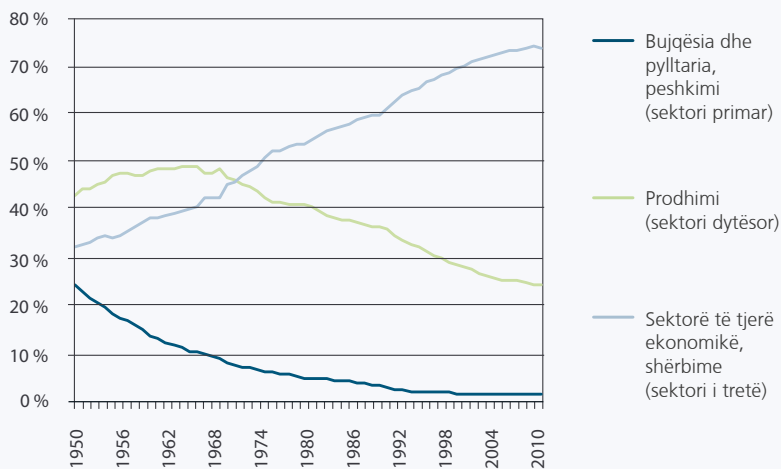
Gjatë viteve 1960 shumë familje gjermane (dhe të tjera evropiane) blenë për herë të parë mallra të tilla si frigoriferë, makina larëse, thekse buke dhe makina (dikush mund ta quajë këtë periudhën e „blerjes parësore“). Rritja e të ardhurave nënkuptonte rritjen e kërkesës për produktet e sektorit industrial. Në këto fusha, rritja e konsiderueshme e produktivitetit ishte gjithashtu e mundur, duke çuar në rënie të çmimeve dhe kërkesë edhe më të lartë. Në këtë mënyrë mori jetë një cikël vetëpërforsues i fitimeve nga produktiviteti, rritjes së kërkesës, rritjes së prodhimit dhe rritjes së mëtejshme të fitimeve nga produktiviteti. Numri i të punësuarve në sektorin industrial vazhdoi të rritet, ashtu si edhe të ardhurat dhe kërkesa.

Për më tepër, ka pasur reagime pozitive midis sektorit tradicional (bujqësia, zejtaria) dhe sektorit modern industrial: mungesat e punëtorëve në sektorin modern të industrisë mund të përmirësohen nga sektori tradicional, ndërsa sektori tradicional ka përfituar nga sektori modern.

Leximi

mëtejshëm:

Burkart Lutz (1989),
*Der kurze Traum
immerwährender
Prosperität. Eine
Neuinterpretation
der industriellkapi-
talistischen Entwick-
lung im Europa des
20. Jahrhunderts,
Frankfurt am Main/
New York.*

Burimi: Statistisches Bundesamt (2012a).

Figura 5: Forca e punës në Gjermani, sipas sektorit të ekonomisë¹⁰

Shënim: Në vitin 1966, për shembull, rreth 10 përqind e të gjithë punonjësve ishin të punësuar në sektorin parësor, pak më pak se 49 përqind në sektorin dytësor dhe rreth 41 përqind në sektorin e tretë.

10 Deri në vitin 1990, ish territor i Republikës Federale; 1950 deri në 1959 duke mos përfshirë Berlinin dhe Saarlandin.

Në vitet 1970 dhe 1980, situata ndryshoi. Faza e “blerjes parësore” kishte mbaruar. Konsumatorët ishin më të interesuar për cilësinë, sesa për sasinë. Prandaj, kërkesa ndaloi rritjen, edhe pse uljet e çmimeve ishin akoma të mundshme për shkak të fitimeve nga produktiviteti. Në përputhje me rrethanat, punësimi ndaloi rritjen në këtë sektor, në fillim duke ngecur në vendnumëro dhe pas duke filluar të bjerë ngadalë.

Kërkesa u drejtua gjithnjë e më shumë drejt shërbimeve. Ky sektor u rrit sa i takon rëndësisë nga vitet 1970, siç tregohet edhe nga rritja e punësimit. Megjithatë, fitimet në këtë sektor në Gjermani mbetën më të ulta se në sektorin industrial, edhe pas rënies së këtij sektori. Prandaj ia vlen të analizohen më shumë detaje lidhur me këtë sektor. Përfundimisht, në gjysmën e parë të shekullit XX u realizua një ndryshim i ngjashëm: nga bujqësia në industri. Cili është ndryshimi midis dy proceseve të transformimit?

Termi “shërbime” mbulon një gamë të gjerë. Disa shërbime ofrohen kryesisht për ndërmarrjet, ndërsa të tjerat janë kryesisht për familjet. Ka shërbime profesionale dhe shërbime themelore, të cilat mund të sigurohen nga personat me aftësi jo shumë të kualifikuara. Megjithatë, e përbashkëta për të gjitha shërbimet që kërkojnë forcë të madhe punëtore është fakti që potenciali për rritje të produktivitetit është i kufizuar. Megjithëse, për shembull, kamerierët, mjekët, transportuesit ose mësuesit mund të kujdesen për më shumë vizitorë, pacientë ose studentë në të njëjtën kohë, në këtë rast cilësia e shërbimit përkeqësohet shumë shpejt.

Prandaj, shërbimet që kërkojnë forcë të madhe punëtore nuk janë të ndjeshme ndaj rritjeve të produktivitetit në të njëjtën masë si prodhimi në këtë sektor. Rritja e pagave dhe, në të njëjtën kohë, rënia e çmimeve, me fjalë të tjera, karakteristika e ciklit të të ashtuquajturës „epokë e artë”, nuk vijnë natyrshëm. Nëse pagat do të rriteshin në sektorin e shërbimeve në të njëjtën mënyrë si në sektorin industrial, rritja e punësimit midis atyre me kualifikime të ulëta do të kufizohej.

Një alternativë është rritja e pabarazisë në paga dhe, në të vërtetë, vitet e fundit kjo ka qenë gjithnjë e më e zakonshme. Megjithatë, nga këndvështrimi i të qenit i drejtë, kjo është e vështirë të justifikohet. Fakti që produktiviteti nuk mund të rritet lehtë nuk është faji i të punësuarve, por vjen si rezultat i natyrës së punës.

*Nga vitet 1970:
rënia e punësimit në
sektorin e industrisë*

*Gjithnjë e më i
rëndësishëm: sektori
i shërbimeve*

*Shërbime me
punë intensive:
produktiviteti mund
të rritet vetëm
deri në një pikë*

*Paga më të
pabarabarta -
humbje e vendeve të
punës?*

Asnjëra nga alternativat, as pabarazia në rritjen e pagave, as humbjet e vendeve të punës, nuk janë aspak tërheqëse.

Kërkesa të reja për trajnime dhe trajnime të mëtejshme

Një alternativë e tretë mund të jetë përqendrimi te shërbimet më profesionale. Megjithatë ndërrimi i një pune industriale me një punë në sektorin e shërbimeve nuk është aq i thjeshtë. Ato janë punë të ndryshme dhe në disa raste kërkojnë kualifikime më të larta. Për të tashmen dhe të ardhmen kjo do të thotë që trajnimi fillestar dhe trajnimi vazhdues do të luajnë një rol gjithnjë e më të rëndësishëm në tregun e punës.

Struktura tradicionale e financimit dhe profilet e reja të karrierës në mosmarrëveshje

Megjithatë, nuk janë vetëm politikat e arsimit/trajnitimit ato që përballen me një sfidë nga këto ndryshime (shih Kapitullin 7.5. Për arsimin/trajnimin). Fushat tradicionale të politikave shoqërore gjithashtu po vihen nën presion. Shumë punë në sektorin e shërbimeve thjesht nuk ofrojnë “punësim normal” në kuptimin tradicional. “Punësimi normal” bazohet te një kontratë e përhershme pune, një model fiks i kohës së punës i orientuar drejt punësimit me kohë të plotë, pagë të bazuar te një marrëveshje kolektive, sigurime shoqërore të detyrueshme dhe varësi personale të drejtpërdrejtë të punonjësit ndaj punëdhënësit. Punësimi në sektorin e shërbimeve, nga ana tjetër, në përgjithësi do të thotë punë me kohë të pjesshme, vetëpunësim, ose punë me kohë të caktuar.

Pasoja: sigurime shoqërore jo të përshtatshme

Për shkak se shumë sisteme të sigurimeve shoqërore janë ende të orientuara drejt një profili të përhershëm dhe, sa është e mundur, të pandërprerë të karrierës, për shembull, pensionet dhe sigurimet për papunësinë, po bëhet gjithnjë e më e vështirë për shumë punonjës të fitojnë të drejtën për mbulim me sigurime shoqërore.

Niveli më i ulët i organizimit sindikal – mbulim me marrëveshje kolektive

Probleme të mëtejshme rrjedhin nga fakti që niveli i organizimit sindikal në shumë pjesë të sektorit të shërbimeve është më i ulët, ka relativisht pak këshilla pune dhe shumë punëdhënës nuk janë anëtarë të një shoqate punëdhënësish. Prandaj, mbulimi me marrëveshje kolektive është më i ulët dhe kontrolli për përputhshmëri rregullatore është më i vështirë.

Ndryshimi strukturor prek kryesisht arsimin/ trajnimin, punën dhe pensionet

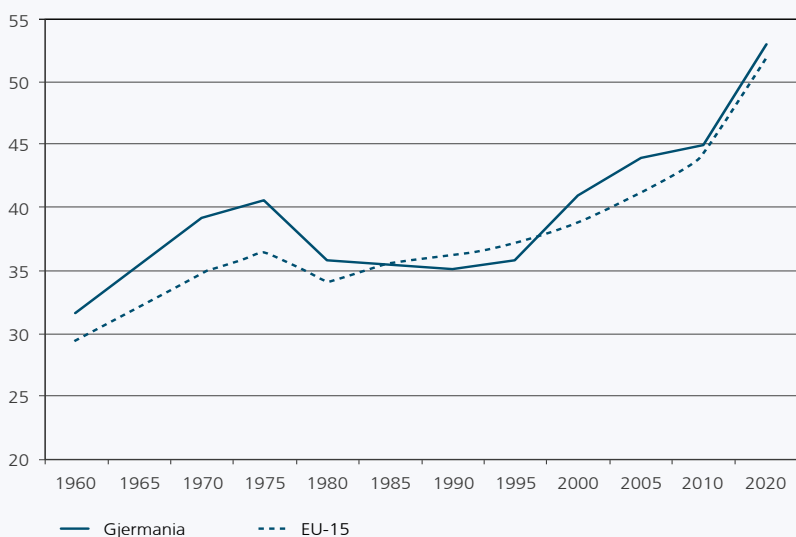
Ndryshimi strukturor çon në kërkesa të ndryshme dhe, në përgjithësi, kërkesa më të larta për arsim/trajnime dhe profile të ndryshme të karrierës dhe luan një rol në zhvillimin e pagave më të pabarabarta. Fushat e politikave sociale më të prekura nga këto ndryshime janë arsimi/trajnimi, papunësia dhe politikat e pensioneve.

5.3. Ndryshimi demografik

Ne kemi të gjitha arsyet të jemi të lumtur për një element kryesor të plakjes së popullsisë: sot, njerëzit po jetojnë më gjatë. Jetëgjatësia mesatare në shtetet e vjetra Federale në periudhën nga viti 1980 deri në vitin 2002 është rritur nga 69,9 në 75,6 vjeç për burrat dhe nga 76,6 në 81,3 vjeç për gratë.

Shkaku i dytë është rënia e nivelit të lindjeve, i cili ka shënuar rënie veçanërisht në periudhën nga viti 1965 deri në vitin 1975. Pas një rritje të vogël të numrit të lindjeve deri në vitin 1990, niveli i lindjeve ka shënuar rënie në mënyrë të vazhdueshme deri në vitin 2007. Në 2007-ën në Gjermani numri mesatar i fëmijëve për një grua ishte 1.37.

Këto dy zhvillime së bashku nënkuptojnë që raporti midis personave ekonomikisht aktivë dhe atyre në pension do të bjerë vazhdimisht në dekadat e ardhshme.

Burimi: Eurostat

Figura 6: Zhvillimi i raportit të varësisë së të moshuarve, 1960–2020

Shënim: Në vitin 1965, në Gjermani kishte rreth 35 persona të moshës mbi 60 vjeç për 100 persona të moshës nga 20 – 59 vjeç. Në vitin 2010, përkundrazi, kishte 45 njerëz mbi 60 vjeç.

*Shkak për të festuar:
jetëgjatësi më e lartë*

*Ulja e nivelit të
lindjeve*

*Pasojë: rritje e
raportit të varësisë
së moshës së vjetër*

Lexim i mëtejshëm:
Erika Schulz and Anke Hannemann (2007), Bevölkerungsentwicklung in Deutschland bis 2050: Nur leichter Rückgang der Einwohnerzahl?, DIW Wochenbericht Nr. 47/2007, vol. 74.

Matja e këtij raporti, i ashtuquajtur i raportit të varësisë së të moshuarve, përshkruan raportin midis popullsisë ekonomikisht aktive dhe pensionistëve.

Raporti i varësisë së të moshuarve përshkruan raportin midis moshës mbi 60 vjeç dhe atyre në moshën 20 deri në 59 vjeç.

2005: 44 pensionistë për çdo 100 punëtorë - 2020 rreth 53

Artimetikisht, në vitin 2005 kishte 44 pensionistë për çdo 100 persona ekonomikisht aktivë. Në vitin 2020 kjo shifër do të jetë 53 pensionistë. Duke pasur parasysh skemën e pensionit bazuar në kontributet aktuale, problemi i financimit është i qartë: sigurimi i pleqërisë për një numër në rritje të pensionistëve duhet të financohet nga kontributet aktuale të personave ekonomikisht aktivë. Pasojat e mundshme të kësaj, të përmendura shpesh në debatin publik, janë kontribute më të larta për ata që punojnë, pensione më të ulëta, ose borxhe më të larta.

Sa e madhe është sfida?

Por, sa e madhe është sfida e ngritur prej këtyre ndryshimeve në realitet? Nëse rritja e raportit të varësisë së të moshuarve shprehet në përqindje, për 15 vitet në periudhën 2005 – 2020, rezulton një rritje prej rreth 20 përqind me një rrije vjetore prej 1.4 përqind. Në 15 vjeçarim 1993 - 2008 rritja mesatare ekonomike në Gjermani ishte 1.5 përqind.

Përmbledhje: nevoja për reformë, ekziston - por është egzagjeruar

Nëse supozojmë një normë të ngjashme të rritjes për 15 vitet e ardhshme, shkurtime të pensioneve mund të shmangen duke investuar fitimet e rritjes ekonomike në sigurimin e pensioneve. Edhe nëse kjo alternativë është e pamundur, këto shifra tregojnë qartë se sa e madhe është sfida. Pa dyshim, reforma është e nevojshme. Por, kërcënimi i krizës së pashmangshme në lidhje me skemat e pensioneve bazuar në kontributet aktuale, duket i ekzagjeruar.

Sfidat në sistemin e kujdesit shëndetësor dhe kujdesit

Nga plakja e popullsisë nuk preken vetëm sistemet shtetërore të pensioneve. Sistemi i kujdesit shëndetësor po përjeton gjithashtu kosto në rritje për shkak të periudhave më të gjata të pensionit. Ashtu si sistemi i pensioneve, sistemi i kujdesit shëndetësor financohet kryesisht nga kontributet e personave ekonomikisht aktivë. Një pasojë tjetër e parashikueshme e plakjes së popullsisë do të jetë rritja e vëllimit të sigurimeve në lidhje me shërbimet e kujdesit.

Piku i zhvillimit në vitin 2040

Prognozat tregojnë se zhvillimi demografik do të arrijë kulmin në Gjermani rreth vitit 2040. Me fjalë të tjera, raporti midis personave ekonomikisht aktivë dhe pensionistëve do të jetë në nivelin më të pafavorshëm në atë pikë. Në

dekadat e ardhshme, si rezultat i zhvillimeve të përshkruara këtu, sigurimet për pensionet dhe kujdesin shëndetësor do të përjetojnë kufizime sa i takon financimit.

Nëse një pjesë e të ardhurave kombëtare në rritje investohen në sistemin e sigurimeve shoqërore dhe, në të njëjtën kohë, një pjesë më e madhe e popullsisë paguan kontribute, këto sfida mund të zgjidhen patjetër. Kapitulli 7.3. (Pensionet) dhe 7.4. (Kujdesi shëndetësor) diskutojnë më në detaje përgjigjet e mundshme ndaj sfidës së një popullsie në plakje.

5.4. Ndryshimi social

Përveç ndryshimeve në strukturën ekonomike dhe strukturën e moshës, ka pasur edhe një ndryshim të vlerave njerëzore gjatë dekadave të fundit. Mënyrat e jetesës dhe planet përkatëse janë të ndryshme nga ato të 50 ose 100 viteve më parë. Jeta gjithnjë e më pak formohet nga konvencionet shoqërore. Niveli i lirisë dhe vetëvendosjes individuale është rritur. Ndryshimet janë të larmishme dhe kryesisht të mirëpritura si rritje e lirisë personale.

Një shembull i mirë i sa më sipër jepet përmes ndryshimeve në madhësinë e familjes. Në fillim të shekullit XX, familjet me pesë ose më shumë vetë ishin familje të zakonshme. Asokohe, familjet me një person ishin përjashtim i rrallë. Në fillim të shekullit njëzet e një, situata është përmbysur: tani rreth 40 përqind e të gjitha familjeve janë familje me një person dhe as 4 përqind e familjeve nuk përbëhen nga më shumë se 4 persona (shih Figurën 7).

Megjithatë, këto shifra nuk pasqyrojnë një preferencë në rritje për të jetuar midis “katër mureve të shtëpisë” (në fakt, ndodh e kundërta: në vitin 1972 rreth 20 përqind e 25 vjeçarëve ende jetonin me prindërit e tyre, ndërsa në vitin 2003 rreth 30 përqind - shih Meyer [Siegen] 2006). Arsyet kanë të bëjnë më shumë me rënien e nivelit të lindjeve, por edhe me gërryerjen e institucioneve tradicionale, të tilla si martesat.

Zgjidhja: investoni të ardhurat kombëtare në rritje në sistemin e sigurimeve shoqërore - detaje në kapitujt 7.3. dhe 7.4.

Planet e jetës janë të ndryshme - më shumë liri dhe vetëvendosje

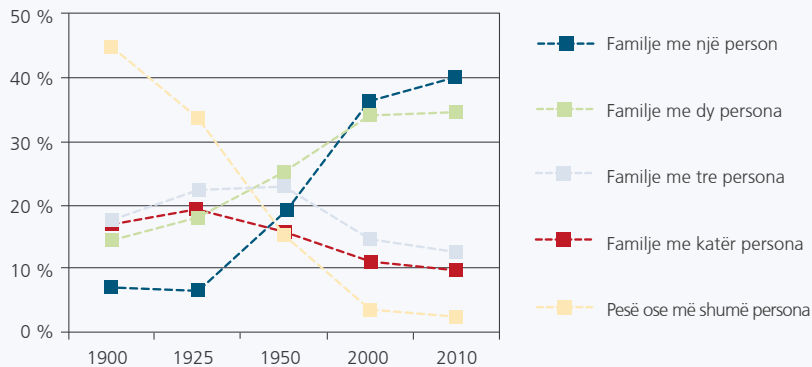
Lexim i mëtejshëm:

Ulrich Beck and Elisabeth Beck-Gernsheim (eds) (1994), Riskante Freiheiten. Individualisierung in modernen Gesellschaften, Frankfurt am Main.

Lexim i

mëtejshëm:

Thomas Meyer
[Siegen] (1992),
Modernisierung der
Privatheit: Diffe-
renzierungs- und
Individualisierungs-
prozesse des Famili-
enzusammenlebens,
Opladen.

Burimi: Statistikat e Autorit bazohen në Statistisches Bundesamt (2012b).

Figura 7: Madhësia e familjeve në Gjermani, 1900–2010.

Shënim: Në vitin 1900, rreth 45 përqind e të gjithë gjermanëve jetonin në familje me pesë ose më shumë vetë, rreth 17 përqind në familje me katër vetë, rreth 17 përqind me tre vetë, rreth 15 përqind me dy vetë dhe rreth 7 përqind vetëm. Sot, rreth 40 përqind e njerëzve jetojnë vetëm.

Më pak martesë

Për shembull, numri i martesave ka shënuar rënie të vazhdueshme që nga viti 1960. Gjithnjë e më shumë çifte, madje edhe ata me fëmijë, rrinë të pamartuar: “duke jetuar në mëkat”, siç thuhej më parë në mënyrë përbuzëse. Për më tepër, numri i divorceve është rritur vazhdimisht gjatë së njëjtës periudhë, edhe pse janë lidhur më pak martesë.

Martesat dhe divorcet në periudhën 1960 - 2010

Viti	Martesat (1,000 banorë)	Divorcet (1,000 banorë)
1960	9,5	1,0
1970	7,4	1,3
1980	6,3	1,8
1990	6,5	2,0
1995	5,3	2,1
2000	5,1	2,4
2005	4,7	2,5

Burimi: Statistisches Bundesamt (2012c).

Shteti gjerman i mirëqenies, i cili në shumë fusha është ende i orientuar drejt modelit tradicional të familjes, me burrin që është fituesi kryesor i bukës, ende nuk është përshtatur me këto ndryshime. Kjo vlen, për shembull, për pensionet. Duke pasur parasysh lidhjen e fortë midis nivelit të pensionit dhe kontributeve, sistemi i pensioneve nuk është ideuar për të përballuar numrin në rritje të grave që jetojnë vetëm pa një karrierë të vazhdueshme pune. Për më tepër, një numër në rritje i nënave të vetme janë nën kërcënim të veçantë varfërie.

Në vitin 1996, 14 përqind e familjeve me fëmijë ishin prindër të vetëm. Në vitin 2009 kjo shifër është rritur në 19 përqind. Vetëm 10 përqind e tyre janë baballarë të vetëm.

Niveli i rrezikut të varfërisë është niveli i personave që duhet t'ia dalin jetesës me më pak se 60 përqind të të ardhurave të mesme (median income). E mesme (në ndryshim nga mesatarja) do të thotë që gjysma e popullsisë fiton më shumë se kjo shumë e llogaritur dhe gjysma tjetër fiton më pak.

Përqindja e baballarëve të vetëm ka shënuar rënie në periudhën 1996 - 2009 nga 13 përqind në 10 përqind. Për 31 përqind të prindërve të vetëm pagesat e transfertave, të tilla si Hartz IV, ose mbështetja me të ardhura, janë burimi kryesor i të ardhurave për të mbështetur familjen (Statistisches Bundesamt 2010 a).

Një mënyrë e rëndësishme për të përmirësuar situatën janë vendet më të mira të punës dhe rritja e fëmijëve. Kapitulli 7.5. (Politika e arsimit/ trajnimit) trajton, ndër të tjera, këtë çështje. Edhe ndryshimi social po ndikon në situatën e të ardhurave të të moshuarve.

Edhe këtu, ata që jetojnë vetëm kërcënohen veçanësisht nga varfëria në krahasim me popullsinë në tërësi. Nga personat e moshës nga 65 deri në 74 vjeç në vitin 2002, 26.8 përqind merrnin më pak se 60 përqind të të ardhurave mesatare; për gratë që jetonin vetëm norma ishte 29.3 përqind (DIW 2004). Situata e të ardhurave të grave që jetojnë vetëm është pra edhe më e keqe.

Situata e të ardhurave të të moshuarve që jetojnë në një shtëpi me dy persona korrespondon me mesataren e popullsisë në tërësi. Rritja e pensioneve minimale përmes financimit nga taksat mund të luftojë problemin e varfërisë gjatë pleqërisë. Për më shumë në lidhje me këtë shih Kapitullin 7.3.

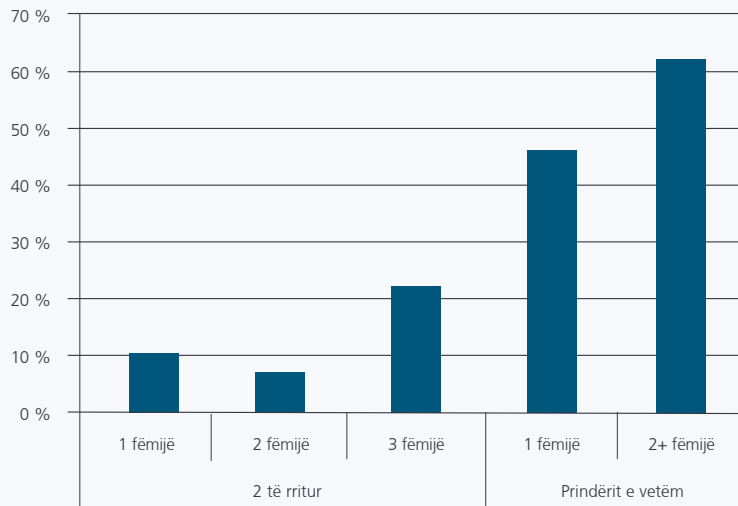
Problem: orientimi drejt burrit si fitues i bukës

Rreziku i varfërisë akute për prindërit e vetëm

Rakordimi i punës dhe jetës familjare - trajtuar në detaje në Kapitullin 7.5.

Njerëzit e moshuar kanë më shumë gjasa të jenë të varfër - në veçanti gratë

Rreziku i varfërisë në pleqëri

Burimi: Statistisches Bundesamt (2012c)

Figura 8: Niveli i rrezikut të varfërisë sipas strukturës së familjes dhe numrit të fëmijëve nën 18 vjeç në vitin 2010

Shënim: Një fëmijë që jeton në një familje me dy të rritur ka një nivel rreziku ndaj varfërisë prej 10.5 përqind. Nëse dy ose më shumë fëmijë rriten nga vetëm një person, niveli e rrezikut ndaj varfërisë rritet mbi 62 përqind. Kjo do të thotë që në këtë rast 62 nga çdo 100 fëmijë duhet të rriten me më pak se 60 përqind të të ardhurave mesatare.

Çfarë do të thotë kjo për social demokratët?

- Globalizimi, ndryshimi strukturor në ekonomi dhe punë, zhvillimi demografik dhe ndryshimi shoqëror e përballin shtetin gjerman tradicional të mirëqenies me sfida, por ato nuk janë të pazgjidhshme.
- Problemet lindin veçanërisht nga fakti që shteti gjerman i mirëqenies është ende i orientuar drejt një modeli familjar konservator, i bazuar te burri si fituesi kryesor i bukës, dhe gjithashtu nga fakti që financimi dhe pagesat e përfitimeve janë kryesisht të lidhura me statusin e punësimit.
- Sfidat e ndryshme kërkojnë përgjigje specifike. Ato do të përshkruhen në kapitujt vijues. Në mënyrë të përmbledhur, këto përgjigje të çojnë në drejtim të shteteve të suksesshme të mirëqenies social demokrate. Kjo do të thotë që ka një lidhje më të fortë midis përfitimeve dhe qytetarëve sesa statusit të punësimit dhe financimeve më shumë të bazuara në tatime sesa në bazë të kontributeve.

6. POZICIONET E POLITIKAVE SOCIALE TË PARTIVE

Tobias Gombert

Në këtë kapitull jepen programet e pesë partive politike të përfaqësuara në Parlamentin gjerman

- të krahasuara në aspektin e dispozitave të politikave të tyre sociale;
- të kategorizuara në lidhje me tre modelet e shtetit të mirëqenies; dhe
- të shqyrtuara në kuptim të konceptit të tyre themelor të drejtësisë.

Programet e partive përmbajnë premtime për të ardhmen. Ato përmbajnë perspektivën për një të ardhme të caktuar, për të cilën partia përkatëse është e përkushtuar dhe dëshiron të dalë kampione dhe nga e cila ajo merr legjitimitetin e saj. Programet mund të funksionojnë vetëm nëse janë në gjendje të përshkruajnë bindshëm të ardhmen e dëshiruar në bazë të një analize të së shkuarës dhe të së tashmes dhe një rruge praktike për t'u ndjekur përpara. Në rastin më të mirë, programet e partive mund të japin disa tregues të busullës orientuese të një partie.

Politika sociale është formuar në një masë të konsiderueshme nga fakti që ajo duhet të përcaktohet me shumë kujdes. Ndërsa veçanërisht partitë konservatore dhe liberale (ekonomike) e përshkruajnë politikën sociale në terma të kufizuar ngushtë si një mbrojtje e përkohshme për ata që janë në nevojë pa fajin e tyre, për partitë e qendrës së majtë politika sociale është më gjithëpërfshirëse, pasi kërkon të arrijë barazinë (e mundësive) përmes rishpërndarjes së burimeve shoqërore. Për më tepër, një interpretim i pozicioneve të politikës sociale të partive nga këndvështrimi i teorisë së demokracisë sociale (për këtë shih Meyer [Dortmund] 2005 dhe botimin Demokracia Sociale 1) duhet së pari të identifikojë tërësinë e koncepteve dhe standardeve të përdorura prej tyre. Si fillim, atëherë, duhet të përmendet shkurtimisht standardi i vlerësimit që do të përdoret, bazuar në të cilin ne më pas mund të shqyrtojmë konceptin e shtetit të mirëqenies me të cilin janë të lidhura palët përkatëse, ose se si ata do të dëshironin të zhvillonin më tej shtetin e mirëqenies.

Në këtë rast, tre llojet e kapitalizmit të përshkruara nga Esping-Andersen-i zbatohen si standarde, të kompletuara me organizimin e tyre specifik të shtetit të mirëqenies dhe konceptet mbizotëruese të drejtësisë:

Programet e partive: premtimi për të ardhmen

Cili është standardi?

Standardi: llojet e shtetit të mirëqenies - detajet në Kapitullin 4

- Lloji evropian kontinental, konservator;
- Lloji anglo-sakson, liberal;
- Lloji skandinav, social demokrat.

*Cila rrugë dhe çfarë
nacioni
drejtësie?*

Një shpjegim më i hollësishëm i llojeve të kapitalizmit dhe nocioneve të tyre themelore të drejtësisë jepet në Kapitullin 4 të këtij libri.

Në ekzaminimin vijues të programeve partiake, bazuar në këtë model, ne do të shqyrtojmë shkallën në të cilën palët vazhdojnë të ndjekin rrugën e “shtetit evropian kontinental konservator të mirëqenies”, siç ka qenë deri tani në Gjermani, ose nëse ata po e rishikojnë këtë pozicion ose dëshirojnë ta zhvillojnë atë ndryshe, dhe çfarë koncepti të drejtësisë sociale palët dëshirojnë të zbatojnë.

6.1. Parimet për Gjermaninë – Programi i Partisë CDU¹¹

*“Ekonomia sociale
e tregut” siç
interpretohet nga
CDU*

Në vitin 2007, CDU-ja miratoi një program të ri. Në thelb, ajo trajton “ekonominë sociale të tregut si “një model të suksesshëm për të ardhmen”. CDU-ja është partia e ekonomisë sociale të tregut. CDU-ja i hedh poshtë format socialiste dhe format e tjera të kolektivizimit. Megjithatë, kjo vlen gjithashtu për një kapitalizëm të shfrenuar të mbështetur vetëm në treg dhe pa zgjidhje për çështjet shoqërore të kohës sonë. Ekonomia e tregut social mbetet modeli ynë edhe në Gjermaninë e ribashkuar dhe në epokën e globalizimit” (shih f. 46f)¹².

*Ekonomia sociale
e tregut, jo shteti i
mirëqenies, është
koncepti kryesor i
CDU-së*

Kuptimi i tyre për shtetin e mirëqenies përmendet gjithmonë në të njëjtën frymë me “ekonominë sociale të tregut”. Shteti i mirëqenies funksionon si një korigjues në lidhje me tregun, duke e kthyer ekonominë e tregut në një ekonomi sociale të tregut: “Shteti i mirëqenies ka arritur gjëra të mëdha. Ai mbetet i domosdoshëm. Sistemi i sigurimeve shoqërore është formuar me vendosmëri nga CDU-ja. Masat mbrojtëse solidare ndaj rrezikut u japin njerëzve siguri. Ato kanë sjellë prosperitet të gjërë, paqe shoqërore dhe pjesëmarrje. Në të ardhmen, megjithatë, partia

11 Christlich Demokratische Union Deutschlands – Unioni Kristian Demokratik

12 Numrat e faqeve në tekst i referohen programeve përkatëse të partive, përveç nëse specifikohen botime dhe autorë të tjerë.

do të jetë në gjendje të përmbushë detyrën e saj vetëm nëse zhvillohet dhe reformohet. Qëllimi është aktivizimi i shtetit të mirëqenies që motivon fuqimisht individët dhe i vendos ata në një pozicion, në përputhje me aftësitë e tyre, për të marrë iniciativën dhe për të marrë përgjegjësinë për veten e tyre.” (f. 60) Me fjalë të tjera, koncepti kryesor i CDU-së nuk është shteti i mirëqenies, por ekonomia sociale e tregut.

Refuzimi i “kolektivizmit” shprehet në parimin e subsidiaritetit (lidhur me prejardhjen e krishterë të këtij koncepti shih Stegmann/Langhorst 2005: f. 610): “Liria mundëson dhe kërkon vetëvendosje autonome nga individët. Prandaj, jeta në shoqëri duhet të organizohet në përputhje me parimin e subsidiaritetit: ajo që njerëzit mund të bëjnë më mirë ose po aq mirë vetëm, në familje ose në bashkëpunim vullnetar me të tjerët duhet të mbetet detyra e tyre. Shteti dhe qeverisja vendore duhet të marrin përsipër detyra të veçanta vetëm nëse ato nuk mund të kryhen nga individë ose nga komunitete më të vogla. Parimi themelor i subsidiaritetit zbatohet gjithashtu midis komuniteteve më të vogla dhe më të mëdha, si dhe midis shoqatave vullnetare dhe organeve shtetërore. Subsidiariteti kërkon që organet më të mëdha, gjithashtu edhe në nivel shteti, të marrin masa nëse nevojat social-politike janë shumë për t’u përballuar nga individët ose nga organet më të vogla”. (f. 7).

Parimi i subsidiaritetit zbatohet brenda kornizës së një vizioni të shoqërisë që ka të bëjë me ekonominë sociale të tregut: “ekonomia sociale e tregut bazohet te konkurrenca. Bërja e politikave në ekonominë sociale të tregut është “Ordnungspolitik” ose “politika rregullatore” [në kuptimin e krijimit të një kornize të duhur ligjore për të siguruar një nivel të shëndetshëm të konkurrencës në ekonomi: shënim i autorit]. Ekonomia sociale e tregut u jep ndërmarrjeve lirinë e nevojshme për të lulëzuar dhe, në këtë mënyrë, u siguron njerëzve një gamë të gjerë të mallrave dhe shërbimeve. Ajo i lejon të gjithë të marrin pjesë në treg, duke marrë përgjegjësinë për veten e tyre. Ajo kërkon një shtet të shëndoshë, i cili mund të sigurojë një mjedis konkurrues. Kjo përfshin lirinë e profesionit dhe të kontratave, mbrojtjen ndaj barrierave tregtare dhe kundër abuzimeve të pushtetit nga kompanitë dominuese dhe lehtësimin e transparencës së tregut. Në ekonominë sociale të tregut, mbrojtja e pronës është kushti që i mundëson asaj të përfitojë nga e mira publike dhe kështu të përmbushë detyrimet e saj shoqërore” (f. 49).

Ekonomia sociale e tregut është e orientuar drejt drejtësisë së bazuar te performanca, dhe shprehimisht mbështetet te ndryshimet në rezultate si një motor i prosperitetit shoqëror (shih, për shembull, f. 20, 48). Fokusi është dhe mbetet individi, jo shteti.

Bazuar në nocionet e drejtësisë së bazuar te performanca dhe përgjegjësia vetjake, CDU-ja dëshiron të riorganizojë sistemet e sigurimeve shoqërore në dy drejtime: së pari, dëshiron t'i shkëpusë ata nga punësimi (f. 60f) dhe, së dyti, dëshiron të rrisë përgjegjësinë individuale së bashku me ofrimin e shërbimeve bazike (f. 60–62).

Kjo sugjeron që punëtorët mund të sigurojnë përfitime shtesë në varësi të madhësisë së kuletave ose çantave të tyre. Kontributi i punëdhënësve në këto përfitime hiqet duke i shkëputur ata nga kostot e punës pa pagesë.

Në këtë mënyrë CDU-ja po përpiqet të kthejë shtetin konservator evropian kontinental të mirëqenies në drejtimin e modelit të shtetit liberal të mirëqenies.

Roli i shtetit në lidhje me ekonominë e tregut, në këtë mënyrë, në thelb orientohet drejt liberalizmit, ndërsa ruan disa përbërës rregullatorë të bazuar te vlerat e krishtera.

Qëllimi i reformës: një shtet i mirëqenies liberale përkundrejt një sfondi të krishterë

Propozimet e CDU-së për ndryshim:

- **Puna/ekonomia:** Ulja e barrës së kostove të punës pa pagesë (ose e punëdhënësve) përmes kontributeve më të ulëta të sigurimeve shoqërore dhe sigurimeve vullnetare shtesë për punonjësit.
- **Kujdesi shëndetësor:** për shembull, prezantimi i skemave stimuluese.
- **Arsimi/trajnimi:** orientim i fortë drejt meritës/drejtësisë së bazuar te performanca.
- **Tatimi:** Ulja e barrës tatimore (për pagën), financim më i madh i përfitimeve të sigurimeve shoqërore përmes të ardhurave të përgjithshme të tatim-taksave.

6.2. FDP: Parimet e Karlsruhe

Jochen Dahm

Më 22 prill 2012, FDP-ja miratoi një program të ri në Karlsruhe, me titullin “Përgjegjësia për lirinë”. Programi njihet ndryshe me emrin “Parimet e Lirisë të FDP-së në Karlsruhe për një Shoqëri të Hapur Qytetare”.

Programi i ri themelor i FDP-së fillon me një paraqitje grafike të ideve kryesore të programit. Ai përfshin gjithsej 42 ide. Drejtësia, solidariteti dhe shteti i mirëqenies nuk janë mes tyre.

Shteti i mirëqenies përmendet për herë të parë në lidhje me aspiratën e “drejtësisë tatimore” dhe, siç shprehet FDP-ja: “... sepse ne po mendojmë për ata që sigurojnë bazën për një shtet liberal të mirëqenies me punën e tyre” (f. 8) Për sa i përket modeleve të shtetit të mirëqenies të përcaktuara në vëllimin aktual, pra modelit liberal, konservator dhe social demokrat, FDP-ja e kategorizon veten duke iu referuar modelit liberal të shtetit të mirëqenies.

Në tezën 49 (nga 101) FDP-ja përshkruan konceptin e saj të shtetit të mirëqenies në më shumë detaje. Titulli i seksionit përkatës është: “Një shtet inkurajues i mirëqenies: mundësi për pjesëmarrje në vend të mirëmbajtjes”. Për FDP-në, “shteti inkurajues i mirëqenies” është “aktivizimi, i shtetit të mirëqenies, cili orientohet drejt ngjytjes në kategoritë shoqërore”.

FDP-ja më tej argumenton se “shteti inkurajues i mirëqenies ndërton ura në ciklin e punës dhe heq pengesat midis papunësisë dhe tregut të punës. Kështu, ai vendos besimin e tij te individit dhe nuk kërkon të marrë vendime në emër të njerëzve” (f. 57). Liberalët e vendosin këtë shpjegim të konceptit të tyre për shtetin e mirëqenies drejtpërdrejt në kontekstin e thirrjes për taksa më të ulëta dhe krahas deklaratës: “puna duhet të paguajë për gjithçka” (f. 57).

Për FDP-në, ngjashmërisht me CDU-në, parimi kryesor është ekonomia sociale e tregut, jo shteti i mirëqenies. FDP-ja e përshkruan ekonominë sociale të tregut, krahas shtetit liberal nën sundimin e ligjit dhe demokracisë, si një nga tre “urdhret e lirisë”: shteti i mirëqenies nuk përmendet nga liberalët në këtë kontekst (f. 6). Ndërsa partia në një moment përshkruan mbrojtjen e pronës private si një të

*Programi i ri i partisë
2012*

*“Paraqitje grafike”
mungojnë ide
kryesore*

*Shteti i mirëqenies
në tezën 49 (nga
101)*

*“Inkurajimi i
shtetit të
mirëqenies”*

*Parimi kryesor është
ekonomia sociale e
tregut*

drejtë themelore “e nivelit të parë” (f. 66), të drejtat themelore shoqërore nuk shfaqen në programin e saj.

Është e vërtetë që ekziston një lloj hapësire në programin e ri të FDP-së në lidhje me shtetin e mirëqenies dhe që ai përmban deklarata të tilla si: „qëllimi ynë është pjesëmarrja aktuale e të gjithë qytetarëve në jetën e shoqërisë, pavarësisht nga rrethanat individuale” (f. 23) ose që pranohet se “liria shoqërore kërkon liri materiale” (f. 26).

Megjithatë, në përgjithësi, shteti i mirëqenies ka tendencë të përshkruhet në tezat e Karlsruhes më tepër si një instrument për të mbrojtur ekonominë (sociale) të tregut sesa si një institucion i pavarur. Kështu sigurimi i minimumit jetik përshkruhet në një vend si “arritje shoqërore dhe civilizuese”. Seksioni përfundon, megjithatë, duke iu referuar dobisë së tij ekonomike (f. 56). Diku tjetër, thuhet se “liberalët kërkojnë mundësi pamvarësisht origjinës shoqërore”. Arsyeja për këtë vjen në fjalinë tjetër: “Çdo përtëritje e premtimit të lëvizjes për lart në kategoritë shoqërore legjitimon rendin ekonomik të tregut” (f. 57).

*Kërkesa qendrore:
të ardhurat
e qytetarëve
(Bürgergeld)*

Në mënyrë të veçantë, FDP-ja është në favor të një sigurimi bazë, të cilin ajo e quan “të ardhurën e qytetarit”, i cili do të zbatohet si një tatim negativ mbi të ardhurat (f. 56). Nuk ka detaje se sa të larta duhet të jenë këto “të ardhura të qytetarit”, një çështje që shkon krah për krah me mundësitë për pjesëmarrje¹³. Në fusha të ndryshme të sigurimeve shoqërore (pensionet e pleqërisë, kujdesi, etj.) FDP-ja argumenton, përveç kësaj - edhe pas krizës financiare të vitit 2008 – në favor të më shumë skemave të financuara (shih f. 58-60).

Partia thotë: “Çdo brez duhet të orientohet në të ardhmen drejt kursimeve personale të financuara” (f. 58). Rreziqet e pritshme, përfshirë inflacionin dhe rreziqet e tregut financiar, duhet “të kufizohen nga një kombinim i dakordësuar i masave” (f. 58-59).

*Qëllimi i reformës:
shteti i mirëqenies
liberale*

Koncepti i FDP-së për shtetin e mirëqenies mund të kategorizohet në aspektin e modelit liberal të shtetit të mirëqenies, të karakterizuar nga mbrojtja ndaj rreziqeve sociale në nivelin bazë. Nuk thuhet qartë në Program nëse, sipas pikëpamjes së FDP-së, niveli aktual i sigurimeve shoqërore në Gjermani duhet të ulet, me fjalë të tjera, nëse duhet të ketë shkurtime. Formulime të tilla si “vendime të

13 Për sigurimin bazë shih gjithashtu kapitullin 7.2. dhe bibliografinë e dhënë në të.

prapambetura” (f. 58), “jo më të përballueshme” (f. 58) ose “mbingarkesa e sistemit të sigurimeve shoqërore” (f. 18) janë të paktën tregues në këtë drejtim.

Propozimi i FDP-së për ndryshim:

- Puna/ekonomia: Prezantimi i të ardhurave të qytetarit.
- Kujdesi shëndetësor: Më shumë konkurrencë ndërmjet ofruesve, kujdes i financuar më mirë.
- Arsimiti: Kompaktësim kombëtar për arsimin duke rishikuar sistemin federal. Refuzimi i reformave në shkollë. Mbështetje shumë më e fortë për individët.
- Tatimi: Objektivi: taksa të thjeshta, më të ulëta, të drejta, tatimi negativ i të ardhurave, ndarja e taksave federale dhe të Landeve.

6.3. Programi i Hamburgut – Programi i Partisë Social Demokrate të Gjermanisë¹⁴

SPD-ja miratoi Programin e Hamburgut në vitin 2007. Ai përfaqëson një vazhdim të programit të mëparshëm të partisë. Programi i Hamburgut e konsideron shtetin e mirëqenies si kusht kryesor të pjesëmarrjes në format e tij të ndryshme: “Pjesëmarrja e të gjithëve në zhvillimin ekonomik, kulturor, shoqëror dhe politik është qëllimi i politikës social demokrate. Çelësi i saj janë arsimimi/trajnimi i mirë, punësimi që garanton një jetesë të mirë dhe kujdes shëndetësor, por edhe një shpërndarje e drejtë e pasurisë. Cilësia e shtetit të mirëqenies duhet të matet jo vetëm nga niveli i pagesave të transferimit, por edhe nga aspekti i sigurimit të mundësive reale, të hapura për të gjithë që nga fillimi dhe gjatë gjithë jetës” (f. 58).

“Socializmi demokratik ... [pra] mbetet për ne vizioni i një shoqërie të lirë dhe të drejtë të mbështetur në solidaritet, realizimi i së cilës është detyra jonë e vazhdueshme. Parimi i veprimeve tona është demokracia sociale” (f. 16f).

Shteti i mirëqenies është kështu thelbi i një shoqërie demokratike. Ai siguron që pjesëmarrja është e mundur për të gjithë. Në mënyrë që shteti të përmbushë përgjegjësinë e tij, duhet të qartësohet ndarja themelore e detyrave midis shtetit,

*Shteti i mirëqenies
si kushti për
pjesëmarrje*

*Shteti i mirëqenies
si thelbi i shoqërisë
demokratike*

14 SPD – Sozialdemokratische Partei Deutschlands

tregut dhe qytetarëve. Kjo ndarje themelore e detyrave e dallon qartë SPD-në nga CDU-ja dhe FDP-ja.

*Një shtet rregullator
dhe mangësitë e
tregut*

Nevoja për dhe kufizimet e një shteti rregullator konsiderohen në kuadrin e dy aspekteve. Së pari, shqyrtimi i mangësive të një tregu të parregulluar ose të rregulluar jo mjaftueshëm dhe, së dyti, përpjekja për socializëm demokratik (shih f. 16f), i cili mund të garantohet vetëm nga një shoqëri aktive dhe demokratike me një shtet rregullator. Në tërësi, si mangësitë, ashtu edhe qëllimi, përshkruajnë mangësitë që duhet të trajtohen dhe detyrën e politikës sociale që ka marrë përsipër SPD-ja me programin e saj.

*Shteti i mirëqenies
për të siguruar të
drejtat themelore*

Pra, shteti i mirëqenies është një instrument që synon të zbatojë të drejta gjithëpërfshirëse civile, politike dhe ekonomike për të gjithë. Ky instrument duhet (dhe ky nocion ndiqet vazhdimisht në Programin e Hamburgut) vazhdimisht të përshtatet përsa kohë që ambienti i punës dhe ekonomia zhvillohen si dhe kushtet për të vënë në zbatim vlerat themelore ndryshojnë.

*Pika e nisjes: sfidat
aktuale
me të cilat përballet
shoqëria*

Si pikënisje merren sfidat me të cilat përballet aktualisht shoqëria:

“Shoqëria jonë e bazuar në punë po pëson ndryshime të thella. Ritmi i novacionit dhe larmia e formave të punësimit janë në rritje. Kualifikimet dhe njohuritë po bëhen gjithnjë e më të rëndësishme. Profesione të reja krijuese po shfaqen. “Punësimi normal” tradicional me kohë të plotë dhe me orë të përcaktuara pune, po dobësohet në mënyrë domethënëse. Cikli i punës i shumë njerëzve i nënshtrohet rotacionit midis punësimit me varësi, pasivitetit, periudhave të “punës në familje” dhe vetëpunësimit” (f. 9).

“Këto ndryshime, të cilat jo rrallëherë janë detyruese, mund t’i mbingarkojnë njerëzit ose t’i shqetësojnë ata. Shumë njerëz kanë frikë se mbeten pas, se lihen pas dore apo edhe se harrohen nga qeveria. Personat me kualifikime të ulëta ose ata të cilët nuk janë më të rinj shpesh përjashtohen nga tregu i punës. Gratë, edhe ato me kualifikimet më të mira, kanë kohë që nuk kanë qasje të barabartë në përparimin në karrierë dhe në punësim të mjaftueshëm për të siguruar jetesën. Ata që janë në punë shpesh e shohin cilësinë e jetës së tyre të kërcënuar nga presioni në rritje, konkurrenca e ashpër dhe kërkesat për të qenë vazhdimisht të disponueshëm” (p. 9).

*Shteti parandalues i
mirëqenies*

Kufizimet, por edhe mundësitë e një ekonomie në ndryshim, e cila gjithashtu po bëhet më fleksibël, janë dhe do të jenë më të mëdha për individin, sipas Programit

të Hamburgut. Nëse në këto kushte liria, barazia dhe solidariteti për të gjithë do të realizohen në një shoqëri të drejtë, instrumentet në dispozicion të shtetit të mirëqenies gjithashtu duhet të ndryshojnë. Kjo përshtatje është përfshirë në Program nën konceptin e “shtetit parandalues të mirëqenies”:

“Shteti i mirëqenies përfaqëson solidaritetin e organizuar midis të fortëve dhe të dobhtëve, të rinjve dhe të moshuarve, të shëndetshmëve dhe të sëmurëve, atyre që punojnë dhe të papunëve, atyre me trup të aftë dhe atyre me paaftësi. Baza e shtetit të mirëqenies është formuar - dhe ajo do të vazhdojë të jetë e pranishme edhe në të ardhmen - nga sigurimi shoqëror dhe pjesëmarrja e garantuar nga shteti, e drejta e zbatueshme ligjërisht për përfitimet sociale dhe të drejtat e punëtorëve ... Aty ku format e punësimit po bëhen gjithnjë e më shumë fleksibël dhe shpesh edhe më të pasigurta, funksioni kryesor i shtetit të mirëqenies është edhe më i rëndësishëm: garantimi i sigurisë gjatë transformimit. Politikat sociale parandaluese promovojnë punësimin që u siguron njerëzve jetesën, ndihmon për rritjen e fëmijëve dhe vë theksin te kujdesi shëndetësor parandalues. Ajo formëson ndryshimin demografik dhe promovon një shkallë më të lartë të punësimit midis grave dhe njerëzve të moshuar. Parandalon përjashtimin dhe lehtëson integrimin në tregun e punës. Nuk zhvesh askënd nga përgjegjësia për jetën e tij/saj. Shteti parandalues i mirëqenies e koncepton arsimin/trajnimin si një element kryesor të politikave sociale. Objektivi kryesor i shtetit parandalues të mirëqenies është integrimi social i të gjithëve. Për këtë qëllim, politikat parandaluese sociale krijojnë lidhjen e një sërë detyrash, të tilla si politikat ekonomike, financiare dhe të tregut të punës, politikat e arsimit/trajnitimit dhe kujdesit shëndetësor, politikat e familjes dhe mundësive të barabarta dhe integrimi i emigrantëve.” (f. 56)

“Shteti korigjues dhe parandalues i mirëqenies” nuk është i orientuar drejt ruajtjes së statusit, në ndryshim me shtetin konservator gjerman të mirëqenies, por më tepër kërkon të sigurojë për të gjithë mundësitë dhe aksesin në shoqëri me anë të mbrojtjes financiare në përputhje me dinjitetin njerëzor. Me fjalë të tjera, Programi i Hamburgut kërkon të zhvillojë shtetin e mirëqenies sipas modelit të shtetit skandinav të mirëqenies social demokrate.

Sidoqoftë, kjo është e mundur vetëm në bazë të riorganizimit, i cili do të varet nëse ndiqet rruga për zhvillimin e mëtejshëm në mënyrë të koordinuar të instrumenteve ekzistuese të shtetit të mirëqenies. Më poshtë jepen shkurtimisht disa pika kryesore:

- SPD-ja vazhdon të përpiqet të sigurojë financimin e sigurimeve shoqërore përmes sigurimeve shoqërore të financuara në mënyrë të barabartë nga punëdhënësit dhe punomarrësit (f. 58). Megjithatë, financimi duhet të plotësohet me fonde më të mëdha të bazuara te tatimet. Kjo e dallon SPD-në dukshëm nga CDU-ja dhe FDP-ja. Ajo gjithashtu kërkon shtrirjen e sigurimeve shoqërore në të gjitha format e të ardhurave, me fjalë të tjera, ka një orientim drejt statusit të qytetarit, jo drejt statusit të punësimit (f. 58).
- Në lidhje me kujdesin shëndetësor dhe përkujdesjen, SPD-ja kërkon një “sigurim” solidarizues për qytetarët (f. 58), i cili përfshin në përllogaritjet e rastit të gjitha format e të ardhurave (me fjalë të tjera, edhe nëpunësit civilë edhe të vetë punësuarit).
- Shërbimet e qeverisjes vendore konsiderohen veçanërisht të rëndësishme për cilësinë e jetës. Në këtë aspekt, projektet e integritit, mundësitë e aksesit në kopshte dhe shkolla, kujdesi shëndetësor, ofrimi i mundësive për të ushtruar sport dhe zhvillimi urban duhet të zgjerohen (f. 59).
- Në fushën e politikave familjare, përgjegjësia e barabartë e të dy prindërve për “mirëmbajtjen dhe kujdesin” (f. 65), si dhe arsimimi theksohen si një komponent kyç (dhe që do të zgjerohet) në lidhje me emancipimin, lëvizshmërinë sociale dhe mundësitë e barabarta (f. 60). Në këtë kontekst, të ashtuquajturat „shkolla gjatë gjithë ditës” duhet të aplikohen në të gjithë vendin dhe sa më shumë elementë të shoqërisë civile, shkolla muzike dhe arti, klube sportive dhe kështu me radhë, duhet të përfshihen në mënyrë që të gjithë fëmijët dhe të rinjtë të mund të zhvillojnë interesat e tyre, pavarësisht nga madhësia e xhepit të prindërve të tyre.
- SPD-ja dëshiron të plotësojë Bashkimin Evropian me një Bashkim Social Evropian të bazuar në standarde të përcaktuara sociale. Brenda këtij kuadri, megjithatë, këto standarde shoqërore duhet t’u sigurojnë shteteve individuale hapësirë për zbatim, në varësi të rrugës së përzgjedhur, në përputhje me rrethanat e tyre (f. 28).

Propozimet e SPD-së për ndryshim:

- Puna/ekonomia: aplikimi i sigurimit të punësimit¹⁵ me mbrojtje sociale fleksibël; përfshirja e të gjithëve në një sistem sigurimi solidar.
- Kujdesi shëndetësor: përcaktimi i sigurimit të qytetarëve; përmirësimi i shërbimeve vendore me interes të përgjithshëm.
- Arsimimi/trajnimi: faza më të gjata të arsimit jo-selektiv (gjithëpërfshirës), mundësi më të mëdha të lëvizjes midis kategorive shoqërore, e kështu me radhë.
- Tatimet: Plotësimi i sigurimeve shoqërore me më shumë fonde të bazuara te tatimet, në varësi të aftësisë për të paguar; përfshirja e të gjitha formave të të ardhurave.

6.4. “E ardhmja është e gjelbër” – Programi i Partisë Aleanca 90/Të Gjelbrit¹⁶

Aleanca 90/Të Gjelbrit prezantuan programin e tyre në vitin 2002. Ai është deri tani programi më i gjatë krahasuar me programet e partive të tjera. Shqetësimi kryesor është ristrukturimi i ekonomisë për t’u bërë një ekonomi sociale dhe mjedisore e tregut, e orientuar drejt epokës diellore. Mbishfrytëzimi i burimeve natyrore konsiderohet si problemi kryesor për të ardhmen. Sidoqoftë, ristrukturimi i nevojshëm paraqitet si një projekt me pasoja dhe kushtëzime jo vetëm në politikat mjedisore, por edhe në politikat sociale gjithëpërfshirëse.

Për sa i përket politikave sociale, Aleanca 90/Të Gjelbrit dallon nga partitë e tjera nga forma e ideve liberale, por jo liberale për tregun: “Prandaj, ekonomia ekzistuese sociale e tregut, e cila është shumë e orientuar drejt fitimit të korporatave, nuk është aq sociale siç e ka emrin dhe kërkon urgjentisht zhvillim të mëtejshëm. Funkzioni social nuk mund të reduktohet në një funksion administrativ të shtetit. Pa liri për forcat shoqërore, pa vetëvendosje për qytetarët dhe pa subsidiaritet, solidariteti shoqëror paralizohet nga burokracia. Shqetësimi ynë është të promovojmë shoqërinë civile me burimet e shtetit, ndërsa në të njëjtën kohë të vendosim kufizime për shtetin. Kjo na veçon nga modelet politike socialiste shtetërore, dhe nga ato konservatore dhe liberale të tregut” (f. 43). Për shembull, Aleanca 90/

*Shqetësimi kryesor:
ekonomia e tregut
social dhe mjedisor
në
epokën diellore*

*Objektiva liberale,
por jo të tregut
liberal*

15 Diskutuar nën “sigurimin e punësimit”, shih f. 99 .

16 Aleanca 90/Të Gjelbrit – Bündnis 90/Die Grünen

Të Gjellbrit bën thirrje për një “kornizë rregullatore”, e cila të garantojë interesat mjedisore, sociale dhe kulturore (f. 46).

Kjo shoqërohet me një konceptim liberal por të përgjegjshëm nga ana sociale të shtetit të mirëqenies: “politika sociale dhe vetëvendosje nga individi. Koncepti ynë për shtetin e mirëqenies i vendos njerëzit në qendër të politikëbërjes. Në një shoqëri civile të drejtë dhe shoqërore, shteti vendos një kornizë që i lejon të gjithëve mundësinë për të zhvilluar aftësitë dhe talentet e tyre” (f. 62).

*“Pjesëmarrje
e drejtë”
gjithëpërfshirëse*

Në këtë mënyrë, Aleanca 90/Të Gjellbrit po pozicionohet në një farë distance nga rivalët e tyre politikë. Nga njëra anë, ata u drejtohen ideve liberale dhe shoqërisë civile dhe aktorëve jo-shtetërorë dhe, nga ana tjetër, mbështetjes së shtetit, duke i kombinuar këto tradita të ndryshme në një nocion gjithëpërfshirës të “pjesëmarrjes së drejtë”: “Nocionet tona për drejtësinë sociale dhe solidaritetin shkojnë më larg sesa politika tradicionale e rishpërndarjes. Qëllimi parësor i politikës sonë është parandalimi i varfërisë dhe përjashtimit social dhe përmirësimi i rrethanave sociale të më të rrezikuarve. Ne synojmë të sjellim një pjesëmarrje të drejtë që u jep të gjithë qytetarëve qasje në fushat më të rëndësishme shoqërore, përkatësisht në arsim/trajnim, punë dhe pjesëmarrje politike” (f. 61).

*Propozimet për
reformën nga
Aleanca 90/Të
Gjellbrit*

Për zbatimin e “pjesëmarrjes së drejtë” programi i Partisë Aleanca 90/Të Gjellbrit përmban disa masa dhe instrumente. Për arsye të hapësirës nuk mund të merremi me të gjitha këtu, por vetëm sa do të paraqesim më poshtë pikat thelbësore:

- Asistenca sociale, e cila ekzistonte ende kur u miratua programi i partisë, duhet të shfuqizohet në favor të një mbrojtjeje bazë kryesisht me normë të sheshtë të orientuar drejt nevojave. Kjo mbrojtje themelore duhet të sigurojë mbulimin e duhur material për ata që marrin asistencë me një sërë masash aktivizuese (f. 64, 66). Masat aktivizuese do të zbatohen në bashkëpunim me aktorët shtetërorë dhe të shoqërisë civile (shoqatat, projektet e lagjeve etj.) (f. 65).
- Ndryshe nga CDU-ja dhe FDP-ja, Aleanca 90/Të Gjellbrit i përmbahet konceptit të zgjeruar të punës: “Ekonomia mjedisore/sociale e tregut të së ardhmes duhet të njohë dhe vlerësojë të gjitha format e punës dhe të krijojë kushtet për një shpërndarje të barabartë ndërmjet gjinive. Puna në shtëpi, puna për rritjen e fëmijëve, puna në komunitet dhe asistenca në lagje janë bazat e një shoqërie civile të formësuar sipas parimeve shoqërore. Pa to, solidariteti dhe rrjetet shoqërore nuk kanë asnjë shans” (f. 67). Ky koncept i gjerë i punës ka

pasoja për politikën sociale: në fakt, kërkon që shteti i mirëqenies të ndërtojë aktivisht fusha të reja sociale:

- “Për më tepër, duhet të krijohen vende punë të financuara publikisht dhe të kuptimta në aspektin social dhe mjedisor, të cilat sigurojnë një jetesë të denjë. Ne jemi të përkushtuar për të zhvilluar më tej punën e nisur tashmë në këtë drejtim sa i takon ekonomive lokale. Kjo do të përfshijë organizimin e punësimit të drejtë, zhvillimin e modeleve inteligjente të punës, mundësimin e të mësuarit gjatë gjithë jetës për të gjithë, uljen sistematike të diskriminimit dhe disavantazhimit ndaj femrave dhe integrimin e të moshuarve dhe emigrantëve në vend të përjashtimit të tyre „(f. 68).
- Të Gjellbrit, në mënyrë të ngjashme me SPD-në, mbështesin sigurimin qytetar të financuar nga kontributet për fushat e sëmundjes, kujdesit dhe pleqërisë (f. 80). Të gjitha format e të ardhurave dhe të gjithë personat duhet të përfshihen përgjithmonë në skemat e sigurimeve të qytetarëve (f. 80). Aktualisht po shqyrtohet një kombinim që përfshin mekanizmat e financimit dhe modelet bashkëpunuese, megjithëse nuk është shpjeguar në mënyrë sistematike se si do të funksionojë.
- Programi i Partisë Aleanca 90/Të Gjellbrit karakterizohet në veçanti nga fakti që jo vetëm merr parasysh sistemin e financimit, por edhe sigurimin e cilësisë nga pikëpamja e të prekurve, për sa i përket kërkesave për akses në të (f. 87) dhe për një sistem arsimit/trajnimi të favorshëm për lëvizjen në klasat sociale (p. 72).

Në përgjithësi, Të Gjellbrit orientohen dukshëm drejt modelit skandinav social demokrat të shtetit të mirëqenies, megjithëse në një masë më të vogël, ata gjithashtu anojnë nga disa aspekte karakteristike të modelit liberal të shtetit të mirëqenies.

Propozimet e Të Gjellbërve për ndryshim:

- Puna/ekonomia: prezantimi i një sigurimi bazë të orientuar drejt nevojave, kryesisht me normë të sheshtë, zgjerimi i nocionit të punës dhe njohja e formave të tjera të punës.
- Kujdesi shëndetësor: aplikimi i sigurimit qytetar të financuar nga kontributet, i plotësuar nga mekanizmat e financimit të kapitalit.
- Arsimit/trajnimi: forcimi i përgjegjësisë personale, shkollat gjatë gjithë ditës, zgjerimi i trajnimit të sektorit publik.
- Tatimi: sipas aftësisë për të paguar; përfshirja e të gjitha formave të të ardhurave.

Objektivi i reformës: shtet social demokrat i mirëqenies me elementë liberalë

6.5. “E Majta”: Programi i Partisë

Jochen Dahm

*Programi i parë i
vërtetë i partisë në
2011*

E Majta (“Die Linke”), e cila u krijua nga WASG (Wahlalternative Arbeit und Soziale Gerechtigkeit) dhe PDS (Partei des Demokratischen Sozialismus), miratoi programin e saj të parë në vitin 2011. Programi u përmbyll në konferencën e partisë në Erfurt më 23 tetor 2011 dhe më pas u miratua me votën e anëtarësisë.

Programi i Partisë “E Majta” ka pesë seksione. Së pari, pas preambulës, partia trajton origjinën e saj duke iu referuar në këtë mënyrë edhe të shkuarës së saj si SED (Partia e Unitetit Socialist). Seksioni 2 trajton “Krizat e Kapitalizmit”, Seksioni 3 merret me “Socializmin Demokratik në shekullin e njëzet e një” dhe Seksioni 5 trajton çështjet e strategjisë. Në Seksionin 4 partia përshkruan “Projektet e reformës së Të Majtës, hapat për të rimodeluar shoqërinë”. Këtu përfshihet pjesa “Sigurimet shoqërore në shtetin demokrat të mirëqenies” (f. 42).

*Lidhja midis
shtetit të mirëqenies
dhe demokracisë*

Në modelin e saj të mirëqenies, E Majta thekson lidhjen midis shoqërisë dhe demokracisë: “Të gjithë burrat dhe gratë kanë nevojë për siguri shoqërore në mënyrë që të bëjnë një jetë të përcaktuar nga vetë ata dhe të jenë në gjendje të ushtrojnë plotësisht të drejtën për të formuar në mënyrë demokratike marrëdhëniet shoqërore” (f. 42) Ajo që kërkohet nga shteti i mirëqenies mund të përmblihet si më poshtë:

“Ne duam një shtet të mirëqenies aktiv, i cili ofron mbrojtje, bazuar në solidaritet, kundër situatave të emergjencës, të tilla si problemet me shëndetin, aksidentet, nevojat për kujdes dhe aftësitë e kufizuara, si dhe paaftësinë për të punuar dhe papunësinë, mbron nga varfëria dhe garanton një jetë dinjitoze dhe të pavarur në pleqëri” (f. 42).

*Ankorimi i të
drejtave themelore
sociale në
Kushtetutë*

Për ta arritur këtë, E Majta dëshiron, ndër të tjera, të përfshijë të drejtat themelore sociale në Kushtetutë dhe të organizojë shërbime me interes të përgjithshëm për publikun dhe ndërmarrjet jo të orientuara drejt fitimit (f. 42). Ajo bën thirrje për sigurim të qytetarëve dhe një “sigurim pensioni të bazuar te solidariteti që përfshin të gjithë burrat dhe gratë në një skemë ligjore të financuar në bazë të barazisë”.

*Çështja kryesore: si
të merremi me
papunësinë*

Një çështje kryesore për partinë është trajtimi i papunësisë. Aspirata e saj është si vijon: “Edhe në rastin e papunësisë, përfitimet e sigurimeve shoqërore duhet të sigurojnë diçka që është e përafërt me standardet e mëparshme të jetesës”

(f. 43–44). Partia kërkon që “Hartz IV-a të shfuqizohet” (f. 44). Megjithatë, nuk specifikohet asnjë alternativë.

Kështu E Majta bën thirrje, së pari, për “përfitim të papunësisë të orientuar drejt të ardhurave të mëparshme, por të paktën të ofrojë një mbrojtje minimale pa sanksione dhe që mbulon të gjitha nevojat”. Më tej shpjegohet se “disa seksione të partisë” pajtohen me “idenë e të ardhurave themelore të pakushtëzuara”. Programi nuk hyn në detaje. Ai thjesht deklaron: “Ne do të dëshironim të vazhdonim këtë diskutim” (f. 44).

Një pavendosmëri e tillë shfaqet gjithashtu edhe diku tjetër në programin e së Majtës, i cili është i mbushur me formulime të tilla si „ne do të dëshironim” dhe „ne kërkojmë” ose formulime që përdorin „duhet të ketë”, për shembull, „strehimi duhet të jetë i përballueshëm për të gjithë në periudhë afatgjatë”. Këto deklaratime shumë abstrakte të qëllimit nuk janë në të vërtetë të vendosura në një shkallë prioritetesh dhe ndonjëherë janë të palidhura me njëra-tjetrën. Programi hyn në detaje kryesisht kur shpreh mosmiratim. Për krahasim, aspekti konstruktiv që përfshin perspektivën e vetë partisë, shpesh mbetet i paqartë.

Modeli i shtetit të majtë të mirëqenies mund të kategorizohet kryesisht si një shtet i mirëqenies social demokrate. Ai mund të përshkruhet në aspektin e tipologjisë së shteteve të mirëqenies të Eszping-Andersen-it, megjithatë, vetëm me cilësimin që E Majta mbështet ndryshimin thelbësor të sistemit ose, siç thonë ata: „Ne po luftojmë për një ndryshim të kursit në politikë, ndryshim i cili do të hapë rrugën për një transformim themelor të shoqërisë që do të kapërcejë kapitalizmin”(f. 4). Kjo ngre pyetje që tejkalojnë fushën e politikave sociale.

Propozimi i Së Majtës për ndryshim:

- Puna: sigurim pa sanksione i të ardhurave bazë minimale, pensione minimale për të mbrojtur nga varfëria.
- Kujdesi shëndetësor: Aplikimi i sigurimit qytetar.
- Arsimi: Arsim falas për të gjithë.
- Tatimet: Lehtësim për individët me fitime të ulëta dhe të mesme, një barrë më e rëndë për ata që kanë më shumë të ardhura, si dhe për pasuritë e trashëguara, investimet kapitale dhe fitimet e kompanive; rishpërndarja nga lart-poshtë për të përmirësuar dhe mbrojtur shërbimet publike.

*Asnjë alternativë
nuk është
specifikuar*

*Kryesisht modeli i
shtetit social
demokrat të
mirëqenies*

6.6. Përmbledhje

Programet e pesë partive politike të përfaqësuara në Parlamentin Gjerman janë “deklarata të qëllimeve të tyre” në lidhje me drejtimin drejt të cilit ata do të dëshironin të zhvillonin shoqërinë gjermane dhe shtetin e mirëqenies kur të vijnë në pushtet.

Në përgjithësi, ne mund të bëjmë përmbledhjen e mëposhtme (dhe pa dyshim që kjo reflekton mendimet tona personale): çuditërisht mund të hiqet një vijë ndarëse e qartë midis pozicioneve të politikës sociale të partive, me politikën e CDU-së dhe FDP-së në njërin anë, dhe politikën e SPD-së, Aleanca 90/Të Gjelbërve dhe Të Majtës nga ana tjetër.

CDU-ja dhe FDP-ja kërkojnë, me ndryshime të lehta, liberalizim dhe një orientim më të fortë drejt drejtësisë së bazuar te performanca, për sa i përket modelit të tyre të shtetit të mirëqenies. Faktori lidhës është shteti anglo-sakson liberal (ekonomik) i mirëqenies. CDU-ja ndryshon pjesërisht në lidhje me përqendrimin e saj më të fortë te ndihma e shtetit të mirëqenies në aspektin e parimit të subsidiaritetit. SPD-ja, të Gjelbrit dhe E Majta janë shumë më të orientuara drejt një kombinimi të drejtësisë të bazuar te nevoja dhe barazisë së mundësive, i cili duhet të zbatohet përmes të drejtave themelore gjithëpërfshirëse dhe të garantuara nga shteti. Sidoqoftë, ato ndryshojnë ndjeshëm në lidhje me konceptimin e tyre se si duhet të zbatohen këto kërkesa themelore:

- Aleanca 90/Të Gjelbrit përfshijnë, përveç elementeve të sigurimeve shoqërore të shtetit, elemente më të theksuara liberale dhe të shoqërisë civile në shqetësimet e tyre.
- Temat e tjera të diskutimit për Të Majtën, përveç elementeve të shtetit të mirëqenies që sigurojnë të drejtat themelore shoqërore, përfshijnë zëvendësimin e kapitalizmit dhe riorganizimin e shoqërisë.
- SPD-ja analizon sfidat e një ekonomie në ndryshim dhe kërkon reforma të orientuara drejt një shteti skandinav social demokrat të mirëqenies, i cili në të njëjtën kohë të përcaktojë, në një ekonomi fleksibël, një shtet të mirëqenies që është edhe kurues dhe parandalues. Shoqëria civile, familja dhe elementet e shtetit duhet të merren parasysh dhe të zhvillohen më tej, në baza të barabarta.

7. FUSHAT KRYESORE TË SHTETIT TË MIRËQENIES

Në kapitujt e mëparshëm kemi sqaruar qasjen programatike të demokracisë sociale mbi politikat sociale, si dhe pyetjet dhe konceptet themelore. Tani do t'u drejtohem fushave specifike të shtetit të mirëqenies. Në këtë kapitull ne krahasojmë sistemin e shtetit gjerman të mirëqenies me sistemet e disa shteteve shembull, në këtë drejtim, duke shqyrtuar tatimet, papunësinë, pensionet, kujdesin shëndetësor dhe arsimin/trajnimin. Në fokus të vazhdueshëm është çështja se si shteti gjerman i mirëqenies raportohet me dimensionet e ndryshme të drejtësisë dhe çfarë mësimesh duhet të nxirren nga përvojat e tij.

Në shtetet që do të shohim, natyrisht, kostot e jetesës ndryshojnë. Në mënyrë që të kemi një ide më të mirë të shifrave me të cilat kemi të bëjmë, Figura 9 paraqet nivelet përkatëse të çmimeve të këtyre vendeve. Niveli i çmimit është raporti midis paritetit mesatar të fuqisë blerëse (PFB) dhe kursit të këmbimit të 27 shteteve të BE-së. Nëse niveli i çmimit është më i lartë se 100, jeta në shtetin në fjalë është relativisht e shtrenjtë; nëse niveli i çmimit është më i ulët se 100, kostot e jetesës janë relativisht të arsyeshme. Të gjitha shumat konvertohen në euro.

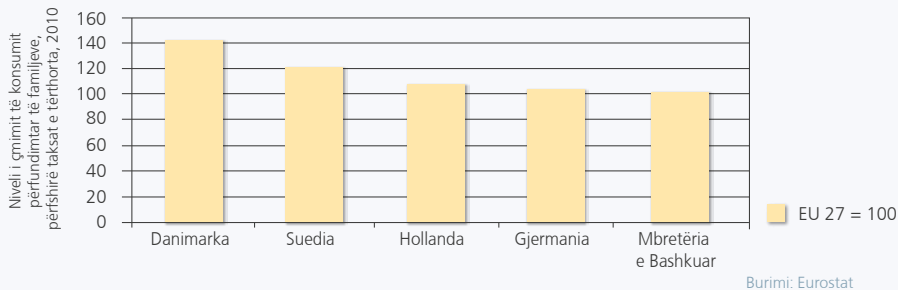

Figura 9: Niveli i çmimit për familjet, 2010

Shënim: Në një krahasim të katër shteteve, Danimarka, me rreth 142% të mesatares për të gjithë 27 vendet e BE-së, ka koston më të lartë të jetesës: atë që dikush e merr për 1 euro në mesataren evropiane, kushton 1.42 euro në Danimarkë. Në Gjermani, shuma përkatëse është vetëm 1.04 euro (104.3 %)

7.1. Tatimet

Thomas Rixen

Në këtë kapitull:

- prezantohen parimet më të rëndësishme të tatimeve;
- prezantohen llojet e ndryshme të tatimeve dhe diskutohen efektet e tyre shpërndarëse;
- paraqiten dhe krahasohen strukturat tatimore të tre modeleve të shtetit të mirëqenies në lidhje me efikasitetin e tyre ekonomik dhe efektet shpërndarëse.

Tre qëllime të tatimit: të ardhurat, rishpërndarja dhe udhëzimi

Tatimet dhe kontributet janë thelbësore për shtetin e mirëqenies për tre arsye. Së pari, shteti i mirëqenies varet nga këto burime të ardhurash për financimin e programeve të politikave sociale. Ky është qëllimi fiskal i tatimeve dhe gjithashtu vendimtar për të gjitha fushat e tjera të politikave. Së dyti, nivelet e kontributeve dhe struktura e tatimeve kanë ndikim mbi shpërndarjen e të ardhurave, pronës dhe pasurisë (qëllimi i rishpërndarjes). Së treti, tatimet mund të përdoren si norma për të sjellë një lloj sjelljeje të caktuar midis tatimpaguesve. Taksimi i duhanit dhe alkoolit, i cili shpesh justifikohet për arsye shëndetësore, është një shembull i kësaj.

Dallimet midis taksave, tarifave dhe kontributeve

Një taksë, në kuptimin e ngushtë, është një pagesë e detyrueshme pa një shërbim të drejtpërdrejtë në këmbim të saj (shih §3 para. 1 i Kodit Tatimor). Kjo nuk vlen në lidhje me kontributet e tjera që dikush mund të nënkuptojë në kuadrin e taksave në një kuptim më të gjerë dhe të cilat mblidhen për të financuar shërbimet publike. Taksat lidhen me një qëllim specifik dhe ato vendosen mbi baza individuale. Një shembull është tarifa për mbledhjen e mbetjeve. Kontributet gjithashtu janë të lidhura me një qëllim specifik, por ato nuk imponohen në nivelin individual, por në atë kolektiv. Për shembull, sigurimet për papunësinë i mbrojnë punëtorët si grup kundër rrezikut të papunësisë. E njëjta gjë vlen për llojet e tjera të sigurimeve shoqërore.

Së pari, do të shpjegohen parimet më të rëndësishme të tatimeve dhe do të bëhet dallimi midis llojeve të ndryshme të taksave. Mbi këtë bazë, do të identifikohen tre lloje të sistemit tatimor dhe performanca e tyre krahasuar me politikat sociale.

Lexim i mëtejshëm:

Stefan Homburg (2000), Allgemeine Steuerlehre, Munich.

Joel Slem-rod and Jon Bakija (2004), Taxing Our-selves. A Citizen's Guide to the Great Debate over Tax Reform, Cambridge.

7.1.1. Parimet e tatimit: Drejtesia dhe efikasitet ekonomik

Shtetet ndjekin disa qëllime ndërsa organizojnë sistemet e tyre tatimore. Dy nga këto qëllime, drejtësia dhe efikasiteti ekonomik, lidhen drejtpërdrejt me shtetin e mirëqenies dhe me mosmarrëveshjet politike që lidhen me të¹⁷. Të dyja qëllimet janë të dëshirueshme në vetvete, por mund të bien ndesh me njëra-tjetrën. Rëndësia e tyre relative është objekt i mosmarrëveshjeve politike.

Çfarë është tatimi i drejtë?

Sistemi i tatimeve duhet të jetë i drejtë. Megjithatë, çështja se çfarë përbën tatim të drejtë është e diskutueshme. Dy parime të debatuar gjatë nga ekonomistët politikë dhe filozofët janë parimi i tatimit i bazuar në performancën dhe parimi i ekuivalencës. Duke i analizuar ato mund të mendojmë në mënyrë konstruktive për drejtësinë e taksave.

Rregullat e përgjithshme në lidhje me efektet shpërndarëse të rregullore të ndryshme tatimore Taksimi regresiv, nënkupton që vlera e taksës ulet proporcionalisht me rritjen e të ardhurave. Taksat regresive shpërndajnë të ardhurat dhe pasurinë nga poshtë-lart. Ajo duhet të refuzohet për arsye të drejtësisë. Një taksë është e sheshtë nëse të gjithë taten në të njëjtin nivel, pavarësisht nga niveli i të ardhurave. Ndërsa të ardhurat rriten, barra absolute e taksave rritet. Efekti rishpërndarës është më i ulët se në rastin e qasjes progresive të taksave. Një taksë është progresive nëse barra e kontributeve për të ardhura më të larta është më e madhe në përqindje sesa për të ardhurat e ulëta. Ndërsa të ardhurat rriten, barra relative e taksave rritet dhe efekti rishpërndarës është më i madh.

Tatimet në përputhje me performancën

Kërkesa që tatimpaguesit të taten në përputhje me performancën e tyre individuale gjurmohet te Adam Smithi. Nëse dikush dëshiron ta zbatojë këtë parim në praktikë, menjëherë lind pyetja se si mund të matet performanca (shih debatin për këtë çështje në Kapitullin 3). Për qëllim thjeshtimi, zakonisht supozohet se të ardhurat individuale pasqyrojnë performancën.

Dy gjëra sigurohen nga parimi i performancës. Së pari, tatimpaguesit me të njëjtat të ardhura duhet të paguajnë të njëjtën shumë tatimi (drejtësia horizontale). Së dyti, njerëzit me të ardhura më

*Dy parime të tatimit:
drejtësia dhe
efikasiteti ekonomik*

*Drejtesia bazuar
te parimi i
performancës dhe
ekuivalencës*

*Tatimi në përputhje
me performancën*

*Tatimi i drejtë
vertikal dhe
horizontal*

17 Dy kriterë të tjera shumë të rëndësishme që rregullojnë sistemet e taksave që nuk do të përfshijmë këtu janë zbatueshmëria ose administrimi i tyre dhe thjeshtësia ose transparenca e tyre.

të larta duhet të mbajnë një barrë më të rëndë sesa ata me të ardhura të ulëta (drejtësi vertikale).

*Cilat rregullore
tatimore i plotësojnë
këto kërkesa?*

Çështja se cilat rregulla tatimore mund t'i plotësojnë këto kërkesa është e diskutueshme. Është e qartë se taksa regresive bie ndesh me parimin. Megjithatë, libertarianët konsiderojnë se taksimi është në përpjesëtim me performancën kur vihet një tatim proporcional. Ish gjykatësi i Gjykatës Kushtetuese, Kirchhof, për shembull, propozon vendosjen e një niveli uniform takse prej 25 përqind mbi të gjitha të ardhurat.

Argumentat në favor të tatimit progresiv

*Zbehja e dobisë
marginale: një arsye
në favor të tatimit
progresiv*

Megjithatë, mund të argumentohet se drejtësia vertikale kërkon që burimi relativ i taksave të rritet së bashku me të ardhurat. Një arsye për këtë është se një e katërta e të ardhurave është më pak sakrificë për taksapaguesit që fitojnë 100,000 euro në vit sesa, se sa për ata që fitojnë 20,000 euro. Humbja e 25,000 eurove për grupin e parë mund t'i bëjë ata që të mos blejnë makinën e dytë, ose të heqin dorë nga pushimet e treta;

Dobia marginale është një koncept ekonomik që përcakton rritjen e dobisë së arritur nga njësia e fundit e konsumuar. Për shumicën e mallrave, ndërsa konsumi rritet, dobia e individit që konsumon ulet (për shembull, sa më shumë kënaqësi të jep gota e dhjetë e verës në krahasim me të nëntën?).
(Shih Das Politiklexikon 2011: 131)

Megjithatë 5,000 eurot e grupit tjetër, mund të nënkuptojnë që ata të mos shkojnë fare për pushime, ose të mos hanë ushqime të shëndetshme. Ata që e pranojnë këtë argument, (ekonomistët flasin për zbehjen e dobisë marginale) kanë mendimin që sistemi tatimor duhet të jetë progresiv. Edhe SPD-ja ka këtë pikëpamje.

"Kompanitë dhe familjet duhet të kontribuojnë për financimin e shpenzimeve shtetërore në përputhje me aftësinë e tyre për të paguar. Prandaj jemi të përkushtuar për të provuar dhe testuar taksën progresive të të ardhurave".
(Programi i Hamburgut) 2007: 46)

Parimi i ekuivalencës

Parimi i dytë i drejtësisë së taksave, i cili shpesh konsiderohet si e kundërta e tatimit në përputhje me performancën, është parimi i ekuivalencës. Ideja është që niveli i taksës së paguar të jetë në përpjesëtim me shërbimet e marra nga shteti në këmbim të saj: me fjalë të tjera, taksat përfaqësojnë çmimin e sigurimit të të mirave publike. Prandaj, parimi i ekuivalencës kërkon një lloj drejtësie bazuar në transaksion.

Megjithatë, shpesh është e pamundur të përcaktohet një çmim i saktë, që i atribuohet një individ të caktuar, për një shërbim të caktuar shtetëror. Veçanërisht sepse mallrat e financuara përmes taksimit në kuptimin e ngushtë kanë cilësitë e një të mire publike¹⁸ mekanizmi i tregut nuk funksionon dhe kështu nuk mund të jepet një çmim i saktë. Sidoqoftë, në rastin e një tarife ose pagese, kjo është e mundur. Tarifat përcaktohet në përputhje me parimin e ekuivalencës. E njëjta gjë vlen edhe përkontributet. Megjithëse nuk ka ekuivalencë të mirëpërcaktuar sa i takon sigurimeve për papunësinë dhe pensioneve midis kontributeve të paguara dhe përfitimeve të marra, nuk është as e qartë kur materializohet kontigjenca përkatëse dhe sa zgjat ajo, niveli i përfitimeve është gjithsesi i orientuar drejt kontributeve.

Edhe pse parimi i ekuivalencës nuk është i zbatueshëm në mënyrë rigoroze për taksat, ai mund të jetë i dobishëm në një kuptim disi të zbutur kur mendojmë se çfarë përbën një sistem të drejtë taksash. Megjithëse çmimi që ky apo ai individ duhet të paguajë nuk mund të përcaktohet me saktësi, megjithatë është jashtëzakonisht e qartë që tatimpaguesit në tërësi marrin një përfitim konkret për taksat e tyre, përkatësisht tërësinë e të mirave publike. Kjo përfshin vendosjen e shtetit të së drejtës, sigurinë e brendshme dhe të jashtme, përfitimet e sigurimeve shoqërore, shkollat, rrugët dhe transportin publik. Me fjalë koncize:

“Taksat janë çmimi që ne paguajmë për një shoqëri të civilizuar.”
(Oliver Wendell Holmes Jr. 1927, Gjyqtar i Gjykatës së Lartë të SHBA-ve)

Parimi i ekuivalencës: një lloj drejtësie bazuar në transaksion

Problemi: përcaktimi i çmimit “të duhur”

Çfarë merr dikush në këmbim të taksave: “një shoqëri të civilizuar”

18 Shih botimin 2: Ekonomia dhe Demokracia Sociale (2009), kreu 7.3.

Arsyetimi për tatimin progresiv: nga ruajtja e shtetit të së drejtës përfitojnë ata që kanë më shumë

Neutraliteti: pa shtrembërime ekonomike

Çfarë ekuilibri mund të vendoset midis rritjes ekonomike dhe drejtësisë?

Argumenti për tatimin progresiv bazuar në parimin e ekuivalencës

Nëse dikush e ndjek këtë mendim pak më tej, del se parimi i ekuivalencës nuk është domosdoshmërisht në kundërshtim me parimin e tatimit të bazuar te performanca. Në të vërtetë, ai mund të paraqitet si justifikim për tatimin progresiv: taksat janë një kusht për krijimin dhe mirëmbajtjen e shtetit të së drejtës, i cili garanton pronën private dhe, thënë troç, përcakton atë që do të konsiderohet si pronë private. Prandaj është e arsyeshme të kërkohet prej atyre që kanë më shumë prona dhe të ardhura më të larta, të cilët përfitojnë më shumë se disa të tjerë nga ruajtja e shtetit të së drejtës dhe prona private, që të japin një kontribut më të madh në kostot e gjithë kësaj.¹⁹

Efikasiteti ekonomik

Përveç këtyre parimeve që lidhen me drejtësinë e sistemit tatimor, tatimet gjithashtu duhet të vendosen në mënyrë të tillë që të shkaktojnë shtrembërime sa më të vogla të jetë e mundur. Kjo njihet me termin neutraliteti i taksave. Neutraliteti është, pra, një objektiv kryesor sepse lehtëson përdorimin e efektiv të burimeve dhe kështu nxit rritjen. Problemi është që çdo taksë deformon vendimmarrjen e aktorëve ekonomikë. Përjashtimi i vetëm është e ashtuquajtura taksë për frymë, në kuptimin e së cilës të gjithë qytetarët duhet të paguajnë saktësisht të njëjtën shumë. Edhe pse në të vërtetë asnjë taksë e tillë nuk mblidhet askund dhe nuk konsiderohet as politikisht e realizueshme, dhe as e dëshirueshme, sepse bie ndesh me aspektet e drejtësisë të diskutuara më parë, ajo mund të ndihmojë për zbardhjen e konceptit të neutralitetit. Një taksë e tillë do të ishte plotësisht neutrale nëse do të paguhej absolutisht e njëjta shumë, pavarësisht se si sillet dikush dhe nëse ai/ajo ka të ardhura apo jo. Në këto rrethana, ka nxitje për t'u përpjekur të vazhdojmë të përmirësojmë situatën ekonomike të dikujt dhe, në këtë mënyrë, të kontribuojmë për rritjen ekonomike. Është ndryshe nëse barra tatimore rritet me rritjen e të ardhurave. Në këtë rast, stimuli për të vazhduar të sforcosh veten zvogëlohet. Sa më progresive të jenë nivelet e taksave, aq më i ulët është stimuli individual për t'u përpjekur të bërë më shumë progres.

Konflikti i qëllimeve midis efikasitetit dhe drejtësisë?

Një nivel tatimor që konsiderohet i drejtë sepse e shpërndan barrën tatimore në mënyrë progresive, mund të frenojë rritjen ekonomike. Në këtë këndvështrim, ekziston një konflikt qëllimesh midis efikasitetit dhe drejtësisë. Nëse dikush heq

¹⁹ Shih botimin 2: *Ekonomia dhe Demokracia Sociale* (2009), kapitulli 7.2.

dorë nga pak drejtësi mund të arrihet më shumë rritje, dhe anasjelltas. Çfarëdo ekuilibri që mund të vendoset midis këtyre dy qëllimeve varet nga vlerat e shoqërisë dhe është subjekti kryesor i debatit të politikave tatimore.

Siç do të shohim, vende të ndryshme kanë bërë ujdi të ndryshme. Pyetja që lind është se cila është marrëdhënia e ndërsjellë midis efikasitetit dhe drejtësisë dhe nëse ajo mund të ndikohet nga faktorë të tjerë, në mënyrë që konflikti midis dy qëllimeve të mos jetë aq i ashpër sa duket në pamje të parë.

7.1.2. Llojet e ndryshme të tatimeve

Në praktikë, shteti taton gjëra dhe aktivitete të ndryshme. Ekzistojnë shumë lloje taksash.

Taksat direkte

Taksat direkte lidhen drejtpërdrejt me treguesit e aftësisë për të paguar. Prandaj, ato merren nga të ardhurat dhe pasuria. Taksat direkte përfshijnë tatimin mbi të ardhurat, taksat e korporatës, tatimin mbi trashëgiminë dhe tatimin mbi pasuri. Në lidhje me tatimin mbi të ardhurat, në Gjermani, dhe në shumicën e vendeve të tjera, zbatohet një nivel progresiv i tatimit. Ky lloj tatimi paguhet nga persona privatë dhe kompani të organizuara sipas së drejtës private. Në të kundërt, taksat e korporatës, e cila vilet nga fitimet e personave juridikë, për shembull, shoqëritë me përgjegjësi të kufizuar, është një taksë e sheshtë. Në Gjermani, ajo ka rënë në 25 përqind (megjithëse ekziston edhe taksat e biznesit që aplikohet nga bashkitë).

Financimi i sigurimeve shoqërore bazuar në tatime ose kontribute

Të interpretuara gjerësisht, edhe kontributet e sigurimeve shoqërore llogariten si taksat direkte. Ato paguhet me një nivel të sheshtë. Meqenëse shpesh ka një tavan të vlerësimit të kontributeve, të ardhurat e larta nuk po kontribuojnë për financimin e përfitimeve përkatëse shoqërore. Prandaj sigurimet shoqërore kanë natyrë regresive. Sidoqoftë, sigurimet e pensioneve dhe shëndetësore i nënshtrohen një subvencionit shtetëror, i cili financohet nga taksat (në kuptimin më të ngushtë). Tendencat regresive të financimit të sigurimeve shoqërore është arsyeja pse SPD-ja mbron rritjen e pjesës së taksave (shih Programin e Hamburgut 2007: 58).

Sa i madh është konflikti i qëllimeve në realitet?

Taksat direkte lidhen me të ardhurat dhe pasurinë

Kontributet e sigurimeve shoqërore janë taksat në një kuptim të gjerë

*Taksat indirekte
zbatohen në
funksion të
përdorimit të
të ardhurave -
shembull: TVSH-ja*

*Në çfarë raporti
tatohet kapitali dhe
puna?*

*Tre lloje të shtetit
tatimor - analogë me
shtetet e mirëqenies*

*Barrë e ulët e
përgjithshme
tatimore, kryesisht
taksat direkte*

Taksat indirekte

Në rastin e taksave indirekte, përkundrazi, aftësia për të paguar në rastin më të mirë merret parasysht në mënyrë tangente. Barra bie mbi mënyrën e përdorimit të të ardhurave. Taksat indirekte më e njohur dhe fiskalisht më e rëndësishme në Gjermani është tatimi mbi vlerën e shtuar (TVSH-ja). Ajo është një taksë e sheshtë prej 19 përqind, megjithëse për shumë mallra bazë ka një normë të reduktuar prej 7 përqind. Duke marrë parasysht faktin se në veçanti personat me të ardhura më të ulëta duhet të paguajnë një pjesë më të lartë të të ardhurave të tyre për mallrat dhe shërbimet bazë, është e qartë se TVSH-ja është regressive.

Barra tatimore mbi faktorët e prodhimit

Në përfundim, mund të bëhet pyetja se cilët faktorë të prodhimit janë objekt tatimor. Për shembull, dikush mund të bëjë dallimin midis barrës tatimore mbi kapitalin dhe asaj të vendosur mbi punën.

7.1.3. Tri llojet e taksave shtetërore

Duke përdorur këto kategori ne mund të analizojmë sistemet ekzistuese tatimore. Dallimet midis llojeve të ndryshme të shtetit të mirëqenies (shih Kapitullin 3) gjithashtu manifestohen në organizimin e politikave tatimore të zbatuara prej tyre. Shtetet anglo-saksone, kontinentale dhe skandinave të mirëqenies ndryshojnë në lidhje me barrën totale të taksave dhe shkallën në të cilën ata mbështeten në llojet e ndryshme të taksave (kombinimi i taksave ose struktura e taksave). Paralelisht me këtë ata gjithashtu ndryshojnë në lidhje me efektet shpërndarëse që realizojnë (shih Wagschal 2001).

Shteti anglo-sakson tatimor: SHBA-të

Në Shtetet e Bashkuara, të cilave do t'i referohemi këtu si shembull i shtetit anglo-sakson tatimor, ekziston një barrë e përgjithshme tatimore mjaft e ulët. Një pjesë e lartë e të ardhurave merret përmes tatimit direkt.

Progresiviteti i tatimit mbi të ardhurat personale është relativisht i ulët. Tatimet indirekte dhe kontributet shoqërore janë të ulëta.

Shteti kontinental tatimor: Gjermania

Në shtetin kontinental tatimor, si, për shembull, Gjermania, barra e përgjithshme e tatimeve varion në mesatare dhe e lartë. Përqindja e tatimeve direkte në të ardhurat totale është e ulët, ndërsa përqindja e kontributeve shoqërore (kontributet e sigurimeve shoqërore) është e lartë. Prandaj, raporti i përgjithshëm tatimor dhe raporti tatimor, që matin proporcionin e taksave në kuptimin e ngushtë të PBB-së, ndryshojnë shumë.

Tradicionalisht, normat nominale të taksave janë mjaft të larta. Sidoqoftë, ato vendosen mbi një bazë mjaft të ngushtë tatimore. Me reformën tatimore të vitit 2000, tatimet mbi të ardhurat dhe nivelet e tatimit të korporatave u ulën (ndërsa baza e vlerësimit, në të kundërt, u zgjerua). Faza e fundit e reformës tatimore hyri në fuqi në vitin 2005. Që atëherë, niveli më i lartë i tatimit mbi të ardhurat ka qenë 42 përqind. Në vitin 1998 ky nivel ishte 53 përqind. Mbi këtë bazë, Gjermania nuk është aspak një vend me tatime të larta. Megjithatë, barra e kontributeve të sigurimeve shoqërore është veçanërisht e lartë në krahasim me nivelin ndërkombëtar, e cila mund të ketë një efekt negativ në tregun e punës.

Shteti skandinav tatimor: Danimarka

Në shtetin skandinav tatimor barra e përgjithshme tatimore është e lartë. Si tatimi mbi fitimin dhe taksat e konsumit janë të larta. Edhe pse, me reformën daneze të taksave të vitit 2010, niveli më i lartë prej 59 përqind u ul në 51.5 përqind, tatimi mbi të ardhurat personale është ende shumë progresiv sipas standardeve ndërkombëtare. Meqenëse shumica e përfitimeve sociale financohen përmes sistemit tatimor, niveli i kontributeve të sigurimeve shoqërore është i ulët.²⁰

Barrë e përgjithshme mesatare tatimore, përqindje e lartë e kontributit shoqëror

Lexim i

mëtejshëm: *Gerd Grözinger (2007), Hochsteuer-land Deutschland? Langlebiger Mythos, problematische Folgen, in: Intervention 4 (1): pp. 28–39.*

Barrë e lartë e përgjithshme tatimore, të ardhura dhe konsum tatimor i lartë

20 Në një vend tjetër në këtë familje të shteteve sociale, në Suedi, tendenca është drejt kësaj forme financimi.

Tri llojet e shteteve tatimore: shifra

	SHBA-ja	Gjermania	Danimarka	Mesatarja e OECD-së
Barra e totale tatimore	28,0 %	35,6 %	49,1 %	35,9 %
Raporti i tatimeve	21,4 %	21,8 %	48,0 %	26,8 %
Norma maksimale e tatimit mbi të ardhurat	35 % nga 265.334 ²¹	42,0 % nga 52.151 ²²	59 % nga ca. 43.900 ²³	
Norma fillestare	10 % ²⁴	15 %	5,48 % ²⁵	
Vlera e përjashtuar nga tatimi	5.913	7.663	0 ²⁶	
Norma nominale tatimore mbi korporatat²⁷	39,88 %	38,65 % 29,83 % (2008)	28,0 %	
Norma tatimore marginale efektive mbi korporatat (2008)	36,0 %	27,3 %	18,6 %	
TVSH-ja	n. a. ²⁸	19,0 %	25,0 %	

Burimi OECD (2011), BMF (2011), Chen/Mintz (2008).

21 Taksa federale. Ka taksa në nivel Lande-sh që janë të zbritëshme në nivelin federal.

22 Që nga viti 2007 ka ekzistuar e ashtuquajtura taksë e pasurisë, në lidhje me të cilën shkalla marginale e taksës rritet në 45 përqind për të ardhurat mbi 250,001 euro.

23 Pragu i tatimit mbi të ardhurat ndryshon sipas të ardhurave. Deri në vitin 2009, niveli më i lartë i taksave ishte 59 përqind.

24 Taksa federale. Ekzistojnë gjithashtu taksa në nivel Lande-sh .

25 Shteti qendror. Ekzistojnë gjithashtu taksa në nivelin e pushtetit vendor.

26 Ekziston një kredi tatimore prej 283 eurosh.

27 Përfshin taksat e biznesit, taksat e tregtisë dhe taksat e tjera të krahasueshme në nivel qendror dhe në nivel të autoriteteve rajonale.

28 Në variablin e nivelit të Lande-ve, TVSH-ja relativisht e ulët.

Çfarë tregojnë shifrat dhe nivelet e ndryshme tatimore?

Raporti tatimor dhe i kontributeve është përqindja e të gjitha taksave dhe kontributeve në PBB. Raporti tatimor është përqindja e të gjitha taksave në kuptimin e ngushtë të PBB-së.

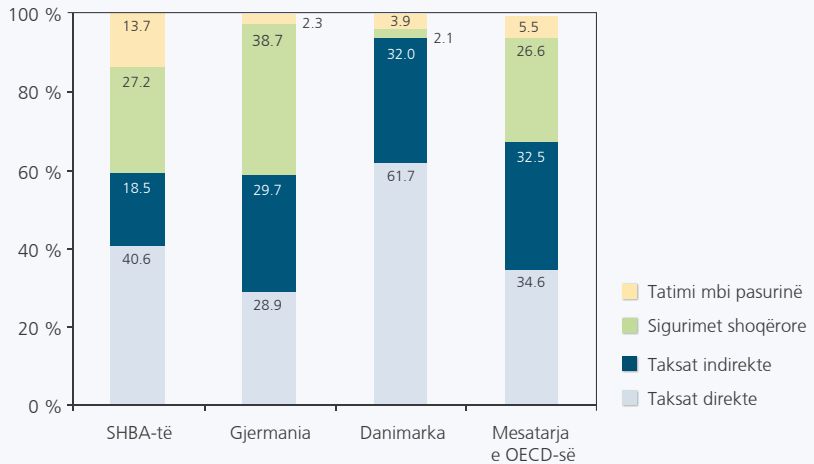
Niveli më i lartë i tatimit mbi të ardhurat është niveli më i lartë i tatimit që paguhet mbi një nivel të caktuar të të ardhurave të tatueshme. Niveli dysheme është niveli tatimor i pagueshëm për të ardhurat mbi shumën e pa tatuar. Këto janë të gjitha nivele marginale tatimore që tregojnë normën tatimore për secilën euro shtesë të fituar, me fjalë të tjera, vetëm ajo pjesë e të ardhurave i nënshtrohet kësaj norme që është mbi nivelin e specifikuar. Pjesët e tjera të të ardhurave i nënshtrohen normave më të ulëta ose nuk taten në rastin e nivelit dysheme. Norma mesatare tatimore është e ndryshme nga norma marginale tatimore. Kjo është norma e pagueshme mesatarisht. Nëse tatimet janë progresive, norma mesatare tatimore është më e ulët se norma marginale tatimore.

Norma nominale tatimore është norma e vendosur mbi një bazë të caktuar vlerësimi. Ajo ndryshon nga niveli efektiv tatimor, i cili tregon se cila pjesë e të ardhurave paguhet nëse baza e vlerësimit është më e ngushtë se e ardhura. Ky është rasti, për shembull, kur ka të ardhura të përjashtuara nga tatimet, ose opsione për të zbritur zëra të ndryshëm në raport nga të ardhurat e tatueshme.

Për diskutim

Në Gjermani, bashkëshortët vlerësohen bashkërisht: me fjalë të tjera, të ardhurat e tyre shtohen së bashku, pjestohen me dy dhe më pas aplikohet niveli përkatës tatimor. Cili është efekti shpërndarës i kësaj qasjeje? Çfarë stimuljsh siguron ajo për bashkëshortin me të ardhura më të ulëta në lidhje me punësimin? A është i drejtë një përfitim i tillë tatimor (i ashtuquajtur "ndarje") për çiftet e martuara?

Figura 10 ilustron ndryshimet midis vendeve në lidhje me kombinimin e taksave. Ajo tregon përqindjen e të ardhurave totale të shtetit të siguruara nga tatimi direkt dhe indirekt dhe nga kontributet e sigurimeve shoqërore. Taksat mbi pasurinë, të cilat llogariten si pjesë e taksave direkte, tregohet veçmas në figurë.

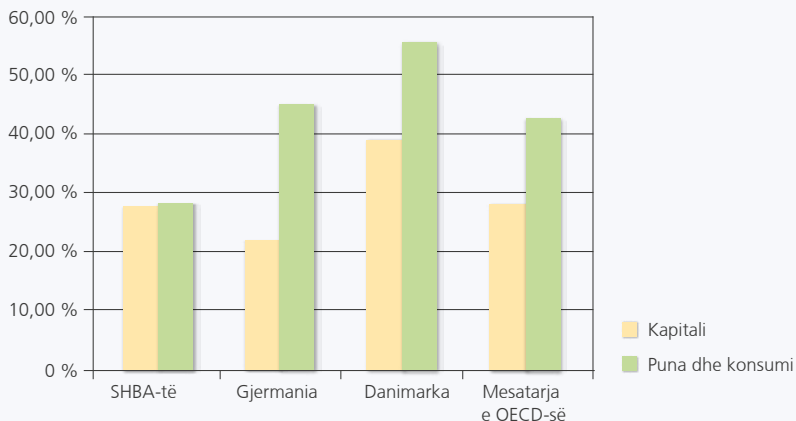
Burimi: OECD (2008a)

Figura 10: Struktura tatimore në vitin 2009

Barra tatimore mbi kapitalin dhe punën

Nëse dikush sheh se si shpërndahet barra tatimore midis faktorëve ekonomikë të prodhimit, del se barra mbi kapitalin dhe dy faktorët e tjerë - fuqinë punëtore dhe konsumin - është pak a shumë e barabartë në llojin anglo-sakson të shtetit të mirëqenies. Gjërat janë mjaft të ndryshme në modelin skandinav, ku barra tatimore për punën dhe konsumin është rreth 50 përqind më e lartë se sa për të ardhurat nga kapitali. Kapitali mbart një barrë në mënyrë disproporcionale të ulët në raport me kostot e një shteti të zhvilluar të mirëqenies. Barra e punës është gjithashtu e lartë në shtetin kontinental të mirëqenies. Megjithatë, në shumicën e shteteve kontinentale të mirëqenies, ndryshimi midis trajtimit tatimor të kapitalit dhe atij të të ardhurave të punës është më i vogël se në Gjermani.

Gjermani: pabarazi domethënëse në lidhje me tatimin e kapitalit dhe të punës

Burimi: Carey/Rabesona (2002: 172)

Figura 11: Raportet tatimore mbi kapitalin dhe punën,
plus konsumin (vlerat mesatare për 1990–2000)

7.1.4. Sa të suksesshme janë të tre llojet e shteteve tatimore?

Cilat janë efektet e sistemeve të ndryshme tatimore në arritjen e objektivave të politikës sociale? Më poshtë do të shohim efektet shpërndarëse dhe pastaj do të shohim performancën e rritjes.

Efektet shpërndarëse të shtetit anglo-sakson të mirëqenies

Megjithëse shteti anglo-sakson i mirëqenies bazohet në tatime që janë progresive ose të paktën proporcionale, sa i takon tatimit të korporatave, niveli tatimor në lidhje me tatimin mbi të ardhurat është relativisht i sheshtë. Barra mbi kapitalin dhe të ardhurat nga investimet, megjithatë, është e lartë. Kjo mund të duket e habitshme në pamje të parë, por në fakt është në përputhje me ideologjinë liberale, e cila është e orientuar drejt performancës individuale, jo statusit. Sidoqoftë, duhet shtuar se raporti i përgjithshëm tatimor është i ulët dhe shteti ka burime të pakta në dispozicion për masat

*Pritshmëria:
pabarazi relativisht e
lartë e shpërndarjes*

e politikës sociale. Prandaj mund të pritet që shteti anglo-sakson tatimor të karakterizohet nga shpërndarja relativisht e pabarabartë.

*Pritshmëria:
shpërndarje
relativisht e
barabartë*

Efektet shpërndarëse të shtetit skandinav të mirëqenies

Shteti skandinav i mirëqenies mbështetet në një masë të madhe në tatimet direkte, të cilat janë progresive dhe kështu synojnë të kenë një efekt rishpërndarës të dukshëm. Megjithatë, barra mbi kapitalin në lidhje me të ardhurat e punës është më e ulët se në shtetet e tjera. Danimarka ka të ashtuquajturin “tatim të dyfishtë të të ardhurave”, mbi bazën e së cilit të ardhurat nga kapitali taten me një përqindje dhe një shkallë më të ulët sesa të ardhurat nga puna. Të ardhurat nga kapitali kryesisht merren nga tatimi progresiv i të ardhurave. Për më tepër, përqindja e taksave indirekte regresive është e lartë. Taksat e pasurisë janë në nivele mesatare dhe të larta. Raporti i përgjithshëm i taksave është i lartë, gjë që bën të mundur financimin e një shteti mirëqenie shumë të zhvilluar, bazuar në programet e rishpërndarjes së theksuar nga ana e shpenzimeve (shih Kapitullin 4). Në përgjithësi, këtu mund të presim një shkallë të lartë të barazisë së të ardhurave.

Efektet shpërndarëse të shtetit kontinental të mirëqenies

Shteti kontinental i mirëqenies bazohet në pjesë relativisht të barabarta të taksat direkte dhe indirekte. Niveli tatimor që i përket tatimit mbi të ardhurat është progresiv dhe, për këtë arsye, duhet të ketë një efekt rishpërndarës. Taksat indirekte kanë tendencë regresive, por nuk duhet të reduktojnë këtë efekt; ashtu siç nuk duhet ta bëjë as norma e sheshtë e kontributeve shoqërore. Megjithatë, taksat mbi pasuritë janë shumë të ulëta në krahasim me nivelin ndërkombëtar dhe barra për kapitalin është më e ulët në raport me atë të punës. Raporti i përgjithshëm i taksave është në nivel mesatar dhe të lartë dhe shteti i mirëqenies që financohet prej tij është i orientuar më tepër drejt ruajtjes së statusit, sesa drejt rishpërndarjes. Prandaj mund të presim që niveli i pabarazisë të jetë i mesëm dhe i lartë dhe të jetë diku midis Shteteve të Bashkuara dhe Danimarkës.

Duket se efektet aktuale të shpërndarjes në të tre vendet përkojnë me pritshmëritë.

*Pritshmëria:
pabarazi mesatare
- e lartë e
shpërndarjes*

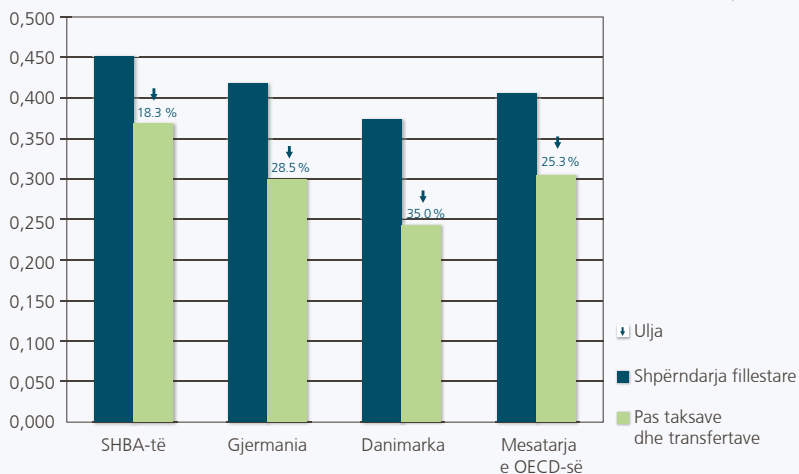

Figura 12: Efektet shpërndarëse, fundi i viteve 2000²⁹

Shënim: Në Danimarkë, pabarazia e të ardhurave ka një vlerë Gini prej 0.37. Duke marrë parasysh tatimet dhe transferimet, kjo bie në 0.24. Pabarazia, e cila është gjithsesi e ulët, në këtë mënyrë ulet më tej me 35 përqind.

Shpërndarja e të ardhurave në Danimarkë jo vetëm që është “më e barabartë” sesa në Gjermani, por pabarazia mbi të ardhurat është ulur më shumë sesa në dy vendet e tjera si rezultat i sistemit të tatimeve dhe të transferimit. Ndërsa koeficienti Gini ka të bëjë me shpërndarjen primare, domethënë shpërndarjen e të ardhurave të tregut para tatimeve dhe pagesave të transferimit, krahasuar me atë të të ardhurave të disponueshme pas tatimeve dhe transferimeve, ai bie me 35 përqind në Danimarkë, me 28.5 përqind në Gjermani dhe me vetëm rreth 18 përqind në Shtetet e Bashkuara. Kjo do të thotë që një politikë tatimore e bazuar te niveli i lartë tatimor, me një sistem progresiv tatimor dhe një politikë të rishpërndarjes së shpenzimeve, është në gjendje të arrijë qëllimet e saj shpërndarëse me anë të politikave të tilla.

29 Koeficienti Gini është njësi matëse e barazisë. Vlerat e koeficientit Gini qëndrojnë midis 0, e cila tregon barazi totale, dhe 1, që tregon pabarazinë totale (me fjalë të tjera, të gjitha të ardhurat shkojnë për një person).

*Pritshmëritë
konfirmohen:
Danimarka arrin
shpërndarjen më të
mirë*

A arrihet barazi më e lartë në kurriz të rritjes ekonomike?

Prandaj lind pyetja nëse qeveritë duhet të heqin dorë nga rritja ekonomike ndërsa ndjekin qëllimet e tyre të shpërndarjes, siç sugjeron teoria e konfliktit të qëllimeve midis drejtësisë dhe efikasitetit.

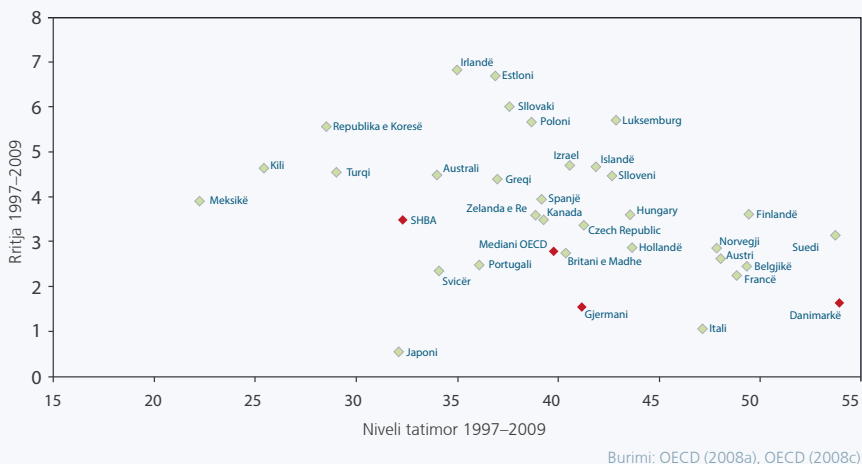

Figura 13: Niveli tatimor dhe rritja ekonomike (1997-2009)

Shënim: Në periudhën 1997-2009, Suedia, me një nivel mesatar tatimor prej rreth 49 përqind, arriti rritje ekonomike me rreth 2.4 përqind, ndërsa Japonia, me një nivel tatimor prej rreth 27 përqind, arriti rritje ekonomike prej 0.4 përqind.

Marrëdhënia midis nivelit tatimor dhe rritjes ekonomike

Siç tregohet në Figurën 13, nuk ka asnjë lidhje midis nivelit të masës së tatimeve dhe rritjes ekonomike. Rritja e ulët ose e lartë ekonomike mund të gjendet në shtetet me taksa të ulëta dhe në shtetet me taksa të larta. Prandaj, një konflikt i thjeshtë qëllimesh midis efikasitetit dhe drejtësisë nuk konfirmohet në mënyrë empirike.

Megjithatë, nga kjo nuk mund të arrihet në përfundimin se taksat nuk kanë ndikim mbi rritjen ekonomike. Sigurisht, duhet të merren parasysh edhe faktorë të tjerë, përveç nivelit të taksave. Efekti në rritjen e sistemit të taksave dhe sigurimeve shoqërore mund të varet gjithashtu nga mënyra se si përdoren të ardhurat nga taksat dhe nëse shërbimet sociale të ofruara në këtë mënyrë gjithashtu kanë efekte anësore pozitive dhe produktive (shih Kapitullin 4). Një shpjegim tjetër i

*Studimet tregojnë:
nuk ka lidhje të
drejtpërdrejtë*

*Faktori ndikues:
për çfarë
shpenzohen paratë?*

niveleve relativisht të larta të rritjes ekonomike të shteteve skandinave me taksë të lartë mund të jetë barra më e ulët e taksave mbi kapitalin dhe klima më miqësore e investimeve ndaj rritjes ekonomike.

Tatimi i dyfishtë i të ardhurave dhe konkurrenca ndërkombëtare tatimore

Ekzistojnë dy arsye pse një shtet mund të përfitojë nga vendosja e tatimit më të ulët mbi të ardhurat kapitale, siç janë fitimet e korporatave. Së pari, kjo mund të krijojë një klimë më të favorshme për investimet, me efekte pozitive mbi rritjen ekonomike; së dyti, konkurrenca tatimore: një barrë e ulët tatimore mund të tërheqë kapital të lëvizshëm nga vendet e tjera.

Për këto arsye, shtetet skandinave kanë aplikuar tatimin e dyfishtë mbi të ardhurat, në përputhje me të cilin vendoset një normë më e ulët tatimore për kapitalin sesa për të ardhurat e punës. Megjithatë, shumë njerëz e konsiderojnë të padrejtë një trajtim të tillë të pabarabartë të të ardhurave të ndryshme sepse shkel parimin e tatimit bazuar në aftësinë për të paguar. Të ardhurat kapitale, gjithashtu, në fund të fundit janë një tregues i aftësisë individuale për të paguar. Në këtë aspekt, është i nevojshëm rregullimi ndërkombëtar i konkurrencës tatimore nëse dikush dëshiron të mbajë shtetin e mirëqenies dhe, në të njëjtën kohë, dëshiron që përfituesit e të ardhurave kapitale të ndajnë koston në mënyrë të barabartë (shih Kapitullin 5.1. mbi Globalizmin).

Çfarë do të thotë kjo për social demokratët?

- Financimi i shpenzimeve shoqërore duhet të ndjekë parimin që 'shpatullat e forta mund të mbajnë më shumë sesa të dobëtat'.
- Tatimi progresiv mbi të ardhurat dhe tatimi i pasurisë janë në përputhje me këtë parim. Në të kundërtën, taksat indirekte, të tilla si TVSH-ja, dhe sistemet e kontributeve, shpesh janë regresive. Barra e tyre për personat vulnerabelë është në mënyrë disproporcionale e lartë.
- Sidoqoftë, efektet shpërndarëse varen jo vetëm nga progresiviteti në aspektin e të ardhurave, por edhe nga fakti se për çfarë janë shpenzuar paratë dhe sa janë shpenzuar.
- Shtetet social demokrate, me sistemet e tyre tatimore dhe sociale, arrijnë relativisht shpërndarje të barabartë të të ardhurave, pa humbur në aspektin e dinamizmit ekonomik.
- Pjesëmarrja e kapitalit në financimin e sistemeve të sigurimeve shoqërore mund të përmirësohet nëse konkurrenca e dëmshme tatimore shmanget me anë të bashkëpunimit ndërkombëtar.

Lexim i mëtejshëm:

Steffen Ganghof (2004), Wer regiert in der Steuerpolitik? Einkommensteuerreform zwischen internationalem Wettbewerb und nationalen Verteilungskonflikten, Frankfurt am Main.

Thomas Rixen und Suanne Uhl (2011), Unternehmensbesteuerung europäisch harmonisieren! Was zur Eindämmung des Steuerwettbewerbs in der EU nötig ist, Report for the Friedrich-Ebert-Stiftung, Bonn.

7.2. Puna

Në këtë kapitull:

- përshkruhet dhe krahasohet sistemi gjerman i sigurimeve për të papunët me modelet daneze dhe britanike;
- vlerësohen tre sistemet e sigurimeve në lidhje me dimensionet e ndryshme të drejtësisë;
- shpjegohen masat e reformës, të tilla si nocioni i “sigurimit në punë”.

*Papunësia –
Më shumë sesa
humbja e të
ardhurave*

Papunësia do të thotë më shumë sesa thjesht humbja e të ardhurave nga puna, pra më shumë se humbjet materiale. Papunësia shpesh shoqërohet edhe me humbje të vetëbesimit dhe shqetësim për të ardhmen. Nëse papunësia zgjatet, mungesa e pranimit social mund të sjellë gjithashtu pasoja shëndetësore dhe psikologjike.

*Industrializimi rriti
problemet në lidhje
me papunësinë*

Origjina e sigurimit të papunësisë

Varfëria dhe vështirësitë për shkak të papunësisë u kthyen në një problem gjithnjë e më emergjent gjatë shekullit të nëntëmbëdhjetë. Rritja shpërthyesë e popullsisë, migrimi në qytete dhe dobësimi i lidhjeve fafësnore dhe fqinjësore, karakteristike të jetës në fshat, nënkuptonte që humbja e të ardhurave po shkonte krah për krah me vështirësitë në një masë shumë më të madhe sesa gjatë kohërave para industriale. Fryma liberale që përshkoi shekullin e nëntëmbëdhjetë nënkuptonte që njerëzit e shëndetshëm që ranë në varfëri konsideroheshin si dembelë dhe të ndrojtur nga puna, dhe atyre u sigurohej ndihmë në shtëpitë e varfra, të karakterizuara nga diskriminimi dhe sanksionet: ata që pretendonin se ndihma ishte e dobët humbën madje edhe të drejtat e tyre civile dhe nuk mund të votonin më.

*Presioni i klasës
punëtore çoi në
sigurime shoqërore*

Në fund të shekullit të nëntëmbëdhjetë në shumë vende evropiane punëtorët u bashkuan për të formuar parti politike. Në shumicën e vendeve, krijimi i sigurimeve shoqërore, i cili gradualisht zëvendësoi ndihmën e dobët tradicionale, ishte një përgjigje ndaj presionit shoqëror dhe politik të imponuar nga klasa punëtore.

Themeli i sigurimit të parë të papunësisë në Britaninë e Madhe

Kështu u prezantua sigurimi i parë shtetëror i papunësisë. Në vitin 1911, Britania e Madhe u bë vendi i parë që prezantoi sigurimin e detyrueshëm në të gjithë

*Sigurimi i parë i
papunësisë 1911*

vendin. Në fillim, përfitimet mbetën në nivelin e jetesës. Ideja ishte që, përmes përfitimeve të ulëta, kohëzgjatjes së kufizuar të përfitimeve, periudhës së pritjes dhe detyrimit për të kërkuar punë, të parandalohet abuzimi me sistemin.

Gjermania

Ndërsa Gjermania ka udhëhequr botën sa i takon themelimit të sigurimeve të sistemit shëndetësor shtetëror dhe sigurimeve ndaj aksidenteve që në vitin 1883 dhe 1884, sigurimi i detyrueshëm i papunësisë u prezantua vetëm në vitin 1927. Deri atëherë, kishte pasur vetëm skema lokale të sigurimeve të organizuara nga sindikatat dhe të subvencionuara nga qeverisja vendore.

Aplikimi i sigurimit të papunësisë në të gjithë vendin në vend të një ndihme të dobët do të thoshte që të papunët nuk ishin më të detyruar të pranonin çdo lloj pune. Nuk ishte në interesin e punëdhënësve gjermanë të kishin një sigurim të gjerë papunësie të drejtuar nga sindikatat dhe përfundimisht ata kërkuan një skemë të sigurimit të papunësisë të menaxhuar nga punëdhënësit dhe vetë punonjësit. Ajo u prezantua në vitin 1927. Administrimi i skemës së re të sigurimeve tani i është dhënë shtetit, sindikatave dhe punëdhënësve.

Danimarka

Modeli i sigurimit të detyrueshëm shtetëror nuk është zbatuar në çdo vend. Në Danimarkë, sigurimi i papunësisë ende nuk është i detyrueshëm. Sindikatat administrojnë sigurimin e papunësisë dhe kështu e drejta për përfitimin e papunësisë kërkon anëtarësimin në njërin nga fondet e sigurimit të papunësisë të organizuar nga sindikatat. Midis 75 dhe 80 përqind e punëtorëve danezë janë të mbuluar me sigurim të papunësisë dhe përafërsisht po në të njëjtën përqindje janë anëtarë të sindikatës.

Sidoqoftë, skemat e sigurimeve të papunësisë nuk ndryshojnë vetëm në lidhje me se kush i administron. Ka karakteristika të tjera të cilat ndonjëherë ndryshojnë në mënyrë të konsiderueshme midis vendeve të industrializuara. Kjo mund të ilustron shumë mirë duke krahasuar Gjermaninë, Danimarkën dhe Mbretërinë e Bashkuar.

Niveli i përfitimit të sigurimit për papunësinë

Krahasimi që bëhet më shpesh ka të bëjë me nivelin dhe kohëzgjatjen e përfitimit të sigurimit për papunësinë. Në Gjermani, niveli i përfitimit të papunësisë për personat e papunë me fëmijë është 67 përqind i të ardhurave neto të mëparshme

Gjermani: sigurimi i papunësisë ka hyrë relativisht vonë (1927)

Danimarka: sigurimi vullnetar përmes sindikatave

75–80% janë anëtarë të një sindikate dhe kështu të siguruar

Shuma të ndryshme: Danimarka 90%, Gjermania 65–67%

dhe për të gjithë të tjerët, 60 përqind. Megjithatë, kjo vlen vetëm deri në kufirin e vlerësimit të kontributit (bruto 5,600 euro në muaj në Gjermaninë perëndimore dhe 4,800 euro në Gjermaninë lindore në vitin 2012, gjithsej 67,200 ose 57,600 euro në vit). Përfitimi maksimal i papunësisë për personat e vetëm është rreth 1,760 euro (Gjermania perëndimore) ose 1,580 euro (Gjermania lindore). Për njerëzit e martuar me fëmijë (në kategorinë 3 të tatimit të të ardhurave) përfitimi maksimal i papunësisë është 2,300 euro (në perëndim) ose 2,038 euro (në lindje).³⁰Në të kundërt, në Danimarkë përfitimi i sigurimit për papunësinë është 90 përqind i të ardhurave bruto të mëparshme, edhe pse aktualisht ekziston një kufi i sipërm prej rreth 2,100 eurosh në muaj (rreth 530 euro në javë), dhe përfitimi i papunësisë është i tatueshëm. Personat e papunë me kualifikime të ulëta marrin më shumë në Danimarkë sesa në Gjermani, ndërsa personat e papunë me kualifikime më të larta marrin më pak.

*Mbretëria e
Bashkuar: 67.5
paund në javë*

Në Mbretërinë e Bashkuar ekziston një normë e vetme, e cila ishte 67.50 paund në javë në vitin 2012 (rreth 80 euro: për personat nën 25 vjeç norma është 53.45 paund, ose rreth 64 euro në javë). Ekziston një ndihmë e veçantë për strehimin. Përfitimi i sigurimit për papunësinë në Mbretërinë e Bashkuar si nga pikëpamja konceptuale (normë e sheshtë), ashtu edhe për sa i përket shumës së paguar, korrespondon me sigurimet shoqërore bazë në Gjermani, siç është përfitimi i papunësisë II (ALG II). Qeveria e koalicionit të konservatorëve dhe liberalëve planifikon një ndryshim thelbësor të sistemit britanik të sigurimeve shoqërore. I ashtuquajturit kreditim universal do të zëvendësojë pjesën më të madhe të përfitimeve sociale dhe kreditimin e taksave për personat në moshë pune që fitojnë pak, duke përfshirë përfitimin e sigurimit për papunësinë. Niveli specifik i këtij përfitimi "universal" shoqëror mbetet i paqartë. Pagesat e para në këtë sistem do të fillojnë në tetor të vitit 2013. Skema të kujton të ardhurat bazë, por pa u paguar në mënyrë të pakushtëzuar. Kushtet varen nga kategoritë e veçanta: punëkërkuessit, pjesëmarrësit në programet e tregut të punës etj. Për më tepër, synimi kryesor i kreditimit universal është rritja e stimujve financiarë për të gjetur një vend pune duke ruajtur të drejtën për përfitime sociale më të ulëta edhe për disa nga personat që punojnë.

Kohëzgjatja e përfitimit të sigurimit për papunësinë

Dallimet në lidhje me kohëzgjatjen e përfitimit janë edhe më të mëdha sesa

30 Në www.pub.arbeitsagentur.de/selbst.php mund të llogaritet shumja e përfitimit të sigurimit për papunësinë.

*Dallime të mëdha
në kohëzgjatje*

ndryshimet lidhur me shumën e përfitimit. Në Gjermani, kohëzgjatja e përfitimit të sigurimit për papunësinë varet nga mosha dhe periudhat e kontributit. Për të gjithë ata që janë nën 50 vjeç me të paktën dy vjet pune të mëparshme që i nënshtrohen kontributeve të sigurimeve shoqërore, kohëzgjatja e të drejtës së përfitimit të papunësisë është një vit. Për periudha më të shkurtra punësimi, kohëzgjatja është nga 6 muaj (një vit punësim) deri në 10 muaj (20 muaj punësim). Personat mbi 50 vjeç kanë të drejtën e përfitimit të papunësisë I (ALG I) për deri në dy vjet (personat mbi 58 vjeç me të paktën 4 vjet punësim të mëparshëm i nënshtrohen kontributeve të sigurimeve shoqërore).

Në Mbretërinë e Bashkuar përfitimi i sigurimit për papunësinë paguhet për një maksimum prej 6 muajsh. Pas kësaj, ekziston e drejta për mbështetjen e papunësisë pas testimit të mjeteve, e cila ka të njëjtin kufi të sipërm me përfitimim e papunësisë, por ka kushte më të rrepta. Merren parasysh edhe kursimet, të cilat, si në rastin e ALG II-it, mund të nënkuptojnë një të drejtë më të ulët ose heqjen fare të kësaj së drejte. Në Danimarkë, përfitimi i papunësisë më parë është paguar deri në katër vjet. Pas një viti, pretenduesit normalisht duhej të dëshmojnë se po kërkojnë në mënyrë aktive punë ose që po marrin pjesë në trajnime fillestare ose trajnime të vazhdueshme. Qeveria liberale-konservatore e Danimarkës e uli kohëzgjatjen e përfitimit të papunësisë në dy vjet në vitin 2010.

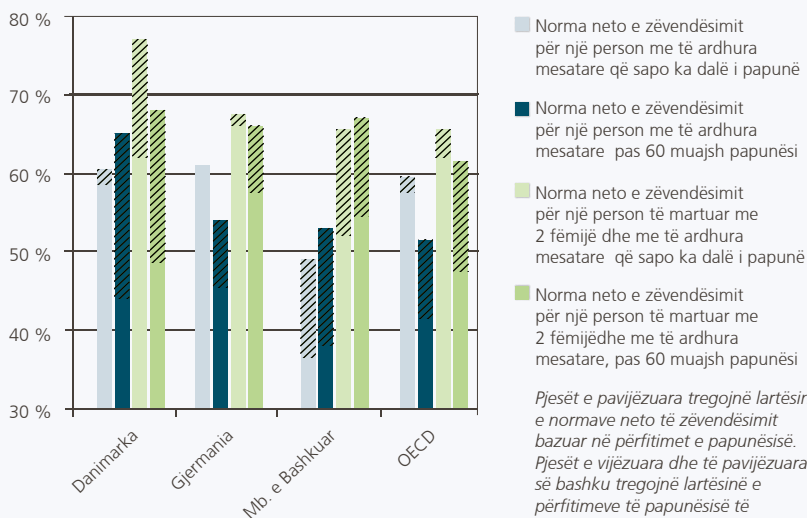
Financimi

Të tre vendet gjithashtu ndryshojnë në lidhje me financimin e përfitimit të sigurimit për papunësinë. Në Gjermani, 3 përqind e pagave të punëtorëve paguhet në fondin e papunësisë, me të punësuarit dhe punëdhënësit që paguajnë gjysmën secili, megjithëse vetëm deri në tavanin e vlerësimit të kontributit prej 5,600 (4,800) eurosh. Në Danimarkë, kontributi mujor për dikë në punë me kohë të plotë në vitin 2012 ishte rreth 63 euro (467.5 krona në fondin më të madh të sigurimeve, Dansk Metal), duke mos përfshirë kontributin e mëtejshëm vullnetar për pension të parakohshëm, i cili është rreth 60 euro në muaj. Në Mbretërinë e Bashkuar, nuk ka pagesa të ndara në fondin e papunësisë. Atje, 23.8 përqind (punonjësit 11 përqind, punëdhënësit 12.8 përqind) e pagës bruto paguhet si kontribut për sigurimet shoqërore ("kombëtare") me nivel të sheshtë. Nga këto burime, përveç përfitimit të papunësisë, financohen pensioni shtetëror, Shërbimi Shëndetësor Kombëtar, pagesat e lejeve të lindjes dhe përfitimet e paaftësisë. Ekziston gjithashtu një tavan në Mbretërinë e Bashkuar, rreth 4,500 euro, dhe gjithashtu një normë e reduktuar prej 13.8 përqind (punonjësit 1 përqind, punëdhënësit 12.8 përqind).

Dallime të mëdha në lidhje me financimin

Niveli, kohëzgjatja dhe drejtësia

Si në Gjermani dhe në Danimarkë, përfitimet e sigurimit për papunësinë janë të lidhura me fitimet e mëparshme në bazë të përqindjes. Në Gjermani, kontributet merren si përqindje e pagës bruto. Parimi i përpjesëtueshmërisë dallohet në këtë qasje (dhe gjithashtu parimi i ekuivalencës): ata që kanë paguar më shumë kontribute për sigurimin e papunësisë marrin më shumë nëse dalin të papunë. Në Danimarkë kjo ndodh vetëm në një masë të kufizuar: kontributet merren me një normë të sheshtë, ndërsa pagesat janë të orientuara drejt të ardhurave të mëparshme. Në këtë rast është i dukshëm parimi i nevojës. Njerëzit e papunë kanë mundësinë të kërkojnë një punë të re duke ruajtur ndërkohë standardin e tyre të jetesës, megjithëse në një nivel më të ulët, për një periudhë relativisht të gjatë (të paktën më parë: siç u përmend më sipër, pas krizës financiare periudha është reduktuar në dy vjet). Ky rregullim ecën krahas me një treg përgjithësisht të liberalizuar të punës, ku praktikisht nuk ka mbrojtje të punësimit. Në të njëjtën kohë, këto rregullime kanë çuar në situatën që përqindja e atyre që e lënë punën vullnetarisht dhe kërkojnë një punë tjetër është shumë më e lartë sesa e njëjta përqindje në nivel ndërkombëtar.

Pjesët e pavijëzuara tregojnë lartësinë e normave neto të zëvendësimit bazuar në përfitimet e papunësisë. Pjesët e vijëzuara dhe të pavijëzuara së bashku tregojnë lartësinë e përfitimeve të papunësisë të kombinuara me ndihmë për strehim në para ose asistencë sociale.

Burimi: OECD

Figura 14: Normat neto të zëvendësimit krahasuar me nivelin ndërkombëtar

Në krahasim me Danimarkën, pikërisht parimi i kundërt mund të gjendet në Mbretërinë e Bashkuar: kontributet janë të lidhura me të ardhurat, por pagesat bëhen sipas një norme të sheshtë. Ideja e solidaritetit është kështu më e fortë se në Gjermani dhe Danimarkë (ata me 'shpatulla të forta' paguajnë më shumë, por nuk kanë më shumë të drejta), por pagesat janë në një nivel më të ulët, ndonjëherë goxha më të ulët. Kjo është një formë solidariteti me fuqi më të ulët. Kreditimi i ri universal do të përthithë gjithashtu një numër përfitimesh shoqërore. Ideja e përpjestueshmërisë nuk realizohet; e drejta e bazuar te nevoja është gjithashtu vetëm në nivel rudimentar.

Këto tri qasje të ndryshme ngrenë pyetjen: Sipas cilit parimi të drejtësisë duhet të përcaktohet në mënyrë ideale niveli dhe kohëzgjatja e përfitimit të papunësisë?

Siç ka treguar debati në vigjilje të së ashtuquajturave Reforma Hartz, shumë njerëz kanë mendimin se ata që kanë paguar për një kohë të gjatë duhet të kenë më shumë përfitime. Megjithatë, kjo nuk ka asnjë lidhje me logjikën e sigurimit: nëse dikush thyen një vazo të shtrenjtë ndërsa po var pallton në shtëpinë e një fqinji, kompania e sigurimeve nuk paguan më shumë edhe nëse i siguruari ka paguar kontribute për një kohë të gjatë. Nëse dikush pranon logjikën e sigurimit edhe në rastin e sigurimit të papunësisë, një rregull është i drejtë nëse zëvendëson të ardhurat e mëparshme deri në një normë të caktuar. Në këto kushte, ajo që mbetet për t'u shqyrtuar është çështja e strukturës së kontributeve. Për shkak se në shumicën e rasteve njerëzit nuk bëhen të papunë vullnetarisht, dhe edhe në rastin e shkarkimit të shkaktuar ka vetja ka një periudhë tre-mujore pezullimi, papunësia trajtohet si një kontigjencë e përgjithshme e jetës, për të cilën shoqëria në tërësi supozohet të ndërhyjë në bazë të solidaritetit kolektiv. Nga ky këndvështrim, kontributet e bazuara te të ardhurat, si në Gjermani, janë më të drejta sesa një normë e sheshtë. Megjithatë, tavanet e vlerësimit të kontributeve anulojnë pikërisht këtë qasje të mbështetur në solidaritet, sepse në sistemin gjerman pikërisht ajo pjesë e popullsisë që rrezikohet më pak të mbetet e papunë përjashtohet nga kontributet solidare.

Gjatë periudhës që paguhen përfitimet e papunësisë nuk ka asnjë arsye për ta përcaktuar masën e përfitimit bazuar në kohëzgjatjen e derdhjes së kontributeve – kjo përveç kushtit për një kohëzgjatje minimale punësimi që siguron eliminimin e incentivave të padëshiruara për abuzim. Cilat argumente dhe kritere të tjera favorizojnë kufizimin e të drejtave?

*Parimi i barazisë:
Mbretëria e
Bashkuar (niveli më
i ulët)*

*Periudha e pagimit -
jo kriter*

Çfarë tjetër?

Në Gjermani, niveli i të ardhurave ishte i garantuar gjatë gjithë jetës në rast të papunësisë: pas përfitimit të papunësisë të lidhur me të ardhurat në vitin e parë, një person kishte të drejtë për një mbështetje më të ulët, por gjithsesi të lidhur me të ardhurat, e cila paguhej për një kohë të pacaktuar (megjithëse bazohej në testimin e mjeteve alternative të jetesës). Kombinimi i mbështetjes së papunësisë dhe mbështetjes së të ardhurave në përfitimin e papunësisë II (ALG II) nënkuptonte që pas 12 muajsh paguhet vetëm sigurimi bazë shoqëror (ALG II ose Hartz IV). Personave të moshuar u janë dhënë edhe 8 muaj të tjerë që nga shkurti i vitit 2006, periudhë e cila u zgjat në vitin 2007 për grupe të ndryshme moshe me 12 muaj (deri në një total prej 24 muajsh, me fjalë të tjera). Edhe pse kjo nuk korrespondon me parimin e barazisë, ajo mund të justifikohet në bazë të mundësive të barabarta. Mundësitë e tregut të punës për njerëzit e moshuar të papunë mbeten dukshëm më të këqija. Në mënyrë që të kompensohen të papunët e moshuar për këtë mungesë mundësish, gjë që nuk është shkaktuar për faj të tyre, sigurisht që justifikohet një kohëzgjatje e tillë më e madhe. Megjithatë, bazuar në parimet e drejtësisë është e vështirë të vendosësh se sa kohë duhet të paguhetpërfitimi i papunësisë, jo i lidhur me të ardhurat. Kufizimi për një vit brenda kornizës së Agjendës 2010 u konsiderua si i padrejtë nga shumë njerëz, si një lloj shpate Damokleu, i cili i detyronte personat e prekur që pas një viti papunësie të përdornin pothuajse të gjitha rezervat e tyre financiare (provigjone për pleqërinë), çka përfaqësonte një goditje të madhe të drejtpërdrejtë financiare.

Dy pyetje të rëndësishme

Në kuadrin e burimeve të kufizuara financiare, kufizimet mund të jenë të nevojshme. Nga ana tjetër, debati, sipas të cilit një pjesë jo e konsiderueshme e të papunëve përkëdhelen nga sigurimet shoqërore, përgjithësisht mund të mos merret në konsideratë. Megjithëse pas prezantimit të Reformave Hartz niveli i papunësisë ka rënë, kjo është shoqëruar me një rritje masive të punësimit të pasigurt. Përqindja e të papunëve afatgjatë nuk ka rënë ndjeshëm, megjithëse, ata janë ekspozuar ndaj "stimujve" të fortë financiarë. Sidoqoftë, dy pyetjet që lindin për shoqërinë në tërësi janë: (i) sa kohë duam t'u japim punëkërkuuesve për të gjetur një punë tjetër para se t'i detyrojmë ata të pranojnë çdo ofertë pune? Një ulje vjetore graduale e të drejtave të lidhura me të ardhurat për një periudhë prej dy deri në tre vjet do të dukej e drejtë për shumicën e njerëzve në ndryshim me rregullat aktuale dhe gjithashtu mund të financohet, për shembull, duke hequr pragjet e vlerësimit të kontributeve. Pyetja e dytë është: Sa e lartë duhet të jetë mbrojtja bazë për njerëzit që nuk janë në gjendje të gjejnë një punë gjatë kësaj periudhe? Kjo ka të bëjë me çështjen e nivelit të ALG II, të cilin shumë e konsiderojnë si shumë të ulët.

Të drejtat dhe detyrimet

Personat me kontribute të mjaftueshme, për këtë arsye, aktualisht marrin gjashtë muaj të tjerë përfitim papunësie në Mbretërinë e Bashkuar (pas mbështetjes me të ardhura të të papunëve në të njëjtin nivel), në Gjermani një vit (nëse përfituesi është nën 50 vjeç) dhe në Danimarkë dy vjet. Megjithatë, këto shifra anashkalojnë faktin se në të gjitha vendet marrja e përfitimit të papunësisë lidhet me kushte të caktuara, të cilat për disa vite janë njohur si “të drejta dhe detyrime” ose si “aktivizim i politikave të tregut të punës”. Kushti themelor për marrjen e përfitimit të papunësisë në të gjitha vendet është që dikush të kërkojë në mënyrë aktive punë. Nëse kjo rezulton e pasuksesshme, personat e papunë mund të jenë të detyruar, në momente të caktuara, të respektojnë masat që vijnë. Në Danimarkë, ndodh kështu pas një viti, në Mbretërinë e Bashkuar pas 18 muajsh (për të rinjtë e papunë pas një viti), ndërsa në Gjermani nuk ka ndonjë periudhë të caktuar, megjithëse maksimumi me përfundimin e të drejtës së një personi për përfitimin e papunësisë, domethënë pas një viti, kushtet bëhen më të rrepta.

Riintegrimi

Në të tria vendet, të papunët janë të detyruar të marrin pjesë në programe të veçanta që supozohet t'i ndihmojnë ata të riintegrohen në tregun e punës. Periudha kohore gjatë së cilës të papunët mund të kërkojnë punë të reja pa iu nënshtruar presionit të drejtpërdrejtë është 12 muaj në Gjermani dhe 18 muaj në Danimarkë. Nëse kërkimi i punës është i pasuksesshëm, Zyra e Punësimit mund të detyrojë punëkërkuesit të marrin pjesë në programe që supozohet se përmirësojnë shanset e tyre për të gjetur një punë (“aktivizimi”). Përbajtja e programeve të tilla ndryshon ndjeshëm në të tria vendet.

Në Mbretërinë e Bashkuar, këto programe quheshin „Marrëveshja e Re” nën qeverinë e laburistëve. Ato më pas janë reformuar nën titullin “Programi i Punës” dhe parashikohet që të papunët duhet të hyjnë në një marrëveshje me zyrën e punës ku ata pranojnë disa detyrime. Nëse të papunët nuk i përbushin këto detyrime, mbështetja e papunësisë ose ndoshta nga viti 2013 kreditimi universal do të shkurtohet.

Në Danimarkë, arsimit/trajnimi është në fokus të këtyre programeve. Megjithatë, këto janë skema të zgjatura dhe që kërkojnë kohë. Jo vetëm që egzistojnë mundësitë e trajnimit afatshkurtër, por egzistojnë gjithashtu edhe trajnime të mbështetura nga shteti brenda kornizës së sistemit të rregullt “të arsimit/ trajnimit”. Megjithëse edhe në Danimarkë ka punësim të subvencionuar, ai gjithmonë duhet

Kushtet e pagimit

*Orientim i ndryshëm
i programeve të
riintegrit*

*“Marrëveshja e Re”
në Mbretërinë e
Bashkuar*

*Danimarka: arsimi/
trajnimi kryesor*

të ketë lidhje me një lloj trajnimi të vazhdueshëm. Rotacioni i punës me punonjësit që marrin një periudhë sabbatike të përkohshme është gjithashtu i mundur. Sidoqoftë, promovimi specifik i sektorit të pagave të ulëta brenda kornizës së programit të tregut të punës është refuzuar shprehimisht. Zgjedhja individuale e programit bëhet brenda kornizës së planeve detyruese të aktivizimit. Megjithatë, pjesëmarrja në këto plane aktivizimi nuk është vullnetare, por është kusht për marrjen e mëtejshme të përfitimit të papunësisë.

*Gjermani:
marrëveshjet e
integritit*

Ekzistojnë gjithashtu marrëveshje midis agjencisë së punësimit dhe punëkërkuësve në Gjermani. Janë bërë përpjekje brenda kornizës së reformave Hartz për të ripërcaktuar të drejtat dhe detyrimet e të papunëve. Gama e opsioneve dhe, në këtë mënyrë, edhe e të drejtave është zgjeruar, së bashku me rritjen e presionit për të marrë këto opsione. Trajnimet dhe kurset e mëtejme të trajnimit janë të mundura, por ato nuk janë fokusi i politikës aktive të tregut të punës. Më të rëndësishme janë instrumente të tilla si grantet e rekrutimit, grantet për start-up-et për të vetë punësuarit ose të ashtuquajturat vende pune 1 euro për të papunët afatgjatë, me fjalë të tjera, mundësi punësimi që përfshijnë përfitimin publik dhe me anë të të cilave të papunët mund të kthehen sërish në tregun e punës (për këtë qëllim, përveç Papunësisë II, bëhet një pagesë shtesë, nga e cila rrjedh emri “punë 1 euro”).

Shpenzimet për politikën aktive të tregut të punës 2009

Shpenzimet për arsim/trajnim për një person të papunë (në euro)	Danimarkë	Gjermani	Mbretëria e Bashkuar	BE-15
	6.649,12	1.859,47	228,06	1.650,09

Burimi: Eurostat; Llogaritjet e autorëve.

Shpenzimet për trajnimin dhe trajnimet e vazhdueshme

Megjithëse shpenzimet e Gjermanisë për trajnime dhe trajnime të vazhdueshme janë mbi mesataren e BE15-ës dhe dukshëm më të larta se shpenzimet e Mbretërisë së Bashkuar për këtë qëllim, ato janë dukshëm më të ulëta se ato të Danimarkës. Në shikim të parë, kjo duket sikur nuk ka të bëjë shumë me çështjen e të qenit i drejtë. Sidoqoftë, nëse merret parasysh shpërndarja e të papunëve në përputhje me nivelin e arsimit, problemi i të qenit i drejtë bëhet i dukshëm. Rreziku për t'u bërë i papunë lidhet më fort me arsimin në Gjermani sesa në ndonjë vend tjetër të Evropës Perëndimore.

*Gjermani: Rreziku
i papunësisë
jashtëzakonisht i
pabarabartë*

Nivelet e papunësisë 2010, sipas nivelit të arsimit

	I mesëm i ulët	I mesëm i lartë	Kolegj/ Universitet
Gjermani	17,7	8,2	3,7
Danimarkë	4,2	2,5	2,9
Mbretëria e Bashkuar	6,0	3,6	2,1
EU-15	8,8	5,8	3,7

Burimi: Eurostat

Rreziku i papunësisë në Gjermani është shpërndarë në mënyrë të pabarabartë. Kjo situatë madje është nënvlerësuar në shifrat e vitit 2010 sepse tregjet e punës të pothuajse të gjitha vendeve të tjera evropiane janë goditur shumë më rëndë sesa Gjermania nga krizat pasuese ekonomike të tregut financiar. Kështu në vitin 2007, përpara krizës, shkalla e papunësisë midis personave me kualifikim të ulët në Danimarkë ishte vetëm 4.2 përqind dhe në Mbretërinë e Bashkuar 6 përqind, por në Gjermani ishte 17.7 përqind! Në të gjitha vendet perëndimore, personat me kualifikim të ulët janë shumë më të prekur nga krizat ekonomike sesa ata me kualifikim të lartë. Për shkak se arsimimi i dobët rrit rrezikun e prekjes nga papunësia dhe sepse papunësia rrit rrezikun e të ardhurave të pa përshtatshme në pleqëri, kjo situatë kundërshton thelbësisht parimin e mundësive të barabarta. Për atë arsye, programet shtetërore për riintegrimin në tregun e punës duhet të përmirësohen, veçanërisht në lidhje me arsimimin ose trajnimin e të papunëve. Edhe gjetja e një pune të re për ata me kualifikim të ulët mbart një rrezik dukshëm më të lartë për shkak se ata së shpejti mund të jenë përsëri të papunë. Mbështetja e qëndrueshme, nga ana tjetër, kërkon trajtimin e shkaqeve.

Prandaj, barazia e mundësive kërkon që mbështetje e veçantë t'u jepet atyre personave të papunë që kanë shanse më të ulëta për t'u riintegruar në tregun e punës. Është krejt e natyrshme që shoqëria të përpiqet të sigurojë mos abuzim me shërbimet mbështetëse dhe pajtueshmëri me parimin e "stimujve dhe kërkesave". Megjithatë, marrëdhënia midis stimujve dhe kërkesave mund të rezultojë të jetë shumë e ndryshme, siç demonstronjë të tria vendet.

Në Mbretërinë e Bashkuar, fokusi është pa dyshim te kërkesat, ndërsa në Danimarkë, megjithëse karakteri i detyrueshëm dhe kërcënimi për shkurtimin e përfitimeve nuk është më pak i pakëndshëm, ajo që ofrohet është e një cilësie

Gjermani: Rreziku i papunësisë jashtëzakonisht i pabarabartë

"Stimujt dhe kërkesat" - itinerare të ndryshme

Parandaluese: sigurimi i punësimit

shumë më të lartë. Për më tepër, përqendrimi te arsimit/trajnimi do të thotë që shanset e një personi të papunë për integrim në tregun e punës të përmirësohen përgjithmonë. Në Gjermani, reformat e viteve të fundit kanë vënë theks më të madh te kërkesat, megjithëse ka pasur gjithashtu përpjekje për të përmirësuar stimujt. Megjithatë, masa vendimtare ende nuk është marrë në lidhje me situatën e arsimimit/trajnimit të të papunëve, megjithëse kjo është më urgjente në Gjermani sesa në çdo vend tjetër evropian.

Koncepti i sigurimit të punësimit

Trajnimi fillestar dhe trajnimi i vazhdueshëm nuk duhet të fillojnë vetëm kur dikush humbet punën, por duhet të luajnë rol gjatë gjithë ciklit të punës të dikujt në mënyrë që ai/ajo të ruajë vendin e punës dhe të përpiqet të sigurojë që të mos mbetet pa punë. Zhvillimi i mëtejshëm i sigurimeve për papunësinë në sigurime punësimi do të ishte hap i rëndësishëm në këtë drejtim. Jo vetëm rreziku i të ardhurave që vjen me papunësinë, por edhe situatat që vijnë me tranzicione të rrezikshme duhet gjithashtu të sigurohen. Jo vetëm puna, por edhe tranzicione të tilla duhet që t'ia vlejnjë të sigurohen.

Ashtu si, në rastin e sigurimeve për pensionet, ndarja në tre e sistemeve të sigurimeve shoqërore e ka provuar veten të vlefshëm. Një shtrirje e sigurimit të papunësisë në një sigurim të punësimit me tre drejtime do të ofronte më shumë në përbalimin e kontigjencave të botës moderne të punës.

Së pari, duhet të organizohet një shërbim bazë universal (për detajet, shih më poshtë) që korrespondon kryesisht me ALG II-in, por është më rezistent ndaj varfërisë. Ai është universal në kuptimin që të gjithë personat në gjendje të punojnë kanë të drejtë të mbulohen prej tij pa kushte (pamvarësisht nevojës) dhe siguron një nivel standard përfitimi, që do të thotë se ai duhet të financohet nga taksat.

Së dyti, mbrojtja e të ardhurave nga paga në rast të papunësisë së pavullnetshme, që korrespondon kryesisht me ALG I-in, por e reduktuar në funksionin e saj kryesor dhe që përfshin të gjithë ata që janë në gjendje të punojnë, pavarësisht nga statusi i punësimit.

Së treti, një politikë e tregut të punës e orientuar drejt ciklit të jetës, e cila do të duhet të kryejë tre funksione përtej politikës aktuale të tregut të punës: së

Jo vetëm puna, por edhe tranzicionet duhet t'ia vlejnjë-tre elemente

Së pari, shërbim bazë universal

Së dyti, mbrojtja e të ardhurave nga paga

Së treti, orinetim për jetën

pari, rregullimin e tregut publik të punës ose të financuar publik (për shembull, shërbime këshilluese dhe mbështetëse për të ri-integruar të papunët në tregun e punës dhe mbështetje për punëdhënësit për plotësimin e vendeve të lira të punës) që, përveç vendosjes në punë, ofron shërbime të tregut të punës, të cilat, nga ana e ofertës, promovojnë karriera të qëndrueshme punësimi dhe, nga ana e kërkesës, sigurojnë mbështetje personeli, veçanërisht për ndërmarjet e vogla dhe të mesme; së dyti, promovimi i punësimit i cili, me anë të trajnimit të vazhdueshëm, pagave plotësuese ose llojeve të ndryshme të tranzicionit të punësimit, plotëson një politikë makroekonomike të punësimit që krijon ose ruan vendet e punës; së treti, një politikë për të gjithë ciklin e punës që mbron ata që kryejnë tranzicione të rrezikshme brenda ciklit të punësimit ose midis punës dhe jetës private, bazuar në zhvillimin e profileve individuale si dhe ofrimin e shërbimeve suplementare në kuadër të marrëveshjeve private ose kolektive (të tilla si fondet e trajnimit të vazhdueshëm, modelet me orar pune fleksibël ose modelet e trainimit në punë).

Koncepti i të ardhurave bazë

Një propozim që shpesh shfaqet në debatin e politikave janë të ardhurat bazë, në lidhje me të cilat ka disa qasje. Të ardhurat bazë janë një formë e të ardhurave minimale të garantuara. Në ndryshim nga mbështetja për të ardhurat, ideja është që të gjithë qytetarët, pavarësisht nga të ardhurat nga punësimi ose burime të tjera, të marrin një të ardhur bazë. Prandaj nuk i nënshtrohet kushteve të tilla si puna ose gatishmëria për të punuar.

Ekzistojnë një mori propozimesh se si duhet të organizohen të ardhurat bazë. Ato ndryshojnë, për shembull, në lidhje me nivelin, mënyrën e financimit, shkallën në të cilën duhet të zëvendësohen përfitimet e tjera sociale dhe shumë detaje të tjera. Synimet që qëndrojnë në themel të propozimeve të ndryshme gjithashtu ndryshojnë. Për shembull, propozimet neoliberalë synojnë kryesisht rritjen e stimujve për të punuar në segmentin e pagave të ulëta dhe për të zvogëluar kostot e punës pa pagesë me anë të një të ardhure bazë të ulët nën minimumin jetik, ose një taksë negative të të ardhurave.

Propozimet e tjera bazohen në të ardhura bazë shumë më të larta që synojnë kryesisht rritjen e pavarësisë së punonjësve dhe rishpërndarjen e punës. Sipas këtij modeli, individ mund t'i shmangët angazhimin në punë përfituese. Modeli i punës me kohë të pjesshme, i cili merret në konsideratë nga e gjithë shoqëria,

Lexim i mëtejshëm:

Günther Schmid (2008), Von der Arbeitslosen- zur Beschäftigungsversicherung, Friedrich-Ebert-Stiftung (ed.), Bonn.

Të diskutuara shpesh: të ardhurat bazë

me të drejta të forta të punonjësve, mund të çojë në emancipim shoqëror të forcave të tregut. Megjithatë, ka shumë variante të tjera të ndërmjetme midis këtyre ekstremiteve.

Po të pyetet dikush “çfarë mendoni për idenë e të ardhurave bazë?” përgjigja fillestare duhet të jetë “për çfarë lloji të të ardhurave bazë e keni fjalën?” Në çdo rast, të ardhurat bazë mbi minimumin jetik do të kishin pasoja të gjera për programet e tjera të politikave sociale, për të mos përmendur sistemin tatimor.

Jo më pak e rëndësishme, politikat e tregut të punës mund të kenë pasoja të konsiderueshme. Me fjalë të tjera, fushat kryesore të sistemit tonë ekonomik dhe shoqëror dhe, në këtë mënyrë, të rendit tonë shoqëror, ndoshta do të pësonin ndryshime masive. Do të kërkohej një konsensus i gjërë shoqëror për të sjellë ndryshime të tilla. Shumëllojshmëria e propozimeve për të ardhurat tregon se një konsensus i tillë aktualisht nuk duket se ekziston.

- **Për social demokratët kjo do të thotë:**
- forcim i politikës aktive të tregut të punës;
- përditësim financiar dhe cilësor i trajnimit fillestar dhe trajnimit të vazhdueshëm;
- zhvillimi i sigurimit të papunësisë në sigurim punësimi;

Lexim i mëtejshëm:

Björn Wagner (2009), Das Grundeinkommen in der deutschen Debatte. Leitbilder, Motive und Interessen, Friedrich-Ebert-Stiftung (ed.), Bonn.
Stephan Lessenich (2009), Das Grundeinkommen in der gesellschaftspolitischen Debatte, Friedrich-Ebert-Stiftung (ed.), Bonn.

7.3. Pensionet

Në këtë kapitull:

- Përshkruhet sistemi gjerman i sigurimeve të pensioneve, i cili më tej krahasohet me sistemin e pensioneve të Danimarkës dhe Suedisë dhe modelin e Mbretërisë së Bashkuar;
- vlerësohen katër sistemet e sigurimeve në lidhje me dimensionet e ndryshme të të qenit i drejtë;
- shpjegohen masat e reformës, të tilla si qasje e financuar nga kapitali;
- diskutohen propozimet e reformave për pensionet e financuara nga kontributet.

Ashtu si sigurimi i papunësisë, sigurimi i pensionit është një element thelbësor i politikës sociale shtetërore. Ai përfaqëson zërin më të madh të shpenzimeve të vendeve më të industrializuara dhe është aplikuar përpara sigurimit të papunësisë.

Origjinat e sigurimeve të pensioneve

Gjermania ka qenë udhëheqëse në fushën e sigurimeve të pensioneve që në vitin 1889 duke futur që atëherë sigurimin e pensionit shtetëror. Deri në vitet 1920, shumica e vendeve të industrializuara e aplikonin një sistem të tillë. Megjithatë, sigurimi i pensioneve të Gjermanisë në atë kohë nuk mund të krahasohet me sistemin aktual.

Dallimi i parë i madh ka të bëjë me moshën e pensionit dhe jetëgjatësinë mesatare. Moshja e pensionit ishte 70 vjeç, por nga 100 persona të lindur në periudhën 1871 deri në 1880, as 18 nuk e arrinin moshën 70 vjeç. Jetëgjatësia mesatare e një 15 vjeçari ishte 42.3 vjeç në atë kohë. Vetëm një numër i vogël i njerëzve që kanë punuar përfituan nga sistemi i pensioneve.

Ndryshimi i dytë është se sistemi i pensioneve në atë kohë nuk ishte i financuar nga kontributet, siç është sot, por kryesisht i financuar nga kapitali. Kjo do të thoshte që sistemi i pensioneve praktikisht kolapsoi gjatë periudhës së inflacionit të lartë në vitet 1920. Pas Luftës së Dytë Botërore, për herë të dytë në historinë e shkurtër të sistemit të pensioneve gjermane, rezervat e kapitalit u asgjësuan përsëri.

Gjermani: sigurimi i parë i pensionit (1889)

Një ndryshim i madh nga sot: jetëgjatësia

Pensionet në fillim të financuara nga kapitali: kolapsuan në vitet 1920 dhe pas Botës së Dytë Botërore

Që prej 1957-ës, të mbështetura në kontribute (kontrata ndërmjet brezave)

Lexim i mëtejshëm:

Ellen M. Immergut, Karen M. Anderson and Isabelle Schulze (eds) (2007), The Handbook of West European Pension Politics, Oxford.

Zgjerimi gradual i sigurimit të pensionit ligjor

Që prej vitit 2001, pension "Riester" shitesë

Reforma e vitit 1957 në Gjermani

Deri në vitin 1957 u mbajt struktura bazë formale e sistemit të vjetër të pensioneve, që do të thoshte që pas luftës një pjesë e madhe e kërkesave për pension duhej të financoheshin nga buxheti i shtetit. Me reformën e pensioneve të vitit 1957, u prezantua sistemi i mbështetur në kontribute, sistem i cili ekziston edhe sot e kësaj dite. Kërkesat aktuale për pension paguhen nga kontributet aktuale të punonjësve (kontrata ndërmjet brezave).

Një element tjetër kryesor i reformës së vitit 1957 ishte rregullimi i niveleve të pensionit në zhvillimin e përgjithshëm të të ardhurave. Nivelet e pensioneve u shoqëruan me zhvillimin e pagave: së pari për pagat bruto dhe nga 1992, për shkak të rritjes së kostos, vetëm për pagat neto. Në këtë mënyrë pensionistët përfituan nga rritja ekonomike, e cila, në atë kohë, çoi në rritjen e pagave.

Kontrata ndërmjet brezave: term politik për parimin themelor të sigurimit të pensionit ligjor në Gjermani, sipas të cilit pjesa e popullsisë që aktualisht punon, si rregull, punëtorë "me varësi", mbartin koston e pagesave të pensioneve të atyre që nuk punojnë më; me fjalë të tjera, kontributet e pensioneve të paguara gjatë gjithë ciklit të punës nuk shtohen në një stok kapitali nga i cili paguhet një pension në një datë të mëvonshme, përkundrazi kontributet e paguara i japin një të drejtë për pension kontribuesit. (Das Politiklexikon 2011: 121)³¹

Deri në fund të viteve 1960 sigurimi i përgjithshëm i pensioneve u zgjerua gradualisht për të përfshirë punonjës (me varësi) dhe punëtorë artizanalë të vetë-punësuar dhe që nga viti 1972 edhe amvisat dhe të vetë punësuarit gjithashtu kanë qenë në gjendje të japin kontribute vullnetare dhe të kërkojnë pensione. Vitet e fundit janë prezantuar masa të tjera ristrukturimi. Që nga viti 2003, ka ekzistuar një provigjon bazë i pleqërisë për personat pa pensione të përshtatshme, duke zëvendësuar mbështetjen e mëparshme me të ardhura.

Që nga 1 janari i vitit 2012, ky nivel ka qenë 374 euro në muaj. Me "pensionet Riester" (një formë e sigurimit të pensioneve private) të ndihmuara nga shteti, që nga viti 2001 ka ekzistuar gjithashtu një formë e financuar private e sigurimit të pensioneve, e subvencionuar drejtpërdrejt nga shteti. Deri në fund të vitit 2011 janë përmbyllur mbi 15 milion polica sigurimi "Riester". Megjithatë, sigurimi i

31 Dëshirojmë të falënderojmë botuesin J. H. W. Dietz Nachf. Bon, që na lejoi të përdorim shënime të ndryshme nga Politiklexikon (Klein/Schubert 2011).

pensionit shtetëror të financuar nga kontributet ende formon thelbin e sigurimit të pleqërisë për shumicën e njerëzve në Gjermani.

Në vitin 2004, u integrua faktori i qëndrueshmërisë në formulën e pensionit, i cili merr parasysh numrin e pensionistëve dhe numrin e kontribuesve dhe, bazuar në zhvillimet demografike, çon në rritje më të ngadalëta të pensioneve. Nëse faktori i qëndrueshmërisë të çon drejt rënies së pensioneve, „Rentengarantie“ (garancia e pensioneve) hyn në veprim. Kjo do të thotë që një rënie e pensioneve, e kërkuar si rezultat i veprimeve aritmetike, absorbohet me rritje të mundshme në të ardhmen. I ashtuquajtur i pensionist standard ose „përcaktues i nivelit“, i cili për 45 vjet ka marrë të ardhurat mesatare dhe ka dalë në pension më 1 korrik 2011, merr 1,236,15 euro në Gjermaninë perëndimore dhe 1,096,65 euro në Gjermaninë lindore. Pagesa mesatare e pensionit sipas pensionit ligjor të pleqërisë deri më 31 dhjetor 2010 ishte 963 euro (burra) ose 502 euro (gra) në Gjermaninë perëndimore dhe 1,010 euro (burra) ose 703 euro (gra) në Gjermaninë lindore. Pensioni mesatar më i lartë në Gjermaninë lindore është rezultat i periudhave më të gjata të punësimit në ish Republikën Demokratike (Gjermania Lindore). Megjithatë, për shkak se shumë punëtorë në Gjermaninë perëndimore marrin një pension kompanie, niveli i pensionit atje është më i lartë se në Gjermaninë Lindore.

Elementi i parë i sigurimit të pensioneve në Gjermani, është siguri bazë shtetëror, përpos të cilit ekziston edhe siguri i detyrueshëm i pensionit shtetëror i lidhur me të ardhurat. Shtylla e tretë përfshin sigurimin vullnetar të pensionit privat dhe sigurimin e kompanisë. Në shumicën e vendeve, provigjonet e pleqërisë bazohen në këto tre shtylla: (i) mbrojtja themelore pavarësisht nga fitimet e mëparshme, (ii) siguri i detyrueshëm i pensionit i lidhur me të ardhurat, dhe (iii) opsione për sigurime private vullnetare. Rregullimet dhe rëndësia relative e tre shtyllave mund të jenë shumë të ndryshme.

“Pensioni kombëtar” dhe pensioni i kompanisë në Danimarkë

Në Danimarkë, burimi kryesor i të ardhurave për pensionistët është i ashtuquajtur i “pension kombëtar” (“folkepension”). Në vitin 2012, ky pension bazë ishte 5,713 korona (rreth 765 euro) në muaj dhe është plotësisht i financuar nga taksat. Çdo qytetar danez që ka qenë banor në Danimarkë për të paktën tre vjet nga moshja 16 deri në 67 vjeç ka të drejtën e këtij pensioni. Të huajt duhet të kenë qëndruar në Danimarkë për të paktën 10 vjet, përfshirë pesë vitet e fundit para se të marrin pension. Për secilin vit të qëndrimit fitohet e drejta për një të dyzetën e pensionit

Faktorët e qëndrueshmërisë që prej vitit 2004

Tre shtyllat e provigjoneve për moshën e vjetër

Elementi i parë: pensioni bazë i financuar nga taksat

bazë, kështu që pas 40 vjet qëndrimi në Danimarkë, personi merr pensionin e plotë kombëtar. Për pensionistët që nuk kanë të ardhura të tjera pensioni, ekziston një kompensim shtesë, i cili i nënshtrohet testimit të mjeteve të jetesës, mbi pensionin kombëtar, Ky kompensim në vitin 2012 ishte plus 5,933 korona (rreth 795 euro) maksimumi për personat që jetojnë vetëm.

*Elementi i dytë:
Pensioni ATP (i
financuar)*

Elementi i dytë i sigurimit të pensionit shtetëror është i ashtuquajtur "pensioni ATP". Pensioni maksimal ATP në vitin 2012 ishte maksimumi 24,800 korona në vit (rreth 277 euro në muaj) dhe llogaritet në bazë të numrit të viteve të punës dhe orëve javore. Kontributet, gjithashtu të vlerësuara në përputhje me kohën javore të punës, rreth 36 euro në muaj për punonjësit me kohë të plotë, paguhen një e treta nga punonjësi dhe dy të tretat nga punëdhënësi. Kontributet administrohen nga biznesi privat ATP, i cili i nënshtrohet mbikëqyrjes ligjore. Pra, pensioni ATP është një sistem i financuar.

*Elementi i tretë:
pensionet e
kompanive
(90 përqind e
punonjësve)*

Shtylla e pensionit e lidhur me të ardhurat në Danimarkë përfshin pensionet e kompanive, në të cilat marrin pjesë rreth 90 përqind e të punonjësve. Për shkak se ato tani janë element përbërës i pothuajse të gjitha marrëveshjeve kolektive, ato nuk janë larg të qenit sigurim i detyrueshëm. Kontributet, një e treta nga punonjësit, dy të tretat nga punëdhënësit, gjithsej mesatarisht rreth 15 përqind e pagës bruto, investohen në fonde kapitale të kontrolluara nga shteti.

Sistemi suedez i pensioneve

Ekziston edhe në Suedi një pension bazë i cili financohet nga të ardhurat e përgjithshme të taksave, për t'u kualifikuar për të cilin duhet të jesh rezident në vend. Nëse dikush ka jetuar të paktën 40 vjet në Suedi dhe nuk merr pagesa pensioni nga skemat e tjera të pensioneve shtetërore (shih më poshtë), në vitin 2012 personat që jetonin vetëm kishin të drejtën e pensionit të garantuar të plotë prej 7,810 korona në muaj (rreth 880 euro) përpos të cilit mund të kërkohet edhe përfitimi i strehimit. Të ardhurat nga sigurimi i pensionit privat ose të kompanisë nuk e ulin shumë pensionin të garantuar, megjithëse ai është i tatueshëm.

*Elementi i parë:
Pensioni bazë i
financuar nga taksat*

*Elementi i dytë:
kontributet e lidhura
me të ardhuratv*

Elementi i dytë i sigurimit suedez të pensionit është fakti që pensioni varet nga të ardhurat dhe është i financuar nga kontributet. Nga kontributet e pensioneve prej rreth 18.5 përqind, 7 përqind paguhen në fondin e pensioneve nga punonjësi dhe pjesa tjetër nga punëdhënësi. Ekziston një tavan vlerësimi i kontributeve (në vitin 2012 ky tavan ishte 409,500 korona suedeze ose rreth 46,000 euro në vit),

mbi të cilin punonjësit nuk paguajnë asgjë dhe punëdhënësit vetëm 50 përqind të kontributit të pensionit. Megjithatë, për të ardhurat mbi kufirin e vlerësimit të kontributeve, nuk fitohet asnjë e drejtë pensioni. Në kohën e duhur, kërkesat për pension lindin nga pagesat, të cilat përshtaten me ecurinë e nivelit të pagave dhe inflacionin. Për më tepër, marrëdhënia midis kontribuesve dhe përfituesve të pensioneve përcaktohet në formulën e pensioneve. Prandaj, një rritje e numrit të pensionistëve çon automatikisht në ulje pensionesh. Në vitin 2011 pensioni mesatar shtetëror i lidhur me të ardhurat ishte rreth 1,250 euro në muaj.

Elementi i tretë i sigurimit të pensionit ligjor në Suedi është i ashtuquajtur i pension premium: 2.5 përqind e kontributeve të pensioneve prej 18.5 përqind kontribut gjithsej rrjedhin nga fondet e pensioneve të rregulluara nga shteti dhe të financuara nga kapitali. Punonjësit janë të lirë të zgjedhin midis fondeve. Në ndryshim me pensionin Riester të Gjermanisë, punonjësit në Suedi janë të detyruar të investojnë një shumë (të vogël) në një formë pensioni të financuar me kapital.

Pensionet në Mbretërinë e Bashkuar

Sistemi i pensioneve në Mbretërinë e Bashkuar ka një shtyllë të parë të ndarë në dy pjesë. Pjesa e parë e provigjonit bazë është “pensionin bazë shtetëror”. Të gjithë qytetarët britanikë që kanë paguar kontribute për të paktën 10 vjet kanë të drejtë për këtë. Pensioni i plotë bazë është 107.45 paund në javë (rreth 525 euro në muaj) në vitin 2012/2013, por ky përfitim merret vetëm nga burrat me 44 vjet kontribut dhe gratë me 39 vjet kontribut. Për burrat e lindur pas vitit 1945 dhe gratë e lindura pas vitit 1950 numri i viteve të kontributit të nevojshëm bie në 30 vjet për pensionin e plotë bazë. Ata që nuk kanë kontribute të mjaftueshme varen nga mbështetja me të ardhura pas testimit të mjeteve alternative të jetesës. Kjo pjesë e dytë e provigjonit bazë quhet “kredi pensioni” dhe u siguron pensionistëve të ardhura javore prej 137.35 paund për persona të vetëm dhe 209.7 paund për çiftet (2011/2012): kjo është e barabartë me rreth 673 dhe 1.028 euro në muaj.

Pensionin i lidhur me të ardhurat, shtylla e dytë, përfshin ose pensionin e financuar nga kontributi shtetëror, ose një kompani, ose pensionin privat. Pensioni shtetëror, i ashtuquajtur “pensionin i dytë shtetëror”, financohet përmes kontributeve të sigurimeve shoqërore nga të ardhurat dhe fillon me 5,304 paund në vit (rreth 6,500 euro) që nga viti 2011/2012. Niveli i pensionit llogaritet në bazë të të

*Elementi i tretë:
i financuar
nga kapitali (i
detyrueshëm)*

*Shtylla e parë:
pensionin bazë
shtetëror*

*Shtylla e dytë:
kontributet
(vullnetare)*

ardhurave nga cikli i plotë i punës (deri tani ka qenë 49 vjet, por me rritjen e moshës së pensionit në 67 vjeç ajo gradualisht rritet në 51 vjet për personat që kanë lindur pas vitit 1960). Deri në të ardhura prej 14,400 paund (rreth 17,650 euro), individi ka të drejtë të marrë një normë të sheshtë prej 3,638 paund në vit (rreth 4,460 euro). Për të ardhurat nga 14,400 deri në 32,592 paund (nga rreth 17,650 deri në 40,000 euro), individi merr një shtesë prej 10 përqind, ndërsa për të ardhurat nga 14,400 paund deri në një tavan prej 42,475 paund (nga rreth 17,650 deri në 52,000 euro), individi merr një shtesë nga 10 deri në 20 përqind. Pensioni zvogëlohet në përputhje me çdo boshllëk nga 49 vitet e mundshme të kontributit.

Në veçanti, ata që fitojnë më pak, me të ardhura nën 14,400 paund, përfitojnë nga niveli i sheshtë i “pensionit të dytë të shtetit”: për ata me të ardhura më të larta pensioni shtetëror është më pak tërheqës.

Megjithatë, kjo shtyllë e dytë e pensionit shtetëror nuk është e detyrueshme. Është e mundur që në vend të saj të merret një pension privat ose kompanie (“kontraktimi jashtë”). Në atë rast, dikush paguan kontribute më të ulëta të sigurimeve shoqërore dhe shteti e mbështet me koncesione të mëtejshme të taksave. Kontraktimi jashtë në fondin e pensionit, i cili nuk garanton një pension fiks (kontribut të përcaktuar) nuk do të jetë më i mundur nga viti 2012.

Sistemet e pensioneve dhe parimet e drejtësisë

Shtylla e parë e sigurimit të pensionit, si dispozitë bazë, korrespondon me parimin e të qenit i drejtë bazuar te nevoja, sepse kjo ka të bëjë me sigurimin shoqëror material për njerëzit që nuk kanë të drejtë pensioni, ose ata me pension jo të përshtatshëm. Një ndryshim i madh midis vendeve ka të bëjë me faktin nëse ata paguajnë një tarifë universale të sheshtë për të gjithë përfituesit e pensionit (Danimarkë), ose nëse shërbimi bazë përfshin testimin e mjeteve alternative të jetesës, që do të thotë se vetëm pensionistët, të drejtat e pensionit të të cilëve janë shumë të ulëta (Mbretëria e Bashkuar, Gjermania dhe Suedia) janë të mbuluara. Një ndryshim tjetër ka të bëjë me nivelin e sigurimeve bazë: Në Danimarkë dhe Suedi ky nivel është rreth 400 deri në 500 euro në muaj më shumë se në Gjermani, por duhet të merren parasysh se kostot e jetesës në këto vende janë disa herë më të larta. Megjithatë, mbrojtja bazë është në një nivel më të lartë atje. Duke krahasuar Gjermaninë, Suedinë dhe Danimarkën, kjo nuk reflektohet në përqindjen e pensionistëve që marrin më pak se 60 përqind të të ardhurave

*Alternativa:
pension privat ose i
kompanisë*

*Shtylla e parë: të
qenit i drejtë në bazë
të nevojës*

Treguesi i rrezikut për të qenë i varfër është përqindja e njerëzve me të ardhura të disponueshme më pak se 60 përqind të vlerës mesore të të ardhurave kombëtare. **Hendeku i varfërisë** tregon nivelin në të cilën njerëzit bëhen objekt rrezikimi nga varfëria. Kjo vlerë bazohet te të ardhurat mesatare të personave në rrezik varfërie si përqindje e pragut të varfërisë. Sa më i madh hendeku i varfërisë, aq më i gjerë është hendeku midis të ardhurave të të varfërve dhe nivelit të varfërisë.

mesatare. Kjo është ende relativisht e ulët në Gjermani sepse brezi aktual i pensionistëve kryesisht kanë historik të vazhdueshëm të punës. Megjithatë, në të ardhmen do të ketë gjithnjë e më shumë njerëz që do të arrijnë moshën e pensionit pasi kanë kaluar periudha të gjata papunësie, ose punësim marginal dhe, për pasojë, nuk do të kenë të drejta të akumuluar për pensione. Për një numër në rritje

të njerëzve, niveli i mbrojtjes bazë në moshë të vjetër po bëhet gjithnjë e më i rëndësishëm. Është e qartë se i ashtuquajtur "hendek i varfërisë" - hendeku midis të ardhurave të të varfërve dhe nivelit të varfërisë është më i madh në Gjermani sesa në Danimarkë ose Suedi. Hendeku në rritje i hapur në tregun e punës midis punonjësve të rregullt dhe të pasigurt, në të ardhmen kërcënon të ndajë brezin e pensionistëve në ata që jetojnë me mbrojtje bazë të ulët dhe pensionistë më të pasur, të cilët përveç pensionit ligjor kanë gjithashtu edhe provigjone private.

Treguesi i rrezikut për të qenë i varfër dhe hendeku i varfërisë 2010

EU-15	17.9 %	16.0 %
Danimarka	18.4 %	11.7 %
Gjermania	14.8 %	16.6 %
Suedia	15.9 %	10.7 %
Mbretëria e Bashkuar	22.3 %	19.2 %

Burimi: Eurostat

Pensioni bazë financohet në të gjitha vendet përmes të ardhurave nga taksat e përgjithshme. Prandaj pensionet bazë kanë karakter rishpërndarës relativisht të fortë: pagat më të mëdha paguajnë më shumë taksa gjatë ciklit të punës, por nuk marrin përfitime (Gjermani, Suedi dhe Mbretëria e Bashkuar), ose vetëm aq sa (Danimarka) pensionistët e mëparshëm me të ardhura të ulëta. Për më tepër, ekziston edhe një

rishpërndarje midis brezave: provigjoni bazë i pensionit paguhet nga taksat e paguara kryesisht nga ata që ende punojnë.

*Shtylla e dytë:
përpjestueshmëria*

Shtylla e dytë e sigurimit të pensionit është një pension i varur nga të ardhurat. Kështu, bazuar në këtë shtyllë pensioni kryesisht merret parasysh parimi i përputhshmërisë. Përfitimi llogaritet kryesisht në përputhje me sa kohë ka punuar dikush dhe sa të larta kanë qenë të ardhurat e tij/saj. Në Gjermani dhe Suedi kjo pjesë e sigurimit të pleqërisë përbëhet nga një sistem vlerësimi i organizuar nga shteti (sipas të cilit aktualisht njerëzit e punësuar paguajnë për brezat aktualë të pensionistëve), ndërsa në Danimarkë ekziston një skemë pensioni e financuar, e administruar nga një kompani private (dhe e rregulluar nga shteti), si dhe një pension praktikisht i detyrueshëm nga kompanitë. Në Mbretërinë e Bashkuar, në të kundërt, ekziston zgjedhja midis skemës së pensionit shtetëror bazuar në kontributet aktuale (pay-as-you-go) dhe skemës së pensionit të financuar nga kompanitë.

Rishpërndarja midis grupeve të ndryshme të të ardhurave, natyrisht, bëhet nën këtë shtyllë në një masë shumë më të vogël sesa në rastin e sigurimit të pensionit bazë. Sidoqoftë, brenda kornizës së pensionit shtetëror, të drejtat e pensionit mund të jepen edhe për periudhat gjatë të cilave njerëzit nuk kanë patur një punë, nëse këto periudha konsiderohen si „të dëshirueshme nga shoqëria“. Kështu, në Gjermani deri në vitin 2005, përfshihej koha e kaluar në shkollë ose kolegji nga moshën 17 vjeç. Periudhat e shpenzuara për edukimin e fëmijëve, deri në 36 muaj, ende shtohen në llogaritë individuale të pensionit, bazuar në fitimet mesatare të të gjithë personave të siguruar. Fondi i përkujdesit paguan kontributet në fondet e pensionit të shtetit për periudhat e shpenzuara duke ofruar përkujdes në rrethana të caktuara. Në këtë mënyrë, sigurimi i pensionit shtetëror është në gjendje të mbulojë aktivitetet që nuk paguheshin në tregun e punës. Për më tepër, kontigjencat e tjera të jetës mbulohen nga pensioni i paaftësisë dhe pensioni i të mbijetuarit.

*Nivelet e pensioneve
krahasimisht*

Efektet mbi nivelet e pensionit krahasuar me të ardhurat e mëparshme sipas parshikimeve të ndryshme të shtyllës së parë dhe të dytë në të katër vendet jepen në Figurën 15.

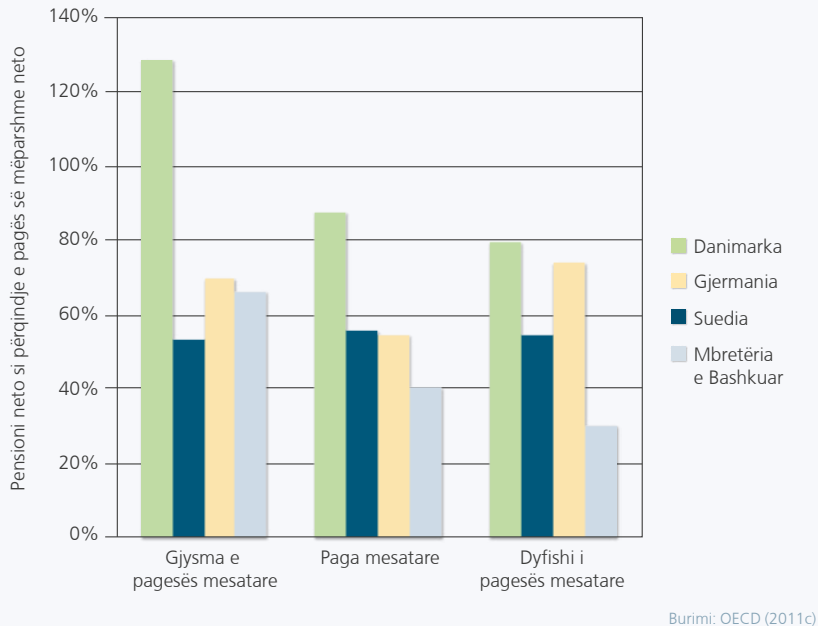

Figura 15: Nivelet e pensionit në krahasim me të ardhurat e mëparshme

Shënim: Në Danimarkë (shtylla e gjelbër) pensionistët, me gjysmën e fitimeve mesatare gjatë gjithë ciklit të tyre të punës marrin një pension neto prej rreth 132 përqind të pagës së tyre të fundit neto. Në raport me pagën mesatare, ata marrin rreth 90 përqind të saj, ndërsa pensionistët me dyfishin e pagës mesatare marrin si pension neto rreth 80 përqind të pagës së tyre të fundit neto.

Kjo shifër tregon se sa i lartë është pensioni në të katër vendet për tre grupe të ndryshme të të ardhurash. Shumat absolute të pensioneve nuk tregohen, por ato jepen më tepër si përqindje e të ardhurave gjatë ciklit të punës: si norma neto e zëvendësimit të të ardhurave të mëparshme. Mund të shihet, për shembull, që në Danimarkë për të tre grupet e të ardhurave, niveli i pensionit në krahasim me të ardhurat e mëparshme të punësimit është më i lartë se në tre vendet e tjera. Gjithashtu shumë informues është krahasimi midis tre grupeve të ndryshme të të ardhurave. Kjo tregon se në Gjermani, dhe deri diku edhe në Suedi, praktikisht nuk ka asnjë rishpërndarje brenda sistemit të pensioneve: pensionistët e të

Nivelet e pensionit: personat me të ardhura të ulëta në Gjermani relativisht më keq

tria grupeve të të ardhurave marrin rreth 57 përqind të të ardhurave të tyre të mëparshme. Me të drejtë, kjo mund të përshkruhet si përpjesëtueshmëri e drejtpërdrejtë. Në Danimarkë dhe madje edhe në Mbretërinë e Bashkuar, niveli neto i zëvendësimit për individët me paga të ulëta është më i lartë se për ata me paga mesatare dhe më të larta. Në këto dy vende ka një rishpërndarje brenda sistemit të pensioneve. Megjithëse ata që kanë pasur të ardhura të ulëta marrin pension më të ulët sesa personat me të ardhura mesatare dhe të larta, në terma relative ata marrin një përqindje më të lartë të të ardhurave të tyre të mëparshme. Kjo mund të përshkruhet si një kombinim solidariteti i të qenit i drejtë bazuar te nevoja dhe i përputhshmërisë.

*Pensioni minimal
më i lartë mund të
parandalojë
varfërinë në pleqëri*

Përmirësimi i pozitës së personave me të ardhurave të ulëta në sistemin gjerman të pensioneve duket se është i nevojshëm për të shmangur rritjen e varfërisë gjatë pleqërisë. Kjo bëhet akoma më shumë e rëndësishme sepse vitet e ardhshme do të ketë konvergim të dy tendencave: nga njëra anë, niveli i ulët i mbrojtjes bazë gjermane për moshën e vjetër dhe, nga ana tjetër, numri në rritje i pensionistëve pa biografi të vazhdueshme të punës dhe me të ardhura shumë të ulëta për pension të lidhur me të ardhurat. Mbrojtja më e mirë e kësaj kategorie do të arrihet kryesisht me reformën e pensionit minimal sesa me anë të përfshirjes së elementëve të financuar nga skemat me kontribute aktuale (pay-as-you-go) që bazohen te të ardhurat.

*Debati: sa mbulim
me kapital?*

Sidoqoftë, debatet e viteve të fundit janë përqendruar te parashikimet e shtyllës së dytë të pensionit. Pyetja kryesore është nëse dhe në çfarë mase një pension i financuar nga kapitali duhet të zëvendësojë ose plotësojë pensionin e financuar nga kontributet.

Avantazhet dhe disavantazhet e një sistemi pensioni të financuar nga kapitali

“Tani, zbatohet skema e thjeshtë dhe e qartë - të gjitha shpenzimet e sigurimeve shoqërore dhe të mirëqenies duhet të përballohen nga të ardhurat aktuale totale kombëtare. Nuk ka dhe nuk ka pasur asnjë burim tjetër nga i cili mund të burojnë shpenzimet sociale. Nuk ka akumulim të fondeve, asnjë transferim të pjesëve të të ardhurave nga periudha në periudhë, asnjë kursim në kuptimin e ekonomisë private, pra nuk ka asgjë tjetër përveç të ardhurave aktuale totale kombëtare që përdoren si burim i shpenzimeve sociale. Procedurat e akumulimit të kapitalit dhe procedurat e kontributit nuk janë aq të ndryshme në natyrë”. (Mackenroth 1952: 41)

Ky citat, i cili është bërë i famshëm si “teza e Mackenroth-it”, diskutohet ende. Kjo nënkupton që konsumi i pensionistëve bëhet i mundur vetëm duke hequr dorë nga konsumi i punëtorëve aktualë, pavarësisht nga modeli i financimit të vendosur. Edhe në rastin e një pensioni të financuar nga kapitali, pensionistët e mëvonshëm varen përfundimisht nga një brez i ri që blejnë letrat me vlerë në mënyrë që pensionistët të mund të jetojnë nga të ardhurat e gjeneruara. Përndryshe, letrat me vlerë (aksione, obligacione dhe kështu me radhë) nuk do të gjenin blerës dhe nuk do të vlenin asgjë. Niveli i pensionit të financuar nga kapitali gjithashtu varet nga situata demografike dhe ekonomike e punëtorëve aktualë. Sistemi i bazuar në kontribute nuk është i ndryshëm: edhe këtu niveli i pagesave për brezin aktual të pensionistëve varet nga pagesat e atyre që janë aktualisht të punësuar.

Nëse numri ose pagat e kontribuesve bien (ose të dyja bashkë), të ardhurat e skemës së pensioneve të financuara nga kontributet bien dhe, për pasojë, bien edhe pensionet. Disa teori ekonomike po tregojnë se patjetër është e mundur që përmes kursimeve, me fjalë të tjera, formimit të një stoku të kapitalit, të ndikohet pozitivisht rritja e ardhshme ekonomike. Në këtë mënyrë letrat me vlerë të brezit të vjetër rriten në vlerë. Midis avokatëve të pensioneve të pleqërisë të financuara nga kapitali, ky konsiderohet një argument në favor të zgjerimit të mbulimit me kapital. Në rastin e fondeve të bazuara në kontribute asgjë nuk kursehet sepse kontributet e të rinjve paguhen drejtpërdrejt si transferime tek të moshuarit. Sidoqoftë, analiza të tjera tregojnë se rritja e stokut të kapitalit që rritet për brezat pasardhës vjen nga humbjet e të ardhurave të gjeneratës që ndërtoi stokun e kapitalit. Gjithashtu pritet që, duke pasur parasysh trendin ndërkombëtar drejt pensioneve të financuara nga kapitali dhe rritjen përkatëse të fondeve pensionale që është parë në dekadën e kaluar, mundësitë e investimeve kuptimplota dhe të sigurta vetëm do të zvogëlohen. (Rastësisht, ky është gjithashtu një aspekt i neglizhuar nga protagonistët e një ripagimi masiv të borxhit publik!). Në përgjithësi, ka gjithashtu dyshime nëse dhe në çfarë mase sigurimi i pensioneve të financuara ofron përparësi.

Përveç mosmarrëveshjeve në lidhje me efektet e përgjithshme ekonomike të një pensioni të financuar nga kapitali, ekzistojnë rreziqe specifike që lidhen me të. Vitet e fundit kriza financiare dhe ekonomike ka treguar qartë se ekzistojnë disa rreziqe, të tilla si rënia e çmimeve (rreziku i ndryshimeve në çmimin e tregut); debitorët nuk janë më në gjendje të përmbushin detyrimet e tyre (rreziku i falimentimit); inflacioni në rritje si rezultat i të cilit bie vlera reale e investimeve

*Rreziqet specifike
duhet të mbahen
parasysh*

financiare (rreziku i inflacionit); dhe, në rastin e investimeve të huaja, rreziku i kursit të këmbimit. Këto rreziqe janë vendosur kundër pritshmërive për kthime më të larta. Fondet ndërkombëtare të investimit për kapitalin gjatë 20 viteve të fundit, përpara shpërthimit të krizës financiare, realizuan një kthim mesatar nominal prej 6.5 përqind (Breyer 2000).

*Rendimenti sipas
sistemit paguaj gjatë
rrugës*

Rendimenti i një pensioni të financuar nga kontributet korrespondon në thelb me zhvillimin e pagave në total. Kjo rezulton nga fakti që pensionet financohen nga kontributet e punëtorëve aktualë. Nëse numri i punëtorëve ose pagat rriten, mund të paguhet më shumë sesa pensionistët e paguar gjatë ciklit së tyre të punës. Nëse numri i punëtorëve bie, pagat reale bien. Nëse rritet numri i pensionistëve, normat e pensioneve duhet të ulen. Llogaritjet e bëra nga Shoqata Gjermane e Sigurimit të Pensioneve tregojnë se rendimenti nominal për pensionistët në vitin 2008 për burrat e vetëm ishte rreth 3.5 përqind dhe për gratë dhe burrat e martuar rreth 4.1 përqind (me 45 vite kontributi me të ardhura mesatare dhe jetëgjatësi mesatare). Për pensionistët në vitin 2020, 2030 dhe 2040 rendimenti është më i ulët, rreth 2.8 përqind për burrat e vetëm dhe 3.3 përqind për gratë dhe burrat e martuar (Fondi Gjerman i Sigurimeve të Pensionit 2009).

*Rendimentet e
pensioneve të
financuara nga
kapitali*

Kjo do të thotë se ka të ngjarë që fitimi i një pensioni të financuar nga kapitali të jetë më i madh se ai i një pensioni të financuar nga kontributet. Meqenëse po bëjmë hamendësime, sidoqoftë, ekziston edhe rreziku që pensionet të jenë edhe më të ulëta. Tregjet e aksioneve, edhe në këndvështrimin afatgjatë, përjetojnë vazhdimisht periudha të kthimit negativ. Në rastin më të keq, kursimet mund të bëhen edhe më pa vlerë. Sigurisht, është e mundur të sigurohemi nga kjo, por primet për një sigurim të tillë, nga ana tjetër, ulin ndjeshëm avantazhet e kthimit të financimit të kapitalit. Përndryshe, shteti mund të ofrojë garanci por, në realitet, sidoqoftë, ky do të jetë financim sipas skemës që bazohet te kontributet aktuale (pay-as-you-go) sepse mbështetja e shtetit për pensionistët do të duhet të financohet kryesisht nga taksat e punëtorëve aktualë.

*Sa kapital
financues?*

Pyetja që shtrohet është nëse shpresat për përfitime në terma të rendimentit justifikojnë ndërmarrjen e këtij rreziku të pritshëm dhe, në veçanti, në nivelin e shoqërisë si një e tërë, sepse nuk bëhet fjalë për vendimmarrjen e lirë të individëve në lidhje me strategjitë e tyre të investimeve, por më tepër për strukturat që ngrenë dhe promovojnë pensionet shtetërore për pleqërinë. Përgjigja padyshim gjithashtu varet nga masa në të cilën një pension i financuar nga kapitali duhet të

kontribuojë në pensionin e përgjithshëm. Në Suedi, 2.5 përqind e kontributeve të pensioneve investohen në pensionet e financuara nga kapitali. Përqindja është relativisht e ulët. Në Gjermani gjithashtu, ku 4 përqind e fitimeve bruto duhet të investohen në mënyrë që të përfitojnë nga subvencioni shtetëror, në shikim të parë niveli në fjalë duket të jetë i arsyeshëm.

Megjithatë, karakteri vullnetar i formës së financuar nga kapitali është problematik. Kjo sepse kursimet shtesë të përfshira do të prirën të favorizojnë individët me të ardhura më të larta dhe që mund të përballojnë më lehtë 4 përqind të pagave bruto.

Në thelb, kjo ka të bëjë me kontributin vullnetar dhe shtesë të pensionit të subvencionuar nga shteti prej 4 përqind, i cili është në veçanti me përfitim për ata për të cilët kontributi shtesë nuk paraqet problem. Në fakt, janë kryesisht personat me paga mesatare dhe të larta ata që përfitojnë nga subvencioni shtetëror.

Qëllimi i pensionit Riester të financuar nga kapitali ishte që të kompensohej rënia afatgjatë e provigjonit të pensionit ligjor. Në frymën e trajtimit të barabartë, duket e këshillueshme që kjo formë të bëhet e detyrueshme. Duke pasur parasysh rreziqet e pritshme, ka kuptim të mos rritet madhësia e mbulimit me kapital mbi 4 përqind që është aktualisht. Ky argument lidhet kryesisht me drejtësinë ndërmjet brezave. Pasojat e një krize që prek pensionet e financuara nga kapitali në shoqëritë e bazuara në solidaritet gjithashtu duhet të përballohen nga tatimpaguesit, si rezultat i së cilës gjenerimi i paguar i kontributeve bëhet një barrë e dyfishtë.

Sidoqoftë, pyetja themelore që lind është se sa kohë duhet të mbahet pensioni Riester në formën e tij aktuale. Kërkimet tregojnë se fitimet në pensionet Riester janë jashtëzakonisht të ulëta. Në këtë mënyrë, gratë e siguruara në vitin 2001 duhet të mbushin 78.4 vjeç para se të marrin atë që kanë paguar (burrat duhet të arrijnë moshën 76.8 vjeç). Për një kthim prej 2.5 përqind ato do të duhet të mbushin 90 vjeç (burrat 85.8 vjeç) dhe ato do të mund të shohin një kthim prej 5 përqind vetëm nëse do të jetonin deri në 127.9 vjeç (105.5 vjet për burrat). Për kontratat e lidhura në vitin 2011, situata është edhe më e keqe. Përparësitë teorike të sigurimit të financuar të pensionit nuk janë realizuar me strukturën aktuale të kontratave të Riester. [Burimi i të dhënave: Kornelia Hagen dhe Axel Kleinlein: Zehn Jahre Riester-Rente: Kein Grund zum Feiern. DIW Wochenbericht 47/2001.]

*Problematika:
karakteri vullnetar*

Nëse pensioni i financuar nga kontributet mbahet si forma kryesore e sigurimit në moshë të vjetër, lind pyetja se çfarë masash kemi në dispozicion për t'iu përgjigjur zhvillimeve demografike të përshkuara, për shembull, në Kapitullin 5.3. (Ndryshimi Demografik). Masat janë marrë tashmë me vendimin për të rritur moshën e pensionit në 67 vjeç nga viti 2012 dhe përfshirjen e faktorit të qëndrueshmërisë.

Mosha de facto dhe ligjore e pensionit, 2004–2009

	Burrat		Gratë	
	De facto	Ligjore	De facto	Ligjore
Suedia	65,7	65	62,9	65
Danimarka	63,5	65	61,3	65
Mbretëria e Bashkuar	63,2	65	61,9	60
Gjermania	62,1	65	61,0	65
Mesatarja e OECD-së	63,6	65,0	61,8	63,8

Burimi: OECD (2009)

Masat e mëtejshme për të lehtësuar pasojat e ndryshimit demografik duhet të synojnë kryesisht rritjen e pagave të përgjithshme në ekonomi. Dy qasje janë të mundshme: e para, rritja e numrit të kontribuesve, e dyta, rritja e pagave.

Progres i konsiderueshëm është bërë në lidhje me nivelin e punësimit vitet e fundit, i cili i atribuohet veçanërisht rritjes së punësimit tek gratë. Megjithatë, ekziston një mënyrë tjetër e zgjerimit të numrit të kontribuesve. Duke përfshirë të gjithë njerëzit që punojnë, me fjalë të tjera, të vetë-punësuarit, nëpunësit civilë dhe, për shembull, politikanët, baza financiare e sigurimit të pensioneve mund të përmirësohet. Dhe pse kjo do të çonte në më shumë njerëz për pensione, kulmi i ngarkesës demografike rreth vitit 2040 mund të shpërndahet për një periudhë më të gjatë kohe dhe, në këtë mënyrë, të lehtësohet.

“Në kuadrin afatgjatë, ne dëshirojmë të shtrijmë provigjonin ligjor të pensionit në të gjithë forcën e punës. Në këtë kontekst, ne do të vazhdojmë të mbajmë të ardhurat e fituara dhe numrin e viteve të punës si pikë referimi për nivelet e pensioneve”. (2007: 59)

Qasja e dytë e mundshme përfshin rritjen e pagave. Kjo mund të arrihet, së pari, përmes rritjes së produktivitetit. Nga ky këndvështrim, investimet në arsim, trajnim dhe trajnimin e vazhdueshëm do të ishin gjithashtu një mjet efektiv për zbutjen e efekteve të ndryshimit demografik. Megjithatë, që nga viti 2000, raporti i pagave - me fjalë të tjera, përqindja e të ardhurave bruto nga puna si përqindje e të ardhurave kombëtare - ka rënë vazhdimisht në Gjermani, me gjithë rritjen e produktivitetit deri në shpërthimin e krizës financiare dhe ekonomike. Kjo nuk është shkaktuar për shkak të rritjes së barrës së taksave, siç pohojnë shumë. Raporti neto, me fjalë të tjera raporti midis pagave neto dhe pagave bruto, qëndroi në rreth 67 përqind, ndërsa pjesa e taksave dhe kontributeve luhatet rreth 33 përqind. Ndërsa pjesa e të ardhurave të korporatave dhe kapitalit është rritur vazhdimisht.

Së dyti: rritja e pagave

Burimi: Statistisches Bundesamt (2012d)

Figura 16: Raporti i pagave dhe raporti neto në Gjermani

Shënim: Në vitin 1999, raporti neto ishte rreth 66 përqind, në vitin 2011 ishte 66.4 përqind. Gjatë së njëjtës periudhë, përqindja e pagës në të ardhurat kombëtare ra nga 71 përqind në 67 përqind. Ndërsa barra tatimore ka mbetur pak a shumë e njëjtë, pagat kanë rënë në raport me zhvillimin e formave të tjera të të ardhurave (kapitali dhe të ardhurat e korporatave).

Rritjet e pagave janë të nevojshme për të forcuar sistemin gjerman të financuar nga kontributet. Nga krahasimi me nivelin evropian, rezultojnë se pagat janë shumë të ulëta në sektorin e shërbimeve në veçanti. Pagat minimale mund të jenë gjithashtu një mjet për të parandaluar pabarazitë e mëtejshme të zhvillimit të pagave në sektorë të ndryshëm dhe për të ndihmuar në sigurimin e pensioneve në të ardhmen.

Një alternativë do të ishte përfshirja e të ardhurave në rritje të korporatave dhe kapitalit në një masë më të madhe në financimin e provigjoneve ligjore të pensioneve, veçanërisht pasi ato janë rritur kaq shumë vitet e fundit. Financimi i bazuar në tatime i këtij lloji mund të ndihmojë veçanërisht për ngritjen e nivelit të pensionit minimal, në mënyrë që pjesa në rënie e pensionit të varur nga të ardhurat të kompensohet sidomos për personat me pagë mesatare të ulët.

Me rritjen e moshës së pensionit nevojiten edhe masa për t'u bërë të mundur njerëzve që të zgjasin ciklin e tyre të punës. Duke marrë këtë në konsideratë kushtet e punës duhet të përshtaten në shumë fusha (krijimi i kushteve sa më humane në mjedisin e punës).

Përfshirja e të ardhurave nga kapitali dhe të ardhurave të korporatave

Krijimi i kushteve sa më humane në mjedisin e punës

Për social demokratët kjo do të thotë:

- rritje e pensionit minimal të financuar nga taksat për të garantuar sigurinë në pleqëri (për shembull, nga tatimi i të ardhurave të korporatave dhe kapitalit).
- shtimin e numrit të njerëzve që paguajnë në sistemin ligjor të pensioneve financuar nga kontributet.
- pension i detyrueshëm i financuar nga kapitali (pensioni i detyrueshëm "Riester"), pa rritur proporcionin e tij aktual dhe me rregulla shumë më të rrepta apo heqje të pensionit Riester.
- promovim i punësimit të grave, ndër të tjera përmes rakordimit më të mirë të punës dhe jetës familjare.
- rritje të produktivitetit duke promovuar trajnimet fillestare dhe trajnimet vazhduese, kërkimet dhe shkencën.
- krijimi i kushteve sa më humane në mjedisin e punës

7.4. Kujdesi shëndetësor

Diana Ognyanova, me Alexander Petring

Në këtë kapitull:

- paraqiten karakteristikat e sistemeve të kujdesit shëndetësor gjerman, holandez dhe britanik;
- përshkruhen pikat e forta dhe të dobëta të të tre sistemeve të kujdesit shëndetësor;
- diskutohen opsionet e reformës për sistemin gjerman të kujdesit shëndetësor, veçanërisht në lidhje me financimin.

Në Evropë, me kalimin e kohës janë zhvilluar modele të ndryshme të kujdesit shëndetësor. Dallimi themelor ka të bëjë me sistemet e administruara nga shteti, të financuara nga taksat, të tilla si Shërbimi Shëndetësor Kombëtar i MB-së (NHS), dhe sistemet e bazuara te sigurimet shoqërore, të tilla si ato të Gjermanisë dhe Holandës.³²

*Dy modele:
i administruar nga
shteti dhe i bazuar
në sigurimet
shoqërore*

Forma e organizimit dhe karakteristikat e modeleve të kujdesit shëndetësor

Shërbimi shëndetësor kombëtar	<ul style="list-style-type: none">• akses falas për të gjithë popullsinë në institucionet mjekësore të kontrolluara nga shteti• financuar kryesisht nga taksat• kryesisht ofruesit e shërbimeve publike
Modeli i sigurimeve shoqërore	<ul style="list-style-type: none">• sigurim i detyrueshëm gjithëpërfshirës• i financuar kryesisht nga kontributet e lidhura me fitimet e punëdhënësve dhe të punësuarve• siguriesit e shëndetit privat ose publik• ofruesit e shërbimeve publike dhe private

³² Në disa vende evropiane ekzistojnë gjithashtu sisteme të kombinuara, për shembull, që përfshijnë financime nga taksat dhe kontributet e sigurimeve shoqërore.

1883: Ligji për sigurimin e kujdesit shëndetësor të punëtorëve

Sistemi gjerman i kujdesit shëndetësor

Modeli gjerman i kujdesit shëndetësor daton nga viti 1883. Ligji mbi sigurimin e kujdesit shëndetësor të punëtorëve parashikonte sigurimin e detyrueshëm uniform të kujdesit shëndetësor për punëtorët deri në një nivel të caktuar të të ardhurave. Të gjithë ata që i nënshtroheshin sigurimit të detyrueshëm u bënë anëtarë të skemës ligjore të sigurimit shëndetësor të vendosur për profesionin e tyre.

Struktura: e decentralizuar dhe federale - institucione jo shtetërore të forta

Sistemi aktual i sigurimeve shoqërore është i decentralizuar dhe federal. Ai karakterizohet nga fakti që institucione të ndryshme jo shtetërore (korporatiste) janë në një pozitë të fortë. Për shembull, nga ana e ofruesve të shërbimeve, shoqatat e mjekëve dhe dentistëve, dhe nga ana e blerësve, fondet e sigurimeve shëndetësore dhe shoqatat e tyre, janë aktorët kryesorë në sistemin e sigurimeve të kujdesit shëndetësor.

Kujdesi shëndetësor ambulator

Kujdesi mjekësor ambulator është sektori ku institucionet korporatiste kanë ndikimin më të madh (Busse/Riesberg 2005). Shoqatat e mjekëve negociojnë një paketë kompensimi me fondet që operojnë në Landet e tyre, të cilën ata e shpërndajnë midis anëtarëve në përputhje me rregulloret kombëtare të përshtatura me kushtet rajonale. Në parim, shpërblimi i mjekëve dhe specialistëve të përgjithshëm bazohet te shërbimet shëndetësore të ofruara. Ka një tavan shpërblimi për shërbimet e ofruara.

Kujdesi spitalor

Kujdesi spitalor karakterizohet nga financimi i dyfishtë. Investimet planifikohen nga shtetet federale dhe më pas bashkëfinancohen me qeverinë federale, ndërsa fondet e sigurimeve shëndetësore janë përgjegjëse për shpenzimet korente dhe kostot e mirëmbajtjes. Që kur në Gjermani u miratua në vitin 2004 sistemi australian i grupeve të lidhura me diagnozën (DRG), shpenzimet korente të spitaleve janë llogaritur kryesisht sipas këtij sistemi (OBSh 2006).

Sigurimet shëndetësore publike

Ndarja e fondeve të sigurimit shëndetësor

Sistemi gjerman i sigurimeve shëndetësore është i ndarë në fonde publike dhe private të sigurimeve shëndetësore. Sigurimi shëndetësor publik (GKV) financohet kryesisht nga kontributet e sigurimeve. Deri në vitin 2005, kontributet mbledheshin nga punëdhënësit dhe të punësuarit mbi një bazë të barabartë. Megjithatë, atë vit u dha një kontribut shtesë prej 0.9 përqind për punonjësit dhe pensionistët. Fëmijët dhe bashkëshortët pa të ardhura nga punësimi janë

objekt bashkë-sigurimi, pa pagesë, gjë që çon në rishpërndarje brenda kornizës së GKV-së në favor të familjeve.

Rreth 86 përqind e popullsisë është e mbuluar me sigurim shëndetësor publik (GKV). Anëtarësia në një fond sigurimi shëndetësor është e detyrueshme për punëtorët e krahut dhe punonjësit, të ardhurat vjetore të të cilëve tejkalojnë një shumë të caktuar (pragu i sigurimit të detyrueshëm). Në vitin 2009, pragu ishte e ardhura mujore bruto prej 4,050 eurosh.

Aktualisht, ka rreth 145 fonde të sigurimit të detyrueshëm shëndetësor (mars 2012). Që nga viti 1996, pothuajse të gjithë të siguruarit kanë qenë në gjendje të zgjedhin fondin e tyre. Struktura e anëtarësimit të fondeve të veçanta të sigurimeve shëndetësore është jashtëzakonisht e larmishme, në varësi të ndryshimeve të kontributeve të marra dhe strukturës së sëmundshmërisë.

Për të ekuilibruar ndryshimet e tilla, pas fazave të ndryshme paraprake, u prezantua struktura e kompensimit të sëmundshmërisë bazuar në vlerësimin e rrezikut (Morbi-RSA). Mbi këtë bazë, fondet e sigurimeve shëndetësore marrin një tarifë bazë të fiksuar për secilin person të siguar në masën e shpenzimeve mesatare për frymë. Kjo normë e sheshtë rritet ose ulet në përputhje me moshën dhe gjininë përmes rritjeve ose uljeve. Përpos kësaj, shumica rritet për personat e siguar me sëmundje të caktuara kronike ose serioze që sjellin kosto mbi mesataren.

Struktura e kompensimit të sëmundshmërisë bazuar në vlerësimin e rrezikut

ka për qëllim të balancojë situatën për ato fonde të sigurimit shëndetësor që kanë një numër veçanërisht të lartë të personave të siguar me sëmundje që kushtojnë shumë. Termi "morbidity" (shqip: sëmundshmëri) vjen nga latinishtja "morbidus" dhe do të thotë "i sëmurë". Forma e vjetër e kompensimit (deri në vitin 2002) midis fondeve të sigurimeve shëndetësore merrte parasysh moshën, gjininë dhe paaftësinë për punë. Që nga viti 2002, pjesëmarrja në programe të veçanta për të sëmurët kronikë është marrë gjithashtu parasysh. Struktura e re e kompensimit bazuar në vlerësimin e rrezikut tani merr parasysh 80 sëmundje të përgjeshura kronike dhe të rënda, me kosto të larta, për të cilat fondet marrin subvencione.

Qëllimi i strukturës së reformuar të kompensimit bazuar në vlerësimin e rrezikut është të përmirësojë shënjestrimin e rishpërndarjes së burimeve në sistemin ekzistues. Ai zvogëlon stimujt për të zgjedhur vetëm rreziqe veçanërisht të mira. Për

86% mbulohen nga sigurimi shëndetësor publik

Zgjedhje e lirë midis fondeve të sigurimeve shëndetësore

"Morbi-RSA"

Që prej 2009-ës: sigurim shëndetësor i detyrueshëm

fondet e sigurimeve shëndetësore, të sëmurët kronikë - për aq sa sëmundja e tyre është një nga 80 sëmundjet në listë - jo domosdoshmërisht përfaqësojnë një rrezik më të lartë financiar.

Punonjësit, të ardhurat e të cilëve tejkalojnë pragun e sigurimit të detyrueshëm për tre vite kalendarike të njëpasnjëshme dhe të vetëpunësuarit nuk janë të detyruar sipas GKV-së. Ata mund të japin kontribute vullnetare në GKV, ose të marrin sigurime shëndetësore private. Si rezultat i reformës së kujdesit shëndetësor të vitit 2007, që nga janari 2009, të gjithë personat që banojnë në Gjermani janë të detyruar të bëjnë sigurimin shëndetësor.

Koalicioni midis CDU/CSU dhe SPD miratoi ligjin për të forcuar konkurrencën në sigurimin shëndetësor publik në vitin 2007 (GKV-WStG), i cili përfaqëson një kompromis midis propozimit të SPD-së për „sigurimin e qytetarëve“ dhe „primit shëndetësor“ të CDU-së, e njohur edhe si një tarifë për frymë (capitation fee).³³

Sigurimi qytetar i propozuar nga SPD-ja parashikon ruajtjen e fondeve të kontributeve të sistemit të kujdesit shëndetësor, por vendosjen e tyre në një bazë më të gjerë financiare. Sigurimi i detyrueshëm shëndetësor (GKV) do të shtrihet për të gjithë qytetarët: me fjalë të tjera, do të përfshijë grupet e deritanishme të përjashtuara të popullatës, siç janë të vetëpunësuarit dhe nëpunësit civilë. Tavani i vlerësimit të kontributeve do të hiqet. Baza e kontributit do të shtrihet përmes përfshirjes së formave të tjera të të ardhurave, të tilla si të ardhurat nga qiraja, kthimet e interesit dhe të ardhurat e kapitalit. Pragu aktual i vlerësimit të kontributeve do të rritet. Fondet e sigurimit shëndetësor publik dhe privat do të ofronin sigurimin qytetar dhe njerëzit do të ishin në gjendje të zgjidhnin lirisht midis tyre. Dallimet në strukturën e personave të siguruar do të kompensohen me anë të strukturës së kompensimit bazuar në vlerësimin e riskut.

Modeli i primit të shëndetit, i parashikuar nga CDU/CSU-ja, do të ruante ndarjen midis sigurimeve publike dhe private. Ndryshimet parashikohen vetëm në lidhje me fondet e sigurimeve shëndetësore publike. Në të ardhmen, të gjithë personat e siguruar do të paguajnë një tarifë të sheshtë e njëjtë për të gjithë në fondin e tyre të sigurimit shëndetësor. Personat me të ardhura të ulta do të mbështeten nga të ardhurat nga taksat në financimin e primit shëndetësor. Ky model synon të shkëpusë kontributet e sigurimeve shëndetësore nga kostot e punës dhe do të transferonte kompensimin shoqëror në sistemin e tatimit dhe transferimit të shtetit.

33 Shih Kapitullin 6 (Pozicionet e politikave sociale të palëve).

Fondi i kujdesit shëndetësor: kompromis në lidhje me sigurimin e qytetarëve dhe sigurimin e primit shëndetësor

Fondi i ri i kujdesit shëndetësor përmbledh kontributet nga grupet kryesore të fuqisë punëtore, të punësuarve dhe punëdhënësve të tyre. Përpos kësaj janë dhe subvencionet nga tatimet, të cilat do të rriten deri në 14 miliardë euro në vit. Meqenëse sistemi i taksave, në ndryshim me mbledhjen e kontributeve, ka natyrë progresive, këto subvencione tatimore përmirësojnë shpërndarjen e drejtë dhe vendosin financimin e fondeve të sigurimeve shëndetësore mbi një bazë më të gjerë (Greß/Wasem 2008; shih gjithashtu Kapitullin 7.1. Mbi Taksat) .

Deri në vitin 2009, fondet e sigurimeve shëndetësore i mbledhnin kontributet e tyre drejtpërdrejt nga të siguruarit ose punëdhënësit. Fondi i kujdesit shëndetësor mbledh kontributet e GKV-së në mënyrë të centralizuar.³⁴ Fondet e sigurimeve shëndetësore marrin një tarifë të sheshtë nga fondi i kujdesit shëndetësor për çdo person të siguruar, plus shtesa dhe zbritje të rakorduara sipas moshës, gjinisë dhe riskut. Përmes këtij mekanizmi, struktura e kompensimit e bazuar në vlerësimin e riskut e prezantuar në vitin 1994 është integruar dhe zhvilluar në fondin e kujdesit shëndetësor.

Niveli i kontributit përcaktohet nga qeveria çdo vit. Që nga marsi i vitit 2012 ai ka qenë 15.5 përqind, ku 14.9 përqind e të ardhurave janë subjekt i sigurimit të detyrueshëm. Ekziston një prag vlerësimi i kontributit prej 3,825 euro bruto në muaj (mars 2012). Nëse pagesa e personit të siguruar e tejkalon këtë shumë, teprica nuk merret parasysh gjatë llogaritjes së kontributit.

Nëse alokimi i një fondi publik të sigurimit shëndetësor është i pamjaftueshëm, ai mund të mbledhë kontribute shtesë nga subjektet që siguron. Që prej vitit 2011 kontributi i mundshëm shtesë nuk është i varur nga të ardhurat dhe nuk ka kufij të caktuar. Nëse kontributi mesatar shtesë tejkalon 2 përqind të pjesës së të ardhurave të një anëtarit që i nënshtrohet kontributeve, kjo kompensohet nga tatimi. Fondet efikase mund të rimbursojnë një pjesë të kontributit.

Pavarësisht nga statusi i sigurimit të një personi, niveli i kontributit ose kohëzgjatja e sigurimit, anëtarët e GKV-së, ose e familjarët e tyre të siguruar kanë të njëjtën të drejtë për të përfituar nga shërbimet shëndetësore, kur është e nevojshme.

34 Megjithatë, në periudhën tranzitore, kontributet vazhdojnë të paguhen në fondet e sigurimeve shëndetësore, të cilat i kalojnë ato në fondin e kujdesit shëndetësor.

*Subvencionet
tatimore:
shpërndarje më e
mirë
dhe e drejtë*

*Niveli i kontributit
përcaktohet në nivel
qendror*

*Kontribute shtesë të
kufizuara janë
të mundshme*

*GKV: të njëjtat
të drejta ndaj
shërbimeve*

11% të siguruar
privatisht

Sigurimi shëndetësor privat (PKV)

Rreth 11 përqind e popullsisë janë të siguruar privatisht (nëntor 2011). Në rastin e sigurimit shëndetësor privat (PKV), primi i sigurimit llogaritet në përputhje me fushën e rënë dakord të shërbimeve, gjendjen e përgjithshme të shëndetit të një personi, gjininë dhe moshën e hyrjes në skemën e sigurimit. Mbi këtë bazë, tarifat e PKV-së përcaktohen në përputhje me rrezikun individual të sigurimit.

Në ndryshim nga GKV-ja (sigurimi shëndetësor publik), i cila operon në përputhje me parimin bazuar në pagesën e kontributeve aktuale (me fjalë të tjera, shërbimet e sigurimit financohen nga të ardhurat e kontributeve të të njëjtit vit), fondet private të sigurimeve shëndetësore janë të detyruara të akumulojnë rezervat e pleqërisë (financuar nga kapitali) të cilat, që nga viti 2009, personat e siguruar kanë mundësinë t'i transferojnë tek një ofrues i ri, deri në nivelin e tarifës bazë, nëse ndërrojnë PKV-në.

*Shërbimi më i mirë:
si pasojë e
"rreziqeve" më të
mira*

Në krahasim me GKV-në (sigurimi shëndetësor publik), dhe me një gamë më të gjerë shërbimesh, tarifat e PKV-së (sigurimi shëndetësor privat) janë shpesh më të favorshme sesa kontributi i GKV-së, veçanërisht për personat e siguruar të rinj dhe të shëndetshëm, si dhe për personat me paga të larta që jetojnë vetëm. Arsyeja kryesore për këtë është shpërndarja e pabarabartë sociale në lidhje me sigurimet ndërmjet sigurimeve shëndetësore publike dhe private.

Meqenëse njerëzit me polica private të sigurimeve shëndetësore kryesisht kanë të ardhura mbi mesataren dhe një rrezik të ulët shëndetësor, PKV-ja, në fakt, heq të ardhurat më të larta dhe "rreziqet e mira" nga skema e sigurimeve shëndetësore të financuara nga solidariteti. Të siguruarit në privat - nëpunësit civilë, të vetëpunësuarit dhe individët me paga më të larta - janë kaq me përfitim sa që sigurimet jo vetëm mund t'u ofrojnë shërbime mjekësore me çmim normal, por edhe rimbursime. Kjo krijon nxitje për ofruesit e shërbimeve për të trajtuar pacientë privatë mbi bazë preferenciale (Walendzik 2009).

*Personat në ngarkim
të familjes duhet të
sigurohen veçmas
nën PKV*

Ndërkohë që anëtarët e familjeve, të cilët nuk kanë të ardhura, në thelb janë të siguruar pa kontribute në GKV, në rastin e PKV-së, secili person i siguruar duhet të marrë një prim të veçantë sigurimi. Të siguruarit në PKV nuk mund të kthehen në GKV kur të duan. Kjo është e mundur vetëm kur ata bëhen objekt i kontributeve të sigurimit (për shembull, pasi të lënë vetëpunësimin për një

punë me varësi), janë nën 55 vjeç dhe kanë të ardhura nën pragun e sigurimit të detyrueshëm të GKV-së.

Që nga viti 2009, siguruesit privatë kanë qenë të detyruar të ofrojnë një tarifë bazë, e cila, në lidhje me gamën e shërbimeve, korrespondon me shërbimin e GKV-së dhe kushton jo më shumë se kontributi mesatar i GKV-së (rreth 592 euro në muaj në vitin 2012). Megjithatë, të siguruarit në PKV dhe të siguruarit vullnetarë në GKV mund të kalojnë në tarifën bazë vetëm në rrethana të caktuara. Kontributi i hyrjes varet nga mosha dhe gjinia e të siguruarit.

Sistemi i kujdesit shëndetësor në Holandë

Sistemi holandez i kujdesit shëndetësor është i ngjashëm me atë të Gjermanisë. Të dy janë sisteme të sigurimeve shoqërore me kontribute të varura kryesisht nga të ardhurat, me zgjedhje të lirë të të siguruarit, kryesisht ofruet të sigurimeve të organizuara private dhe një paketë të gjerë shërbimesh, megjithëse jo gjithmonë të përcaktuar qartë. Ngjashmëria midis dy sistemeve mund të shpjegohet lehtë: sistemi holandez i kujdesit shëndetësor i prezantuar në vitin 1941 u frymëzua në thelb nga sistemi gjerman (Greß et al. 2006). Ai u reformua thelbësisht për herë të fundit në vitin 2006.

Sistemi holandez i sigurimeve shëndetësore përbëhet nga tre shtylla. Shtylla e parë (kujdesi dhe sigurimi afatgjatë) dhe shtylla e tretë (sigurimi shtesë privat) u lanë përgjithësisht të paprekura nga reforma themelore e sigurimit shëndetësor në vitin 2006. Reforma ka të bëjë pothuajse ekskluzivisht me shtyllën e dytë. Para reformës, shtylla e dytë përbëhej nga sigurimet shoqërore të detyrueshme (publike) dhe sigurimet private gjithpërfshirëse. Punonjësit dhe të vetëpunësuarit mbi një prag të caktuar të ardhurash duhej të linin skemën e sigurimeve shoqërore të detyrueshme dhe të merrnin një sigurim të përgjithshëm privat.

Që prej reformës aplikohet një sistem uniform i sigurimeve shëndetësore. Siguruesit e mëparshëm shëndetësorë publikë dhe privatë tani konkurrojnë në sistemin uniform të sigurimeve.

Të njëjtat kushte zbatohen për të gjitha fondet e sigurimeve shëndetësore. Ata i nënshtrohen një detyrimi për të kontraktuar dhe kështu nuk mund të largojnë aplikuesit, nuk mund të vendosin prime të varura nga rreziku dhe janë të integruar në një skemë kompensimi me strukturë të bazuar në nivelin e riskut

*Që nga viti 2009:
detyrimi për të
siguruar një normë
bazë*

*I ngjashëm me
sistemin gjerman*

*Sistemi i kujdesit
shëndetësor:
tre shtylla*

*Që nga viti 1996: një
kornizë konkurruese
për fonde sociale
dhe private*

të sëmundshmërisë. Fondet e sigurimeve shëndetësore mund t'u ofrojnë të siguruarve tarifa të ndryshme dhe ekziston detyrimi i përgjithshëm për sigurimin.

Financimi kryesisht përmes kontributeve

Sistemi financohet si nga kontributet e varura nga të ardhurat (punëdhënësi) dhe të pavarura nga të ardhurat (punonjës, rreth 1100 euro në vit). Shteti paguan një pjesë të kësaj, financimin e kontributeve për fëmijë dhe të rinj, si dhe një subvencion të kujdesit shëndetësor për personat me të ardhura të ulëta.

Fillimisht, efekti i reformës në gatishmërinë e njerëzve për të ndryshuar ofruesin e sigurimeve ishte i konsiderueshëm. Rreth një e pesta e të gjithë të siguruarve në Holandë ndryshuan siguruesin si rezultat i ndryshimeve. Kur zgjodhën ofruesin e ri, njerëzit shfaqën një dëshirë të konsiderueshme për siguri. Tarifat me prim më të lartë u zgjodhën rrallë, ndërsa rreth 95 përqind e të gjithë të siguruarve kanë sigurim shtesë privat sepse sigurimi i tyre mbulon vetëm shërbimet themelore.

Modeli i reformës për Gjermaninë

Ne do të diskutojmë këtë sistem konkurrues të sigurimeve shëndetësore që tejkalon ndarjen midis sigurimeve shëndetësore publike dhe private si një model për zhvillimin afatmesëm dhe afatgjatë të sistemit gjerman të kujdesit shëndetësor.

Mbretëria e Bashkuar

Sigurimi i kujdesit shëndetësor në Mbretërinë e Bashkuar është tradicionalisht në administrimin e shtetit. Shumica e detyrave të sistemit të kujdesit shëndetësor planifikohen, drejtohen dhe rregullohen nga Shërbimi Shëndetësor Kombëtar (NHS – National Health Service), i cili u themelua në vitin 1948. NHS është kryesisht e financuar nga taksat dhe e administruar nga shteti. Të gjithë qytetarët janë të mbuluar nga NHS-ja.

Administrim i centralizuar nga Shërbimi Kombëtar Shëndetësor (NHS)

Të gjithë rezidentët kanë të drejtë për shërbime të kujdesit shëndetësor, pavarësisht nga kombësia ose të ardhurat. Shërbimet themelore, të arritshme për të gjithë, përbëhen nga trajtimi i përgjithshëm dhe i specializuar, ambulator dhe spitalor, si dhe trajtimi në institucionet e kujdesit.

Sistemi i kujdesit shëndetësor financohet kryesisht nga të ardhurat nga taksat, por edhe nga kontributet private, kryesisht për shërbimet e mjekësisë dhe stomatologjisë, si dhe nga kontributet e sigurimeve kombëtare (shoqërore) të paguara nga punonjësit e vetëpunësuar, ata të punësuar dhe punëdhënësit. Trajtimi i pacientit është, si rregull, falas.

I ofrohet të gjithë banorëve

Të ashtuquajturat Trustet e Kujdesit Parësor (PCT- Primary Care Trusts) luajnë rol kryesor në organizimin e shërbimeve. Ka 151 rrjete të praktikave të përgjithshme përgjegjëse për kujdesin e mesatarisht 340,000 njerëzve. PCT-të janë përgjegjëse për planifikimin e kërkesave në lidhje me shërbimet shëndetësore në rajonin e tyre dhe për sigurimin e shërbimeve përkatëse. Ata marrin më shumë se 75 përqind të buxheteve për shërbimet shëndetësore dhe lidhin kontrata furnizimi me institucionet e kujdesit në nivel të qeverisjes vendore, Trust-in e NHS dhe gjithashtu me institucionet në qarqet fqinje, si dhe ofruesit privatë ose bamirës.

Shërbimet bazë jepen nga mjekët e përgjithshëm. Këta mjekë familje, kryesisht të vetë-punësuar, luajnë një rol kryesor si rojtat për shërbimet e mëtejshme të specializuara në sistemin e kujdesit shëndetësor³⁵. Spitalet marrin fonde si në lidhje me shërbimet e ofruara ashtu edhe në bazë të kontratës. Buxheti i përgjithshëm mbulohet dhe i nënshtrohet kontrollit qendror nga zyrtarët e ministrisë dhe ministritë e shëndetësisë të Anglisë, Uellsit, Skocisë dhe Irlandës së Veriut.

Zgjedhjet e pacientëve janë të kufizuara. Zgjedhja e lirë e mjekut është deri në një farë mase e mundur brenda kornizës së qëndrimit në një qark të caktuar. Për shembull, pacientët, në marrëveshje paraprake me mjekun e tyre të përgjithshëm, mund të zgjedhin trajtimin ndërmjet disa spitaleve të listuara. Ky opsion për të zgjedhur midis spitaleve synon gjithashtu uljen e kohës së pritjes.

Një problem me sistemin shëndetësor në Mbretërinë e Bashkuar është financimi jo i përshtatshëm dhe koha e gjatë e pritjes. Krahasuar me PBB-në, shpenzimet për kujdesin shëndetësor në Mbretërinë e Bashkuar janë relativisht të ulëta. Në vitin 2010, ndërsa Gjermania shpenzoi rreth 11.6 përqind të PBB-së për kujdesin shëndetësor, Mbretëria e Bashkuar shpenzoi 9.6 përqind, pak mbi mesataren e OECD-së prej 9.5 përqind (OECD 2012). Si pasojë e masave shtrënguese buxhetore dhe rregullave për aksesin në shërbime, trajtimi spitalor i nënshtrohet pengesave.

Me prezantimin e "Plani i NHS-së - Një Plan për Investime. Një Plan për Reformë" në vitin 2000, ka filluar një program i madh reformash. Ndërmjet të tjerash, ky plan parashikonte rritjen e numrit të shtretërve spitalorë, numrit të konsulentëve të lartë dhe mjekëve të përgjithshëm dhe planeve të studimit për studentët e mjekësisë. Për më tepër, u zgjerua programi i kujdesit ndaj kancerit dhe u ofrua sigurim më i mirë shoqëror për njerëzit e moshuar përmes kontrolleve shëndetësore të NHS-së. Në periudhën 2008-

Rrjetet e mjekëve të përgjithshëm

Mjekët e përgjithshëm: bazë kujdesi dhe referimi

Zgjedhje e kufizuar për pacientët

Mbretëria e Bashkuar: shpenzime relativisht të ulëta për kujdesin shëndetësor

Programi i reformës për të zgjidhur pengesat

35 Mjeku i përgjithshëm është porta e parë dhe përgjegjës për referimin e mundshëm të pacientëve tek specialistët.

2009, shpenzimet e Mbretërisë së Bashkuar në sistemin e kujdesit shëndetësor u rritën ndjeshëm, nga 8.8 në 9.8 përqind të PBB-së (2010: 9.6 përqind), megjithëse ato janë ende dukshëm nën shpenzimet në Gjermani dhe Holandë (shih Figurën në f. 128)

Në vitin 2012, qeveria liberal-konservatore në Mbretërinë e Bashkuar miratoi një reformë që synonte uljen e shpenzimeve dhe nxitjen e një konkurrence më të lartë midis ofruesve publikë dhe atyre privatë. Në të ardhmen, pacientët do të jenë në gjendje të zgjedhin mjekun e tyre lirisht. Mjekët e përgjithshëm nuk janë më të lidhur me familjet në baza lokale. Administrata duhet të ristrukturohet. PCT-të dhe dhjetë autoritetet strategjike shëndetësore do të shfuqizohen. Mjekët e përgjithshëm duhet të bashkohen së bashku për të formuar të ashtuquajturat konsorciume. Këtyre konsorciumeve do t'u ndahen fonde bazuar në cilësinë e trajtimit të ofruar. Mjekët e përgjithshëm duhet të kërkojnë trajtimin më të mirë për pacientët e tyre dhe duhet të paguajnë ofruesit përkatës. Spitalet në të ardhmen do të jenë të lirë të pranojnë pacientë privatë dhe do të duhet të konkurrojnë me ofruesit privatë për kontratat e trajtimit të mjekëve të përgjithshëm.

Krahasimi i sistemeve të kujdesit shëndetësor

Pikat e forta dhe të dobëta të sistemeve të ndryshme shpesh vlerësohen duke iu referuar objektivave të politikave të kujdesit shëndetësor. Përveç aftësive të përgjithshme dhe cilësisë së lartë të kujdesit, një sistem i kujdesit shëndetësor duhet të orientohet kryesisht drejt mundësive të barabarta në lidhje me aksesin te shërbimet shëndetësore dhe drejtësinë e bazuar te nevoja. Kjo është konsideruar prej kohësh si një nga arritjet kryesore të politikës sociale të shekullit XX, pra sigurimi i kujdesit shëndetësor pavarësisht nga të ardhurat ose origjina shoqërore.

Falë progresit në teknologjinë mjekësore shumë më tepër sëmundje mund të trajtohen me sukses sot sesa disa dekada më parë. Megjithatë, kjo shkon krahas për krahas me kostot në rritje. Në këtë mënyrë lindin në mënyrë të pashmangshme pyetjet për efikasitetin dhe përballueshmërinë e sistemit të kujdesit shëndetësor.

Indeksi i shëndetit evropian për konsumatorin

Një krahasim vjetor i sistemeve evropiane të kujdesit shëndetësor, Indeksi i Shëndetit Evropian për Konsumatorin (EHCI), i cili merret veçanërisht seriozisht në nivel politik, realizohet nga firma e konsulencës Health Consumer Powerhouse (HCP) që nga viti 2005. Qëllimi i Indeksit, i hartuar në bazë të statistikave të disponueshme publike (kombëtare, të OBSH-së dhe OECD-së), teksteve ligjore, dokumenteve, intervistave, sondazheve dhe paneleve të ekspertëve, është të

*Qëllimet kryesore:
efikasiteti,
mundësitë e
barabarta dhe
drejtësia e bazuar te
nevoja*

*Çështjet e efikasitetit
dhe
përballueshmërisë*

*Health Consumer
Powerhouse (HCP)*

përshkruajë se sa miqësor ndaj përdoruesit është sistemi i kujdesit shëndetësor: me fjalë të tjera, pikëpamjet e konsumatorëve janë në qendër të kësaj analize.

Sistemet evropiane të kujdesit shëndetësor u klasifikuan në bazë të EHCI-së në vitin 2012, në pesë fusha kryesore: të drejtat dhe informimi i pacientëve; koha e pritjes për trajtimin; rezultatet mjekësore; parandalimi/shtrirja dhe fushëveprimi i shërbimeve të kujdesit shëndetësor; barnat. Këtu përfshihen, nga ana tjetër, 42 tregues të performancës.

Indeksi i Shëndetit Evropian për Konsumator, 2012

	Gjermania	Holanda	Mbretëria e Bashkuar
Të drejtat e pacientëve dhe informimi i pacientëve	117	170	160
Koha e pritjes për trajtimin	200	200	133
Rezultatet mjekësore	200	263	133
Shtrirja dhe gama e shërbimeve shëndetësore	111	163	146
Barnat	76	76	81
Pikët gjithsej	740	872	721
Renditja	14	1	12

Burimi: Health Consumer Powerhouse (2012).

Sipas EHCI 2012, Gjermania renditet e katërbëdhjeta nga 34 sisteme të kujdesit shëndetësor të analizuar në Evropë. Kjo shënon një prirje të konsiderueshme në rënie, nga vendi i gjashtë në vitin 2009, vendi i pestë në vitin 2007 dhe vendi i tretë në vitin 2005.

Në vitin 2008, HCP-ja e vlerësoi si një plus kryesor në Gjermani mungesën virtuale të kohës së pritjes, aksesin pa probleme në kujdesin e specializuar dhe nivelin e shërbimeve. Studimi vlerësoi si pozitiv faktin që në Gjermani pacientët mund të marrin një mendim të dytë në çdo kohë. Gjermania doli gjithashtu relativisht mirë në lidhje me cilësinë e rezultateve mjekësore. Kjo përfshin vdekshmërinë e fëmijëve, nivelin pesë-vjeçar të mbijetesës nga kanceri dhe shkallën e vdekshmërisë pas një ataku kardiak.

Pesë fushat kryesore

Gjermania: e katërbëdhjeta nga 34 shtete

Pozitiv: aksesi dhe gama e shërbimeve

*Negative:
të drejtat dhe
informimi i
pacientëve*

Në lidhje me të drejtat e pacientëve dhe informacionin e pacientit, përkundrazi, Gjermania ka dalë relativisht dobët që nga viti 2008. Mungesa e një ligji për mbrojtjen e pacientit ka çuar gjithashtu në humbjen e pikëve, ashtu si edhe fakti që mjekët dhe klinikat gjermane nuk janë objekt i krahasimit transparent të cilësisë.

Rënia e konsiderueshme në renditjen e Indeksit Evropian të Shëndetit për Konsumatorin në vitin 2012 ishte pjesërisht e lidhur me prezantimin e nëntë treguesve të rinj. Megjithatë është e qartë se ndërsa Gjermania ende kishte një sistem të kujdesit shëndetësor të klasit të lartë në vitin 2009, Indeksi për 2012-ën tregon për një sistem mediokër të kujdesit shëndetësor. Pra, në këtë vlerësim, Gjermania e gjen veten për herë të parë nën Mbretërinë e Bashkuar. Gjermania renditet çuditërisht keq në lidhje me kujdesin kardiak dhe infeksionet spitalore. Si shpjegim të mundshëm, HCP-ja përmend numrin e madh të spitaleve të vegjël, të pa specializuar. Sistemi gjithashtu duket se po bëhet më pak bujar (fusha dhe shtrirja e shërbimeve shëndetësore). E-shëndeti (përdorimi i teknologjisë së informacionit dhe komunikimit në sistemin e kujdesit shëndetësor) po futet shumë ngadalë. Ekziston gjithashtu nevoja për të kapur standardet më të larta në fushën e parandalimit. Kjo çështje është e lidhur ngushtë me idenë e një shteti të mirëqenies parandaluese dhe infrastrukturës së kujdesit shëndetësor, por edhe me çështjet e arsimit (shih Kapitullin 7.5.).

Në krye: Holanda

Holanda vazhdimisht del si një nga sistemet e kujdesit shëndetësor më miqësor ndaj konsumatorit në EHCI. Në vitin 2006 dhe 2007, vendi u rendit i dyti dhe në vitin 2009, i pari. Në vitin 2012 Holanda përsëri e kryeson renditjen, e ndjekur nga Danimarka, Islanda, Luksemburgu dhe Belgjika. Sistemi holandez i kujdesit shëndetësor, i karakterizuar nga një numër siguriesish në konkurrencë me njëritjetrin dhe një rol të fortë të organizatave të pacientëve në vendimarrje duket se nuk ka pika të dobëta. Ka ende vend për përmirësim vetëm në lidhje me kohën e pritjes. Megjithatë, këto rezultate të mira janë arritur me anë të shpenzimeve më të larta të shëndetit për frymë në BE.

*Mbretëria e
Bashkuar në mes*

Mbretëria e Bashkuar ende renditet diku në mes, por ajo po tregon një trend në rritje dhe në vitin 2012 renditet për herë të parë mbi Gjermaninë. Në vitin 2006 ajo renditej në vendin e pesëmbëdhjetë, e shtatëmbëdhjetë në vitin 2007,

e trembëdhjetë në vitin 2008, e katërbëdhjetë në vitin 2009 dhe vendin e dymbëdhjetë në vitin 2012. Ajo renditet e treta pas Danimarkës dhe Norvegjisë në fushën e të drejtave dhe informimit të pacientëve, përfshirë e-shëndetin. Për shkak të investimeve të mëdha, dallohet progres në shtrirjen dhe fushën e shërbimeve shëndetësore. Ka shënuar po ashtu sukses në lidhje me aksesin në shërbimet e kujdesit shëndetësor, megjithëse kohët e pritjes janë ende problem karakteristik i sistemit të kujdesit shëndetësor. Rezultatet mjekësore janë ende të pakënaqshme për një vend shumë të zhvilluar.

Padyshim, mund të debatohet nëse spektri i treguesve të zgjedhur është “përfaqësues” për një vlerësim të përgjithshëm dhe krahasimin e sistemeve të kujdesit shëndetësor. Ndër të tjera, të dhënat e nevojshme për të përpunuar treguesit janë marrë kryesisht përmes sondazheve, intervistave dhe paneleve të ekspertëve. Ato janë më pak precize dhe të besueshme sesa, për shembull, statistikën shëndetësore, dhe ulja e nivelit të Gjermanisë mund të lidhet me ndryshimet kulturore në vlerësimin e sistemeve të kujdesit shëndetësor.

Megjithatë, këto dhe studime tregojnë se përkundër aftësive përgjithësisht të larta të sistemit të kujdesit shëndetësor gjerman, ka hapësirë të konsiderueshme për përmirësim në disa fusha. Në vitin 2006 dhe përsëri në vitin 2009, Fondi i Komonuelthit i SHBA-së shqyrtoi pikëpamjet e mjekëve të përgjithshëm në aspektet e punës së tyre të përditshme dhe vlerësimin e përgjithshëm të sistemit të kujdesit shëndetësor në kuadrin krahasues ndërkombëtar. 82 përqind e mjekëve të përgjithshëm të anketuar në Gjermani u shprehën për nevojën për ndryshim thelbësor dhe 73 përqind besojnë se kujdesi mjekësor është përkeqësuar për shkak të ndryshimeve të fundit. Shifra më e lartë në vendet e tjera ishte 41 përqind (Koch et al. 2011).

Çështja e financimit ka dalë në pah si më e ngutshme në debatin gjerman. Arsyeja për këtë është presioni në rritje mbi financimin si nga ana e shpenzimeve, ashtu edhe nga të ardhurat. Rritja e shpenzimeve pasqyron përparimet mjekësore dhe nevojën e popullsisë në plakje për më shumë shërbime shëndetësore dhe më të mira, por edhe mangësitë e efikasitetit në sigurimin e shërbimeve (Walendzik 2009). Sipas krahasimit ndërkombëtar, shpenzimet për kujdesin shëndetësor në Gjermani janë mjaft të larta.

Gjermani: hapësirë e konsiderueshme për përmirësim

*Në debat:
çështjet e financimit*

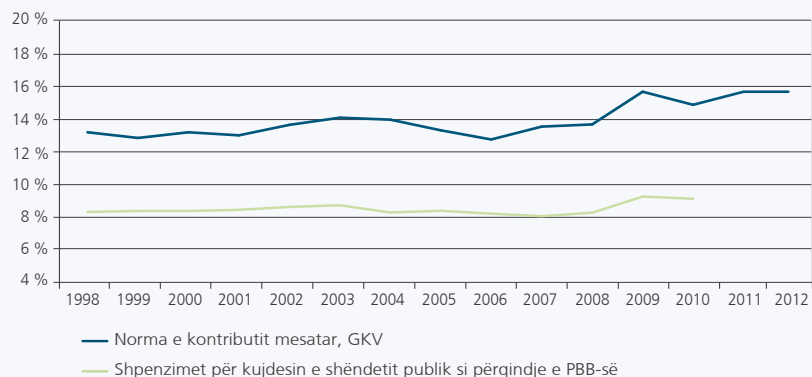
Shpenzimet për kujdesin shëndetësor 2010

	Gjermania	Holanda	Mbretëria e Bashkuar
Shpenzimet e kujdesit shëndetësor si përqindje e PBB-së	11.6	12	9.6
Shpenzimet për frymë të kujdesit shëndetësor*	4,338	5,066	3,433

Shënim: * Në dollarë amerikanë, räkorduar për ndikimin e niveleve të ndryshme të çmimit (PPP) // Burimi: OECD (2011).

Në këtë kontekst, shpesh i bëhet referencë "shpërthimit të kostove në kujdesin shëndetësor". Ecuria e normave të kontributeve tregon vetëm një rritje të ulët nga 13.6 përqind në vitin 1998 në 15.5 përqind në vitin 2012 (shih Figurën) 17).

Nëse shihet zhvillimi i shpenzimeve të kujdesit shëndetësor (publik) si përqindje e PBB-së, është e qartë se shpenzimet kanë rënë në periudhën nga viti 2003 - 2008. Kjo është e lidhur me një sërë reformash për uljen e kostove, duke çuar në një politikë shpenzimeve të orientuar drejt të ardhurave (Busse/Riesberg 2005). Nga viti 2008 - 2009 shpenzimet publike u rritën me rreth 1 pikë përqindjeje dhe në vitin 2010 ishin rreth 8.9 përqind e PBB-së.

Burimet: Bundesministerium für Gesundheit (2011) dhe www.gbe-bund.de, OECD (2008e).

Figura 17: Ecuria e shpenzimeve publike për kujdesin shëndetësor dhe norma e kontributit të kujdesit shëndetësor

Lexim i

mëtejshëm:

Friedrich-Ebert-Stiftung (ed.) (2009c), Zukunft des Gesundheitssystems. Solidarisch finanzierte Versorgungssysteme für eine alternde

Shpërthimi i supozuar kostove

Në aspektin e të ardhurave, problemet e sistemit gjerman të kujdesit shëndetësor janë të rënda. Baza e kontributeve po bie në mënyrë progresive: njerëzit me fitime më të larta mund të kalojnë te sigurimet shëndetësore private dhe, në këtë mënyrë, të largohen nga „komuniteti i solidaritetit“ (solidariteti i riskut dhe i të ardhurave) që përfaqëson GKV-ja.

Ka pasur vetëm një rritje të lehtë të të ardhurave që i nënshtrohen kontributeve. Si përqindja e njerëzve në marrëdhënie pune në popullsi, ashtu edhe përqindja e punonjësve në raport me numrin e përgjithshëm të punëtorëve janë në rënie që nga viti 1992 (Busse/Riesberg 2005). Në të njëjtën kohë, rëndësia e formave të tjera të të ardhurave të ndryshme nga punësimi, siç janë të ardhurat kapitale, po rritet. Në këtë mënyrë, baza e kontributit të GKV-së përfiton në mënyrë jo proporcionale nga rritja e të ardhurave në përgjithësi dhe vuan nga stanjacioni i pagave gjatë 15 viteve të fundit dhe rritja e punësimit atipik. Pragu i vlerësimit të kontributit në GKV gjithashtu krijon një efekt shpërndarës regresiv: me fjalë të tjera, anëtarët e GKV-së me të ardhura mbi pragun e kontributit duhet të paguajnë një përqindje më të ulët të të ardhurave të tyre.

Nëse shërbimet shëndetësore do të jenë të arritshme për të gjithë qytetarët në një masë të barabartë edhe në të ardhmen, duhet të miratohet qasja më e gjerë e mundshme e financimit, bazuar në solidaritet. Në teori, kjo mund të arrihet si me anë të rritjes së fondeve të bazuara te taksat, ashtu edhe nën modelin e primit të kujdesit shëndetësor, ose me anë të sigurimit qytetar. Efekti i vërtetë i rishpërndarjes, në të dyja modelet, në fund të fundit, varet nga modelimi i sistemit të subvencionit tatimor ose nga niveli i pragut të vlerësimit të kontributit. Meqenëse sistemi i subvencionit prek vetëm personat me të ardhura më të ulëta, nën modelin e primit të kujdesit shëndetësor bie një barrë më e rëndë mbi familjet me të ardhura të mesme, në ndryshim me sigurimin e qytetarëve, në përfitim të familjeve me të ardhura më të larta.

“Njerëzit e sëmurë, pavarësisht prejardhjes, moshës ose gjinisë, kanë të njëjtën të drejtë për sigurim dhe për të përfituar në mënyrë të barabartë nga përparimet mjekësore. Ne nuk duam një sistem mjekësor me dy nivele. Prandaj duam që të gjithë të përfshihen në sigurimin qytetar, i cili mbështet në solidaritet”.
(Programi i Hamburgut) 2007: 58)

Lexim i mëtejshëm:

Hagen Kühn and Sebastian Klinke (2007), Perspektiven einer solidarischen Krankenversicherung.

Robert Paquet and Wolfgang Schroeder (2009), Im Haifisch-becken. Die Zukunft des »experimentellen Regierens«: das Beispiel der Gesundheitsreform 2007, in: Berliner Republik 2/2009, pp. 56–63.

*Stefan Greß (2009),
Mit gleichen Rahmenbedingungen
zu einem fairen
Wettbewerb im
Gesundheitssystem:
zur Notwendigkeit
einer einheitlichen
Wettbewerbs-
ordnung auf dem
deutschen Kranken-
versicherungsmarkt,
WISO direkt, Fried-
rich-Ebert-Stiftung
(ed.), Bonn.*

Nëse financimi i sistemit gjerman të kujdesit shëndetësor do të jetë i drejtë dhe i bazuar te solidariteti, duhet të përfundojë ndarja aktuale e sigurimeve shëndetësore shtetërore dhe private. Shembulli i Holandës tregon se bashkimi i sigurimeve shëndetësore „sociale“ dhe private mund të rrisë konkurrencën në dobi të të siguruarve. Baza për një reformë të arsyeshme do të ishte financimi i bazuar në sigurimin sa më të gjerë të jetë e mundur dhe të detyrueshëm për të gjithë qytetarët brenda kornizës së një tregu uniform të sigurimeve shëndetësore, i karakterizuar nga detyrimi për të kontraktuar nga ana e fondeve të sigurimeve shëndetësore, nivelet e kontributeve të pavarura nga risku dhe një strukturë kompensimi e bazuar në vlerësimin e riskut dhe e orientuar drejt sëmundshmërisë.

Çfarë do të thotë kjo për social demokratët:

- parimet udhëzuese për demokracinë sociale në fushën e kujdesit shëndetësor janë efikasiteti, drejtësia e bazuar te nevoja dhe solidariteti (solidariteti sa i takon shpërndarjes së riskut dhe të ardhurave).
- subvencionet më të larta nga taksat ose aplikimi i sigurimit qytetar bëjnë të mundur financimin më të gjerë dhe më të drejtë të sistemit të kujdesit shëndetësor.
- konkurrenca e ndershme ndërmjet fondeve të sigurimeve shëndetësore (publike dhe private) kërkon pajtimin e risqeve të ndryshme, heqjen e pragut të sigurimit të detyrueshëm dhe detyrimin e kontraktimit nga ana e fondeve të sigurimit shëndetësor
- dispozitat dhe masat parandaluese duhet të zgjerohen.

7.5. Arsimi/Trajnimi

Marius R. Busemeyer

Në këtë kapitull:

- sistemi gjerman i arsimit/trajnitit krahasohet me sistemin arsimor/trajnuet të Suedisë dhe atë amerikan;
- tre sistemet e arsimit/trajnitit vlerësohen në lidhje me dimensionet e ndryshme të drejtësisë dhe rezultatet e dhëna;
- diskutohen shkaqet e performancës së dobët të sistemit arsimor gjerman dhe opsionet e reformës;
- trajtohet lidhja themelore midis mundësive të barabarta në arsim/trajnim dhe demokracisë sociale.

Për një kohë të gjatë, arsimi/trajnimi dhe politikave sociale janë diskutuar veçmas në Gjermani. Kjo ndarje mund të gjurmohet në trashëgiminë politike të një shteti të mirëqenies konservatore, por edhe në ankorimet e ndryshme institucionale të dy fushave të politikave. Në sistemin federal të arsimit/trajnitit të Gjermanisë, arsimit/trajnimi është kryesisht përgjegjësi e Landeve dhe bashkive. Kompetencat e qeverisë federale shtrihen vetëm në politikave të lartë dhe subvencionet e trajnitit profesional të realizuara nga kompanitë. Kjo ndarje e punës u forcua nga reforma e sistemit federal në 2006. Përgjegjësia për politikave sociale, përkundrazi, qëndron pothuajse tërësisht në duart e qeverisë federale dhe partnerëve socialë. Pra, në të shkuarën, arsimit/trajnimi në Gjermani nuk konsiderohej si pjesë e shtetit të mirëqenies, në ndryshim nga vendet e tjera.

Në vendet anglo-saksone, të tilla si Shtetet e Bashkuara, sistemi i arsimit/trajnitit mori funksione të politikave sociale në një fazë të hershme. Shteti i dobët i mirëqenies sociale vështirë se lejon mundësi të tjera në lidhje me sigurimet shoqërore (Busemeyer 2006, 2007). Megjithatë, në politikën gjithëpërfshirëse sociale të shteteve skandinave të mirëqenies, arsimit është konsideruar gjithmonë si një përbërës i rëndësishëm i politikave sociale.

Megjithatë, kohët e fundit në Gjermani është ngritur çështja e lidhur me nivelin në të cilin arsimit/aftësimi, konsideruar si politika sociale, mund dhe duhet të kontribuojnë për forcimin e mundësive të barabarta dhe barazinë e rezultateve. Veçanërisht në perspektivën e shtetit të mirëqenies parandaluese (shih Kapitujt 4 dhe 6) arsimit është një aspekt kryesor i politikave sociale.

Gjermani: për një kohë të gjatë, politikave sociale dhe arsimit/trajnimi ishin të ndara

Në planin ndërkombëtar: politika sociale dhe arsimit/trajnimi trajtohen së bashku

Debati ka filluar në Gjermani

“Shteti i mirëqenies parandaluese e kupton arsimin/trajnimin si një element qendror të politikave sociale” (Programi i Hamburgut) 2007: 56)

1717: shkollimi i detyrueshëm në Prusi - struktura ruhet edhe në ditët e sotme

Sistemi gjerman i arsimit/trajnimin – fillesat

Gjermania - ose, më saktë, Prusia - luajti një rol pionier në politikën e arsimit/trajnimin, siç ndodhi me aplikimin e sigurimeve shoqërore. Në vitin 1717, Prusia ishte vendi i parë që aplikoi shkollimin e përgjithshëm të detyrueshëm. Struktura e veçantë, në rrafsh ndërkombëtar, me shumë nivele të sistemit shkollor gjerman rrjedh gjithashtu nga kjo periudhë.

Sistemi shkollor i veçantë me shumë nivele i Gjermanisë

Në varësi të Land-it ku jetojnë, nxënësit në Gjermani pas katër ose gjashtë vjetësh (Berlin, Brandenburg dhe Mecklenburg-Pomerania Perëndimore) mund të ndjekin edukimin e mëtejshëm në shkolla të mesme me tipologji të ndryshme. Kalimi në një fazë të mëvonshme nga Hauptschule (niveli më i ulët i shkollës së mesme) në Realschule (niveli më lart, që kërkon nota më të mira), apo edhe në gjimnaz (niveli më i lartë), zakonisht nuk është i mundur. Përveç Austrisë dhe Zvicrës, nuk ka asnjë vend tjetër ndërmjet 30 shteteve të OECD-së ku drejtimet arsimore të nxënësve janë të ndara kaq herët në jetën e tyre. Është e rëndësishme të theksohet se pas Luftës së Dytë Botërore vendet e tjera kishin sisteme shkollore me nivele, por herët a vonë ato u zëvendësuan nga sisteme gjithëpërfshirëse shkollore (për shembull, Suedia, në vitin 1958).

Mësimi në gjysmë dite

Mësimdhënia në Gjermani zakonisht ofrohet gjatë gjysmës së ditës. Mesatarisht vetëm 26.9 përqind e të gjithë nxënësve morën shkollim gjatë gjithë ditës në vitin 2009. Megjithatë, ekzistojnë dallime të konsiderueshme midis landeve, me Bavarinë me vetëm 4 përqind, por me Saksoninë me 72,7 përqind. Zhvillimet pozitive në lidhje me shkollimin gjatë të gjithë ditës kanë ndodhur pothuajse vetëm vitet e fundit. Në vitin 2003, para fillimit të programit të shkollimit gjatë të gjithë ditës, shifra ishte vetëm 10.8 përqind (KMK 2011: 12, 39).

Trajnimi i dyfishtë i bazuar tek kompanitë

Për një kohë të gjatë, trajnimi i dyfishtë i Gjermanisë, i cili bazohet tek kontributi i dyfishtë i shkollave dhe kompanive, shërbeu si modeli për tu ndjekur. Ai siguron tranzicion të drejtpërdrejtë midis shkollës, trajnimit dhe profesionit dhe ndihmon

Rasti i veçantë: fëmijët shpërndahen në shkolla të tipologjive të ndryshme që në fazë të hershme

Mësimdhënia kryesisht gjatë gjysmës së ditës

Trajnimi i dyfishtë i bazuar tek kompanitë konsideruar si model

për trajtimin e papunësisë së të rinjve dhe integrimin në tregun e punës të të rinjve me kualifikime të dobëta “duke i orientuar ata në mënyrë praktike”. Pothuajse në asnjë vend tjetër kompanitë nuk marrin pjesë kaq intensivisht në trajnimin fillestar të të rinjve.

Megjithatë, prej disa vitesh trajnimi i dyfishtë i bazuar tek kompanitë është gjendur gjithnjë e më shumë nën presion. Sindikatat kritikojnë kryesisht mungesën strukturore të aftësive në sistemin e trajnimit, ndërsa punëdhënësit ankohen për mungesën e të rinjve “të përshtatshëm për trajnim”. Në krizën ekonomike dhe financiare, trajnimi i dyfishtë e ka provuar vlerën e tij. Papunësia e të rinjve ka mbetur në një nivel të ulët. Sidoqoftë, dobësitë strukturore mbeten ende të pranishme dhe tani ato duhet të zgjidhen më urgjentisht.

Për shumicën e të rinjve, trajnimi i dyfishtë mbetet opsioni i preferuar. Megjithatë, kjo mund të ketë pasoja pozitive ose negative. Së pari, kjo do të thotë që më pak njerëz të rinj studiojnë në universitete. Ky nuk është problem në vetvete, nëse këta të rinj janë në gjendje të gjejnë një punë të denjë pas trajnimit, por kalimet nga trajnimi në tregun e punës po bëhen gjithnjë e më të vështira. Për më tepër, mbetet e vështirë për të rinj të talentuar që të sigurojnë një vend në universitetet pas përfundimit të trajnimit profesional.

Pasojë e dytë negative e sistemit të trajnimit të dyfishtë shumë të zhvilluar është ndryshimi i opsioneve të trajnimit ndaj luhatjeve ekonomike dhe ndryshimeve strukturore në ekonomi. Kjo është pranuar prej kohësh si dobësi e këtij modeli.

Në vitet 1970 dhe 1980, kjo mund të kompensohej të paktën pjesërisht nga artizanatët: në rast ngadalësimi ekonomik, zanatçinjtë merrnin më shumë persona për t’u trajnuar, të cilët më pas ishin në gjendje të kalonin në sektorin e biznesit ose shërbimeve kur gjërat të përmirësoheshin. Megjithatë, për shkak të ndryshimeve strukturore në ekonomi, transformimi në një ekonomi shërbimesh dhe njohurish, ndërkombëtarizimit dhe presionit në rritje të kostove, ky mekanizëm nuk funksionon më si në të shkuarën (Jaudas et al. 2004). Me fjalë të tjera, ndryshimi strukturor në ekonomi nënkupton që mundësitë e trajnimit dhe kualifikimit për të rinjtë varen shumë më tepër, sesa deri më tani, nga fakti nëse janë të disponueshme opsionet e kërkuara të trajnimit.

*Kritika nga
të gjitha anët*

Problem për aksesin

*Në mëshirën e
ndryshimeve në
ekonomi*

**Lexim i
mëtejshëm:**
*Christoph Heine et
al. (2008), Studien-
gebühren aus Sicht
von Studienberech-
tigten, HIS,
Hannover.*

Sistemi i arsimit të lartë

Sistemi gjerman i arsimit të lartë përfshin universitete publike dhe kolegje të përparuara teknike. Vetëm rreth 4.5 përqind e të gjithë studentëve kanë studiuar në kolegje private të arsimit të lartë në semestrin e dimrit 2009/2010 (Statistisches Bundesamt 2010b).³⁶ Pasi tarifat e studimit iu ngarkuan disa landeve, në të gjitha landet e drejtuara nga SPD-ja, përveç Saksonisë së Ulët dhe Bavarisë, ato u shfuqizuan përsëri. Rreth 18.4 përqind e të gjithë studentëve në kolegjet gjermane të arsimit të lartë marrin ndihmë sipas Aktit Federal të Ndihmës për Arsimin (BAföG) (19. BAföG-Bericht 2012: 9).³⁷ Në vitin 2011, përqindja e studentëve të vitit të parë në Gjermani në popullatën me moshë specifike ishte 55 përqind (Statistisches Bundesamt 2011b).

Arsimi në fëmijërinë e hershme

Vetëm gjatë viteve të fundit ka filluar të pranohet gjithmonë e më shumë se periudha parashkollore është e rëndësishme për hedhjen e gurëve të themelit për suksesin e mëvonshëm arsimor. Megjithatë, Gjermania ka mangësi të konsiderueshme kur bëhet fjalë për arsimin parashkollor. Për shembull, disponueshmëria e institucioneve për kujdesin e fëmijëve gjatë gjithë ditës dhe institucioneve parashkollore është e dobët krahasuar me nivelin ndërkombëtar, veçanërisht midis fëmijëve nën moshën 3 vjeç. Për fëmijët 5-vjeçarë, Gjermania del mjaft mirë në raport me nivelin ndërkombëtar, falë traditës së kopshteve, të cilat kanë një mbulim shumë të gjerë. Në përgjithësi, sidoqoftë, arsimi në fëmijërinë e hershme në Gjermani është mjaft i dobët. Kjo pasqyrohet në faktin, për shembull, që mësuesit paguhen shumë keq krahasimisht me pagat në nivel ndërkombëtar dhe se në këtë fushë ka pak mundësi për të studiuar në një kolegji të arsimit të lartë, gjë që është e zakonshme ndërkombëtarisht.

Arsimi i mëtjeshëm

Sistemi i përgjithshëm i arsimit të mëtjeshëm, i cili mund të aksesohet nga të gjithë, mbetet jo shumë i zhvilluar në Gjermani. Megjithëse në Gjermani (2008) rreth 38 përqind e punëtorëve marrin pjesë në trajnimet në vendin e punës, në vendet skandinave përqindja është shumë më e lartë: në Finlandë shifra është 44 përqind dhe në Suedi, 61 përqind (OECD 2011d: 373). Prej kohësh mbizotëronte pikëpamja se sistemi i trajnimit fillestar të dyfishtë i Gjermanisë kompensonte dobësitë e sistemit në lidhje me trajnimin e vazhdueshëm. Sidoqoftë, duhet të jetë e qartë se në këtë pikë ky perceptim nuk mund të merret më në konsideratë pa rezerva.

36 Në çdo rast, pjesa më e madhe e tyre janë të financuara nga shteti.

37 Kjo është përqindja e studentëve që kanë marrë mbështetje në raport me totalin.

Edukimi në fëmijërinë e hershme ende në stad 'foshnjor'

Mangësi në trajnimin e mëtjeshëm

“Për shoqërinë e të nxënësve, ne duam të krijojmë trajnime të vazhdueshme si shtylla e katërt e sistemit tonë të arsimit dhe trajnimit. Kjo do të mbetet gjithashtu përgjegjësi e shtetit. Ne duam ta vendosim arsimimin e vazhdueshëm në një bazë të fortë si financiare ashtu edhe përmes të drejtave për t’u shkëputur nga puna. Prandaj, ne duam të përfshijmë partnerët socialë dhe kompanitë në këtë proces”. (Programi i Hamburg): 2007: 66)

Gjermania krahasimisht me nivelin ndërkombëtar

Tronditja e pësuar nga rezultatet e PISA-s (shën. i red. Programme for International Student Assessment - Programi për Vlerësimin e Studentëve Ndërkombëtarë) alarmoi opinionin publik lidhur me pozicionin e vendit në raport me nivelin ndërkombëtar. Më poshtë do të krahasojmë sistemin gjerman të arsimit/trajnimit, mbështetur mbi një numër të rëndësishëm karakteristikash, me dy sisteme të tjera arsimore/trajnimi të përdorur si shembuj në debatet e reformave: Shtetet e Bashkuara dhe Finlandën, kampionin e PISA-s.

Sistemi i arsimit/trajnimit në Finlandë

Edukimi në fëmijërinë e hershme në Finlandë ka themele të forta. Çdo fëmijë që ende nuk është në moshë shkolle, ka të drejtën e kujdesit ditor. Në Finlandë, 28.6 përqind e fëmijëve nën tre vjeç marrin pjesë në kujdesin parashkollor (2008). Në Gjermani, vetëm 17.8 përqind e fëmijëve në këtë moshë marrin pjesë në kujdesin parashkollor. Megjithatë, vendet e tjera skandinave kanë rezultate edhe më të mira se Finlanda. Në Danimarkë, për shembull, shifra përkatëse është 65.7 përqind (OECD 2011e: 3).

Në moshën shtatë vjeçare, fillojnë nëntë vjet shkollim gjithëpërfshirës. Kjo i jep fund shkollimit të detyrueshëm. Më pas, ekziston mundësia e arsimit të mëtejshëm tre vjeçar, qoftë i përgjithshëm, apo profesional. Të dyja u japin të drejtë nxënësve të ndjekin arsimin e lartë (Eurydice 2008: 4 f.).

Në Finlandë, trajnimi profesional është më i integruar në sistemin e shkollës së përgjithshme. Nxënësit e shkollës mund të zgjedhin nga një gamë e gjerë e profesioneve për të cilat duhet të trajnohen dhe shkollat bashkëpunojnë ngushtë me kompanitë për ofrimin e trajnimeve. Për më tepër, është shumë më e lehtë sesa në Gjermani të lëvizësh midis dhe brenda arsimit të lartë dhe

Krahasimi me SHBA-në dhe Finlandën

Arsimim i fortë në fëmijërinë e hershme

Nëntë vjet arsim gjithëpërfshirës

Integrimi i shkollave dhe trajnimit profesional

aftësimit profesional, nga njëra anë, dhe sistemit të shkollës fillore dhe të mesme, nga ana tjetër.

*Trajnim i mëtejshëm:
pjesë e politikës
aktive të tregut të
punës*

Së fundmi, trajnimi i vazhdueshëm profesional në Finlandë, si në vendet e tjera skandinave, është një element akoma më i rëndësishëm i politikave aktive të tregut të punës. Megjithëse institucionet e shkollës profesionale luajnë rol të rëndësishëm në Gjermani, në Finlandë lidhja me kompaninë që ofron trajnim sigurohet nga programi i trajnimit të dyfishtë brenda kornizës së arsimimit të të rriturve. Në Finlandë, si në Gjermani, universitetet dhe kolegjet janë institucione publike dhe, si të tilla, financohen nga shteti.

Sistemi arsimor në SHBA

Arsimi në Shtetet e Bashkuara është shumë i decentralizuar dhe karakterizohet nga një përqindje e lartë e ofruesve të arsimit privat. Në përgjithësi, kjo rezulton në një përballje me mundësi shumë të ndryshme arsimore. Në fushën e arsimit në fëmijërinë e hershme, format e ndryshme të shërbimit mbulojnë gjithsej 56 përqind të 3-5 vjeçarëve, rreth gjysmën e të cilëve mbi baza ditore. Në moshën 5 vjeç, shumica e fëmijëve ndjekin kopshte publike falas.

*Sistemi arsimor:
në masë të madhe i
privatizuar
dhe i decentralizuar*

Si rregull, shkollimi në Shtetet e Bashkuara zgjat 12 vjet. Në varësi të shtetit dhe distriktit shkollor, shkollimi bazë është nga gjashtë deri në tetë vjet, ndërsa arsimi i mesëm nga katër në gjashtë vjet. Katër vitet e fundit të arsimit të mesëm zakonisht njihen si „shkollë e mesme“.

*Si rregull, shkollimi
zgjat 12 vjet*

Njerëzit zakonisht mbarojnë “shkollën e mesme” në moshën 17 ose 18 vjeç. Në shumicën e shteteve, arsimi i detyruar përfundon në këtë moshë. Pas kësaj, janë në dispozicion opsione të ndryshme trajnimi të orientuara drejt praktikës, si dhe mundësia për të studiuar dy vjet në “kolegjet e komunitetit”, të njohura gjithashtu si “kolegje të rinjsh” dhe së fundmi, mundësia për të studiuar katër vjet në një kolegje ose universitet (Departamenti i Arsimit i SHBA 2005: 13). Shkollat private përbëjnë rreth 24 përqind të të gjitha shkollave fillore dhe të mesme dhe frekuentohen nga 10 përqind e të gjithë nxënësve. Në to punësohen rreth 12 përqind të të gjithë mësuesve (Departamenti Amerikan i Arsimit 2005: 18).

*Përqindje e lartë e
shkollave private*

Megjithëse ekzistojnë “shtigje” të ndryshme (drejtime arsimore) për arsimin e përgjithshëm dhe formimin profesional në Shtetet e Bashkuara, në fund të shkollimit secili person që diplomohet merr të njëjtin kualifikim.

Kolegjet dhe universitetet amerikane shpesh mbahen si modele. Sidoqoftë, është thelbësore të theksohet se ekzistojnë dallime të mëdha midis tyre për sa i përket cilësisë dhe lehtësive që ofrojnë. Të ashtuquajturit “kolegje të komunitetit”, për shembull, janë në të vërtetë institucione të formimit profesional dhe trajnimit të mëtejshëm. Vetëm një numër i vogël studentësh ndjekin universitetet e shtrenjta private.

Trajnimi i vazhdueshëm karakterizohet nga e njëjta ndarje midis trajnimit publik dhe atij privat. Në Shtetet e Bashkuara, ai ndjek modelin e tregut të arsimit privat: me fjalë të tjera, nuk ka një sistem trajnimi të mëtejshëm gjithëpërfshirës, të integruar dhe të rregulluar ligjërisht, por më tepër ekziston “trajnimi gjatë punës” dhe trajnimi i vazhdueshëm opsional në kolegje, shpesh i paguar nga vetë punëtorët.

Arsimi dhe parimet e drejtësisë

Tani lind pyetja e parimeve të drejtësisë, në përputhje me të cilat krahasohen këto tre sisteme arsimit/trajnimit. Për këtë qëllim vlen të shihet historiku i tyre. Nga perspektiva socialdemokrate, arsimi ka qenë gjithmonë i rëndësishëm. Lëvizja punëtore e shekujve XIX dhe XX e kuptonte arsimin si vendimtar për emancipimin e individëve dhe demokratizimin e shoqërisë në përgjithësi. “Arsimi kombëtar është çlirim kombëtar”, kjo ishte motoja kryesore progresive: arsimi nuk duhet të jetë më privilegj i shtresave të veçanta shoqërore.

Kjo vlen edhe sot. Aksesit në arsim nuk duhet të përcaktohet nga origjina ose të ardhurat.

Nga pikëpamja socialdemokrate, sisteme të ndryshme arsimore duhet të vlerësohen në bazë të tre parimeve të drejtësisë: barazia e mundësive, drejtësia e bazuar te performanca dhe drejtësia e bazuar te nevoja.

Barazia e mundësive, nga pikëpamja socialdemokrate, është një kategori kryesore për të gjykuar një sistem arsimor. Në ndryshim nga politika shoqërore tradicionale, e cila hyn në veprim vetëm pas ngjarjes për të kompensuar pabarazitë ekzistuese të të ardhurave, arsimit/trajnimit luan një rol të veçantë për sigurimin e mundësive të barabarta. Mbetet ende pyetje e hapur nëse një sistem ideal arsimit/trajnimit do të ishte në gjendje të kompensonte plotësisht të gjitha ndryshimet në kushtet

Kolegjet dhe universitetet amerikane si modele? Krahasimet janë shpesh të vështira

Trajnim i mëtejshëm përmes tregut të lirë

Lëvizja e punëtorëve: arsimi është çelësi i demokracisë dhe emancipimit

Tri parime: barazia e mundësive, performanca dhe nevoja

Barazia e mundësive

e startimit, për shembull, shpërndarjen e pabarabartë të talenteve. Megjithatë, një politikë e mirë arsimore duhet të përpiqet t'i afrohet këtij ideali.

Për diskutim

Demokracia sociale kërkon mundësi të barabarta në lidhje me arsimin. Megjithatë, ka shumë njerëz, të cilëve nuk u është dhënë kurrë një shans nga sistemi aktual gjerman i arsimit/trajnitimit. Si rezultat, ata e lidhin arsimin jo me lëvizjen për lart dhe emancipimin, por me humbjet personale dhe dështimet. Dhe aty ku ekzistojnë mundësitë, ekziston gjithmonë rreziku që të ketë disa njerëz që nuk mund t'i shfrytëzojnë ato - kjo tezë përfaqësohet dukshëm nga shkencëtari politik i Gotingenit, Franz Walter. Pyetja që shtrohet është se si këta njerëz mund të integrohen në një shoqëri e cila tani është kaq e orientuar drejt edukimit dhe trajnitimit. A keni ju ndonjë ide?

*Drejtësia në bazë të
performancës*

Në lidhje me drejtësinë e bazuar në performancë, sistemi i arsimit/trajnitimit duhet të sigurojë që performanca e barabartë të çojë në nota dhe kualifikime të njëjta. Në shikim të parë, kjo duket e vetëkuptueshme, por nuk është gjithmonë kështu.

*Drejtësia në bazë të
nevojave*

Së fundmi, politika e arsimit/trajnitimit duhet të marrë parasysh parimin e drejtësisë të bazuar te nevoja. Një politikë e mirë arsimore duhet të sigurojë marrjen e shërbimit të duhur bazë nga të gjithë. Kjo do të thotë, për shembull, të mbështesim fuqimisht të rinjtë me kualifikime të dobëta. Motoja "nga secili sipas aftësive të tij, te secili sipas nevojave të tij" vlen edhe në politikën e arsimit/trajnitimit.

Sa i mire dhe i drejtë është sistemi gjerman i arsimit/trajnitimit?

Krahasuar me nivelin ndërkombëtar, sistemi gjerman i arsimit/aftësimit vlerësohet me notën "i pakënaqshëm". Sa i përket rezultateve arsimore dhe dimensioneve të ndryshme të drejtësisë, Gjermania është dukshëm më keq se shumë vende të tjera.

*Sistemi gjerman i
arsimit: i dobët dhe i
padrejtë*

Të dhënat kryesore për rezultatet e arsimit sipas krahasimit ndërkombëtar

	Gjermania	Finlanda	SHBA
Rezultati i leximit për PISA-n, 2009	497	536	500
Devijimi standard i rezultatit të PISA-s për leximin, 2009	95	86	97
Rezultati i PISA-s për matematikën, 2009	513	541	487
Devijimi standard për rezultatin e PISA-s për matematikën, 2009	98	82	91

Burimi: OECD (2007b).

Rezultatet mësimore

Në lidhje me rezultatet arsimore, Gjermania renditet në një nivel të ngjashëm me Shtetet e Bashkuara, afër mesatares së OECD-së (500 pikë). Nxënësit e shkollës së nivelit të lartë të arsimor në Finlandë arrijnë rezultate dukshëm më të mira në lexim dhe aritmetikë. Megjithatë, gjetja me të vërtetë e dukshme ka të bëjë me devijimin standard: me fjalë të tjera, shkallën e ndryshimeve në rezultatet arsimore. Ky mund të shërbejë si një indeks i parë për të parë se sa larg shkojnë ose sa i lejon sistemi arsimor dallimet arsimore. Edhe këtu, Gjermania (me 95 pikë për lexim dhe 98 pikë për matematikën) qëndron dukshëm mbi Finlandën (86 ose 82 pikë).

Vlen të përmendet gjithashtu se devijimi standard i rezultateve arsimore, me fjalë të tjera, përhapja e rezultateve të ndryshme, është edhe më e theksuar sesa në Shtetet e Bashkuara, megjithëse atje sistemi arsimor shumë i decentralizuar karakterizohet nga pabarazi të mëdha në lidhje me cilësinë dhe lehtësirat ndërmjet distrikteve shkollore individuale dhe, për pasojë, mund të pritet heterogjenitet veçanërisht i theksuar në lidhje me rezultatet e arsimit.

Mundësitë e barabarta në sistemin arsimor

OECD-ja ka zhvilluar një tregues me të cilin mund të maten më saktë pabarazitë arsimore sesa me një matje të thjeshtë variacioni. Ky tregues mat fuqinë e lidhjes midis rezultateve arsimore të një nxënësi dhe prejardhjes së tij ekonomike, sociale

*Rezultatet arsimore:
mesatarja e OECD*

*Devijimi standard
i rezultateve është
i lartë*

*Pabarazi arsimore
e shprehur*

dhe kulturore. Pra, treguesi tregon se sa është në gjendje sistemi arsimor të kompensojë disavantazhet e arsimit individual. Sa më e lartë të jetë vlera, aq më e fortë është lidhja dhe, për rrjedhojë aq më e fortë është pabarazia arsimore. Treguesi tregon se sa mundësi të barabarta ofron një sistem i caktuar arsimor. Gjermania, me një vlerë prej 44 pikësh, është afërsisht në të njëjtin nivel me Shtetet e Bashkuara (42 pikë), por shumë më keq se Finlanda (31 pikë).

Të dhëna kryesore për pabarazinë arsimore, krahasim

	Gjermania	Finlanda	SHBA
Treguesi i OECD-së për pabarazinë arsimore, 2009	44	31	42

Burimi: OECD (2011d: 96).

Shkaku: sistemi shkollor me shumë nivele

Një arsye themelore për këtë rezultat është struktura institucionale e sistemit arsimor. Kërkimet kanë demonstruar në mënyrë të përsëritur se ndarja e hershme e nxënësve në drejtime të ndryshme arsimore ("shtigje"), të tilla si Hauptschule, Realschule dhe gjimnaz në Gjermani (shih më sipër), rrit pabarazitë arsimore (Solga 2008). Ndërsa në të shkuarën personat që përfundonin Hauptschule (shkollë e mesme të ulët) kishin një shans të mirë për t'u trajnuar në zanate dhe biznes, sot niveli i ulët i shkollave të mesme të çon në një fund pa krye (ky është thelbi i një raporti për arsimin: Autorengruppe Bildungs-berichterstattung 2008). Si rezultat, pabarazitë arsimore përforcohen dhe përkeqësojnë pabarazitë sociale.

Shkaku: mungesa e shërbimit të kujdesit për fëmijë gjatë të gjithë ditës

Ky efekt përkeqësohet më tej nga mësimdhënia gjysmë ditore. Koha e kaluar në shkollë është e pamjaftueshme dhe prejardhja e familjes është përcaktuesi kryesor se si kalohet koha jashtë shkollës.

"Bërja e detyrave të shtëpisë dhe studimi për të gjetur një punë u lihet familjeve. Se si përdoret koha jashtë shkollës gjatë pasditeve varet nga rrethanat e familjes. Fëmijët nuk mund të zgjedhin prindërit e tyre, megjithatë, dhe prindërit shpesh nuk kanë kohë, para ose aftësitë e nevojshme për t'i ndihmuar fëmijët e tyre në mënyrën më të mirë të mundshme" (Solga 2008: 3).

Ndarja e hershme e fëmijëve sipas aftësive

Mësimi gjysmë ditë çon dëm mundësitë

Të dhëna kryesore mbi pjesëmarrjen arsimore, krahasim në nivel ndërkombëtar

	Gjermania	Finlanda	SHBA
Kapacitetet e kujdesit ditor në arsimin gjatë fëmijërisë së hershme (0–3 vjeç), si përqindje e grupmoshës, 2008	17.8*	28.6**	31.4
Raporti i nxënësve, Nxënësit e rinj, 2009	40	69	70

Burimi: OECD (2011e: 3), OECD (2011d: 316).

Shënime: * Në landet e vjetra vlera është 2.8%; në landet e reja, 37%.

** Kjo vlerë lidhet me 2–3 vjeçarët, ndërsa për 1–2 vjeçarët ajo është 27.5%

Shkaku: ofrim i papërshtatshëm i arsimit publik

Më në fund, situata përkeqësohet nga shërbimi jo i përshtatshëm i sistemit të arsimit publik në segmente të ndryshme: në arsimin e fëmijërisë së hershme dhe shkollimin foshnjor/fillor mungon shkollimi gjatë të gjithë ditës. Potenciali i shkollimit profesional me kohë të plotë mbetet i pashfrytëzuar, sepse shkollat profesionale, si pjesë e “sistemit të tranzicionit” në zgjerim (Baethge et al. 2007), gjithnjë e më shumë duhet të funksionojnë si „dyqane riparimi” për të kompensuar mangësitë e sistemit arsimor. Institucionet e arsimit të lartë ankohen për mbingarkesë dhe mungesë burimesh.

Pasoja e këtij shërbimi të papërshtatshëm të arsimit është që prindërit e pasur po përdorin gjithnjë e më shumë alternativa private, për shembull, në formën e kujdesit privat të fëmijëve, shkolla private ose studime të shtrenjta jashtë vendit.

“Në vitin shkollor 2007/2008, në Gjermani kishte 4,946 shkolla të përgjithshme dhe profesionale private, 53 përqind më shumë se në vitin 1992/1993. Ndërkohë që në ish-territorin Federal ka pasur një rritje prej 21.7 përqind, në landet e reja numri i shkollave private është pesëfishuar”. (Statistisches Bundesamt 2009: 12).

*Arsimi publik
i financuar jo
mjaftueshëm*

Privatizimi e
përkeqëson
problemin

Kjo i përkeqëson pabarazitë arsimore sepse vetëm disa mund të përballojnë këto alternativa private. Privatizimi i pjesshëm i arsimit do të thotë që, në terma afatgjatë, gatishmëria e njerëzve për të mbështetur sistemin arsimor publik me të ardhurat nga taksat do të zvogëlohet progresivisht.

Drejtësia e mbështetur te performanca

Drejtësia e bazuar te performanca nuk është realizuar as në sistemin arsimor gjerman. Me fjalë të tjera, edhe nëse kanë performancë të njëjtë, fëmijët nga shtresat me të ardhura më të ulëta e kanë më të vështirë të marrin një rekomandim për të vazhduar të ndjekin gjimnazin. Hulumtimet arsimore tregojnë se fëmijët me prejardhje familjare social-ekonomike të pafavorshme, edhe kur ata kanë të njëjtin nivel rezultatesh, klasifikohen me rezultate më të dobëta në raport me fëmijët e tjerë kur mësuesit duhet të vendosin se kush duhet të ndjekë gjimnazin, dhe gjithmonë e më shpesh përfundojnë në Hauptschule, apo edhe shkolla speciale.

“Fëmijët nga shtresat më të larta shoqërore kanë pesë herë më shumë gjasa të rekomandohen për të ndjekur gjimnazin sesa fëmijët nga familjet e pafavorizuara nga shoqëria, madje edhe ata me të njëjtat rezultate” (Solga 2008: 1).

Të dhëna kryesore lidhur me nivelin e arsimit, krahasim në nivelin ndërkombëtar

	Gjermania	Finlanda	SHBA
Përqindja e popullsisë midis 25-64 vjeç me të paktën një kualifikim të shkollës së mesme të lartë, 2009	85	82	89

Burimi: OECD (2011d: 39).

Drejtësia e mbështetur te nevojat

Niveli i përgjithshëm arsimor, i matur nga përqindja e popullsisë me të paktën një kualifikim të shkollës së mesme (të zakonshëm ose kualifikim profesional), është shumë i lartë në Gjermani, Shtetet e Bashkuara dhe Finlandë, me mbi 80 përqind. Në krahasim me vendet e Evropës Jugore, madje edhe me vendet në zhvillim, vendet objekt i kësaj analize duket se janë të furnizuara mirë me “mallin” arsim.

Përkundër arritjeve
të barabarta
arsimore, shanse më
të këqija

**Lexim i
mëtejshëm:** Heike
Solga (2008),
*Wie das deutsche
Schulsystem Bil-
dungsungleich-
heiten verursacht,*
WZBrief Bildung 01,
Berlin.

Nivel i lartë i arsimit
të përgjithshëm

Megjithatë, ka disa ndryshime të habitshme. Për shembull, Finlanda, duke mbështetur të rinjtë mbi baza individuale, ka arritur të përmirësojë mundësitë arsimore edhe të atyre me kualifikime të dobëta. Në të kundërt, sistemi arsimor gjerman ka dobësi specifike. Kjo është veçanërisht e dukshme në lidhje me integrimin e njerëzve me prejardhje nga familje emigrante (Autorengruppe Bildungsberichterstattung 2008:11).

Të dhëna kryesore për financimin e arsimit, krahasim në nivelin ndërkombëtar

	Gjermani	Finlanda	SHBA
Shpenzimet publike për arsimin, 2008, si përqindje e PBB-së	4.1	5.7	5.1
Shpenzimet private për arsimin, 2008, si përqindje e PBB-së	0.7	0.1	2.1
Shpenzimet publike për arsimin e lartë, 2008, si përqindje e PBB-së	1.0	1.6	1.0

Burimi: OECD (2008f: 240).

Shpenzimi për arsimin është shumë i ulët

Gjermania karakterizohet gjithashtu nga investime relativisht të ulëta në arsim. Shpenzimet për arsimin si përqindje e PBB-së janë thjesht 4.1 përqind, ndërsa në Shtetet e Bashkuara janë 5.1 përqind dhe në Finlandë deri në 5.7 përqind.

1.6 pikë përqindje diferencë midis Gjermanisë dhe Finlandës është më shumë sesa Gjermania shpenzon për arsimin e lartë në total. Shpenzimi i ulët publik pjesërisht kompensohet nga shpenzimet private mbi mesataren për arsimin, kryesisht nga kompanitë brenda kuadrit të trajnimit të dyfishtë, (0.7 përqind e PBB-së). Megjithatë, edhe në lidhje me këtë tregues, Shtetet e Bashkuara janë shumë përpara, me 2.1 përqind të PBB-së. Shpenzimet e pakta për arsimin janë veçanërisht të dukshme në lidhje me arsimin e lartë. Këtu, Gjermania (1.0 përqind e PBB) është prapa Shteteve të Bashkuara (1.0 përqind) dhe dukshëm pas Finlandës (1.6 përqind).

Shpenzimet publike për arsimin: Gjermani 4.1% e PBB-së, SHBA 5.1%, Finlanda 5.7%

Megjithëse rritja e shpenzimeve për arsimin nuk do të ishte ilaçi për trajtimin e të gjitha të këqijave, pa rritjen e investimeve në arsim, zgjerimi i nevojshëm i institucioneve arsimore në fushën e arsimit gjatë fëmijërisë së hershme, trajnimi profesional me kohë të plotë dhe arsimi i lartë vështirë se do të jenë të mjaftueshme.

Perspektiva

Panorama e paraqitur është shqetësuese. Sistemi arsimor gjerman është në rastin më të mirë indiferent për sa i përket rezultateve arsimore dhe nuk siguron as mundësi të barabarta, as drejtësi të bazuar te performanca dhe as në bazë të nevojave. Kjo është alarmante, jo vetëm për sistemin arsimor, por për demokracinë në përgjithësi.

Edukimi u jep njerëzve një shans për të marrë pjesë në shoqëri, kulturë dhe ekonomi. Kujtdo që i mohohet kjo mundësi nga një sistem i veçantë politik, do t'i kthejë për gjithmonë shpinën sistemit. Vetëm ata, të cilët arsimit i vendos në një pozicion për ta bërë këtë gjë, do ta përvetësojnë demokracinë dhe do të luajnë rolin e tyre në formësimin e saj. Prandaj, sistemi arsimor i drejtë nuk është vetëm qëllim në vetvete, por një kërkesë e demokracisë dhe çelësi i një ekonomie dinamike.

"Arsimi vendos të ardhmen tonë; ai përbën çështjen kryesore sociale të kohës sonë. Vetëm arsimit i mundëson njerëzve të përcaktojnë objektivat e tyre dhe të realizojnë ëndrrat e tyre. Kjo u jep atyre akses në një botë që ndryshon. I pajis njerëzit për demokraci dhe përgjegjësi shoqërore. Ai u siguron atyre mundësi për punë dhe është një burim i vazhdueshëm që u mundëson njerëzve të marrin pjesë në shoqëri, duke u dhënë atyre mundësinë e përmirësimit të tyre. Ai është gjithashtu një forcë prodhuese në ekonomi dhe domethënia e tij po rritet."
(Programi i Hamburgut) 2007: 60)

Në Gjermani, reformat në arsim nuk iu nënshtrohen rishikimeve të mëdha sistemike, edhe pse kjo është ajo që na duhet. Federalizmi i theksuar i sistemit arsimor ofron pak hapësirë për të manovruar në lidhje me zgjidhjet e centralizuara, edhe pse të paktën në lidhje me aftësimin profesional dhe, deri në një farë mase, arsimin e lartë, qeveria federale ka autoritet të konsiderueshëm. Një qasje e koordinuar për zgjerimin e shërbimit arsimor gjatë të gjithë ditës dhe aplikimin e arsimit

Edukimi: një kërkesë
e demokracisë

Lexim i

mëtejshëm: Serge
Embacher (2009),
Demokratie! Nein
danke? Demo-
kratieverdruss
in Deutschland,
Friedrich-Ebert-
Stiftung (ed.), Bonn.

gjithëpërfshirës në periudha më të gjata kohore, si dhe aplikimi i masave me qëllim rritjen e buxheteve të landeve për arsimin do të ishin hapa të rëndësishëm në drejtim të politikave arsimore më të drejta.

Për social demokratët kjo do të thotë:

- Përmirësimi i arsimit gjatë fëmijërisë së hershme;
- Periudha më të gjata të arsimit gjithëpërfshirës dhe më shumë ndihmë për individët;
- Aplikimi më shumë i arsimit gjatë gjithë ditës në fëmijërinë e hershme dhe në shkolla;
- Trazicion më i mirë për t'u bërë pjesë dhe për të dalë nga programet e trajnimit;
- Përmirësimi i lëvizshmërisë ndërmjet fazave të ndryshme të arsimit;
- Zgjerimi i programeve të trajnimeve të vazhdueshme;
- Në përgjithësi, financim më i mirë i sistemit arsimor.

8. IDE PËR T'U MENDUAR

"Ajo që na nevojitet është një sintezë e të menduarit praktik dhe idealizmit".
(Willy Brandt 1960: 378)

Botimet e Demokracisë Sociale ofrojnë një busull për të lundruar në çështjet themelore të demokracisë sociale dhe për të gjetur pika orientimi në fusha të ndryshme të politikave. Sidoqoftë, ato nuk mund dhe nuk dëshirojnë të ofrojnë fjalën e fundit. Rruga e demokracisë sociale, si ideal dhe si veprim politik, duhet vazhdimisht të testohet, përshtatet dhe rimendohet, nëse do të ndiqet me sukses.

Kjo përmbledhje e sjell këtë botim në një përfundim dhe i bën një ftesë lexuesit: të mendojë se si mund dhe duhet të hartohet një politikë shoqërore e demokracisë sociale e nivelit më të lartë të mundshëm. Ky botim e ka bërë të qartë se shteti gjerman i mirëqenies përballet me sfida të mëdha. Sidoqoftë, është bërë e qartë se këto sfida mund të zgjidhen.

Sfida më e madhe, mbase, është mbrojtja e shtetit të mirëqenies nga armiqtë e tij dhe gjithashtu nga miqtë e rremë. Ata që kërkojnë të shpërbëjnë dhe zbehin shtetin e mirëqenies dhe ata që e dobësojnë atë duke këmbëngulur në të bërit e gjërave „si zakonisht“.

Struktura themelore e shtetit gjerman të mirëqenies është 120 vjeçare. Por, ne duhet ta përshtatim arkitekturën e tij sipas realitetit që po jetojmë sot. Realizimi i këtij objekti mund të mos jetë i lehtë, por ky botim tregon se modeli social demokrat i shtetit skandinav të mirëqenies është një objektivi që ja vlen të ndiqet.

Lidhja së bashku e çështjeve sociale dhe politike, aspekteve sociale dhe demokracisë, ishte një nga arritjet më të hershme të lëvizjes së punëtorëve. Lidhja midis shtetit të mirëqenies dhe demokracisë është një element thelbësor i identitetit të demokracisë sociale.

Vetëm nëse vlerat bazë dhe të drejtat themelore mbizotërojnë jo vetëm në teori, por edhe në praktikë, demokracia është e vërtetë: me fjalë të tjera, pjesëmarrja dhe liria e barabartë garantohen jo vetëm për disa, por për të gjithë. Politika në

botën reale duhet gjithmonë të përmbushë këtë kërkesë dhe duhet vazhdimisht të rivlerësojë instrumentet dhe rezultatet politike me një busull të sigurt.

Ne ju ftojmë të merrni pjesë në debatin për demokracinë sociale. Akademia e Demokracisë Sociale e Fondacionit Friedrich Ebert ofron një forum për këtë qëllim. Tetë module të seminarit merren me vlerat themelore dhe fushat praktike demokracisë sociale:

Themelet e Demokracisë Sociale

Ekonomia dhe Demokracia Sociale

Shteti i Mirëqenies dhe Demokracia Sociale

Globalizimi dhe Demokracia Sociale

Evropa dhe Demokracia Sociale

Integrimi, Migracioni dhe Demokracia Sociale

Shteti, Shoqëria Civile dhe Demokracia Sociale

Paqja, Siguria dhe Demokracia Sociale

www.fes-soziale-demokratie.de

BIBLIOGRAFIA

- Autorengruppe Bildungsberichterstattung (2008), *Bildung in Deutschland 2008: ein indikatorengestützter Bericht mit einer Analyse zu Übergängen im Anschluss an den Sekundarbereich I*, Bielefeld.
- Martin Baethge, Heike Solga, Markus Wieck (2007), *Berufsbildung im Umbruch: Signale eines überfälligen Aufbruchs*, Friedrich-Ebert-Stiftung (Hg.), Berlin.
17. BAföG-Bericht (2007), *Siebzehnter Bericht nach § 35 des Bundesausbildungsförderungsgesetzes zur Überprüfung der Bedarfssätze, Freibeträge sowie Vomhundertsätze und Höchstbeträge nach § 21 Abs. 2*, Drucksache 16/4123, Berlin.
- Ulrich Beck und Elisabeth Beck-Gernsheim (Hg.) (1994), *Riskante Freiheiten. Individualisierung in modernen Gesellschaften*, Frankfurt am Main.
- Irene Becker und Richard Hauser (2004), *Soziale Gerechtigkeit – eine Standortbestimmung*, Berlin.
- Marianne Beisheim, Sabine Dreher, Gregor Walter, Bernhard Zangl, Michael Zürn (1999), *Im Zeitalter der Globalisierung? Thesen und Daten zur gesellschaftlichen und politischen Denationalisierung*, Baden-Baden.
- Peter Bofinger (2009), *Gerechtigkeit für Generationen. Eine gesamtwirtschaftliche Perspektive*, Friedrich-Ebert-Stiftung (Hg.), Bonn.
- Björn Böhning und Kai Burmeister (Hg.) (2004), *Generation & Gerechtigkeit*, Hamburg.
- Friedhelm Boll und Anja Kruke (Hg.) 2008, *Der Sozialstaat in der Krise. Deutschland im internationalen Vergleich*, Verlag J. H. W. Dietz Nachf., Bonn.
- Willy Brandt (1960), *Mein Weg nach Berlin*, aufgezeichnet von Leo Lania, München.
- Friedrich Breyer (2000), *Kapitaldeckungs- versus Umlageverfahren*, in: *Perspektiven der Wirtschaftspolitik* 1 (4), S. 383–405.
- Bundesministerium der Finanzen (BMF) (2006), *Die wichtigsten Steuern im internationalen Vergleich*, Berlin.
- Bundesministerium für Arbeit und Soziales (BMAS) (2007), *Statistisches Taschenbuch*, Berlin.
- Bundesministerium für Gesundheit (2009), *Gesetzliche Krankenversicherung. Allgemeiner Beitragssatz 1991 bis 2007. Ergebnisse der GKV-Statistik KM1*, Berlin.
- Bündnis 90/Die Grünen (2002), *Die Zukunft ist Grün, Grundsatzprogramm von BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN*, beschlossen auf der Bundesdelegiertenkonferenz am 15.–17. März 2002 in Berlin.
- Marius R. Busemeyer (2006), *Die Bildungsausgaben der USA im internationalen Vergleich. Politische Geschichte, Debatten und Erklärungsansätze*, Wiesbaden.
- Marius R. Busemeyer (2007), *Bildungspolitik in den USA: eine historisch-institutionalistische Perspektive auf das Verhältnis von öffentlichen und privaten Bildungsinstitutionen*, in: *Zeitschrift für Sozialreform* 53 (1), S. 57–78.
- Marius R. Busemeyer (2009), *From Myth to Reality: Globalization and Public Spending in OECD Countries Revisited*, in: *European Journal of Political Research* 48 (4), S. 455–482.
- Marius Busemeyer, Christian Kellermann, Alexander Petring, Andrej Stuchlik (2006), *Politische Positionen zum Europäischen Wirtschafts- und Sozialmodell – eine Landkarte der Interessen*, Friedrich-Ebert-Stiftung (Hg.), Bonn.
- Reinhard Busse und Anette Riesberg (2005), *Gesundheitssysteme im Wandel: Deutschland, WHO Regionalbüro für Europa im Auftrag des Europäischen Observatoriums für Gesundheitssysteme und Gesundheitspolitik*, Kopenhagen.
- Christoph Butterwegge (2005), *Krise und Zukunft des Sozialstaates*, Wiesbaden.
- David Carey und Josette Rabesona (2002), *Tax Ratios on Labour and Capital Income and on Consumption*, in: *OECD Economic Studies* 35 (2), S. 129–174.
- CDU (2007), *Freiheit und Sicherheit. Grundsätze für Deutschland, Grundsatzprogramm der CDU*, beschlossen auf dem 21. Parteitag am 3.–4. Dezember 2007 in Hannover.
- Duanjie Chen und Jack Mintz (2008), *Still a Wallflower: The 2008 Report on Canada's International Tax Competitiveness*, C. D. Howe Institute, http://www.cdhowe.org/pdf/ebrief_63.pdf (zuletzt abgerufen am 1. Juli 2009).
- Deutsche Rentenversicherung (2009), *Rendite der gesetzlichen Rentenversicherung*, Deutsche Rentenversicherung Bund, Nr. 107, 1/2009, Berlin.

- Deutscher Bundestag (2002), Schlussbericht der Enquete-Kommission Globalisierung der Weltwirtschaft – Herausforderungen und Antworten, Drucksache 14/9200 vom 12. Juni 2002, Berlin.
- Die Linke (2007), Programmatische Eckpunkte. Programmatisches Gründungsdokument der Partei Die Linke, beschlossen durch die Parteitage von WASG und Linkspartei.PDS am 24. und 25. Mai 2007 in Dortmund.
- DIW (Markus M. Grabka) (2004), Einkommen, Sparen und intrafamiliale Transfers von älteren Menschen, DIW Wochenbericht Nr. 6/2004, Berlin.
- Diether Döring (1998), Leitvorstellungen der Politik der sozialen Sicherung unter besonderer Berücksichtigung der Geschichte der Rentenversicherung, in: Siegfried Blasche und Diether Döring (Hg.), Sozialpolitik und Gerechtigkeit, Frankfurt am Main/New York, S. 214–257.
- Dieter Dowe und Kurt Klotzbach (Hg.) (2004), Programmatische Dokumente der deutschen Sozialdemokratie. Mit den aktuellen Programmwürfen im Anhang, 4., überarb. u. aktualisierte Aufl., Verlag J. H. W. Dietz Nachf., Bonn.
- Ronald Dworkin (1981), What is Equality? Part 2: Equality of Resources, in: Philosophy and Public Affairs, vol. 10, no. 4 (Autumn), S. 283–345.
- Serge Embacher (2009), Demokratie! Nein danke? Demokratieverdruss in Deutschland, Friedrich-Ebert-Stiftung (Hg.), Bonn.
- Erhard Eppler (2009), Der Politik aufs Maul geschaut, Verlag J. H. W. Dietz Nachf., Bonn.
- Eurostat, Statistische Datenbank der Europäischen Kommission, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database.
- Eurydice (2008), Eurybase. The Information Database on Education Systems in Europe. The Education System in Finland 2007/2008, http://eacea.ec.europa.eu/ressources/eurydice/eurybase/pdf/Q_integral/FL_EN.pdf (zuletzt abgerufen am 1. Juli 2009).
- Gřsta Esping-Andersen (1990), The Three Worlds of Welfare Capitalism, Princeton.
- Gřsta Esping-Andersen (1998), Social Foundations of Postindustrial Economies, Oxford.
- Gřsta Esping-Andersen (2002), Why We Need a New Welfare State, Oxford.
- Christine Färber, Ulrike Spangenberg, Barbara Stiegler (2008), Umsteuern: gute Gründe für ein Ende des Ehegattensplittings, Friedrich-Ebert-Stiftung (Hg.), Bonn 2009.
- FDP (1997), Wiesbadener Grundsätze. Für die liberale Bürgergesellschaft, beschlossen auf dem Parteitag der F.D.P. am 24. Mai 1997 in Wiesbaden.
- Friedrich-Ebert-Stiftung (Hg.) (2009a), Themenportal Frauen-Männer-Gender, www.fes.de/gender.
- Friedrich-Ebert-Stiftung (2009b) (Hg.), Alter, Arbeit, Armut? Altersarmut von Frauen verhindern!, Berlin 2009.
- Friedrich-Ebert-Stiftung (Hg.) (2009c), Zukunft des Gesundheitssystems. Solidarisch finanzierte Versorgungssysteme für eine alternde Gesellschaft, Bonn.
- Friedrich-Ebert-Stiftung (Hg.) (2006), Generationengerechtigkeit, Themenmodul der OnlineAkademie der FES, www.fes-online-akademie.de.
- Sigmar Gabriel (2008), Links neu denken. Politik für die Mehrheit, München.
- Steffen Ganghof (2004), Wer regiert in der Steuerpolitik? Einkommensteuerreform zwischen internationalem Wettbewerb und nationalen Verteilungskonflikten, Frankfurt am Main.
- Philipp Genschel (2003), Globalisierung als Problem, als Lösung und als Staffage, in: Gunther Hellmann, Klaus Dieter Wolf, Michael Zürn (Hg.), Die neuen internationalen Beziehungen – Forschungsstand und Perspektiven in Deutschland, Baden-Baden, S. 429–464.
- Ewout van Ginneken, Reinhard Busse, Christian A. Gericke (2006), Das neue Krankenversicherungssystem in den Niederlanden: erste Erfahrungen mit der Mischung aus Kopfpauschalen, Bürgerversicherung und einem zentralen Fonds, in: Gesundheits- und Sozialpolitik 60 (7/8), S. 10–18.
- Stefan Gosepath (2004), Gleiche Gerechtigkeit, Frankfurt am Main.
- Stefan Greß (2009), Mit gleichen Rahmenbedingungen zu einem fairen Wettbewerb im Gesundheitssystem: zur Notwendigkeit einer einheitlichen Wettbewerbsordnung auf dem deutschen Krankenversicherungsmarkt, WISO direkt, Friedrich-Ebert-Stiftung (Hg.), Bonn.
- Stefan Greß und Jürgen Wasem (2008), Auswirkungen des Gesundheitsfonds und Optionen zur Weiterentwicklung, Policy Paper für die Hans-Böckler-Stiftung, Fulda/Essen.

- Stefan Greß, Maral Manouguian, Jürgen Wasem (2006), Krankenversicherungsreform in den Niederlanden: Vorbild für einen Kompromiss zwischen Bürgerversicherung und Pauschalprämie in Deutschland?, Studie im Auftrag der Hans-Böckler-Stiftung, Düsseldorf.
- Gerd Grözinger (2007), Hochsteuerland Deutschland? Langlebiger Mythos, problematische Folgen, in: *Intervention* 4 (1), S. 28–39.
- Hamburger Programm (2007), Grundsatzprogramm der Sozialdemokratischen Partei Deutschland, beschlossen auf dem Hamburger Bundesparteitag der SPD am 28. Oktober 2009.
- Health Consumer Powerhouse/Frontier Centre for Public Policy (Hg.) (2008), Euro-Canada Health Consumer Index 2008, FC Policy Series No. 38, Brüssel.
- Christoph Heine, Heiko Quast, Heike Spangenberg (2008), Studiengebühren aus der Sicht von Studienberechtigten. Finanzierung und Auswirkungen auf Studienpläne und -strategien, HIS: Forum Hochschule 15/2008, Hannover.
- Stephen Holmes und Cass R. Sunstein (1999), *The Cost of Rights. Why Liberty Depends on Taxes*, New York.
- Stefan Homburg (2000), *Allgemeine Steuerlehre*, München.
- Ellen M. Immergut, Karen M. Anderson, Isabelle Schulze (Hg.) (2007), *The Handbook of West European Pension Politics*, Oxford.
- Joachim Jaudas, Hans Gerhard Mendius, Petra Schütt, Manfred Deiß, Judit Miklos (2004), *Handwerk – nicht mehr Ausbilder der Nation? Übergangsprobleme von der handwerklichen Ausbildung ins Beschäftigungssystem*, München.
- Franz-Xaver Kaufmann (2003), *Sozialpolitisches Denken*, Frankfurt am Main.
- Wolfgang Kersting (2000), *Politische Philosophie des Sozialstaats*, Weilerswist.
- Wolfgang Kersting (2001), Suffizienz, Ermöglichung, Kompensation. Ziele der Verteilungsgerechtigkeit, in: Peter Koller (Hg.), *Gerechtigkeit im politischen Diskurs*, Wien. S. 89-122.
- Martina Klein und Klaus Schubert (2006), *Das Politiklexikon*, 4., aktualisierte Aufl., Verlag J. H. W. Dietz Nachf., Bonn.
- Sascha Kneip (2003), *Die sozialphilosophischen Grundlagen des demokratischen Wohlfahrtsstaats*, in: *Weltrends* 39, S. 11–29.
- Hagen Kühn und Sebastian Klinke (2006), Perspektiven einer solidarischen Krankenversicherung, in: Jürgen Kocka (Hg.), *Zukunftsfähigkeit Deutschlands. Sozialwissenschaftliche Essays*, WZB-Jahrbuch 2006, Berlin, S. 179–202.
- Lesebuch 1: *Grundlagen der Sozialen Demokratie*, Tobias Gombert u. a. (2008), *Lesebücher der Sozialen Demokratie*, Band 1, Friedrich-Ebert-Stiftung, Bonn.
- Lesebuch 2: *Wirtschaft und Soziale Demokratie*, Simon Vaut u. a. (2009), *Lesebücher der Sozialen Demokratie*, Band 2, Friedrich-Ebert-Stiftung, Bonn.
- Stephan Lessenich (Hg.) (2003), *Wohlfahrtsstaatliche Grundbegriffe*, Frankfurt am Main/New York.
- Stephan Lessenich (2009), *Das Grundeinkommen in der gesellschaftspolitischen Debatte*, Friedrich-Ebert-Stiftung (Hg.), Bonn.
- Burkart Lutz (1989), *Der kurze Traum immerwährender Prosperität. Eine Neuinterpretation der industriell-kapitalistischen Entwicklung im Europa des 20. Jahrhunderts*, Frankfurt am Main/New York.
- Gerhard Mackenroth (1952), *Die Reform der Sozialpolitik durch einen deutschen Sozialplan*, in: *Schriften des Vereins für Socialpolitik NF*, Band 4, Berlin, S. 39–48.
- Thomas Meyer [Siegen] (1992), *Modernisierung der Privatheit: Differenzierungs- und Individualisierungsprozesse des Familienzusammenlebens*, Opladen.
- Thomas Meyer [Siegen] (2006), *Private Lebensformen im Wandel*, in: Rainer Geißler (Hg.), *Die Sozialstruktur Deutschlands. Zur gesellschaftlichen Entwicklung mit einer Bilanz zur Vereinigung*, Wiesbaden, S. 331–357.
- Thomas Meyer [Dortmund] (2005), *Theorie der Sozialen Demokratie*, 1. Aufl., Wiesbaden.
- Thomas Meyer [Dortmund] (2006), *Praxis der Sozialen Demokratie*, 1. Aufl., Wiesbaden.
- Thomas Meyer [Dortmund] (2009), *Soziale Demokratie: eine Einführung*, Wiesbaden.
- Thomas Meyer [Dortmund] und Nicole Breyer (Mitarbeit) (2005), *Die Zukunft der Sozialen Demokratie*, Bonn.
- David Miller (2008), *Soziale Gerechtigkeit*, Frankfurt am Main/New York.

- Liam Murphy und Thomas Nagel (2002), *The Myth of Ownership: Taxes and Justice*, Oxford.
- National Health Service (2009): About the NHS <http://www.nhs.uk/nhsengland/aboutnhs/pages/About.aspx> (zuletzt abgerufen am 22. April 2009).
- Herbert Obinger und Peter Starke (2007), Sozialpolitische Entwicklungstrends in OECD-Ländern 1980–2001: Konvergenz, Divergenz und Persistenz, in: *Politische Vierteljahresschrift (Sonderheft 38)*, S. 470–495.
- OECD (2006), *Starting Strong II: Early Childhood Education and Care*, Paris.
- OECD (2007a), *Pension at a Glance. Public Policies across OECD Countries*, Paris.
- OECD (2007b), PISA-2006-Datenband, Tabelle 6.1c (Tabelle 6.2c), Mean score, variation and gender differences in student performance on the reading (mathematics), scale, <http://www.oecd.org/dataoecd/31/0/39704446.xls> (zuletzt abgerufen am 1. Juli 2009).
- OECD (2007c), PISA-2006-Datenband, Tabelle 4.4c, Relationship between student performance in science and the PISA index of economic, social and cultural status (ESCS) for PISA 2000, PISA 2003 and PISA 2006, <http://www.oecd.org/dataoecd/30/62/39704344.xls> (zuletzt abgerufen am 1. Juli 2009).
- OECD (2008a), *Revenue Statistics 1965–2007*, Paris.
- OECD (2008b), *Growing Unequal? Income Distribution and Poverty in OECD Countries*, Paris.
- OECD (2008c), *Factbook. Economic, Environmental and Social Statistics*, Paris.
- OECD (2008d), *Health Data 2008. How Does the United Kingdom Compare?*, <http://www.oecd.org/dataoecd/46/4/38980557.pdf> (zuletzt abgerufen am 1. Juli 2009).
- OECD (2008e), *OECD HEALTH DATA, Version December 08, Public Expenditure on Health Care in % of GDP*, <http://www.ecosante.org/index2.php?base=OCDE&lang=ENG&langh=ENG> (zuletzt abgerufen am 1. Juli 2009).
- OECD (2008f), *Education at a Glance, OECD Indicators*, Paris.
- OECD (2009), *Society at a Glance 2009: OECD Social Indicators*, Tabelle SS6.2, Age of labour force exit, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/550222773834>.
- Robert Paquet und Wolfgang Schroeder (2009), Im Haifischbecken. Die Zukunft des „experimentellen Regierens“: das Beispiel der Gesundheitsreform 2007, in: *Berliner Republik 2/2009*, S. 56–63.
- Alexander Petring und Christian Henkes (2007), Die Zukunftsfähigkeit des deutschen Sozialstaats, in: Jürgen Kocka (Hg.), *Die Zukunftsfähigkeit Deutschlands*, WZB-Jahrbuch 2006, Berlin, S. 47–70.
- Mathias Platzeck (2007), Das Leitbild des Vorsorgenden Sozialstaats, in: Kurt Beck und Hubertus Heil (Hg.), *Soziale Demokratie im 21. Jahrhundert, Lesebuch zur Programmdebatte der SPD*, Berlin, S. 228–232.
- Ulrich K. Preuß (1990), Verfassungstheoretische Überlegungen zur normativen Begründung des Wohlfahrtsstaates, in: Christoph Sachße und H. Tristram Engelhardt (Hg.), *Sicherheit und Freiheit. Zur Ethik des Wohlfahrtsstaates*, Frankfurt am Main, S. 106–132.
- Gerhard Ritter (1991), *Der Sozialstaat*, München.
- Thomas Rixen (2008), *The Political Economy of International Tax Governance*, Basingstoke.
- Robert Koch-Institut (Hg.) (2005), *Gesundheit im Alter, Gesundheitsberichterstattung des Bundes, Heft 10*, Berlin.
- Dani Rodrik (1998), Why Do More Open Economies Have Bigger Governments?, in: *Journal of Political Economy* 106, S. 997–1032.
- Thomas M. Scanlon (2005), *Political Equality/Politische Gleichheit*, Essen.
- Fritz W. Scharpf (1999), *Regieren in Europa: Effektiv und demokratisch?*, Frankfurt am Main.
- Fritz W. Scharpf (2000), The Viability of Advanced Welfare States in the International Economy, in: *Journal of European Public Policy* 7, S. 190–228.
- Günther Schmid (2008), *Von der Arbeitslosen- zur Beschäftigungsversicherung. Wege zu einer neuen Balance von individueller Verantwortung und Solidarität durch eine lebenslauforientierte Arbeitsmarktpolitik*, Friedrich-Ebert-Stiftung (Hg.), Bonn
- Markus Schneider, Uwe Hofmann, Aynur Köse, Peter Biene, Thomas Krauss (2007), *Indikatoren der OMK im Gesundheitswesen und der Langzeitpflege. Gutachten für das Bundesministerium für Gesundheit*, Kempten.
- Erika Schulz und Anke Hannemann (2007), *Bevölkerungsentwicklung in Deutschland bis 2050:*

- Nur leichter Rückgang der Einwohnerzahl?, DIW Wochenbericht Nr. 47/2007, Berlin.
- Sekretariat der Ständigen Konferenz der Kultusminister der Länder in der Bundesrepublik Deutschland (KMK) (Hg.) (2009), Allgemeinbildende Schulen in Ganztagsform in den Ländern der Bundesrepublik Deutschland. Statistik 2003–2007, Bonn.
- Joel Slemrod und Jon Bakija (2004), *Taxing Ourselves. A Citizen's Guide to the Great Debate over Tax Reform*, Cambridge.
- Adam Smith (1978 [1776]), *Der Wohlstand der Nationen*, München.
- Heike Solga (2008), Wie das deutsche Schulsystem Bildungsungleichheiten verursacht, *WZBrief Bildung 01*, http://www.wzb.eu/publikation/pdf/WZbriefBildung200801_solga.pdf (zuletzt abgerufen am 1. Juli 2009).
- Rudolf Speth (2004), *Die politischen Strategien der Initiative Neue Soziale Marktwirtschaft*, Studie im Auftrag der Hans-Böckler-Stiftung, Düsseldorf.
- Statistisches Bundesamt (2005), *Hochschul-Standort Deutschland 2005*, Wiesbaden.
- Statistisches Bundesamt (2008a), *Pressemitteilung des Statistischen Bundesamtes Nr. 305 vom 25. August 2008*, Wiesbaden.
- Statistisches Bundesamt (2008b), *Familienland Deutschland. Tabellenanhang zur Pressekonferenz vom 22. Juli 2008*, http://www.destatis.de/jetspeed/portal/cms/Sites/destatis/Internet/DE/Presse/pk/2008/Familienland/Familienland__Uebersicht,templateld=renderPrint.psm1#Wechsel%20zur%20Pressekonferenz
- Statistisches Bundesamt (2008c), *Hochschulen auf einen Blick. Ausgabe 2008*, Wiesbaden.
- Statistisches Bundesamt (2009a), *Genesis-Online-Datenbank*, <https://www-genesis.destatis.de/genesis/online/>.
- Statistisches Bundesamt (2009b), *Arbeitsmarkt. Erwerbstätige im Inland nach Wirtschaftssektoren. Deutschland*, <http://www.destatis.de/jetspeed/portal/cms/Sites/destatis/Internet/DE/Content/Statistiken/Zeitreihen/LangeReihen/Arbeitsmarkt/Content75/lrerv13a,templateld=renderPrint.psm1> (zuletzt abgerufen am 1. Juli 2009).
- Statistisches Bundesamt (2009c), *Private Schulen – Schuljahr 2007/2008, Fachserie 11, Reihe 1.1, 2007/2008*, Wiesbaden.
- Franz-Josef Stegmann und Peter Langhorst (2005), *Geschichte der sozialen Ideen im deutschen Katholizismus*, in: Helga Grebing (Hg.), *Geschichte der sozialen Ideen in Deutschland. Sozialismus – Katholische Soziallehre – Protestantische Sozialethik. Ein Handbuch*, 2. Aufl., Wiesbaden, S. 599–862.
- Duane Swank (2002), *Global Capital, Political Institutions, and Policy Change in Developed Welfare States*, Cambridge.
- Wolfgang Thierse (2005), *Zur Begrüßung: Gleichheit und soziale Gerechtigkeit*, in: Thomas M. Scanlon (Hg.), *Politische Gleichheit*, Essen, S. 11–16.
- Suanne Uhl und Thomas Rixen (2007), *Unternehmensbesteuerung europäisch gestalten – mitgliedstaatliche Handlungsspielräume gewinnen, Gutachten für die Friedrich-Ebert-Stiftung*, Bonn.
- U.S. Department of Education (Hg.) (2005), *Education in the United States. A Brief Overview*, www.ed.gov/about/offices/list/ous/international/edus/overview.doc (zuletzt abgerufen am 1. Juli 2009).
- Verband Alleinerziehender Mütter und Väter (2008), *Statistische Informationen. Allgemeine Entwicklung, 07/08*, Berlin.
- Björn Wagner (2009), *Das Grundeinkommen in der deutschen Debatte. Leitbilder, Motive und Interessen*, Friedrich-Ebert-Stiftung (Hg.), Bonn.
- Uwe Wagschal (2001), *Deutschlands Steuerstaat und die vier Welten der Besteuerung*, in: Manfred G. Schmidt (Hg.), *Wohlfahrtsstaatliche Politik. Institutionen, politischer Prozess und Leistungsprofil*, Opladen. S. 124–160.
- Anke Walendzik (2009), *Finanzierungsalternativen im Gesundheitswesen. Kurzgutachten*, Friedrich-Ebert-Stiftung (Hg.), Bonn.
- Michael Walzer (2006), *Sphären der Gerechtigkeit. Ein Plädoyer für Pluralität und Gleichheit*, Frankfurt am Main/New York.
- Oliver Wendell Holmes Jr (1927), *Compañía General de Tabacos de Filipinas v. Collector of Internal Revenue*, 275 U.S. 87, 100 (1927), (Holmes, J., dissenting), opinion published November 21, 1927.
- WHO (2006), *Gesundheit im Schlaglicht, Deutschland 2004*, Kopenhagen.

LEXIME TË SUGJERUARA

Botimet e sugjeruara në vijim janë burim i mirë për të gjithë ata që dëshirojnë të dinë më shumë mbi çështjet e shtetit të mirëqenies dhe për demokracinë sociale.

Botimet për Demokracinë Sociale

Gombert, Tobias et al.:

Botimi 1:

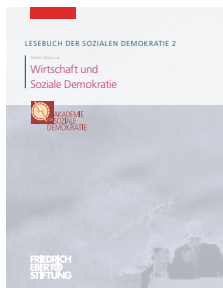
Themelet e Demokracisë Sociale. 2012.

Divizioni për Bashkëpunim Ndërkombëtar (ISBN: 978-3-86498-080-0)

Çfarë mund dhe duhet të karakterizojë politikën e përkushtuar të demokracisë sociale në shekullin e njëzet e një? Cilat vlera qëndrojnë në themel të demokracisë

sociale, cilat qëllime ndjek ajo dhe si mund të zbatohen

ato në praktikë? Botimi "Themelet e Demokracisë Sociale" i qaset këtyre pyetjeve teorikisht, praktikisht dhe, jo më pak e rëndësishmja, duke krahasuar vende dhe modele të ndryshme sociale. Ai nuk ofron përgjigje të thjeshta dhe përfundimtare, por më tepër shërben si busull dhe orientim për t'u bërë të mundur njerëzve të gjejnë përgjigjet e tyre dhe të bëjnë pyetje të reja.

Vaut, Simon et al.:

Botimi 2:

Ekonomia dhe Demokracia Sociale. 2011.

Divizioni për Bashkëpunim Ndërkombëtar

(ISBN: 978-3-86872-698-5)

Si mund të ketë sukses një politikë moderne ekonomike social demokrate, e bazuar në vlera? Cilat teori janë tërheqëse për një politikë ekonomike të bazuar në liri,

drejtësi dhe solidaritet? Cilat parime qëndrojnë në

themel të saj? Dhe mbi të gjitha: si mund të zbatohen ato në praktikë? Botimi "Ekonomia dhe Demokracia Sociale" i shqyrton këto pyetje. Një rol të rëndësishëm luajnë teoritë e ekonomistit britanik John Maynard Keynes. Në kohë të trazura ekonomike është gjithnjë e më e rëndësishme të sigurohemi për kursin e politikës (ekonomike).

Bazat

Meyer, Thomas:

Theorie der Sozialen Demokratie. 2005.

VS Verlag für Sozialwissenschaften. (ISBN: 978-3-531-14612-6)

Dy forca po përipiqen të ushtrojnë ndikim në botën e globalizuar: demokracia libertariane dhe demokracia sociale. Thomas Meyer-i në këtë botim shtjellon bazat teorike të një politike socialdemokrate ku, përveç të drejtave themelore civile dhe politike, merren seriozisht edhe të drejtat themelore shoqërore dhe ekonomike për të gjithë.

Meyer, Thomas:

Praxis der Sozialen Demokratie. 2005.

VS Verlag für Sozialwissenschaften. (ISBN: 978-3-531-15179-3)

Ky vëllim paraqet studimet e fundit cilësore në nivel kombëtar nga ekspertë të rëndësishëm në këtë fushë, parë në dritën e "Theorie der Sozialen Demokratie" të Thomas Meyer-it. Vendet e shqyrtuara janë Suedia, Japonia, Gjermania, Mbretëria e Bashkuar, Holanda dhe Shtetet e Bashkuara. Botimi paraqet gjithashtu një indeks të ri për matjen e demokracisë sociale.

Meyer, Thomas (with Nicole Breyer):

Die Zukunft der Sozialen Demokratie. 2005.

Politische Akademie der Friedrich-Ebert-Stiftung. (ISBN: 3-89892-315-0)

Ky botim paraqet pikat kryesore të Theorie der Sozialen Demokratie dhe Praxis der Sozialen Demokratie.

Demokracia Sociale në Gjermani

Albers, Detlev / Nahles, Andrea:

Linke Programmbausteine. Denkanstöße zum Hamburger Programm der SPD. 2007. vorwärts Verlag. (ISBN: 978-3866020207)

Në këtë vëllim, anëtarët e Komisionit të Programit të SPD-së dhe të SPD-së nga landet publikojnë kontribute për çështje që variojnë nga politikat e tregut të punës dhe politikat sociale, te politikat e energjisë, politikat evropiane dhe politikat ndërkombëtare. Konceptuar si një kontribut për debatin në lidhje me një program të ri, tekstet gjithashtu paraqesin informacione interesante pas miratimit të Programit të Hamburgut.

Platzek, Matthias / Steinbrück, Peer / Steinmeier, Frank-Walter (eds):

Auf der Höhe der Zeit.

Soziale Demokratie und Fortschritt im 21. Jahrhundert. 2007. vorwärts Verlag. (ISBN: 978-3-86602-629-2)

Willy Brandt-i e inkurajoi partinë e tij të qëndronte „në pararojë“ nëse do të donte të kontribuonte për mirë. Me librin e tyre, autorët duan të ringjallin debatin se si SPD-ja mund të zhvendosë vlerat e lirisë, drejtësisë dhe solidaritetit në politika progresive për lëvizjen sociale, shanse më të mira jetese dhe një shtet të mirëqenies parandaluese. Volumi doli gjatë debatit për një program të ri.

Beck, Kurt / Heil, Hubertus (ed.):

Soziale Demokratie im 21. Jahrhundert. Lesebuch zur Programmdebatte der SPD. 2007. vorwärts Verlag. (ISBN: 978-3-86602-525-7)

Redaktorët e këtij botimi, së bashku me autorë të tjerë dhe brenda kornizës së debatit programor, përpiluan një listë të detyrave të rëndësishme për të ardhmen: Si dhe me kë mund ta formësojmë globalizimin? Ku po shkon Evropa? Si mund t'i japim frymë të re demokracisë? Si mund të rritet ekonomia jonë dhe, në këtë mënyrë, të zgjidhen problemet sociale dhe mjedisore? Nga do të vijnë vende të reja pune dhe çfarë mund të arrijë shteti parandalues i mirëqenies? A do t'ia dalim me sukses të realizojmë tranzicionin energjitik? Çfarë lloj aleancash politike janë në perspektivë për socialdemokratët?

Gabriel, Sigmar:

Links neu denken. Politik für die Mehrheit. 2008. Piper Verlag. (ISBN: 978-3-492-05212-2)

Sigmar Gabriel paraqet një plan politik që rimendon se çfarë do të thotë të jesh në të majtë dhe e çliron atë nga një kurth potencialisht fatal: të mos dallosh më që je i majtë, apo të biesh pre e modeleve të dala mode të majta? Shumicat, sipas Gabriel-it, krijohen në bazë të politikave thelbësore, jo në bazë të aritmetikës së pushtetit dhe debateve të pafundme të koalicionit. Ai bën thirrje për një kthim në politika që janë diçka më shumë se lojëra të pafundme të pushtetit dhe debate të orientuara drejt personalitetit.

Eppler, Erhard:

Der Politik aufs Maul geschaut. Kleines Wörterbuch zum öffentlichen Sprachgebrauch. 2009.

Verlag J. H. W. Dietz Nachf. (ISBN 978-3-8012-0397-9)

Në debatet politike, gjuha vihet nën presion, shtrembërohet dhe shpesh thjesht me të abuzohet. Me saktësi të pamëshirshme dhe depërtim të mprehtë Erhard Eppler-i shkruan për konceptet e përdorura në arenën politike dhe publike për të pohuar mendime, për të turbulluar faktet dhe për të kompromentuar kundërshtarët. Sapo t'i dëgjojnë këto, njerëzit duhet të jenë në alert: "beerimat" (i referohet një komenti fushate të bërë nga Friedrich Merz-i (CDU), i cili deklaroi se sistemi i taksave duhet të jetë aq i thjeshtë sa të përshtatet në një beerimat (shën i red. "beerimat" është kartoni që zakonisht vendoset nën një gotë birre kur shërbehet në lokal), "elitë", "ekspert", "drejtësi", "arritje të mëdha", "masë", "zili", "ndërgjegje" dhe "ideologji" janë të gjitha fjalë të zakonshme të përdorura në repertorin e fjalimeve, intervistave, fjalimeve parlamentare ose artikujve kryesorë. Por, cilat janë synimet ose pikëpamjet që fshihen pas këtyre fjalëve? Ish-ministri i qeverisë, deputeti i SPD-së, gjermanofoni dhe mësuesi Erhard Eppler ka vite përvojë me përdorimin politik të gjuhës. Ai zbulon me shkathtësi përmbajtjen e tyre origjinale dhe hedh një vështrim kritik ndaj keqpërdorimit të tyre.

Shteti i mirëqenies

Merkel, Wolfgang / Egle, Christoph / Henkes, Christian / Ostheim, Tobias / Petring, Alexander:

Die Reformfähigkeit der Sozialdemokratie. Herausforderungen und Bilanz der Regierungspolitik in Westeuropa. 2005.

VS Verlag für Sozialwissenschaften. (ISBN: 978-3-531-14750-5)

Në fund të viteve 1990, partitë social demokrate ishin në qeveri në shumicën e vendeve të BE-së. Sa të suksesshme ishin partitë e ndryshme në politikat e tyre të reformave? A ndoqën ato në mënyrë uniforme një "rrugë të tretë"? Bazuar në studime të hollësishme të vendeve përkatëse, botimi analizon dhe vlerëson politikat social demokrate në Gjermani, Francë, Mbretërinë e Bashkuar, Holandë, Suedi dhe Danimarkë.

Boll, Friedhelm / Kruke, Anja (ed.):

Der Sozialstaat in der Krise. Deutschland im internationalen Vergleich. 2008.

Verlag J. H. W. Dietz Nachf. (ISBN 978-3-8012-4185-8)

Ky libër ofron një pasqyrë të zhvillimit historik të shtetit të mirëqenies në Gjermani, në sfondin e problemeve të sotme. Në krahasim me shtetet e tjera në Evropë, merret parasysh hapësira e përgjithshme e manovrimit të shtetit social, format e tij

në fusha të veçanta, të tilla si kujdesi shëndetësor, arsimi dhe sigurimi i pensionit. Botimi analizon dhe pyetjet kryesore, të tilla si semantika e krizës.

Kocka, Jürgen (ed.):

Zukunftsfähigkeit Deutschlands. Sozialwissenschaftliche Essays. WZB-Jahrbuch. 2006.

Edicioni i Sigma-s. (ISBN 978-3-89404-086-4)

Pengesat strukturore, mundësitë e reformave dhe skenarët e mundshëm të së ardhmes janë fokusi i Vjetarit 2006 të Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung. Shkrimet e autorëve merren, ndër të tjera, me demografinë, sistemet e sigurimeve shoqërore, pabarazinë, punën, migracionin, politikën e jashtme, zhvillimin e demokracisë, industrinë dhe novacionin, si dhe opsionet fiskale. Megjithëse Gjermania është qendra e interesit, botimi gjithashtu hedh një vështrim në shoqëritë e tjera moderne. Këto krahasime gjithashtu bëjnë të mundur gjetjen e përgjigjeve për pyetjen se sa vështirësitë aktuale dhe të parashikueshme janë të varura nga rruga që ndiqet dhe cilat zhvillime specifike historike kanë kontribuar për situatën aktuale.

Butterwegge, Christoph:

Krise und Zukunft des Sozialstaates. 3., erweiterte Aufl. 2006. VS Verlag für Sozialwissenschaften. (ISBN: 978-3-531-44848-0)

Njerëzit shpesh flasin për një krizë të shtetit të mirëqenies, por a ekziston vërtet një krizë e tillë, apo shteti i mirëqenies është vetëm viktima kryesore e një zhvillimi, shkaqet e të cilës qëndrojnë diku tjetër? Libri sqaron çështjet faktike dhe polemikat e përfshira në debat dhe është një burim kryesor i materialit dhe argumenteve për këdo që kërkon arsye të mira shoqërore dhe ekonomike kundër shpërbërjes së shtetit të mirëqenies.

RRETH AUTORËVE

Dr. Marius R. Busemeyer (*1978) është Profesor i Shkencave Politike (me fokus në analizën e politikave dhe teorinë politike) në Universitetin e Konstanzës. Busemeyer-i ka studiuar për shkencë politike, ekonomi, të drejtë publike dhe menaxhim publik dhe qeverisje në Universitetet e Harvardit dhe Heidelbergut. Në periudhën nga viti 2006 deri në vitin 2010, ai ka qenë studiues në Institutin Max Planck për Studimin e Shoqërive në Këln, Gjermani.

Jochen Dahm (*1981) është zyrtar në Akademinë Politike të Fondacionit Friedrich Ebert. Ai ka studiuar për shkencë politike, shkencë komunikimi dhe të drejtë publike në Münster dhe Málaga.

Eva Flecken (*1983) është zyrtare për aksesin digjital në Zyrën e Përbashkët të Menaxhimit të Autoriteteve Mediatike në Berlin. Ndërsa bënte doktoraturën, ajo ka punuar për deputetin e SPD-së, Siegmund Ehrmann. Disertacioni i saj është një kritikë e teorisë feministe bazuar në teorinë e komunikimit.

Tobias Gombert (*1975) është zyrtar për edukim politik në SPD për distriktin e Hanoverit/organizata rajonale e Saksonisë së Ulët, dhe trajner, konsulent dhe ndërmjetës. Ai ka studiuar për shkencë edukimi, gjuhë dhe letërsi gjermane dhe filozofi. Ai ka trajnime shpesh në konsultim dhe ndërmjetësim. Nga viti 2003 deri në vitin 2007 ka qenë anëtar i ekzekutivit kombëtar të Socialistëve të Rinj në SPD-së (Juso). Gjatë kësaj periudhe, ai ma marrë pjesë në ngritjen e Akademisë së Socialistëve të Rinj.

Dr. Christian Krell (*1977) është anëtar i Fondacionit Friedrich Ebert, përgjegjës për Akademinë për Demokraci Sociale. Ai ka studiuar për shkencë politike, histori, ekonomi dhe sociologji në Universitetin e Siegen-it dhe Universitetin e York-ut. Në vitin 2007, ai mbrojti doktoratën në shkencat politike për politikën evropiane të SPD-së, Partisë Laburiste Britanike dhe Partisë Socialiste.

Dipl.-Pol. Knut Lambertin (*1970) është sekretar politik në Konfederatën Gjermane të Sindikatave. Ai ka studiuar për shkencë politike, teologji përfaqësuese, shkencë edukative dhe të drejtën publike në Universitetin e Bonit dhe Universitetin Free të Berlinit.

Diana Ognyanova (*1981) është asistente kërkimore për Menaxhimin e Kujdesit Shëndetësor në Universitetin Teknik të Berlinit. Ajo ka studiuar për Politikë Publike në Shkollën e Qeverisjes Hertie në Berlin dhe për studime gjuhësore, ekonomike dhe kulturore në Universitetin e Passaut.

Alexander Petring (*1976) është hulumtues në Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung (WZB). Ai ka studiuar për shkencë politike, ekonomi politike dhe filozofi në Heidelberg. Në vitin 2009, ai mori titullin Doktor nga Universiteti Humboldt i Berlinit me tezën “Kapaciteti i shteteve të mirëqenies për reforma”. Si trajner në Akademinë për Demokraci Sociale ai drejton një seminar mbi shtetin e mirëqenies.

Dr. Thomas Rixen (*1974) është Profesor i Shkencave Politike në Universitetin Otto-Friedrich-Bamberg dhe ka qenë bashkëpunëtor i lartë kërkimor në Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung (WZB). Ai ka studiuar për shkencë politike dhe ekonomi në Bon, Hamburg, Paris dhe Ann Arbor dhe ka marrë titullin Doktor nga Qendra Kolaborative e Kërkimit (Sfb) mbi “Transformimet e Shtetit” nga Universiteti Jacobs në Bremen. Nga viti 2006 deri në vitin 2007 ai ka shërbyer si këshilltar shkencor i një deputeti. Fokusi i tij kërkimor është ekonomia politike ndërkombëtare dhe krahasuese.

Politika ka nevojë për orientim të qartë. Vetëm ata që janë në gjendje të shprehin qartë objektivat e tyre, do t'i arrijnë ato dhe do të mund të frymëzojnë të tjerët. Në dritën e kësaj perspektive, ky botim "Shteti i Mirëqenies dhe Demokracia Sociale" shqyrton lidhjen midis shtetit të mirëqenies dhe demokracisë dhe ngre pyetjen se çfarë do të thotë drejtësi ose të jesh i drejtë në politikën sociale. Ai gjithashtu hedh një vështrim te roli që luajnë vlerat themelore dhe të drejtat themelore në fusha specifike të politikave. Temat e botimeve mbi demokracinë sociale janë të orientuara drejt seminarëve të Akademisë për Demokraci Sociale. Akademia për Demokraci Sociale u krijua nga Fondacioni Friedrich Ebert për të ofruar këshilla dhe kurse për njerëzit e përfshirë dhe të interesuar në politikë.

Për më shumë informacion për Akademinë shihni: www.fes-soziale-demokratie.de